

UNITÁRIUS KALENDÁRIUM
2024

Unitárius kalendárium 2024

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház
Kolozsvár
2023

Megjelent
a Bethlen Gábor Alap
támogatásával

A fedőlapon a bágyoni templom látható. Fényképezte: Szentes Zágon

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház

Szerkesztette: dr. Andorkó Júlia Eszter

Havi fényképek: Czire Alpár

Jelentős évfordulók: dr. Kovács Sándor

Az ima ereje c. sorozat: Székely Kinga Réka

A Magyar Unitárius Egyház egyházkormányzati névjegyzéke:

Fancsali-Barothi Brigitta, Koppándi Júlia, Popa Ilona Aurélia,
Szabó László

Rejtvények: Ferencz Csaba-Levente

Műszaki szerkesztő: Virág Péter

Szövegkorrekció: Dénes Gabriella

Borítóterv: Idea Plus

Nyomdai munkák: Misztótfalusi Kis Miklós Református Sajtóközpont

ISSN 2285 – 987X

ISSN-L 2285 – 987X

ELŐSZÓ

Taníts úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk! (Zsolt 90,12)

E sorok írásakor fellapoztam az elmúlt évek *Unitárius Kalendárium*ának előszavait. Lélekben pedig lapozgatom a mögöttünk álló pár évet. Az írások és elmúlt napok sorai is újra meg újra arról a rengeteg nehézségről számolnak be, amivel egyházi és tágabb társadalmunkban szembesülnünk kellett. Arról, hogy miközben bizakodó lélekkel igyekszünk élni, a félelem, mint sötét szál, szövöi bele magát életünkbe. Most, amikor az új esztendő küszöbén állunk, az alapgondolatként választott bibliai sorok jutnak eszembe. Hogy tudnánk úgy számlálni napjainkat, hogy ne ezekre az árnyakra nézzünk? Az *Unitárius Kalendárium* erre bőven ad választ. Az imák, írások és vallomások sorai ugyanis erős hitről, a nehézségeken is túlmutató derűről, az imáról mint mindennapi erőforrásról szólnak. Átsüt ezeken a sorokon a jó Isten közelségének igénye.

A Magyar Unitárius Egyház 2024. évi témája az imádkozás, a kalendárium is ezt követi. És ahogy hónapról hónapra haladunk az olvasással, ezek az írások valóban segítenek, „úgy” számlálni az időt. Az imák és elmélkedések ugyanis egy rövid időre elcsendesedésre, megállásra bátorítanak. Eszünkbe juttatják, hogy az idő nem csupán a múltó percekkel mérhető, hanem azzal a tartalommal, amely kitölti azokat. Ezek az írások megerősítenek abban, hogy ebbe a számításba a jó Istent is be kell emeljünk ahhoz, hogy az előttünk álló napok elé ne félelemmel, hanem bizakodva, derűs lélekkel tudjunk nézni. A félelemről a hitre, gyengeségünkről a jó Istennel ápoltságunkban rejlő erőre irányítják figyelmünket.

A nehézségek próbára teszik Istennel ápoltságunkat, hitünket, megnehezítik a vele folytatott rendszeres párbeszédünket. Az emberi lélek levegővétele, az ima sosem volt könnyű feladat. Arra hívom az Olvasót, hogy 2024 előttünk álló napjaiban időnként vegye kézbe e kiadványt. Bízom benne, hogy amit itt olvas, hozzásegíti majd, hogy imája, azaz életfontosságú levegővétele, kicsit könnyedebb legyen.

2023 adventje

Kovács István
püspök

1. hétfő • újév, Fruzsina
2. kedd • Ábel, Ákos
3. szerda • Benjámín
4. csütörtök • Angyal, Titusz ☾
5. péntek • Árpád, Simon
6. szombat • Gáspár, Menyhért, Boldizsár
7. **vasárnap** • Artúr, Attila

8. hétfő • Gyöngyvér, Virág
9. kedd • Etele, Marcell
10. szerda • Melánia, Vilmos
11. csütörtök • Ágota, Barna ●
12. péntek • Erna, Ernő
13. **szombat** • **a vallásszabadság ünnepe**, Csongor, Ivett, Veronika
14. **vasárnap** • Bódog, Edömer, Félix

15. hétfő • Aurél, Loránd
16. kedd • Dániel, Gusztáv
17. szerda • Antal, Antónia
18. csütörtök • Piroska ☽
19. péntek • Sarolta, Sára
20. szombat • Sebestyén, Tímea
21. **vasárnap** • Ágnes

22. hétfő • Alfonz, Vince
23. kedd • Zelma
24. szerda • Erik, Erika, Hanga, Xénia
25. csütörtök • Henrik, Pál ○
26. péntek • Aba, Paula, Vanda
27. szombat • Angéla
28. **vasárnap** • Karola, Károly

29. hétfő • Adél, Eta
30. kedd • Gellért, Gerda, Noémi
31. szerda • Lujza, Marcella

1782. január 1-jén Kolozsváron halt meg **Gejza József** lelkész, tanár, énekszerző, író. Nyomtatásban megjelent temetési beszédei, halotti versei nem mindennapi tehetségéről tesznek bizonyosságot. (1742-ben született Homoródalmáson.)

1883. január 2-án Bencédben született **Benczédi Pál** lelkész, teológiai tanár, író. (1966. június 9-én halt meg Kolozsváron.)

1601. január 3-án halt meg **Várfalvi Kósa János**, egyházunk negyedik püspöke. (Várfalván született.)

1720. január 4-én szülővárosában halt meg **Kolozsvári Dimjén Pál** iskolaigazgató, hittudós, orvos. (1655-ben született Kolozsváron.)

1946. január 7-én halt meg **Józan Miklós** író, műfordító, egyházunk 26. püspöke. (1869. december 6-án született Tordatúron.)

1931. január 12-én Vargyason született **Borbáth Károly** történetkutató. (1980. április 20-án halt meg Vargyason.)

1636. január 13-án Kolozsváron halt meg **Thordai János** költő, az 1632-ben megjelent unitárius énekeskönyv szerkesztője. (1597-ben [?] született Tordán.)

1910. január 13-án Kolozsváron született **László Tihamér** fizikus, egyetemi tanár. (1986. május 26-án halt meg Kolozsváron.)

1886. január 13-án Mészkőn született **Gálffy Zsigmond** műfordító, igazgatótanár. (1958. december 26-án halt meg Kolozsváron.)

1866. január 14-én született Aranyosrákoson **Borbély Sándor** gyógypedagógus, a váci siketnéma-intézet igazgatója. (1932. december 9-én hunyt el Vácon.)

1885. január 15-én Torockón halt meg **Koronka Antal** unitárius lelkész, író. (1806-ban született Kövenden.)

1913. január 15-én született Aldobolyban **Harringtonné Szánthó Vilma** lelkész. (1982. október 15-én halt meg a New Mexico állambeli Santa Fében.)

1889. január 18-án Gyulafehérváron született **dr. Mikó Lőrinczné Zsakó Aranka**, az Unitárius Nőszövetség egykori elnöke. (Kolozsváron halt meg 1968. május 19-én.)

1902. január 18-án Marosvásárhelyen született **Szent-Iványi Sándor** lelkész, író, politikus, a Kolozsvári Teológiai Akadémia tanára, a Polgári Demokrata Párt alapító tagja. (1983. október 16-án halt meg az AEÁ-ban, Lancasterben.)

1786. január 21-én halt meg **Agh István** író, természettudós, egyházunk 17. püspöke. (1709-ben született Sepsiszentkirályon.)

1721. január 21-én halt meg **Bíró Sámuel**, egyházunk első főgondnoka. (1665-ben született Homoródszentmártonban.)

1854. január 21-én halt meg **Barra Imre**, Kolozsvár népszerű orvosa, Agh István dédunokája.

1778. január 22-én Bágyonban halt meg **Uzoni Fosztó István** lelkész, egyház-történet-író. (1729-ben született.)

1899. január 22-én Székelyudvarhelyen született **Dobai István** lelkész, költő, a *Tizenegyek* egyik szerkesztője. (Meghalt 1938. szeptember 4-én Vargyason.)

1920. január 23-án született **Létay Lajos** költő, szerkesztő, publicista. (Kolozsváron halt meg 2007. szeptember 26-án.)

1. csütörtök • Ignác, Kincső
2. péntek • Apor, Karolina ☾
3. szombat • Balázs, Oszkár
- 4. vasárnap** • Andrea, Csenge, Csengele, Ráhel

5. hétfő • Ágota, Ibla, Ingrid
6. kedd • Dorottya, Dóra
7. szerda • Amanda, Tódor
8. csütörtök • Aranka, Salamon
9. péntek • Abigél ●
10. szombat • Elvira, Gabriella
- 11. vasárnap** • Elek, Dezső

12. hétfő • Lilla, Lídia, Livia
- 13. kedd** • húshagyó**kedd**, Ella, Linda
14. szerda • Bálint
15. csütörtök • Kolos
16. péntek • Julianna, Samu ☽
17. szombat • Donát, Emőd
- 18. vasárnap** • **böjt 1. vasárnapja**, Bernadett, Ellák, Konrád, Zenkő

19. hétfő • Ozsvát, Zsuzsanna
20. kedd • Aladár, Álmos
21. szerda, Eleonóra, Nóra
22. csütörtök • Gerzson
23. péntek • Alfréd, Tas
24. szombat • Jázmin, Mátyás ○
- 25. vasárnap** • **böjt 2. v.**, Géza, Vanda

26. hétfő • Edina, Izabella
27. kedd • Ákos, Gábor
28. szerda • Elemér
29. csütörtök

1829. február 3-án Lengyelfalván született br. **Orbán Balázs** író, néprajzi gyűjtő, történész, alapítványtevő. (1890. április 19-én halt meg Budapesten.)

1842. február 3-án halt meg Kolozsváron **Bölöni Farkas Sándor** útirajz- és naplóíró. (1795. január 15-én született Bölönben.)

1879. február 8-án Nyárádszentmártonban született **Pozsonyi Szentmártoni Kálmán** igazgató-tanár, népmesegyűjtő. (Kolozsváron halt meg 1968. július 11-én.)

1802. február 13-án szülővárosában halt meg **Pákei József**, a kolozsvári Unitárius Kollégium tudós igazgatója, az egyház főjegyzője. (1759. november 10-én született Kolozsváron.)

1820. február 13-án Szentgericén született **Jakab Elek** történettudós, Kolozsvár történetírója, Dávid Ferenc egyházalapító püspökünk első monográfusa. (1897. július 22-én halt meg Budapesten.)

1882. február 13-án Homoródjánosfalván született **Kiss Sándor** lelkész, író, fordító. (Kolozsváron halt meg 1973. december 3-án.)

1903. február 13-án Korondon született **Simén Dániel** lelkész, teológiai tanár, író. (1969. február 25-én halt meg Kolozsváron.)

1533. február 16-án Budán született **Dudith András** humanista tudós, filológus, aki ugyan rokonszenvezett az unitárius eszmékkal, de nem csatlakozott felekezetünkhöz. (Boroszlón halt meg 1589. február 23-án.)

1844. február 17-én Csekefalván született **Kozma Ferenc** pedagógus, író, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja (1880). Kolozsváron szerzett unitárius lelkészi oklevelet. 1870-ben a székelykeresztúri tanítóképző tanára, majd igazgatója. 1886-tól Kolozs vármegye tanfelügyelője, az Unitárius Kollégium felügyelő gondnoka. (1920. május 12-én halt meg.)

1928. február 19-én halt meg **Ferencz József** lelkész, tanár, író, műfordító, egyházunk 23. püspöke. (1845. augusztus 9-én született Alparéten.)

1919. február 22-én született Homoródkeményfalván **Bencze Márton** püspök. (2003. június 8-án, pünkösdkor halt meg Budapesten.)

1915. február 23-án Verespatakon született **Pap István** mezőgazdasági szakíró, az MTA tagja. (Kolozsváron halt meg 1994. február 5-én.)

1. péntek • Albin, Levente
2. szombat • Lujza, Magor
- 3. vasárnap • böjt 3. v., Kornél, Kornélia ☿**
4. hétfő • Adrienn, Kázmér
5. kedd • Adorján, Olivér
6. szerda • Frigyes
7. csütörtök • Tamás
8. péntek • Zoltán
9. szombat • Fanni, Franciska, Gerő
- 10. vasárnap • böjt 4. v., Ildikó, Melissza ●**
11. hétfő • Kadosa, Szilárd
12. kedd • Gergely, Ince
13. szerda • Ida, Krisztián, Krisztina
14. csütörtök • Matild, Pólika
- 15. péntek • Kristóf, Lukrécia**
16. szombat • Henriett, Henrik, Zádor
- 17. vasárnap • böjt 5. v., Gertrúd ☽**
18. hétfő • Sándor
19. kedd • József
20. szerda • Hubert, Klaudia, Mór
21. csütörtök • Bence, Benedek, Benett
22. péntek • Beáta, Kevend, Lea
23. szombat • Botond, Emőke, Emese
- 24. vasárnap • virágvasárnap, Gábor, Karin**
25. hétfő • Mária ○
26. kedd • Emánuel
27. szerda • Alpár, Hajnalka
28. csütörtök • Gedeon, Johanna, Koppány
- 29. péntek • nagypéntek, Bertil, Jónás**
30. szombat • Hunor, Magor, Zalán
- 31. vasárnap • húsvét 1. napja, Árpád**

1853. március 1-jén Kolozsváron született **Pákei Lajos** építészmérnök, Kolozsvár főépítésze. (1921. március 22-én halt meg szülővárosában.)

1604. március 4-én Luslawicében halt meg **Socinus Faustus**, a lengyel anti-trinitarizmus legnagyobb teológusa. (1539. december 5-én született Sienában.)

1661. március 7-én halt meg **Beke Dániel**, egyházunk nyolcadik püspöke.

1819. március 8-án Szentivánlaborfalván született **Berde Áron** természettudós, lapszerkesztő, a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem rektora. (1892. június 25-én halt meg Kolozsváron.)

1913. március 9-én Böződön született **Böződi (Jakab) György** író, szociográfus, történész. (1989. november 25-én halt meg Budakeszin.)

1792. március 11-én halt meg **Suki László**. Végrendeletében minden vagyont az unitárius egyházra hagyta. (1741-ben született.)

1903. március 12-én született Kénoson **Lukács Sándor** lelkész-esperes. (1993. november 1-jén halt meg Dicsőszentmártonban.)

1903. március 13-án született Homoródkarácsonyfalván **Kelemen Imre** lelkész, az *Unitárius Szószék* szerkesztője, az 1956-os forradalom politikai megtorlásainak áldozata. (1991. november 16-án hunyt el Oklándon.)

1571. március 14-én Gyulafehérváron halt meg **János Zsigmond**, Erdély első unitárius fejedelme. (1540. július 7-én született Budán.)

1888. március 14-én Homoródalmáson született **Zoltán Sándor** lelkész, író. (1979. június 24-én halt meg Budapesten.)

1882. március 20-án Fiafalván született **Kovács Lajos** lelkész, író, szerkesztő, fordító, Kovács Lajos püspök édesapja. (1942. október 20-án halt meg Brassóban.)

1724. március 23-án halt meg **Almási Gergely Mihály**, egyházunk 14. püspöke. (Homoródalmáson született 1654. január 11-én.)

1911. március 27-én Bánffyhunyadián született **Mikó Imre** jogász, műfordító, író, politikus, egyházunk főgondnoka. (Kolozsváron halt meg 1977. március 21-én.)

1888. március 28-án Nagymedeséren született **Kiss Elek** teológiai tanár, író, lapszerkesztő, egyházunk 27. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1971. december 7-én.)

1908. március 28-án Brassóban született **Szabó Sámuel** közíró, az egykori Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet titkára, a *Kévekötés* szerkesztője. (Brassóban halt meg 1993. szeptember 19-én.)

1839. március 29-én Felsőbencédén született **Benczédi Gergely**, a kolozsvári Unitárius Kollégium igazgató-tanára, író. (Kolozsváron halt meg 1906. december 13-án.)

1758. március 30-án halt meg **Szentábrahádi Lombárd Mihály**, az unitáriusok „szeme, szíve, szája”, egyházunk 16. püspöke. (1683-ban született Városlafván.)

1. hétfő • húsvét 2. n., Hugó, Szörény
2. kedd • húsvét 3. n., Áron ☾
3. szerda • Keresztély, Richárd
4. csütörtök • Ambrus, Csaba
5. péntek • Kocsárd, Vince
6. szombat • Biborka, Edna, Édua
7. **vasárnap** • Orsolya

8. hétfő • Dénes, Zselyke ●
9. kedd • Dömötör, Géza
10. szerda • Ezékiel, Zsolt
11. csütörtök • Klotild, Leó
12. péntek • Gyula, Száva
13. szombat • Ida, Hermina
14. **vasárnap** • Gusztáv, Tibor

15. hétfő • Tas ☽
16. kedd • Bánk
17. szerda • Rudolf
18. csütörtök • Andrea, Ilma
19. péntek • Emma
20. szombat • Tivadar, Töhötöm
21. **vasárnap** • Zsombor

22. hétfő • Csilla, Noé, Noémi
23. kedd • Béla
24. szerda • György, Györgyi ○
25. csütörtök • Ajnácska, Márk
26. péntek • Boglárka, Ervin
27. szombat • Gyöngyi, Zita
28. **vasárnap** • Valéria

29. hétfő • Tihamér
30. kedd • Kitti

1781. április 8-án halt meg **Fejérvári Sámuel** nyelvtudós, lelkész, tanár. (1721-ben [?] született.)

1792. április 9-én Székelyszentmihályon született **Nagyernyei Kelemen Benő**, az erdélyi modern mezőgazdaság úttörője, a zsigóói Wesselényi-uradalom gazdasztije, alapítványtevő. (Szucságon halt meg 1885. június 3-án.)

1684. április 16-án halt meg **Nagysolymosi Koncz Boldizsár**, egyházunk tizedik püspöke. (1624-ben született Nagysolymoson.)

1959. április 18-án halt meg **Szabédi (Székely) László** költő, író, újságíró, egyetemi tanár. (1907. május 7-én született Sáromberkén.)

1808. április 18-án Loughborough-ban született **John Paget** orvos, író, egyházunk lelkes támogatója, a kolozsvári Angol Olvasókör alapítója. (Meghalt Aranyosgyéresen 1892. április 10-én.)

1917. április 18-án Sepsikőröspatakon született **Imreh Lajos** pedagógus, a tordai iskola tanára. (1999. július 18-án halt meg Sepsikőröspatakon.)

1855. április 19-én Tordátfalván született **Boros György** teológiai tanár, író, egyházunk 24. püspöke. (1941. január 26-án halt meg Kolozsváron.)

1861. április 20-án Nagyajtán született **Nyiredy Géza** természettudós, a kolozsvári Unitárius Kollégium természetrajz- és kémia tanára, a természetrajzi és vegytani laboratórium szorgalmas gyarapítója. (1914. június 17-én halt meg Kolozsváron.)

1874. április 20-án Tarcsafalván született **Ürmösi Károly** lelkész-esperes, író. (Kolozsváron halt meg 1953. február 6-án.)

1903. április 22-én Kolozsváron halt meg **Mózes András** lelkész, író, tanár. (1837. augusztus 3-án született Ürmösön.)

1868. április 23-án Firtosmartonosban született **Vári Albert** lelkész, teológiai tanár, író, az Unitárius Irodalmi Társaság elnöke. (Kolozsváron halt meg 1953. szeptember 22-én.)

1907. április 23-án Tordán született **Borbély Samu** gépészmérnök, matematikus. (1984. augusztus 14-én halt meg Budapesten.)

1648. április 25-én Kolozsváron halt meg **Dálnoki Nagy Mihály** lelkész, a kolozsvári unitárius iskola igazgatója. (1612-ben [?] született Dálnokban.)

1809. április 28-án Tordán született **Kiss Mihály** lelkész, népmesegyűjtő, egyházi író. (1889. január 21-én halt meg Árkoson.)

1913. április 28-án Kézdivásárhelyen született **Erdő János**, egyházunk 29. püspöke. (1996. július 27-én halt meg Kolozsváron.)

1737. április 30-án halt meg **Várfalvi Pálfi Zsigmond**, egyházunk 14. püspöke. Halála napján kelt végrendeletében külföldi peregrinációja során vásárolt könyveit a kolozsvári Unitárius Kollégiumra hagyta. (1672 körül született.)

1925. április 30-án Kolozsváron született **Szabó Dezső** unitárius lelkész, egyházi szakíró. (Szülővárosában halt meg 1996. június 7-én.)

1. szerda • Fülöp, Jakab, Maja ☾
2. csütörtök • Zsigmond
3. péntek • Irma, Tia, Tímea
4. szombat • Flórián, Mónika
- 5. vasárnap • Kocsárd**

6. hétfő • Eliz, Evetke, Frida, Tamara
7. kedd • Dalma, Gizella
8. szerda • Győző ●
- 9. csütörtök • áldozócsütörtök, Beáta, Gergely**
10. péntek • Antónia, Jób, Míra
11. szombat • Albert
- 12. vasárnap • Pongrác**

13. hétfő • Imelda, Imola, Szervác
14. kedd • Bonifác, Julianna
15. szerda • Izsák, Zsófia ☽
16. csütörtök • Botond, Mózes
17. péntek • Andor, Ede
18. szombat • Erik, Erika, Hanga, Szandra
- 19. vasárnap • pünkösöd 1. napja, Buda, Milán, Sára, Zoárd**

- 20. hétfő • pünkösöd 2. n., Bernát, Hanna, Réka**
- 21. kedd • pünkösöd 3. n., Konstantin, Szilárd**
22. szerda • Júlia, Renáta, Rita
23. csütörtök • Dezső, Vilmos ○
24. péntek • Eszter
25. szombat • Magda, Orbán
- 26. vasárnap • Ágoston Aladár, Evelin**

27. hétfő • Nándor
28. kedd • Emil, Csanád
29. szerda • Magdolna
30. csütörtök • Janka, Johanna, Zsanett ☾
31. péntek • Angyalka, Marietta, Matild

1834. május 1-jén Hosszúaszóban született **Buzogány Áron** lelkész, kormánytanácsos. (Megment Budapest 1888. február 25-én.)

1799. május 3-án Nagyajtán született **Nagyajtai Kovács István** történész. Értékes könyvtárát a kolozsvári Unitárius Kollégiumra hagyta. (1872. január 14-én halt meg Kolozsváron.)

1610. május 5-én született Memelben (Litvánia) **Valentin Baumgart**, a kolozsvári szász unitáriusok nagy híré papja. (1672. január 13-án halt meg Kolozsváron.)

1907. május 7-én született Sáromberkén **Szabédi (Székely) László** költő, író, újságíró, egyetemi tanár. (Az állambiztonsági szervek zaklatása miatt 1959. április 18-án vonat elé vetette magát Kolozsváron.)

1689. május 12-én halt meg **Szentiványi Márkos Dániel**, egyházunk 11. püspöke. (1637-ben született Sepsiszentivánban.)

1829. május 14-én Kolozsváron halt meg **Sylveszter György**, a kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (1786-ban született Tarcsafalván.)

1925. május 15-én halt meg Kolozsváron **Péterfi Dénes** lelkész, író, műfordító. (1851. augusztus 30-án született Középpajtán.)

1871. május 20-án Bölönben született **Tóth György** jogász, szakíró. (1942. február 19-én halt meg Budapesten.)

1937. május 22-én Tordán halt meg **Balázs Ferenc** lelkész, író. (Kolozsváron született 1901. október 24-én.)

1859. május 25-én Tordán született **Kanyaró Ferenc** irodalom- és egyháztörténész, a kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (Tordán halt meg 1910. március 21-én.)

1913. május 26-án Temesváron halt meg **Szentkatolnai Bálint Gábor** egyetemi tanár, nyelvész, utazó. (1844. március 13-án született Szentkatolnán.)

1892. május 29-én Marosvásárhelyen született **Tóth István** festőművész, a kolozsvári Unitárius Kollégium rajztanára. (1964. május 21-én halt meg Kolozsváron.)

1606. május 30-án született **Linczigh János** emlékiró, Kolozsvár híres főbírája. (Kolozsváron halt meg 1679. július 8-án.)

1813. május 30-án Nyárádgyálfalván született **Szentiváni Mihály** költő, író, politikus, szerkesztő. (Kolozsváron halt meg 1842. december 10-én.)

1. szombat • Álmos, Edvárd, Tünde, Tündér
2. **vasárnap** • Anita

3. hétfő • Klotild
4. kedd • Bulcsú, Ildikó
5. szerda • Angéla, Ferdinánd
6. csütörtök • Délia, Norbert ●
7. péntek • Róbert
8. szombat • Medárd
9. **vasárnap** • Annabella, Félix

10. hétfő • Margit
11. kedd • Barna, Barnabás
12. szerda • Villő
13. csütörtök • Anett, Antal, Tóbiás
14. péntek • Alpár, Vazul ☽
15. szombat • Izolda, Jolán, Zója, Vid
16. **vasárnap** • Juszтина

17. hétfő • Laura
18. kedd • Arnold, Márkus
19. szerda • Gyárfás
20. csütörtök • Illés, Keve, Szilamér
21. péntek • Alajos
22. szombat • Paulina, Krisztina, Leila ○
23. **vasárnap** • Szidónia, Zoltán

24. hétfő • Avar, Iván, Kupán
25. kedd • Vilmos
26. szerda • János, Pál
27. csütörtök • László
28. péntek • Irén, Iringó, Leó ☾
29. szombat • Péter, Pál
30. **vasárnap** • Tihamér

1661. június 2-án halt meg **Járai János**, egyházunk kilencedik püspöke.
1878. június 4-én Tarcsafalván született **Márkos Albert** tanár, tankönyvíró, műfordító. (Székelykeresztúron halt meg 1949. november 17-én.)
1909. június 7-én született Torockón **Péterffy Gyula** zenetanár. (1979. február 28-án halt meg Kolozsváron.)
1863. június 11-én Tordátfalván született **Boros Sándor**, a kolozsvári Unitárius Kollégium igazgatója. (1900. június 28-án halt meg Kolozsváron.)
1704. június 14-én halt meg **Kmita Andrásné Wilhelm Krisztina**, egyházunk jótevője. (1656-ban született.)
1797. június 15-én Torockószentgyörgyön született **Brassai Sámuel**, az utolsó erdélyi polihisztor. (Kolozsváron halt meg 1897. június 24-én.)
1903. június 16-án született Homoródkeményfalván **Lőrinczy Géza** lelkész, szakíró, teológiai tanár. (Kolozsváron hunyt el 1975. július 27-én.)
1914. június 17-én halt meg **Nyiredy Géza**, a kolozsvári Unitárius Kollégium természetrajz- és kémiatanára. (1861. április 20-án született.)
1998. június 17-én Nagyváradon halt meg **László Gyula** régész, őstörténész, művészettörténész, képzőművész, egyetemi tanár. (1910. március 14-én született Kőhalomban.)
1890. június 24-én Bágyonban halt meg **Kovács Dénes** lelkész, alapítványtevő. (Kövenden született 1830-ban.)
1879. június 25-én Szentábrahámön született **Fekete Lajos** lelkész, író, költő. (Brassóban halt meg 1945. április 23-án.)
1772. június 27-én Torockószentgyörgyön halt meg **Kénosi Tőzsér János**, a tordai iskola igazgatója, lelkész, egyháztörténet-író. (1708-ban született Kénosban.)
1811. június 28-án Nagyajtán született **Kriza János** író, költő, népköltési gyűjtő, egyházunk 22. püspöke. (1875. március 26-án halt meg Kolozsváron.)

1. hétfő • Előd, Tibold
 2. kedd • Ottó
 3. szerda • Kornél, Soma
 4. csütörtök • Berta, Bíborka, Rajmund
 5. péntek • Emese, Sarolt, Sarolta ●
 6. szombat • Csaba, Ézsaiás
 7. **vasárnap** • Donát, Evódia
-
8. hétfő • Liza, Teréz
 9. kedd • Ruth, Vera
 10. szerda • Amália
 11. csütörtök • Lili, Lilla, Nella, Nóra
 12. péntek • Dalma, Izabella, Uzonka
 13. szombat • Jenő ☽
 14. **vasárnap** • Örs, Ulrik
-
15. hétfő • Henrik, Örkény, Roland
 16. kedd • Enikő, Kármén
 17. szerda • Endre, Elek, Lotti
 18. csütörtök • Cecília, Frigyes, Milla
 19. péntek • Alfréd, Emike, Emília
 20. szombat • Illés
 21. **vasárnap** • Dániel, Léna ○
-
22. hétfő • Mária, Magdolna
 23. kedd • Lenke
 24. szerda • Kincsó, Kinga
 25. csütörtök • Jakab, Kristóf
 26. péntek • Anna, Anita, Panna
 27. szombat • Olga
 28. **vasárnap** • Ince, Szabolcs ☾
-
29. hétfő • Flóra, Márta
 30. kedd • Judit, Jutta, Xénia
 31. szerda • Heléna, Oszkár

1592. július 6-án halt meg **Hunyadi Demeter**, egyházunk második püspöke.
1828. július 6-án Nyárádgálfalván született **Nagy Lajos** lelkész, tanár, egyházi főjegyző, a *Keresztény Magvető* egyik alapítója. (1910. május 19-én halt meg Kolozsváron.)
1540. július 7-én született Budán **János Zsigmond**, Erdély első unitárius fejedelme. (1571. március 14-én Gyulafehérváron halt meg.)
1869. július 16-án Kolozsváron született **Váradi Aurél** ügyvéd, hírlapíró, az Unitárius Teológiai Akadémia és a kollégium felügyelő gondnoka. (1931. május 9-én halt meg Kolozsváron.)
1603. július 17-én a Brassó melletti csatában esett el **Székely Mózes**, Erdély második unitárius fejedelme. (1553-ban született Székelyudvarhelyen.)
1819. július 17-én Tordán született **Kőváry László**, Erdély történetírója. (1907. szeptember 25-én halt meg Kolozsváron.)
1866. július 20-án Felsőrákoson született **Ferenczy Géza** ügyvéd, lapszerkesztő, egyházunk főgondnoka. (Ürmösön halt meg 1935. március 11-én.)
1868. július 27-én Makón született **Kiss Ernő** irodalomtörténész, szerkesztő, a kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (1931. november 9-én halt meg Alagon.)
1900. július 27-én Újpesten született **Iván (Jancsi) László** lelkész, vallástanár, egyházi szakíró. (Budapesten halt meg 1938. május 7-én.)
1836. július 30-án Tarcsafalván született **Simén Domokos** teológiai tanár, író, műfordító. (1878. szeptember 9-én halt meg Kiskadácsban.)

1. csütörtök • Boglárka, Péter, Reményke
2. péntek • Hajnal, Lehel
3. szombat • Hermina, Kira
4. **vasárnap** • Domokos, Kriszta ●
5. hétfő • Zita
6. kedd • Berta
7. szerda • Ibolya
8. csütörtök • Gusztáv, László
9. péntek • Emőd
10. szombat • Blanka, Lóránt, Lőrinc
11. **vasárnap** • Tibor, Zsuzsa
12. hétfő • Klára, Sugárka ☽
13. kedd • Csongor, Gertrúd
14. szerda • Marcell, Özséb
15. csütörtök • Mária
16. péntek • Aba, Ábrahám
17. szombat • Anasztáz, Jácint
18. **vasárnap** • Ilona, Lenke
19. hétfő • Huba ○
20. **kedd** • István
21. szerda • Sámuel
22. csütörtök • Menyhért
23. péntek • Farkas, Szidónia
24. szombat • Bertalan, Delinke
25. **vasárnap** • Lajos
26. hétfő • Endre, Mónika, Rita ☾
27. kedd • Ellák, Gáspár
28. szerda • Ágoston, Mózes
29. csütörtök • Beatrix, Erna, Szabrina
30. péntek • Róza, Rózsa
31. szombat • Bella, Erika, Nimród

1691. augusztus 1-jén halt meg **Andreas Lachovius**, a kolozsvári lengyel unitárius menekültek papja. (A lengyelországi Mękarzówban született 1627-ben.)

1837. augusztus 3-án született **Mózes András** lelkész, író, tanár. (1903. április 22-én halt meg Kolozsváron.)

1880. augusztus 4-én Benczéken született **Gyallay Pap Domokos** író, szerkesztő, a kolozsvári kollégium tanára. (Budapesten halt meg 1970. április 11-én.)

1915. augusztus 5-én Magyarországon született **Bodor András** történész, egyetemi tanár, a kolozsvári Unitárius Kollégium államosítást megelőző utolsó igazgatója. (Kolozsváron halt meg 1999. október 4-én.)

1901. augusztus 7-én Alsójárán született **Ferenczi Sándor** természettudományi szakíró, a kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (Sopronban halt meg 1945. március 29-én.)

1846. augusztus 8-án Fiafalván született **Kovács János** igazgató, tanár, utazó, a kolozsvári Angol Társalgó Kör alapítója. (1905-ben halt meg Kolozsváron.)

1574. augusztus 8-án halt meg **Johannes Sommer** humanista költő, a kolozsvári iskola tudós igazgatója. (A németországi Pirnában született 1542-ben.)

1917. augusztus 8-án Gyergyószentmiklóson született **Kormos Gyula** újságíró, szerkesztő, író, műfordító. (1981. július 10-én halt meg Kolozsváron.)

1878. augusztus 10-én Nagykedében született **Péterffy Gyula** tanító, színpadi író, költő, Péterffy Gyula zenetanár apja. (1942. május 7-én halt meg Torockón.)

1862. augusztus 11-én Kolozsváron halt meg **Székely Mózes** püspökhelyettes, tanár, tankönyvíró. (1805-ben született.)

1836. augusztus 16-án Kolozsváron halt meg **Molnos Dávid** teológiai tanár. (Nagyajtán született 1778-ban.)

1882. augusztus 17-én Gyulafehérváron született **Zsakó István** elmeorvos, orvosi szakíró. (Budapesten halt meg 1966. február 6-án.)

1632. augusztus 18-án halt meg **Radecki Bálint**, egyházunk hatodik püspöke. (A lengyelországi Danzigban született 1550 körül.)

1885. augusztus 20-án született Árkoson **Gelei József** biológus, az MTA tagja, egyetemi tanár, főgondnok. (1952. május 20-án halt meg Budapesten.)

1885. augusztus 20-án Kükküllődombón született **Ütő Lajos** lelkész, író, lapszerkesztő. (Székelykeresztúron halt meg 1977. július 1-jén.)

1778. augusztus 21-én Abrudbányán született **Gedő József** irodalomparatólós, alapítványtevő. (Kolozsváron halt meg 1855. augusztus 29-én.)

1786. augusztus 26-án Tordán született **Székely Miklós**, egyházunk 20. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1843. október 9-én.)

1851. augusztus 30-án Középagtán született **Péterfi Dénes** lelkész, író, műfordító. (1925. május 25-én halt meg Kolozsváron.)

1938. augusztus 31-én Kolozsváron halt meg **Ürmösi Károlyné Kántor Gizella**, az Unitárius Nőszövetség titkára, költő. (Abrudbányán született 1880-ban.)

1. **vasárnap** • Egon, Egyed
2. hétfő • Dorina, Rebeka
3. kedd • Annamária, Hilda ●
4. szerda • Rozália
5. csütörtök • Lőrinc, Szende
6. péntek • Csanád, Zakariás
7. szombat • Ivor, Rege, Regina
8. **vasárnap** • Adrián, Adrienn, Mária

9. hétfő • Ádám
10. kedd • Hunor, Nikoletta
11. szerda • Regő, Teodóra, Zsolna ☽
12. csütörtök • Ibolya
13. péntek • Ludovika
14. szombat • Szeréna, Szerénke
15. **vasárnap** • Debóra, Enikő, Tünde

16. hétfő • Edit
17. kedd • Gyula, Zsófia
18. szerda • Diána ○
19. csütörtök • Vilma
20. péntek • Frida
21. szombat • Ilka, Máté, Vadony
22. **vasárnap** • Móric, Ottó

23. hétfő • Polixéna, Tekla
24. kedd • Gellért, Mercédesz ☾
25. szerda • Adorján, Kende
26. csütörtök • Juszтина
27. péntek • Albert
28. szombat • Vencel
29. **vasárnap** • őszi hálaadás, Mihály

30. hétfő • Jeromos, Örs

1923. szeptember 2-án született Budapesten **Szász János** unitárius lelkész, levéltáros, szakíró, a budapesti unitárius teológiai intézet igazgatója. (2007. július 18-án halt meg szülővárosában.)

1927. szeptember 4-én Brassóban született **Sánta Ferenc** író. (Budapesten halt meg 2008. június 6-án.)

1919. szeptember 12-én Sepsiszentkirályon született **Imreh István** történétíró, szociológus. (2003. január 31-én halt meg Kolozsváron.)

1797. szeptember 13-án született Székelykálban **Aranyosrákosi Székely Sándor** író, költő, egyházunk 21. püspöke. (Marosszentkirályon halt meg 1854. január 27-én.)

1763. szeptember 14-én Kissároson született **Körmöczy János**, egyházunk 19. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1836. december 13-án.)

1914. szeptember 14-én Kolozsváron halt meg **Fangh Istvánné Gyűjtő Izabella** író. (1840-ben született.)

1559. szeptember 15-én Gyulafehérváron halt meg **Izabella királyné**, János Zsigmond édesanyja. (Krakkóban született 1519. január 18-án.)

1903. szeptember 15-én született Aranyosrákoson **Pethő István** lelkész, budapesti püspöki helynök. (1978-ban halt meg.)

1912. szeptember 16-án Tarcsafalván született **Benczédi Sándor** szobrászművész. (Kolozsváron halt meg 1998. január 1-jén.)

1912. szeptember 16-án született Homoródújfaluban **Nyitrai Deák Berta** lelkész. (Dicsőszentmártonban hunyt el 1986. augusztus 27-én.)

1856. szeptember 22-én halt meg Gagyban **Abrudbányai Szabó Sámuel**, a székelykeresztúri Unitárius Gimnázium igazgató-tanára. (1756-ban született Abrudbányán.)

1893. szeptember 22-én Budapesten halt meg **Berde Mózsza**, az unitárius alapítványtevők fejedelme. (1815-ben született Laborfalván.)

1945. szeptember 26-án New Yorkban halt meg **Bartók Béla** zeneszerző, zongoraművész, népzenekutató. Felnőttkorában lett unitáriussá. (1881. március 25-én született Nagyszentmiklóson.)

1877. szeptember 30-án Marosvásárhelyen született **Kelemen Lajos** történész, levéltáros, egyházunk főgondnoka. (Kolozsváron halt meg 1963. július 29-én.)

2010. szeptember 30-án halt meg **Szabó Árpád** lelkész, teológiai tanár, egyházunk 30. püspöke. (Homoródszentpéteren született 1935. április 15-én.)

1. kedd • Malvin
2. szerda • Petra ●
3. csütörtök • Helga
4. péntek • Ferenc, Hajnalka
5. szombat • Attila
- 6. vasárnap** • Brúnó, Renáta

7. hétfő • Amália, Márk
8. kedd • Etelka, Gitta
9. szerda • Dénes
10. csütörtök • Bendegúz, Gedeon ☽
11. péntek • Brigitta, Gyöngyi
12. szombat • Miksa, Rezső
- 13. vasárnap** • Ede, Eduárd, Kálmán

14. hétfő • Beatrix, Helén, Livia
15. kedd • Rézi, Teréz
16. szerda • Gál
17. csütörtök • Hedvig, Hedviga, Rudolf ○
18. péntek • Lukács
19. szombat • Ferdinánd, Nándor
- 20. vasárnap** • Artúr, Irén

21. hétfő • Orsolya, Zsolt
22. kedd • Előd, Szörény
- 23. szerda** • Gyöngyvér
24. csütörtök • Ráhel, Salamon ☾
25. péntek • Blanka, Dália, Vilma
26. szombat • Demeter, Szamanta
- 27. vasárnap** • Szabina

28. hétfő • Simon, Kevend
29. kedd • Melinda
30. szerda • Balzsza, Keve, Kolos
- 31. csütörtök** • a reformáció ünnepe, Farkas, Kristóf

1692. október 2-án halt meg **Kövendi Nagy Mihály**, egyházunk 13. püspöke.
1798. október 3-án halt meg **Kozma Mihály** lelkész, egyháztörténet-író, Kénosi–Uzoni históriájának folytatója.
1811. október 7-én halt meg **Lázár István**, egyházunk 18. püspöke. (Torockón született 1742. szeptember 3-án.)
1837. október 7-én Kissolymosban halt meg **Augusztinovics Pál** alapítványtevő. (1763-ban született Szentábrahámon.)
1790. október 15-én született Kövenden **Koronka József** iskolaigazgató, a székelykeresztúri unitárius gimnázium egyik építetője, pedagógus. (1863. augusztus 16-án halt meg Székelykeresztúron.)
1886. október 17-én született **Csikszentkirályi Bors Mihály** szindi földbirtokos, a huszadik század legnagyobb unitárius jótevője. (1937. január 8-án halt meg Szinden.)
1886. október 23-án Tordán született **Varga Béla** filozófus, író, egyházunk 25. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1942. április 10-én).
1901. október 24-én Kolozsváron született **Balázs Ferenc** lelkész, író, költő. (1937. május 22-én halt meg Tordán.)
1981. október 24-én Székelykeresztúron halt meg **Lőrinczi László** lelkész, szervezettszervező, mezőgazdasági szakíró. (Felsőrákoson született 1898. október 27-én.)
1913. október 26-án született Kelemen Imréné **Bedő Boriska**, az Unitárius Teológiai Akadémia első, lelkészi oklevelet szerzett női hallgatója. (1991. szeptember 29-én, 78 éves korában Marosvásárhelyen elhunyt.)
1553. október 27-én a Kálvin János vezette Genfben vallásos meggyőződéséért máglyán elégették **Szervét Mihály** spanyol orvost, teológust. (A spanyolországi Villanueva de Sijenában született 1511. szeptember 29-én.)
1821. október 29-én Szentgericén született **Jakab József** szabadságharcos, akadémista. (Száműzetésben, Görögországban halt meg 1855-ben.)

1. péntek • Itala, Marianna ●
2. szombat • Ella, Viktor
3. **vasárnap** • Ilka, Szilvia
4. hétfő • Karola, Károly
5. kedd • Imre
6. szerda • Lénárd
7. csütörtök • Krizantém, Lázár, Rezső
8. péntek • Lehel, Zsombor
9. szombat • Nátán, Tivadar ☽
10. **vasárnap** • Réka, Delinke
11. hétfő • Márton
12. kedd • Emília, Levente
13. szerda • Bulcsú, Szilvia
14. csütörtök • Albert, Aliz
15. **péntek** • **Dávid Ferenc halálának emléknapja**, Lipót ○
16. szombat • Margit, Ödön
17. **vasárnap** • Gergő, Hilda, Hortenzia
18. hétfő • Jenő
19. kedd • Erzsébet
20. szerda • Jolán
21. csütörtök • Ilma, Olivér
22. péntek • Cecília, Csilla
23. szombat • Kelemen, Klementina ☾
24. **vasárnap** • Emma, Flóra
25. hétfő • Edina, Kata, Katalin, Karin
26. kedd • Virág
27. szerda • Elemér, Leonárd
28. csütörtök • Kupán, Stefánia
29. péntek • Taksony, Szabolcs
30. szombat • Andor, András

1690. november 5-én halt meg **Bölöni Bedő Pál**, egyházunk 12. püspöke.
1699. november 6-án halt meg **Petrichevich Horváth Ferenc**, az *Apologia Fratrum Unitariorum* szerzője.
1579. november 7-én a dévai várbörtönben vallásos meggyőződéséért mártírhálált halt **Dávid Ferenc**, egyházalapító püspökünk. (1520 körül született Kolozsváron.)
1873. november 11-én Várfalván született **Pálfi Márton** nyelvész, zenetanár, az új énekeskönyv szerkesztője. (1936. augusztus 11-én halt meg Kolozsváron.)
1909. november 13-án Kissolymosban született **Kovács Lajos** lelkész, teológiai tanár, író, egyházunk 28. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1994. október 2-án.)
1726. november 14-én Kolozsváron halt meg **Keresztúri Sámuel** lelkész, tanár. (1680-ban született.)
1845. november 17-én Nagyszebenben született **Gyergyai Árpád** orvostudományi szakíró. (1881. január 27-én halt meg Kolozsváron.)
1806. november 19-én Bölönben született **Mikó Lőrinc** ügyvéd, a kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (1872. március 10-én halt meg Kolozsváron.)
1804. november 21-én Dicsőszentmártonban halt meg **Petrichevich Horváth Ferenc** főgondnok, a marosvásárhelyi konzisztórium megszervezője. (1731-ben született.)
1643. november 22-én halt meg **Járai Sámuel**, Kolozsvár főlelkésze, Járai János későbbi püspök apja.
1886. november 23-án Torockón született **Borbély István** teológiai tanár, irodalomtörténész. (1932. március 20-án halt meg Kolozsváron.)
1597. november 24-én halt meg **Enyedi György** tanár, teológus, író, egyházunk harmadik püspöke. (1555-ben született Nagyenyeden.)
1845. november 25-én Tordán született **id. Rédiger Géza** lelkész, költő. (1905. június 7-én halt meg Marosvásárhelyen.)
1723. november 27-én szülőfalujában halt meg **Désfalvi Simon Mihály**, egyházunk első főgondnoka. (1653-ban született Désfalván.)
1877. november 27-én Iklandon született **György János**, előbb unitárius, majd református lelkész, végül felekezeten kívüli teológus és szociológus. (Brazíliában halt meg 1929. január 3-án.)

1. vasárnap • advent 1. vasárnapja, Elza ●

2. hétfő • Aranka, Melinda

3. kedd • Ferenc, Olívia

4. szerda • Borbála, Boróka

5. csütörtök • Vilma, Ünige

6. péntek • Miklós

7. szombat • Ambrus, Ányos

8. vasárnap • advent 2. v., Emőke, Mária, Márta ☽

9. hétfő • Györgyi, Leona

10. kedd • Judit

11. szerda • Árpád, Dániel

12. csütörtök • Gabriella

13. péntek • Edda, Luca, Lúcia

14. szombat • Huba, Konrád

15. vasárnap • advent 3. v., Dezső, Valér ○

16. hétfő • Aletta, Etelka

17. kedd • Lázár, Olimpia

18. szerda • Álmos, Augusztá

19. csütörtök • Nemere, Viola

20. péntek • Apor, Otília

21. szombat • Tamás

22. vasárnap • advent 4. v., Anikó ☾

23. hétfő • Győző, Viktória, Zente, Zete

24. kedd • Ádám, Éva

25. szerda • karácsony 1. napja

26. csütörtök • karácsony 2. n., István

27. péntek • karácsony 3. n., János

28. szombat • Apor, Kamilla

29. vasárnap • Tamara, Tamás

30. hétfő • Dávid, Zoárd ●

31. kedd • Szilveszter

1636. december 2-án halt meg **Csanádi Pál** teológus-orvos, egyházunk hetedik püspöke. (Kolozsváron született 1572-ben.)

1548. december 4-én Tordán született **Bogáti Fazakas Miklós** lelkész, zsoltárfordító, költő. (Kolozsváron halt meg a század utolsó évtizedében.)

1869. december 6-án Tordatúron született **Józan Miklós** író, költő, műfordító, egyházunk 26. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1946. január 7-én.)

1955. december 8-án Homoródszentpálon halt meg **Vári Domokos** lelkész-költő. (1886. augusztus 16-án született Siménfalván.)

1810. december 15-én Providence-ban (Rhode Island, AEÁ) született **Ann Richmond** alapítványtevő. (1881. január 25-én halt meg.)

1903. december 23-án született Komjátszegen **Rostás Dénes** lelkész, teológiai tanár. (1980. október 2-án halt meg Kolozsváron.)

1841. december 26-án született **Sándor János**, a székelykeresztúri Unitárius Gimnázium igazgató-tanára és jótévője. (Meghalt 1909. június 30-án.)

1869. december 27-én Szentgericén született **Gál Kelemen**, a kolozsvári Unitárius Kollégium igazgató-tanára, pedagógiai, filozófiai és történeti szakíró. (Tabányán halt meg 1945. február 10-én.)

1890. december 27-én halt meg **Dersi János** alapítványtevő. (1831 augusztusában született Küküllővárt.)

1879. december 28-án Siménfalván született **Ürmösi József** lelkész, író, a szövetkezeti mozgalom elkötelezett híve és szervezője. (Kolozsváron halt meg 1953. január 22-én.)

1879. december 29-én Homoródjánosfalván halt meg **Jánosfalvi Sándor István** lelkész, könyvgyűjtő, író, az *Utazás a két Homoród mentén* szerzője. (1804-ben született Lókodban.)

1911. december 30-án Sófalván született **Lőrinczi Mihály** lelkész, teológiai tanár. (Budapesten halt meg 1991. február 24-én.)

1925. december 31-én Budapesten halt meg **Perczel Ferencné Kozma Flóra** író, a budapesti Dávid Ferenc Egylet alapító tagja. (1864-ben született Baracs-kán.)

Keresztnevek és névnapok az unitárius naptárban

A, Á

Aba I. 26., VIII. 16.
Ábel I. 2.
Abigél II. 9.
Ábrahám VIII. 16.
Ádám IX. 9., XII. 24.
Adél I. 29.
Adorján III. 5., IX. 25.
Adrián IX. 8.
Adrienn III. 4., IX. 8.
Ágnes I. 21.
Ágoston V. 27., VIII. 28.
Ágota I. 11., II. 5.
Ajnácska IV. 25.
Ákos I. 2., II. 27.
Aladár II. 20., V. 26.
Alajos VI. 21.
Albert V. 11., IX. 27., XI. 14.
Albin III. 1
Aletta XII. 16.
Alfonz I. 22.
Alfréd II. 23., VII. 19.
Aliz XI. 14.
Álmos II. 20., VI. 1., XII. 18.
Alpár III. 27., VI. 14.
Amanda II. 6.
Amália VII. 10., X. 7.
Ambrus IV. 4., XII. 7.

Anasztáz VIII. 17.
Andor V. 17., XI. 30.
András XI. 30.
Andrea II. 4., IV. 18.
Anett VI. 13.
Angéla I. 27., VI. 5.
Angyal I. 4.
Angyalka V. 31.
Anikó XII. 22.
Anita VI. 2., VII. 26.
Anna VII. 26.
Annabella VI. 9.
Annamária IX. 3.
Antal I. 17., VI. 13.
Antónia I. 17., V. 10.
Ányos XII. 7.
Apor II. 2., XII. 28.
Aranka II. 8., XII. 2.
Arnold VI. 18.
Áron IV. 2.
Árpád I. 5., III. 31., XII. 11.
Artúr I. 7., X. 20.
Attila I. 7., X. 5.
Augusztá XII. 18.
Aurél I. 15.
Avar VI. 24.

B

Balázs II. 3.
Bálint II. 14.
Balzsa X. 30.
Bánk IV. 16.
Barbara XII. 4.
Barna I. 11., VI. 11.

Barnabás VI. 11.
Beáta III. 22., V. 9.
Beatrix VIII. 29., X. 14.
Béla IV. 23.
Bella VIII. 31.
Bence III. 21.

Bendegúz X. 10.
Benedek III. 21.
Benett III. 21.
Benjámín I. 3.
Bernadett II. 18.
Bernát V. 20.
Berta VII. 4., VIII. 6.
Bertalan VIII. 24.
Bertil III. 29.
Bíborka IV. 6., VII. 4.
Blanka VIII. 10., X. 25.

Cecília VII. 18., XI. 22.

Csaba IV. 4., VII. 6.
Csanád V. 28., IX. 6.
Csenge II. 4.

Dália X. 25.
Dalma V. 7., VII. 12.
Dániel I. 16., VII. 21., XII. 11.
Dávid XII. 30.,
Debóra IX. 15.
Délia VI. 6.
Delinke VIII. 24., XI. 10.
Demeter X. 26.
Dénes IV. 8., X. 9.

Edda XII. 13.
Ede V. 17., X. 13.
Edina II. 26., XI. 25.
Edit IX. 16.
Edna IV. 6.
Edömer I. 14.
Édua IV. 6.

Bódog I. 14.
Boglárka IV. 26., VIII. 1.
Boldizsár I. 6.
Bonifác V. 14.
Borbála XII. 4.
Boróka XII. 4.
Botond III. 23., V. 16.
Brigitta X. 11.
Brunó X. 6.
Buda V. 19.
Bulcsú VI. 4., XI. 13.

C

Cs

Csengele II. 4.
Csilla IV. 22., XI. 22.
Csongor I. 13., VIII. 13.

D

Dezső II. 11., V. 23.
Diána IX. 18.
Domokos VIII. 4.
Donát II. 17., VII. 7.
Dóra II. 6.
Dorina IX. 2.
Dorottya II. 6.
Dömötör IV. 9.

E, É

Eduárd X. 13.
Edvárd VI. 1.
Egon IX. 1.
Egyed IX. 1.
Elek II. 11., VII. 17.
Elemér II. 28., XI. 27.
Eleonóra II. 21.

Eliz V. 6.
Ella II. 13., XI. 2.
Ellák II. 18., VIII. 27.
Előd VII. 1., X. 22.
Elvira II. 10.
Elza XII. 1.
Emánuel III. 26.
Emese III. 23., VII. 5.
Emike VII. 19.
Emil V. 28.
Emília VII. 19., XI. 12.
Emma IV. 19., XI. 24.
Emőd II. 17., VIII. 9.
Emőke III. 23., XII. 8.
Endre VII. 17., VIII. 26.
Enikő VII. 16., IX. 15.

Farkas VIII. 23., X. 31.
Félix I. 14., VI. 9.
Ferdinánd VI. 5., X. 19.
Ferenc X. 4., XII. 3.
Flóra VII. 29., XI. 24.
Flórián V. 4.

Gábor II. 27., III. 24.
Gabriella II. 10., XII. 12.
Gál X. 16.
Gáspár I. 6., VIII. 27.
Gedeon III. 28., X. 10.
Gellért I. 30., IX. 24.
Gerda I. 30.
Gergely III. 12., V. 9.

Gyárfás VI. 19.
Gyöngyi IV. 27., X. 11.
Gyöngyvér I. 8., X. 23.
György IV. 24.

Erik I. 24., V. 18.
Erika I. 24., V. 18., VIII. 31.
Erna I. 12., VIII. 29.
Ernő I. 12.
Ervin IV. 26.
Erzsébet XI. 19.
Eszter V. 24.
Eta I. 29.
Etele I. 9.
Etelka X. 8., XII. 16.
Éva XII. 24.
Evelin V. 26.
Evetke V. 6.
Evódia VII. 7.
Ezékiel IV. 10.
Ézsaiás VII. 6.

F

Franciska III. 9.
Frida V. 6., IX. 20.
Frigyes III. 6., VII. 18.
Fruzsina I. 1.
Fülöp V. 1.

G

Gergő XI. 17.
Gerő III. 9.
Gertrúd III. 17., VIII. 13.
Gerzson II. 22.
Géza II. 25., IV. 9.
Gitta X. 8.
Gizella V. 7.
Gusztáv I. 16., IV. 14., VIII. 8.

Gy

Györgyi IV. 24., XII. 9.
Győző V. 8., XII. 23.
Gyula IV. 12., IX. 17.

H

Hajnal VIII. 2.
Hajnalka III. 27., X. 4.
Hanga I. 24., V. 18.
Hanna V. 20.
Hedvig X. 17.
Hedviga X. 17.
Helén X. 14.
Heléna VII. 31.
Helga X. 3.

Henriett III. 16.
Henrik I. 25., III. 16., VII. 15.
Hermína IV. 13., VIII. 3.
Hilda IX. 3., XI. 17.
Hortenzia XI. 17.
Huba VIII. 19., XII. 14.
Hubert III. 20.
Hugó IV. 1.
Hunor III. 30., IX. 10.

I

Ibla II. 5.
Ibolya VIII. 7., IX. 12.
Ida III. 13., IV. 13.
Ignác II. 1.
Ildikó III. 10., VI. 4.
Ilka IX. 21., XI. 3.
Illés VI. 20., VII. 20.
Ilma IV. 18., XI. 21.
Ilona VIII. 18.
Imelda V. 13.
Imola V. 13.
Imre XI. 5.
Ince III. 12., VII. 28.

Ingrid II. 5.
Irén VI. 28., X. 20.
Iringó VI. 28.
Irma V. 3.
István VIII. 20., XII. 26.
Itala XI. 1.
Iván VI. 24.
Ivett I. 13.
Ivor IX. 7.
Izabella II. 26., VII. 12.
Izolda VI. 15.
Izsák V. 15.

J

Jácint VIII. 17.
Jakab V. 1., VII. 25.
Janka V. 30.
János VI. 26., XII. 27.
Jázmin II. 24.
Jenő VII. 13., XI. 18.
Jeromos IX. 30.
Jób V. 10.
Johanna III. 28., V. 30.

Jolán VI. 15., XI. 20.
Jónás III. 29.
József III. 19.
Judit VII. 30., XII. 10.
Júlia V. 22.
Julianna II. 16., V. 14.
Jusztina VI. 16., IX. 26.
Jutta VII. 30.

K

Kadosa III. 11.
Kálmán X. 13.
Kamilla XII. 28.
Karin III. 24., XI. 25.
Kármén VII. 16.
Karola I. 28., XI. 4.
Karolina II. 2.
Károly I. 28., XI. 4.
Kata XI. 25.
Katalin XI. 25.
Kázmér III. 4.
Kelemen XI. 23.
Kende IX. 25.
Keresztély IV. 3.
Keve VI. 20., X. 30.
Kevend X. 28.
Kincső II. 1., VII. 24.
Kinga VII. 24.
Kira VIII. 3.

Kitti IV. 30.
Klára VIII. 12.
Klaudia III. 20.
Klementina XI. 23.
Klotild IV. 11., VI. 3.
Kocsárd IV. 5., V. 5.
Kolos II. 15., X. 30.
Konrád II. 18., XII. 14.
Konstantin V. 21.
Koppány III. 28.
Kornél III. 3., VII. 3.
Kornélia III. 3.
Kristóf III. 15., VII. 25., X. 31.
Kriszta VIII. 4.
Krisztián III. 13.
Krisztina III. 13., VI. 22.
Krizantém XI. 7.
Kupán VI. 24.

L

Lajos VIII. 25.
László VI. 27., VIII. 8.
Laura VI. 17.
Lázár XI. 7., XII. 17.
Lea III. 22., VI. 28.
Lehel VIII. 2., XI. 8.
Leila VI. 22.
Léna VII. 21.
Lénárd XI. 6.
Lenke VII. 22., VIII. 18.
Leó IV. 11.
Leona XII. 9.
Leonárd XI. 27.
Levente III. 1., XI. 12.
Lídia II. 12.
Lili VII. 11.

Lilla II. 12., VII. 11.
Linda II. 13.
Lipót XI. 15.
Livia II. 12., X. 14.
Liza VII. 8.
Loránd I. 15.
Lóránt I. 15., VIII. 10.
Lotti VII. 17.
Lőrinc VIII. 10., IX. 5.
Luca XII. 13.
Lúcia XII. 13.
Ludovika IX. 13.
Lujza I. 31., III. 2.
Lukács X. 18.
Lukrécia III. 15.

M

Magda V. 25.
Magdolna V. 29., VII. 22.
Magor III. 2., III. 30.
Maja V. 1.
Malvin X. 1.
Marcell I. 9., VIII. 14.
Marcella I. 31.
Margit VI. 10., XI. 16.
Mária III. 25., VIII. 15., IX. 8.
Marianna XI. 1.
Marietta V. 31.
Márk IV. 25., X. 7.
Márkus VI. 18.
Márta VII. 29., XII. 8.
Márton XI. 11.
Máté IX. 21.
Matild III. 14., V. 31.

Mátyás II. 24.
Medárd VI. 8.
Melánia I. 10.
Melinda X. 29., XII. 2.
Melissza III. 10.
Menyhért I. 6., VIII. 22.
Mercédesz IX. 24.
Mihály IX. 29.
Miklós XII. 6.
Miksa X. 12.
Milán V. 19.
Milla VII. 18.
Míra V. 10.
Mónika V. 4., VIII. 26.
Mór III. 20.
Móric IX. 22.
Mózes V. 16., VIII. 28.

N

Nándor V. 27., X. 19.
Nátán XI. 9.
Nella VII. 11.
Nemere XII. 19.
Nikoletta IX. 10.

Nimród VIII. 31.
Noé IV. 22.
Noémi I. 30., IV. 22.
Nóra II. 21., VII. 11.
Norbert VI. 6.

O

Olga VII. 27.
Olimpia XII. 17.
Olivér III. 5., XI. 21.
Olívia XII. 3.
Orbán V. 25.

Orsolya IV. 7., X. 21.
Oszkár II. 3., VII. 31.
Otfília XII. 20.
Ottó VII. 2., IX. 22.
Ozsvát II. 19.

Ö

Ödön XI. 16.
Örkény VII. 15.

Örs VII. 14., IX. 30.
Özséb VIII. 14.

P

Pál I. 25., VI. 26., VI. 29.
Panna VII. 26.
Paula I. 26.
Paulina VI. 22.
Péter VI. 29., VIII. 1.

Petra X. 2.
Piroska I. 18.
Pólika III. 14.
Polixéna IX. 23.
Pongrácz V. 12.

R

Ráhel II. 4., X. 24.
Rajmund VII. 4.
Rebeka IX. 2.
Rege IX. 7.
Regina IX. 7.
Regő IX. 11.
Réka V. 20., XI. 10.
Reményke VIII. 1.
Renáta V. 22., X. 6.
Rézi X. 15.

Rezső X. 12., XI. 7.
Richárd IV. 3.
Rita V. 22., VIII. 26.
Róbert VI. 7.
Roland VII. 15.
Róza VIII. 30.
Rozália IX. 4.
Rózsa VIII. 30.
Rudolf IV. 17., X. 17.
Ruth VII. 9.

S

Salamon II. 8., X. 24.
Samu II. 16.
Sámuel VIII. 21.
Sándor III. 18.
Sára I. 19., V. 19.
Sarolta I. 19., VII. 5.

Sebestyén I. 20.
Simon I. 5., X. 28.
Soma VII. 3.
Stefánia XI. 28.
Sugárka VIII. 12.

Sz

Szabina X. 27.
Szabrina VIII. 29.
Szabolcs VII. 28., XI. 29.
Szamanta X. 26.
Szandra V. 18.
Száva IV. 12.
Szende IX. 5.
Szeréna IX. 14.

Szerénke IX. 14.
Szervác V. 13.
Szidónia VI. 23., VIII. 23.
Szilamér VI. 20.
Szilárd III. 11., V. 21.
Szilveszter XII. 31.
Szilvia XI. 3., XI. 13.
Szörény IV. 1., X. 22.

T

Taksony XI. 29.
Tamara V. 6., XII. 29.
Tamás III. 7., XII. 21., XII. 29.
Tas II. 23., IV. 15.
Tekla IX. 23.
Teodóra IX. 11.
Teréz VII. 8., X. 15.
Tia V. 3.
Tibold VII. 1.
Tibor IV. 14., VIII. 11.

Tihamér IV. 29., VI. 30.
Tímea I. 20., V. 3.
Titusz I. 4.
Tivadar IV. 20., XI. 9.
Tóbiás VI. 13.
Tódor II. 7.
Töhhötöm IV. 20.
Tünde VI. 1., IX. 15.
Tündér VI. 1.

U

Ulrik VII. 14.

Uzonka VII. 12.

Ü

Ünige XII. 5.

V

Vadony IX. 21.
Valér XII. 15.
Valéria IV. 28.
Vanda I. 26., II. 25.
Vazul VI. 14.
Vencel IX. 28.
Vera VII. 9.
Veronika I. 13.
Vid VI. 15.

Viktor XI. 2.
Viktória XII. 23.
Villő VI. 12.
Vilma IX. 19., XII. 5.
Vilmos I. 10., V. 23., VI. 25.
Vince I. 22., IV. 5.
Viola XII. 19.
Virág I. 8., XI. 26.

X

Xénia VII. 31.

Z

Zádor I. 16.
Zakariás IX. 6.
Zalán III. 30.
Zelma I. 23.
Zenkő II. 18.
Zente XII. 23.

Zete XII. 23.
Zita IV. 27., VIII. 5.
Zoárd V. 19., XII. 30.
Zója VI. 15.
Zoltán III. 8., VI. 23.

Zs

Zsanett V. 30.

Zselyke IV. 8.

Zsigmond V. 2.

Zsófia V. 15., IX. 17.

Zsolna IX. 11.

Zsolt IV. 10., X. 21.

Zsombor IV. 21., XI. 8.

Zsuzsa VIII. 11.

Zsuzsanna II. 19.

Egyházi ünnepeink 2024-ben

január 13., szombat: *a vallásszabadság napja*
február 13., kedd: *húshagyókedd*
március 24., vasárnap: *virágvasárnap*
március 29., péntek: *nagypéntek*
március 31., április 1–2., vasárnap, hétfő, kedd: *húsvét*
május 9., csütörtök: *áldozócsütörtök*
május 19–21., vasárnap, hétfő, kedd: *pünkösöd*
szeptember 29., vasárnap: *őszii hálaadás*
október 31., csütörtök: *a reformáció ünnepe*
november 15., péntek: *Dávid Ferenc halálának emléknapja*
december 1., vasárnap: *advent első vasárnapja*
december 25–27., szerda, csütörtök, péntek: *karácsony*

Nemzeti ünnepeink 2024-ben

március 15., péntek: *az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc emléknapja*
augusztus 20., kedd: *az államalapító Árpád-házi Szent István király emlékünnep*
október 23., szerda: *az 1956-os forradalom és szabadságharc emléknapja*

Húsvét időpontja a nyugati és a keleti szertartású egyházaknál (2024–2034)

2024. március 31. és május 5.	2030. április 21. és április 28.
2025. április 20. mindkét esetben.	2031. április 13. mindkét esetben.
2026. április 5. és április 12.	2032. március 28. és május 2.
2027. március 28. és május 2.	2033. április 17. és április 24.
2028. április 16. mindkét esetben.	2034. április 9. mindkét esetben
2029. április 1. és április 8.	

Jelentős évfordulók 2024-ben

505 éve

- 1519. január 18-án született Krakkóban (Jagelló) **Izabella királyné**, János Zsigmond édesanyja. (1559. szeptember 15-én halt meg.)

475 éve

- 1549-ben Georg Hoffgreff szász nyomdász megalapította a kolozsvári nyomdát, amely később Heltai Gáspár tulajdonába kerül.

460 éve

- 1564. április 9-én kezdte meg munkálatait a nagyenyedi zsinat. Ez volt az utolsó protestáns egyeztetési kísérlet. Az úrvacsora kérdésében azonban nem tudtak megegyezni. Ennek következtében az erdélyi reformáció kettészakadt, s a két hitújítási irány elkülönülése véglegessé vált. A helvét reformáció hívei Dávid Ferencet püspököknek választották.

455 éve

- 1569. október 20–25. között zajlott a nagyváradai hitvita. A magyar nyelvű hitvita jegyzőkönyvét Dávid Ferenc 1570-ben adta ki Heltai Gáspár nyomdájában. Ez volt az utolsó nagy hitvita János Zsigmond életében. Dávid Ferenc beszédeivel, vitakészségével és műveivel nagy sikereket ért el. Az addig helvét szellemű lelkészek jelentékeny része az unitarizmushoz csatlakozott, hasonlóképpen a vele már addig is rokonszenvező fejedelem és a főrendek. Az unitárius reformáció eszméi Erdély határain túl is elterjedtek. A hagyomány szerint a hitvita után egyedül Váradon mintegy hármezen tértek át az unitárius vallásra.
- 1569-től Heltai Gáspár unitárius prédikátor lett. Nyomdája azon kevés európai nyomdák egyike, amelyek az unitarizmus műveinek kiadását lehetővé tették.
- 1569-ben jelent meg Dávid Ferenc prédikációinak első kötete.

450 éve

- 1574. augusztus 8-án halt meg **Johannes Sommer** humanista költő, a kolozsvári iskola tudós igazgatója. (A németországi Pirnában született 1542-ben.)
- 1574-ben halt meg Kolozsváron **Heltai Gáspár** reformátor, író, könyvnyomdász.
- 1574-ben **Alvinczi György** unitárius lelkészt a nagyharsányi hitvitán ellenfelei, a helvét reformáció hívei átadták a török hatóságnak, amely kivégezte istenkáromlásért.

445 éve

- 1579. november 7-én a dévai várbörtönben vallásos meggyőződésért mártírhálált halt **Dávid Ferenc**, egyházalapító püspökünk.

420 éve

- 1604. március 4-én Lusławicében halt meg **Socinus Faustus**, a lengyel antitrinitarizmus legnagyobb teológusa. (1539. december 5-én született Sienában.)

400 éve

- 1624-ben született Nagysolymoson **Nagysolymosi Koncz Boldizsár**, egyházunk tizedik püspöke. 340 éve, 1684. április 16-án halt meg.

370 éve

- 1654. január 11-én Homoródalmáson született **Almási Gergely Mihály**, egyházunk 14. püspöke. (1724. március 23-án halt meg.)

335 éve

- 1689. május 12-én halt meg **Szentiványi Márkos Dániel**, egyházunk 11. püspöke.

325 éve

- 1699. november 6-án halt meg **Petrichevich Horváth Ferenc**, az *Apologia Fratrum Unitariorum* szerzője.

320 éve

- 1704. június 14-én halt meg **Kmita Andrásné Wilhelm Krisztina**, egyházunk jótévője. (1656-ban született.)

300 éve

- 1724-ben az árkosi zsinat világi és egyházi tagokból álló tanácsot szervezett az egyházi ügyek intézésére. Ebből fejlődött ki a jelenlegi Egyházi Képviselő Tanács.
- 1724. március 23-án halt meg **Almási Gergely Mihály**, egyházunk 14. püspöke.

295 éve

- 1729. január 15-én a Kissároson tartott zsinaton világi és egyházi tagokból álló tanácsot szerveztek. Ebből alakult ki a mai Főtanács.

265 éve

- 1759. november 10-én született **Pákei József**, a kolozsvári Unitárius Kollégium tudós igazgatója, az egyház főjegyzője. (1802. február 13-án halt meg.)

220 éve

- 1804. november 21-én Dicsőszentmártonban halt meg **Petrichevich Horváth Ferenc** főgondnok, a marosvásárhelyi konzisztórium megszervezője. (1731-ben született.)

210 éve

- 1814-ben halt meg **Petrichevich Horváth Miklós** főgondnok.

205 éve

- 1819. március 8-án Szentivánlaborfalván született **Berde Áron** természettudós, lapszerkesztő, a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem rektora.
- 1819. július 7-én vagy 17-én született Tordán **Kőváry László**, Erdély történetírója. (1907. szeptember 25-én halt meg Kolozsváron.)

195 éve

- 1829. május 14-én halt meg **Sylveszter György**, a kolozsvári Unitárius Kollégium tanára.
- 1829-ben jelent meg nyomtatásban az első unitárius egyháztörténet. (Aranyosrákosi Székely Sándor: *Az unitaria vallás története Erdélyben*)

190 éve

- 1834. május 1-jén Hosszúaszóban született **Buzogány Áron** lelkész, kormánytanácsos. (Meggalt Budapesten 1888. február 25-én.)

185 éve

- 1839. március 29-én Felsőbencéden született **Benczédi Gergely**, a kolozsvári Unitárius Kollégium igazgató-tanára, író.

180 éve

- 1844. február 17-én Csekefalván született **Kozma Ferenc** pedagógus, író, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, az Unitárius Kollégium felügyelő gondnoka. 1920. május 12-én halt meg.
- 1844. március 13-án született Szentkatolnán **Szentkatolnai Bálint Gábor** egyetemi tanár, nyelvész, utazó. (1913. május 26-án Temesváron halt meg.)
- 1844-ben született **Pongrácz Lajos** cigányprímás.

170 éve

- 1854. január 21-én halt meg **Barra Imre**, Kolozsvár népszerű orvosa, Agh István dédunokája. (1799. november 5-én született Kolozsváron.)
- 1854. január 27-én Marosszentkirályon halt meg **Aranyosrákosi Székely Sándor** író, költő, egyházunk 21. püspöke. (1797. szeptember 13-án született Székelykálban.)

165 éve

- 1859. május 25-én született **Kanyaró Ferenc** irodalom- és egyháztörténész, a kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (Tordán halt meg 1910. március 21-én.)

160 éve

- 1864-ben született Baracsán **Perczel Ferencné Kozma Flóra** író, a budapesti Dávid Ferenc Egylet alapító tagja. (1925. december 31-én Budapesten halt meg.)
- 1864-ben jelent meg Ferencz József kolozsvári lelkész kátéja.

155 éve

- 1869. július 16-án született **Váradi Aurél** ügyvéd, hírlapíró, az Unitárius Teológiai Akadémia és a kollégium felügyelő gondnoka. (1931. május 9-én halt meg Kolozsváron.)
- 1869. december 6-án Tordatúron született **Józan Miklós** író, költő, műfordító, egyházunk 26. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1946. január 7-én.)
- 1869. december 27-én Szentgericén született **Gál Kelemen**, a kolozsvári Unitárius Kollégium igazgató-tanára, pedagógiai, filozófiai és történeti szakíró. (Tatabányán halt meg 1945. február 10-én.)

150 éve

- 1874. április 20-án Tarcsafalván született **Ürmösi Károly** lelkész-esperes, író. (Kolozsváron halt meg 1953. február 6-án.)

145 éve

- 1879. június 25-én Szentábrahámon született **Fekete Lajos** lelkész, író, költő. (Brassóban halt meg 1945. április 23-án.)
- 1879. február 8-án Nyárádszentmártonban született **Pozsonyi Szentmártoni Kálmán** igazgató-tanár, népmesegyűjtő. (Kolozsváron halt meg 1968. július 11-én.)
- 1879. december 28-án született Siménfalván **Ürmösi József** lelkész, író, a szövetkezeti mozgalom elkötelezett híve és szervezője. (Kolozsváron halt meg 1953. január 22-én.)
- 1879. december 29-én halt meg **Jánosfalvi Sándor István** lelkész, könyvgyűjtő, író, az *Utazás a két Homoród mentén* szerzője. (1804-ben született Lókodon.)

135 éve

- 1889. január 18-án született Gyulafehérváron **dr. Mikó Lőrincné Zsakó Aranka**, az Unitárius Nőszövetség elnöke, a Romániai Ki-

sebbségi Nők Központi Titkárságának tagja, az Unitárius Ipari Leánylíceum felügyelő gondnokaként az Egyházi Főtanács első női tagja. (Kolozsváron halt meg 1968. május 19-én.)

125 éve

- 1909. november 13-án Kissolymosban született **Kovács Lajos** lelkész, teológiai tanár, író, egyházunk 28. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1994. október 2-án.)

110 éve

- 1914. június 17-én halt meg Kolozsváron **Nyiredy Géza**, a kolozsvári Unitárius Kollégium természetrajz- és kémia tanára. (1861. április 20-án született Nagyajtán.)
- 1914. szeptember 15-én Kolozsváron halt meg **Fangh Istvánné Gyűjtő Izabella** író. (1840-ben született.)

105 éve

- 1919-ben kezdte meg működését az Unitárius Leányotthon az új kollégium épületében.

100 éve

- 1924 szeptemberében jelent meg a ma is használatos Unitárius énekeskönyv.

75 éve

- 1949. január 1-jén alakult meg az Egyetemi Fokú Protestáns Teológiai Intézet. Az új kultusztörvény 49. szakasza alapján a kormány nyomást gyakorolt a négy protestáns egyházra (ágostai hitvallású evangélikus, zsinatpresbiteri evangélikus, református és unitárius), és 1948 őszén létrehozott egy közös lelkészképző intézetet, amely a következő év január 1-jén kezdte meg működését. Az intézet kezdetben három önálló karral (evangélikus, református és unitárius) működött, a közös intézet vezetését felváltva látták el. Az unitárius karnak külön bentlakása és étkezdéje volt a volt unitárius kollégium épületében. Ezt a működési keretet 1959. szeptember 1-jén felszámolták, és létrehozták az Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Intézetet, közös vezetéssel, tanári karral, bentlakással és étkezdével.

- 1949. november 17-én halt meg **Márkos Albert** tanár, tankönyvíró, műfordító Székelykeresztúron. (1878. június 4-én született Tarcsafalván.)

60 éve

- 1964. május 21-én halt meg Kolozsváron **Tóth István** festőművész, a kolozsvári Unitárius Kollégium rajztanára. (1892. május 29-én született Marosvásárhelyen.)

55 éve

- 1969. február 25-én halt meg Kolozsváron **Simén Dániel** lelkész, teológiai tanár, író. (1903. február 13-án született Korondon.)

40 éve

- 1984. augusztus 14-én halt meg Budapesten **Borbély Samu** gépészmérnök, matematikus. (1907. április 23-án született Tordán.)

30 éve

- 1994. február 5-én halt meg Kolozsváron **Pap István** mezőgazdasági szakíró, az MTA tagja. 1915. február 23-án Verespatakon született.
- Kolozsváron halt meg 1994. október 2-án **Kovács Lajos** lelkész, teológiai tanár, író, egyházunk 28. püspöke. (1909. november 13-án született Kissolymosban.)

25 éve

- 1999. október 4-én halt meg Kolozsváron **Bodor András** történész, egyetemi tanár, a kolozsvári Unitárius Kollégium államosítást megelőző utolsó igazgatója. (1915. augusztus 5-én született Magyarországon.)

Fazakas Lajos Levente

AZ ÉN IMÁDSÁGOM

Vannak olyan dolgok, amiről úgy gondoljuk, róla beszélni-írni a világ legegyszerűbb feladata. Így voltam és vagyok az imádkozással is, amit életem során nagyon sokszor gyakoroltam és kívánok gyakorolni. Ahhoz, hogy hiteles képet adhassak mások számára arról, hogy mit is jelent imádkozni, elsősorban magam számára kell megfogalmazzak az imádkozással kapcsolatos dolgokat. Ezen elmélkedve gondolatok tömkelege, az imádkozással és imádkozáshoz kapcsolódó ismeretek és élmények halmaza zuhannak elmémre. Nagy és egyszerre nagyszerű dolog ezek között lavírozni, egyfajta rendszerességet teremteni. Nem a tökéletességre törekedve, de a magam elkötelezettségével az elkövetkezőkben erre kívánok rávilágítani.

Tavaly nyáron a korábbi nyarakhoz hasonlóan bözödi gyülekezetemben egy hét erejéig közös együttlétre gyűltünk össze elsősorban gyermekek, de fiatalok és felnőttek egyaránt. Közös tevékenységeink egyike az imádkozás. Az első alkalommal, amikor elhangzott, hogy imádkozzunk, elég sok gyermek (nagyrészüik első alkalommal vett részt a táborban) kikerekedett szemel és tátott szájjal csodálkozott reá arra, hogy ilyesmire is sor kerül. Az egyikük ajkát el is hagyta a hangos kérdés: micsodaaaaa? Néhány nappal azelőtt egy újságcikket olvastam, amelyben a szerző azt ecsetelte, mennyire felháborító, hogy egyházi rendezvényeken imádkozásra kényszerítik a gyermekeket.

Igaz, hogy egy kicsit rég, de én is voltam gyermek. Az imádkozáshoz kapcsolódó első élményeim és ismereteim, mint az emberek nagy többségének, egészen idáig nyúlnak vissza. Az első ima, amire nagymamám megtanított: „Szeress engem, jó Istenem, / szüleimet tartsd meg nekem!

/ Oltalmazd családomat, / áldd meg, áldd meg mindnyájunkat. Ámen.” Következtek a többiek, a Mi Atyánkon keresztül a reggeli és esti, étkezés előtti és utáni, templomba bemenetkor és kimenetkor elmondandó imák. A következő helyszín, ahol imát tanultunk, az imaterem volt, ahová vallásórára jártunk, és aki tanította, a pap bácsi, akivel nagyon szívesen töltöttünk időt, és akitől sok szép és érdekes dolgot tanultunk, többek között a hazamenetel előtti imát: „Hála neked, jó Istenünk, / Most, amikor hazamegyünk. / Hogy munkánkat jól végezhattük, / Szívünk, lelkünket műveltük. / Add, hogy ami jót tanultunk, / Otthon is meglássák rajtunk, / Jó szüleink örömére, / Szent neved dicsőségére. Ámen.” Kedves szülők, nagyszülők! Nem szabad engedni a trendnek! Imádságokat tanító és általa önmagatoknak, gyermekeiteknek és unokáitoknak örömet szerző pillanatokat kell megélnetek.

A megtanult imák rendszeres elmondása után eljött az első alkalom, amikor „az én imádságomat” igyekeztem megfogalmazni. Ritka kivétellel vasárnap rendszeresen jártunk családommal a templomba. A pap bácsi egyik alkalommal az imádkozásról beszélt. Biztosan sok érdekes és hasznos dolgot elmondott, de nekem az maradt meg, hogy hol kell imádkozni. Éppen karácsony közeledett, s megkapva az eligazító választ, az első adódó alkalommal úgy, hogy szüleim és testvérem ne vegye észre, belopakodtam a belső (első) szobánkba, és megszólítva Istent, arra kértem, hogy küldjön az angyaltól nekem egy olyan autót, amit a barátomnak Magyarországon élő rokonai küldtek születésnapjára.

Konfirmálásra készülve kezdett egy kicsivel világosabbá válni, hogy hogyan, hol, mit stb. kell imádkozni, de az elkövetkezőkben is még nagyon sokszor kértem Istent, hogy helyettem végezzen el valamilyen feladatot, hiszen a Mi Atyánkban is a mindennapi kenyeret tőle kérjük, országának eljövetele elsősorban rajta múlik. Kísértésbe sem esünk, hacsak ő oda nem visz minket, s a gonosztól is megszabadít minket. Időnként ma is nyugalmat jelenthetne, ha így mennének a dolgok, de a kátéban megíratott, azt akkor megtanultam, és a templomban hangos szóval el is mondtam, hogy ezek nem így történnek. Káténk 79. kérdésére – Milyennek kell lennie imádságunknak? – a következő választ adjuk:

„Az imádság Istennel való lelki közösség és beszélgetés. Éppen ezért imádságunknak egyszerűnek, rövidnek és lélekből fakadónak kell lennie, melyben inkább lelki, mint testi jókat kell kérnünk. Így lesz imádságunk az Istenben való bizalomnak tiszta tükre. Jézus arra tanít, hogy az

imádkozáshoz Istennel való lelki közösségünk teljes átérzése szükséges. Valahányszor az imádkozásnak szükségét érezzük, a csendet és a magányt kell keresnünk, hogy Istennel való beszélgetésünk teljes és zavar-talan lehessen. Természetesen a gyülekezetben is tudunk imádkozni. Áhítatunkkal kölcsönösen segíthetjük egymást az imádkozás közös cél-jának elérésében. Vigyáznunk kell azonban arra, hogy az áhítatot senki és semmi meg ne zavarja.

»Te pedig amikor imádkozol, menj be a belső szobádba, és ajtódat be-zárva imádkozzál Atyádhoz titokban; Atyád pedig, aki látja, amit titok-ban teszel, megfizet neked.« (Mt 6,6)»

A konfirmálással rátértem-rátérünk az önállósulás útjára. Az eltelt idő alatt az imádkozással kapcsolatos ismereteim, megéléseim és tapasztalataim tárháza sokkal gyarapodott, de még sok van-volt hátra.

Mielőtt néhány szempontot az *Unitárius káté*ban található válasz alapján megvizsgálánk, szeretnék egy 31 éves és egy négyéves emléket megosztani. Az elsőnek szemlélője, a másodiknak megélője lehettem. 1992 nyarán úgy alakultak a dolgok, hogy a jobbágytelki néptánc-csoporttal Hollandiába látogathattam. Az akkori körülmények közötti négynapos odautazás során nagyon sok mindent átéltünk és láttunk. A megpróbáltatások mellett az is megadatott, hogy meglátogathattuk a kölni dómot. A templom nemcsak szépségével ragadott magával, ha-nem részese lehettem egy olyan élménynek is, ami kezdetben számomra, unitárius fiatalnak érthetetlen, de később egy életre szóló élmény volt. Szűz Mária szobra előtt egy nő térdelt és becsukott szemmel, nagy áhí-tattal imádkozott. Nem zavarta őt, hogy körülötte több tíz ember telje-sen mással van elfoglalva. Őt nem foglalták le a külső tényezők, csak belső békéjére és nyugalma koncentrált. Nem kérdeztünk reá, hogy ez így van-e, de egyértelművé vált, amikor a templomból kilépve csatlako-zott a téren levő férjéhez és négy gyermekükhöz. Az arc a lélek tükre! Csodáljátok ezt a ragyogó, örömteljes emberi arcot, hívta fel a figyel-münket a csoport vezetője. Máig csodálom és csodálok minden ilyen emberi arcot, valahányszor alkalmam nyílik találkozni ilyennel.

Időben közelebbi élményem abból fakad, hogy egyszerre több hely-színen, istentiszteletünk keretében is, imádkoztunk egy koronavírusos, több hete kómában levő atyafi felépüléséért. Szavakkal nem tudom köz-vetíteni, hogy mit éreztem, miként mások sem tudták, de megnyugtató érzés volt, amikor két nap múlva megcsörrent a telefon, és közölte a fe-

leség, hogy férje felébredt. Az első esetben nem hallottam a nő imáját, utóbbi esetben Istentől nem kértük, hogy ő legyen a gyógyító, csak gondviselő szeretetéért fohászkodtunk.

Az ima Istennel való lelki közösség és beszélgetés, egy közvetítő eszköz, ami fel tud emelni, és kapcsolatot létesít a Teremtő és teremtet között. A kettő közötti párbeszéd nem lehet egyoldalú. Nemcsak mi várunk meghallgatásra, hanem Isten üzenetét is meg kell hallanunk. Időt kell szánjunk, hogy ő is szólhasson hozzánk. Imádkozásunk nemcsak beszéd által valósulhat meg, van, amikor csak egy sóhajtás, szavak nélküli érzés vagy gondolat az ima: „Pedig ha ők betegek voltak, én zsákruhát öltöttem, böjttel gyötörtem magamat, újra meg újra szívből imádkoztam.” (Zsolt 35,13) „Fogadd kedvesen számnak mondásait és szívem gondolatait, Uram, kősziklám és megváltóm!” (Zsolt 19,15)

Annak a csendnek a megtalálása, ahol és amikor az Istennel való beszélgetést folytatjuk, történhet a magányban a közösségen belül is. Szilágyi Szilamér lelkész társam egyik írása jut eszembe, amelyben felteszi a kérdést: szoktatok-e becsukott szemmel és egymás kezét fogva imádkozni? Jön a válasz: nem, de egyszer láttuk az amerikai hittestvéreinktől. Vannak belénk rögződött helyek és helyzetek, sőt időpontok is, de az ima, az imádkozás szempontjából nem ezek a legfontosabbak. A fontos az, amit átélünk, ami betölti egész lényünket.

Sokszor foglalkoztat a kérdés, hogy mit mondjunk el Istennek, és ő hogyan válaszol. Isten a legjobb ismerője az emberi életnek-léleknek. Nem neki van szüksége megismerni ezeket, nekünk fontos, hogy tisztában legyünk önmagunkkal. Szeretnénk, ha az Istentől várt válasz meg egyezne a mi elvárásainkkal, de ő tudja, hogy kinek mire van szüksége.

Jézus óva óv a képmutató, a külső nyilvánosságnak eljátszott imádkozástól, amely nem az imádkozó belső csöndjében való, a lélek harmóniáját és békéjét szolgáló imádkozás. Nem a bőbeszédűség, hanem a gondolatok és érzések letisztulása a fontos.

Azzal kellett volna talán kezdenem, amivel zárom gondolataimat. Az imádkozás előfeltétele a hit, ami káténk meghatározása szerint bizalom Istenben, és ez teszi lehetővé, hogy gyermeki kapcsolatot teremtsünk teremtet és gondviselő Atyánkkal. A hit Isten ajándéka! Használjuk ezt az ajándékot. Ne engedjük a sarokban porosodni, véka alatt meghúzódni. Világosságunk, amire Jézus ráirányítja figyelmünket, egyre több jó cselekedetben megmutatkozik egy Istennel folytatott őszinte beszélgetés után.

AZ IMÁDKOZÁS

„Némely elbizakodott embernek, aki igaznak tartotta magát, a többieket pedig lenézte, ezt a példázatot mondta: Két ember ment fel a templomba imádkozni: az egyik farizeus, a másik vámszedő. A farizeus megállt, és így imádkozott magában: Istenem, hálát adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember: rabló, gonosz, parázna, vagy mint ez a vámszedő is. Böjtölök kétszer egy héten, tizedet adok mindenből, amit szerzek. A vámszedő pedig távol állva, még szemét sem akarta az égre emelni, hanem a mellét verve így szólt: Istenem, légy irgalmas nekem, bűnösnek! Mondom nektek, ez megigazulva ment haza, nem úgy, mint amaz. Mert aki felmagasztalja magát, megaláztatik, aki pedig megalázza magát, felmagasztaltatik.” (Lk 18,9–14)

„Semmiért se aggódjatok, hanem imádságban és könyörgeésben mindenkor hálaadással tárjátok fel kéréseiteket Isten előtt...” (Fil 4,6)

A böjti időszakban előtérbe kerül az ima szerepe, amihez adódik az is, hogy március másodika újabban az imádkozás világnapja, március első péntekje pedig már az 1920-as évektől női világimanap, amikor különböző országok asszonyai liturgiát állítanak össze, bemutatják a helyet, a szokásokat, a történelmüket, ételeiket, viseletüket – mi, akik bekapcsolódunk, megismerjük utazás nélkül is őket és megtehetjük a legnehezebbet értük: imádkozunk.

Az imádkozás minden hívő ember életének része. Hiszen a hívő ember tudja, hogy van nála egy hatalmasabb erő, amely a minket körülvevő világot teremtette, s amely a mai napig jelen van e teremtett világban. Nem tengünk és lengünk, hanem céllal vagyunk itt e földi életben. Hiszünk továbbá azt is, hogy Istentől jöttünk, és Istenhez térünk vissza lélekállapotban, amikor az idő eljön. Csupán a testünket hagyjuk magunk

után porrá lenni. A földi életben pedig szükséges nemcsak földi dolgokkal törődni, hanem a lelkiekkel is.

Az Istenhez való kapcsolódás egyik kiváló alkalma az imádkozás. Ezt mindenki tudja. De mégis felmerül bennünk olykor a kérdés: miként kell imádkozni? Hol? Hányszor naponta? Kihez kell intézni a szavakat? Ki imádkozhat? Milyen imádságot kell mondani, hogy az jó legyen? Onnan tudom, hogy felmerülnek ezen kérdések, hogy egyik kiscsoportban, amikor az imádkozásról beszélgettünk, egy idős néni feltett számomra egy furcsa kérdést: szabad-e (bűn-e) este az ágyban imádkozni? Őt annak idején úgy tanították, hogy este még felöltözve, szép egyenesen állva mondja el az esti imáját, és csak azután öltözzön pizsamába és feküdjön le. De bevallása szerint neki nehéz már az állás.

Első kérdésünk legyen hát ez: miért kell imádkozni? Azért, hogy kapcsolatban legyünk Istennel, aki a mi mennyei Atyánk, lelkünk édes szülője. Ha nem tartunk kapcsolatot szüleinkkel, barátainkkal, testvéreinkkel, közösségünkkel, akkor eltávolodunk, elkopik a kapcsolatunk. Az ember leginkább a kapcsolatokon keresztül létezik. Ha Istent nem hívjuk be életünkbe, kívül marad. A lelkünk megkeményedik, csupán testi életünk lesz. Hogy ennek mi a következménye, jól látjuk a világban... Ha Istent megszólítjuk nap, mint nap, akkor lelki életünk erős lesz, szeretetünk növekszik és az igazán lényegesre tanulunk meg figyelni. Tehát, nem azért kell imádkoznunk, mert ha nem tesszük, akkor Isten megbüntet, hanem azért, mert ezáltal mi gazdagodunk.

2. Hogyan imádkozzunk? Sok felekezet fordít figyelmet arra, hogy milyen testformát kell felvenni az imához, milyen szöveget kell mondani, hányszor, és ahhoz milyen eszközt kell használni. Mivel Istenhez lélekben kapcsolódunk, ezért unitárius vallásgyakorlatunk sem a külsőségekben mutat utat. Ez persze nem jelenti azt, hogy elveti ezeket – akinek jólesik, használhatja, de felhívja a figyelmet arra, hogy az egyszerűség révén is ugyanúgy el lehet érni Istent, mint a bonyolult testi gyakorlatok révén. Az unitárius ember ezért állva, kezét összefogva, fejét lehajtva imádkozik. De imádkozhat ülve és fekvé is, amennyiben rá tud hangolódni Istenre.

3. Mit mondjak Istennek az imádságban? – jöhet a következő kérdés. Az embernek ismernie kell önmagát ahhoz, hogy tudja, mi a jó neki. Van, akinek az a jó, ha megtanult imádságokat mond el. Van, aki csak a miatyánkat imádkozza. Van, aki kimondottan saját szavaival szól Isten-

hez. Van, aki csendben ül, és figyel. Van, aki énekel. Aki szaval. Sok módja van az Istenhez való fordulásnak, feltétele csupán egy: figyelj teljes lényeddel Istenre. Ne kalandozz el, ne gondold másra, és zárd ki a körülötted levő világot.

Egyszer egy ember vándorlása során eljutott egy templomba. Mivel ajtaja nyitva volt, bemerészkedett. Leült a templom piacterén, és belsejéből felfakadt a vágy, hogy imádkozzon. Erőtelenesen gondolkodott, de nem jutott eszébe semmi. Keveset járt iskolába, senki nem tanította imádkozni. Aztán egyszer csak elkezdte mondani az ábécét. A végén pedig Istenre bízta, hogy rakja sorba a betűket, hogy szép imádság legyen belőle. Bizonyos vagyok, hogy Isten szívesen vette ezt az imádságot is.

4. Mikor és hányszor imádkozunk? Ha fellapozunk egy imádságos könyvet, akkor találunk benne reggeli, esti, délelőtti, délutáni, étel előtti és étel utáni imádságot, iskolai óra elején és végén elmondott imát, betegségben, örömben, vészhelyzetben, ünnepen és hétköznapon elmondható könyörgéseket – egy szóval minden élethelyzetre szólót. Bármikor mondhatunk imát – de legalább egyet mondjunk el egy nap. Ha figyelünk, rá fogunk jönni, hogy jólesik behívni Istent hétköznapi életünkbe. Jólesik, ha megszólal a harang, elmondani egy fohászt: Istenem, segíts meg! Jólesik étel előtt odahívni az Atyát, hogy ő áldja meg az ételt – persze ehhez úgy is kell étkezni. Jólesik felkeléskor elmormolni egy reggeli imát, hogy jobban kezdődjön a nap, és ugyancsak jó, ha este az ő kezébe helyezzük magunkat.

5. Milyen tartalma legyen az imánknak? Nagyon sokszor felmerül a kérdés, hogy mit kérhetek Istentől, kérhetek-e egyáltalán, vagy mivel ő mindent tud, ezért tudni fogja azt is, hogy nekem mi a jó. Csalódás lesz-e, ha kérem, és nem adatik meg? Istentől bármit lehet kérni. Az imádság azonban nemcsak kérésből áll. Az ima része Isten nagyságának elismerése, a hálaadás – felsorolása annak, mi mindenem van, a köszönet kifejezése. A miatyánk mintaimádság e tekintetben, amit Jézus hagyott ránk – minden benne van, amit ember kívánhat.

Az ima azonban nemcsak önmagunkról szól. Imádkozni másokért nemes feladat, segítő jobb nyújtása a bajban. Nemrég hallottam egy kísértetről: beteg emberekkel beszélgetett egy orvos, aki felismerte az imádkozás nélkülözhetetlenségét is. Engedélyt kért a betegeitől, hogy hívó emberek imádkozzanak értük. A másik szobában nyolc ember imádkozott a betegekért, ismeretlenül. Egy másik csoporttal csupán a

beszélgetés és a kezelés maradt. Nem is kell mondanom, hogy azon embereknél, akikért imádkoztak, 90%-os gyógyulást értek el. Ne becsüljük alá az imádságot! Egyetlen mondat sem elfecsérelt idő, sőt.

Egyetlen kérdésre szeretnék még válaszolni: miért jó nekem, ha imádkozom? Egy kis faluban szolgáló lelkész sokat vívódott azon, hogy gyülekezetének tagjai értik-e azt, amit ő mond, amire tanítja őket. Sétája közben találkozott egy asszonnyal, aki épp az ágyneműt mosta a patakban. Megkérdezte tőle, és az asszony ezt válaszolta: a vászon sem érti, hogy miként hat rá a vegyszer és a víz, de a végén tiszta lesz. Mi sem értjük olykor miként, de újra és újra tiszták leszünk. És ez így van jól.

Jézus azt mondja, ha akkora hitetek lenne, mint egy mustármag, hegyeket mozdíthatnátok el, és semmi sem lenne lehetetlen. Kezdjük el hát gyakorolni e hitet, és bízunk Jézus szavaiban, aki azt mondja: semmi sem lehetetlen annak, aki hisz.

AZ IMÁDKOZÁS SZEMÉLYES VONATKOZÁSAIRÓL

„Az egész éjszakát Isten imádásában töltötte...” (Lk 6,12)

Jelen írás az imádkozásra mint kapcsolatra összpontosít. Nem azt íratom, hogy az imádkozás hogyan teremtsen kapcsolatot Istennel, hanem az Istennel való kapcsolat eleve meglétét feltételezem. Azoknak, akik rendszeresen imádkoznak, gondolom, hogy az alábbiakban leírtak ismerősen fognak hangzani. Nos, az imádkozásnak a hittel és a szeretettel való kapcsolatáról szeretnék írni.

Először nézzük az ima és a hit kapcsolatát. A hitet úgy szoktuk emlegetni, mint Isten ajándékát az ember számára, ami hallásból lesz. Van a hitben tehát valami személyes megszólíttóság, ami Istenshez állít. A hitben Istenshez tartozónak érezhetjük magunkat. Érdekesen hangozhat, hogy a hit mindent megelőz, még a szeretetet is. Ezt hogyan lehet érteni? Úgy, hogy a hit az Isten mellett állást lehetővé tevő állapot. Állhatatosságnak is nevezhetnénk. A Lukács evangéliumában (Lk 6,12) olvassuk, hogy azokban a napokban Jézus kiment a hegyre imádkozni, és az egész éjszakát Isten imádásában töltötte. De ugyanúgy olvashatunk arról is, hogy a nép hosszú időn át idegen isteneket imádott (Zsolt 81,10). Vagy a Példabeszédek könyvében (Péld 15,29) azt olvashatjuk, hogy távol van az Úr a bűnösöktől, de az igazak imádságát meghallgatja. A hitben eltöltött idő lehet ugyanolyan hosszú, mint a hiten kívüli idő.

Milyen akkor a hit állapota? A hit állapota abban különbözik a hit nélküli állapottól, hogy benne Isten lelki jelenvalósága megtapasztalható az ember számára. Isten megnyilatkozik számára. A megnyilatkozó Isten lelki jelenvalóságként, erőként tapasztalható meg az ember számára. Ez a lelki jelenlét megragadja, magához ragadja az embert, és az emberbe belehasít a felismerés, hogy milyen törekeny, töredezett az élete. Isten erejében az ember törekeny élete megfürdik, részesül belőle, érintkezik vele. Isten végtelen szeretete abban nyilvánul meg, hogy kiemel, felemel, és lehetővé teszi az ő lénye erejében való részesedést. Bár soha nem válhatunk teljesen azonossá Istennel, mégis töredezett életünk felemelkedik, és egésznek tapasztaljuk meg Isten szeretetében. Ehhez viszont hit

kell. A hit úgy előzi meg a szeretetet, hogy már eleve benne van a szeretetben. A hit az ember reakciója arra, hogy Isten szerető ereje betör az emberi lélekbe. Az isteni lélek elfogadása extatikus állapotba emeli az embert. Szinte érezhető ilyenkor, ahogy Isten végtelen ereje szétzúzza a véges elme hajlamát, hogy a saját önállóságában pihenjen.

Másodszor, az ima és a szeretet kapcsolatában az első félreértést kell tisztázni. A szeretet nem egy puszta érzés, bár kétségtelen, hogy a szeretetbe rengeteg érzelm is belevegyül. A szeretetbe beépült érzés az imádkozó ember újraegyesülési próbálkozásával áll kapcsolatban. Az imádkozó ember újra akar egyesülni, egyé válni a lét mélységével, a teremtmő Istennel, akitől származik. Véges és törékeny életünk az éppel, az egészszel, a vágyottal akar újra együtt lenni.

Mivel kapcsolatról beszélünk, hát az imádkozás összekapcsol. Olyan, mint egy törékeny híd, ami két partot összeköt. Amikor a hívő, imádkozó ember át akar menni a túlsó partra, akkor van egyfajta vágya, elképzelése arról, hogy mi vár rá a túlsó parton. Amikor imádkozik, akkor benne van a beteljesülés vágya. Amikor imádkozik, akkor képeket lát magában, a beteljesülés vágyképeit látja, hogy ami felé tart, amiért imádkozik, amit kér Istentől, az a nála való teljesség, a végső válasz töredezett életére.

Az imádkozásban nemcsak vágyakozás van egyfajta beteljesülés iránt. Arról van szó, hogy Isten teljessége áldásként megtapasztalható az imádságban. Isten áldása pedig kiemel a mindennapokból, a csendes perceket megtölti tartalommal, az üres, értelmetlen vívódásokat fénnel és bátorsággal. Ezekhez az áldásokhoz természetesen érzelmekkel viszonyul az ember. Örvend és bizakodik, amikor imádkozik. Így érthető, hogy az érzés elválaszthatatlan a szeretettől.

Az érzés mellett a szeretet magában foglalja az akaratot is. Az imádkozás akarat kérdése. Elhatározom, hogy imádkozom, hogy feléje fordulok, hogy elindulok Istenhez. Ebben a törekvésben az ember Isten felé mozdul el. Elindul a túlsó partra, hogy legyőzze az űrt, ami Isten és közte van. Vágyik arra, hogy ne legyen más, mint a teljesség. Ez egy egyesülésre vágyó akarat. Olyan akarat ez, mint amikor elindulok valaki felé, és át akarom törni a közöttünk levő falat, ami elválaszt. A vágy és a beteljesülés soha nem esik egybe, mert két különböző céllal működik az emberben. A vágy mindig úton tart, hajt, hív, csábít, nyugtalanít. A beteljesülés a megelégedés, a megérkezetttség nyugodtsága.

Az Istennel való szeretetkapcsolatban az imádság furcsaságát tanultam meg. Isten más, mint amilyen én vagyok, az ember. Én is más vagyok, különbözök minden mástól, Istentől is. Nem is akarok ugyanolyan lenni, mint a másik, meg akarom tartani önmagamot, ami azonban visszatart a teljes azonosulástól. A szeretet az érzelem és az akarat által valósul meg. A másikhoz való közeledésben az azonosulás vágya hajt. Önmagam megtartásának akarata pedig feszültségbe hoz, falakba ütközőm.

A szeretet magában foglalja a szeretett személy megismerését. A szeretet hajt a vágyott személlyel való közösségre. Ezért minden mély kapcsolat megváltoztatja mind a vágyakozót, mind a szeretett személyt.

Vajon Istennel való kapcsolatunk hogyan értelmezhető az imádkozásban, amelyben Isten nem változik? Isten megváltoztatja az imádkozó, a rá vágyakozó embert. Isten szeretete más, mint az ember szeretete. Abban különbözik az ember szeretetétől, hogy miközben az Istenre vágyó ember megváltozik, Isten nem változik meg. Vajon becsap akkor Isten? Nem, Isten nem csapja be a megváltozott embert. Az ember megváltozik, Isten ugyanazon változatlan, örökkévaló, és mindenható marad. Isten a szeretetben önmagát úgy adja, hogy az embernek megengedi, hogy részesüljön végtelen lelki jelenlétéből. Az imádságban Isten a lelki jelenlétet teremti meg, és teszi tapasztalhatóvá az ember számára.

Ezt az ember úgy tapasztalja meg, mint az elválasztottak újraegyesítését. Ez a fajta Isteni szeretet megtapasztalása az ember számára csak a hittel való egyesülésben lehetséges. Az imában Isten felemeli a véges ember töredezett életét, és részesíti az ő mélységének titkában, ami a legnagyobb áldás és ajándék számunkra.

„ÚGYITTALATTAFŐDÖNES”

Gyermekkori elalvás előtti félszendergéseimből kotrom elő ezt a már megfejtésre váró szövegtöredéket. Próbálom visszahelyezni eredeti szövegkörnyezetébe. Emlékeim színes kaleidoszkópját forgatom, és a messzeség homályában kavargó tarka hangélmények, látvány- és élményképek tömkelegében megcsillan valami. Gyorsan rácsapok, hogy egy pillanatig visszatartsam az alaposabb elemzés érdekében. Petőfit hívom segítségül, hiszen ő is volt gyermek, s amikor bolyongásai során hazalátogatott, a gyermekkorával találkozott a faluvégen, amint imigyen kiáltott fel *Szülőföldemen* c. versében: „Íme, itthon vagyok szülőföldemen” – most következik a látvány – „Az alföldi szép nagy rónaságon.” A távoli múltból hangemlékek is felszínre törnek: „Mintha dajkám dalával vón tele, / Most is hallok e dalt, elhangzott bár: / »Cserebogár, sárga cserebogár!«”. Gyermekkori élményeket is felidéz: „Gyermek vagyok, gyermek lettem újra, / Lovagolok fűzfásipot fűjva, / Lovagolok szilaj nádparipán, / Vályuhoz mék, lovam inni kíván...” A vers zárósoraiban andalító hangélmények ötvöződnek a látvánnyal: „Megkondúl az esteli harangszó, / Kifáradt már a lovas és a ló, / Hazamegyek, ölébe vesz dajkám... / »Cserebogár, sárga cserebogár!«”

De nemcsak az álomba andalító népdalra emlékszik a költő, hanem az imákra is, mert Petőfi imádkozni is megtanult az édesanyjától (*Imádságom*): „Elátkozástól félt szegény anyám, / [...] Hogy már régóta nem imádkozám. / Imádkozom hát; íme, két kezem / Szent áhitattal összekulcsolom.”

Lám, a népek szabadságának bajnoka elsősorban nem magáért, személyes boldogságáért, de poétaként is, igazi hazafiként tanít imádkozni: „Hatalmas Isten, népem Istene! / [...] Teremtsd egészen újjá a hazát...”

A címként kiemelt hangcsoport, szövegtöredék és a hozzá tapadó emlékszivárványok a Nagy-Homoród füzes partján való egykori bolyongásaimból visszacsengő égbeszálló kiáltásom töredéke. Most, életem alkonyán még egyszer megnyergelem a Nagy-Homoród-marti fűzfáról metszett vesszőparipámat, és megszólaltatom a gyermekkorom varázssípját, hogy csodák csodájára feltámadjanak és megelevenedjenek lel-

kem színes vásznán, akiknek alakja a távolodó időben nemhogy kifakulna, de egyre színesebbé mesésedik.

Gyermekkoromban, a nyári esti lefekvéskor versenyeztünk, hogy ki alszik apai nagyanyánkkal, nannnyóval. Tulajdonképpen az már születésemnél fogva az én előjogom volt. Azóta őrzí álmomat a „három angyal a fejem felett”, és mély belenyugvással bízőm a Gondviselőre a sorsom a miatyánk monoton mormolásával. Ezt az imát minden este elmondtuk, és én az „úgy a földön is” részt „úgy itt, alatt, a földön es” alakban tanultam. Ez a folklorizálódott alak aztán gyermeki fejemben még tovább változott, és gépiesen így rögzült a tudatomban/tudatunkban: „úgyittalattaföldőnes”.

A nannnyó ágya fölötti, ami egyben az én gyermekágyam is volt, három angyalt ábrázoló gyönyörű falvédőre emlékezek. Képzeletemben gyorsan behelyettesítettem annak idején a három angyalt: Édesanyám az első, nannnyó (apai nagyanyám) a másik és újfalvi nannnyó (anyai nagyanyám) lett a harmadik angyal.

Esténként ugyanis így hangzott a másik ima, amit mondtunk:

Lefekvés kori ima

Én lefekszem kis ágyamba,
Mint egy testi koporsómba;
Három angyal fejem felett,
Egyik megőriz engemet,
Másik szememet bezárja,
Harmadik lelkemet várja.

Én azonban így mondtam: „Én lefekszem én ágyamba, / minden esti koporsómba.”

Szerencsénkre velünk élt mindvégig Mári nannnyó, aki korát meghazudtoló erővel és kitartással mellettünk állt, és fáradhatatlanul kivette a részét a terhek hordozásából. Amikor rágondolok, eszembe jut a tőle tanult esti imádság. A három angyalból az egyik ő volt anyám mellett, aki azokban az embert emésztő időkben a mi gondtalan gyermekkori álmaink felett őrködött.

Akkor még jól mozgott nannnyó. Hetvenéves korában bélcsavarodással műtötték meg az udvarhelyi kórházban. Anyámtól, mert apám mun-

A székelyudvarhelyi kórház 1914-ben (forrás: Liget.ro)

kaszolgáláton volt a román hadseregben, azt kérdezte a sebész főorvos, hogy vállalja-e anyám a felelősséget a műtétért. Anyám azt mondta, hogy egészséges és szívós asszonynak ismeri az anyósát, próbálják meg, sikerülni fog. A műtétről kijövő fiatal orvos azt mondta anyámnak, hogy helyesen cselekedett, mert a néninek olyan erős szíve van, hogy ő örömmel elcserélné az övével, ha lehetne.

A szomszédok leültek ebédelni, de nannó akkor is biztatott, hogy csak ezt a sort fejezzük be. Én beadtam a kulcsot, s lerogytam, mert nem bírtam az éhségtől már tovább.

– No, jól van, igazad van, szusszanjunk meg, s tegyünk úgy, mintha mi is ennénk, nehogy azt higgyék a rosszmájúak, hogy nincs mit együnk!

Akkor a mindennapi árpapuliszánkért imádkoztunk. Egy öklömnyi darab kenyeret rejtegetett anyám az évegesben (szekrényben), hogy Magdus húgomnak megmutassa, csípjén belőle egy darabkát minden nap, s mondassa vele, hogy: pepe. Nehogy a beszélni tanuló kisdednek kimaradjon a szókincséből „a mi mindennapi kenyérünk”!

Nagyanyám is tudta a magáét, mert a kilenc gyerek és a két unoka nevelése nem járt gondok nélkül. Hiába volt nagyapám ezermester, ez az-

zal járt, hogy sok áldomásért a kocsmában kötött ki, s onnan nagyanyámnak az urát haza kellett szokotálnia. A faluban nem hiába ragasztották rá a „részezes Dani bá” nevet. Ez őt nem zavarta, vagy talán nem is tudta, de azt sérelmezte, hogy a helybeli unitárius pap mindenkinek kalapot emel, csupán az ő köszönését fogadja csak a kalapja mutatóujjával való megbökkentésével, mert nagyapám Bágyban a református lelkipásztornál fizeti a képét. Nannyó nem törődött nagyapám morfondírozásával, mert sok közös gondjuk volt a papnéval, hiszen neki is kilenc gyermek gondját kellett viselnie. Gyakran fordult segítségért Mári nénihez, a kenő-/dörgölőasszonyhoz.

A faluban aligha volt még egy olyan ügyes kenőasszony, mint nannyó. A családban, a szomszédságban vagy a faluban, ha valaki fejfájásra, gyomorbántalmakra, csemerre (csömör) panaszkodott, azzal irányították hozzá:

– Menj Mári nénihez, ő megkeneget, s meglátod, helyrejösz! Úgy is volt. Erős, csontos kezeivel megtapogatta, dörzsölte, dögönyözte az ember fejét, homlokát, nyakát, hátát s a karjait. Aztán megrángatta, és húzogatta a karjait a betegnek, s a frissítő mosdatás után, amivel befejezte nannyó a kezelést, a betegben megpezsdült az élet, s helyből hálálkodott, hogy a jó Isten tartsa meg az erejét s a tudományát Mári néninek. Elég gyakran kerültem a kezébe torkosságom miatt. Ilyenkor azt kérdezte, hogy mi esett olyan jól, mert attól csemereltél (csömöröltél) meg.

Rendes bejárója volt nannyónak az öreg Csala Ferenc. A felső faluvégéről jött el nannyóhoz, hogy dörgölje meg, mert olyan rosszul érzi magát, hogy mindjárt meghal. Nincs olyan tévériportere a mai világnak, aki úgy nyomon tudta volna követni az eseményeket, mint én. Anyám hiába lódított ide-oda a dolgomra, én a leggyorsabban visszaloptam magam, mert roppant érdekelt engem a két öreg diskurálása. Dörgölés közben Csala bá' óvatosan elővett a kebeléből egy lapos, kerek üvegecskét.

– Mári, ebből a piritusból es kenegess egy kicsit! – így az öreg a kezelés végén. Engem törölközőért szalasztottak, de amint az ajtó közül visszapillantottam, megláttam, hogy kortyolgatnak a kerek üvegből az öregek. Anyámnak meg is suttantottam rögtön a felfedezésemet, de ő meghagyta, hogy ne beszéljek erről senkinek. Anyám is meggyőződött, hogy a gyógykezelésnek ezt a formáját csak a Csala bá' esetében szokta nannyó alkalmazni. Történt egyszer, hogy nannyó hosszabb időre elment Derzsbe. Megjelent az öreg Csala. Megkérte anyámat, hogy pró-

bálja meg, hátha anyám is tanult annyit nannytól, hogy meg tudná dörögni. Anyám vállalkozott rá. Kíváncsian várta, hogy mikor kerül elő a kerek, lapos üveg, de elmaradt, ellenben megköszönte szépen az öreg a dörögést, és megígérte, hogy ezért a jóságáért hálás lesz anyámnak. Meg is kapta nemsokára a fakanalat és a puliszkakeverőt Ferenc bától, mert ő volt a falunk utolsó orsó-, puliszkakeverő-, fakanál- stb. esztergályosa.

Apám szerint nagyapám nem ivott sokat, de öregkorában már egy fél-deci is megártott neki. Csak 70 évet élt, gyomor bajban halt meg.

Nannyó, így szólítottuk apai nagyanyámat, míg az anyait újfalvi nannónak neveztük. Nem cifráztuk sem édesnek, sem kedvesnek, csak nannyó, így mondtuk, de ez nem az iránta érzett szeretet, ragaszkodás vagy tisztelet szegénységét jelentette. Nálunk a szülők megszólítása sem bővelkedett a jelzőkben. Édesanyám, édesapám – csak ennyi, de nem is kevesebb. Így szólítottuk meg őket minden helyzetben. Ez nem azt jelenti, hogy a hanglejtés ne rejtett volna családi melegséget s gazdag érzelmi töltést. Anyám puritánságának tudom be ezt a magatartást. Utálta a hízélgést és a képmutatás minden formáját. Nem is próbáltuk anyukázni, apucizni őket, mert ez tőlük is, meg tőlünk is idegen volt.

Recsenyédi nagyanyámat kicsi, sovány asszonykának ismertem meg, így emlékezek rá. Nem én voltam az első unokája, akit felnevelt. A legnagyobb leányának, Máriszó nénémnek árván maradt gyermekeit, Burján Dénest és Mihályt ő vette gondozásba. Majd az özvegyen maradt Zsuzsa lányának kislányát, Magdit nevelte tízéves koráig. Apám Bukarestből való hazatelepedése és Dani nagyapám halála után nagyanyám a frissen nősült fiának a családjába került. Itt lettem én az első unoka, mert utánam még megérte a négy testvérem születését is. Nem észleltem soha, hogy őt zavarta volna a népes család, a gyermekzsivaj, hiszen kilenc gyermeket nevelt fel ő maga is. Mi rajta csüngtünk, körülrajongtuk mindig, mert jóízű öregasszony volt. Nem zsémbelt, nem kötekedett velünk. A játéknak, a tréfának s az éneknek ő volt a kezdeményezője.

Ha kedve támadt, én voltam az útítársa Székelydályába, hogy meglátogassuk Ferenc nagybátyámékat, s onnan Székelyderzsbe Rebi nénémekhez mentünk, vagy az újfalvi rokonokat kerestük fel, természetesen gyalogosan. Az úton alkalma volt felfedni előttem a rokoni szálak kapcsolódásának szövevényét, hogy a szentpéteri Burján sógor, a nannyó veje, az nem más, mint az anyai nagyanyám, Burján Juliska testvére, s az

anyai nagybátyám, Egyed Domokos felesége, Kovács Jula, leánya annak a Fekete Zsuzsikának, aki Fekete Mári nannyo féltestvére. Merem mondani, hogy a rokonságból ma sem tudja jobban senki a rokoni szálak kapcsolódását, mint én. Az utunk mellett, amerre rokonlátogatásaink alkalmával eljártunk, a falvak, az erdők-mezők nevet kaptak, benépesültek, megelevenedtek a hozzájuk fűződő legendáktól, mondáktól, meséktől, a velük kapcsolatos versekben és énekekben szóltak hozzám, hogy én ne unjam magam, s bizonyára ő se magát, meg aztán látta, hogy ropant hálás hallgatója vagyok. Minden szavára figyelek. Mindennek utána kérdeztem, ha valamit nem értettem, vagy kételkedtem valóságában. Soha nem mondta, hogy hallgass, gyermek, hagyj már békén! Buzogott, folyt belőle a szó, mint egy áldott, bővizű forrásból.

Apám gazdát akart belőlem nevelni. Kivitettük a Kaca-tetőre az első szekér trágyát, hogy megmutassa a parcellát. A másodikat segített meg rakni, és mellém rendelte nannyt, hogy legyen, aki segítsen, ha netalán valami előre nem látott dolog adódna. A segítség az volt, hogy hágóra fel, amikor megállítottuk a teheneket egy szusszanásra, akkor a hátsó kerék alá követ kellett tenni, nehogy visszahúzza a marhákat a terü. Lejtőre meg kellett kötni a kereket, nehogy elüsse a teheneket a szekér. Nannyó felügyelt arra is, hogy csak csendesen, a maguk mentére hagyjam az állatok lépésütemét, egyszóval ne kergessem őket, mert még tejet is kell, hogy adjanak nekünk minden este. Szépen ment minden, mintha apám is ott lett volna. Már az utolsó hágó meredt előttünk, amikor szokatlan dolog történt. Az emelkedő elején az első pár lépés után nagyon lelassultak a tehenek, rájuk suhintottam az ostorral, de hiába. A nem messze ugaroló Magyar Domi legényecske észrevette, hogy mi a baj, s hozzám kiáltott:

– Hé, Dénkó, hágóra a kerékkötő láncot el szokták oldani!

Ez elég volt arra, hogy legyen neki ezután, amivel hecceljen engem, az újdonsült gazdalegényt. Ettől a bakitól nem ment el a gazdálkodási kedvem. Elvégeztük nannnyóval az ugarolást is. Apám nyugodtan fejelte, talpalta a bakancsokat, vagy éppen új lábbeliket készített, mert volt anyaga, s jól ment a suszteráj. Csak vetni jött ki a megforgatott és megboronált Kaca-tetői földünkre. Hazafelé, a vetés után, nannnyónak énekelhetnékje támadt.

– Tudjátok-e, melyik volt az én apám nótája? Az, hogy... „Káka tövén költ a ruca, fekete földben terem a búza...” Ezt azért fűtta, mert az én

anyám barna asszony volt, s ő ezt csúfolódásnak vette, magára vette az éneket. Olyankor apám, hogy kedveskedjen neki, elkezdte: „Ha barna is, nem cigány, engem szeret igazán.”

A Küscserénél elesteleedtünk. Nannyó felmutatott a csillagos égre:

– Ne, Denkó, a Hadak útja, azon nem döcög a szekér. Ott a Göncöl-szekér is, látod, annak a kerekét nem kell megkötni, sem eloldani a kerékkötő láncát lejtőre! – Úgy elkezdett hahotázni, hogy szinte megfulladt a köhögéstől, én pedig pukkadtam ki a méregtől s a szégyentől, hogy az apám meg ne tudja a mi nyári turpisságunkat, de a kicsiruhájába fojtotta Nannyó a köhögését, s a titkunkat apám előtt is mindörökre.

Emlékszem, hogy nagyanyámmal a Törökhídjánál pityókát kapáltunk. Szép termés ígérkezett az 1946. évi szárazság alatt megégett, azóta kiújult földön. Nannyó úgy csalogatott engem, aki rettenetesen untam a krumplifészkek körbevéjálást, hogy „csak ezt a sort uzsonnáig”. Persze, amikor elértünk a sor végére, azt mondta: – Most ülünk le, megéremeljük az uzsonnát. Nem kérdeztem, hogy melyiket, mert tudtam, hogy mire megy ki a játék. Leültünk, hogy lássák a határszomszédaink, nem vagyunk mi éppen olyan sárbaesettek, hogy egy darabka szalonna, egy karéjka kenyér és egy vereshagyma ne jutna nekünk is, pedig nem jutott. Néztem, hogy egy hajításnyira tőlünk dolgozó Kerekes Ferenc szomszédunk mikor áll fel az étel mellől, mert akkora nekünk is lejárt az uzsonnaidő.

– Nem „dorbézolhattunk” naphaladtig! – serkentett fel minket nagyanyám.

Nannyó szeretett engem. Egy estefelé, amint vártuk haza anyámékat a mezőről, jövendölte nekem, hogy jó gazda leszek, s jó feleségem lesz. Ezen mindannyian jól mulattunk, mert még alig voltam tizenéves. Öcsém elkapta a fonalat, s kiejtette annak a leánykának a nevét, akinek zöld ágat tettem május elsejére virradóan. Ezzel lehetett engem bosszantani. Sikerült is neki, mert rögtön nekiestem, s elkezdődött a kergetőzés, bakalódás. Nannyó mindjárt közbelépett, s öcsém védelmére kelt, mert ő volt a kisebb, a gyengébb. A három év köz észrevevődött ilyenkor. Én azzal vettem elégtételt, hogy tehetetlenségemben a kétágú kigyó fullánkomat öltöttem ki, amellyel nannyót is meg Jancsit is megmartam:

– Védje, csak védje részeges Dani bá't! (Öcsém Dani nagyapám formáját hozta). Szerencsére, nem vette ezt szívre az öregasszon. Csak anynyit jegyzett meg csendesen:

– Azért a gyermek nem muszáj olyan legyen! A gyermek szó használata elárulta, hogy öcsém közel áll a szívéhez.

Anyámnak sok küzdelmébe került, amíg meggyőzte apámat, hogy ne engedjék, hogy módosabb rokonaink kihasználják a segítőkész, de sokszor lenézett nényüket, nannýókat. Egy hízelgő dicséretért képes volt nannýó arra, hogy kemencetapasztást végezzen, mert hát ő olyan ügyes és kicsike, hogy jól befér a kemence száján. Vagy a késő őszi hideg vízben kendermosni segítsen, vagy télen mosni menjen a jégen valamelyik gazdag rokonnak, aki ilyenkor nevezte csak kedves nénémasszonynak nannýót, stb. Anyám otthon ezektől a nem könnyű munkáktól megkímélte, ellenben ő nagylelkűen ajánlkozott másoknak hízelgő dicséretért, egy marék valamiért, ami anyámat mindig felháborította.

– Hála Istennek, itthon van, amit együnk. Nem sül ki a szemük, így megalázni minket. Nem vagyunk koldusok, sem egyikről a másik napra élő napszámosok.

Nannýóval véget ért a napszámosok, uradalmi bérese, részesművelők és alkalmi munkások sora a Balázi családban. Apám a román és magyar mestervizsgájával és a fokozatos földvásárlásaival azt akarta elérni, hogy független kisiparos és önálló kisbirtokos legyen, aki két lábon áll, a cipésműhely és a föld jövedelmei kiegészítik majd egymást.

Anyám az öntudatos mesterember önérzetes felesége volt, aki tudta, hogy a munkának nemcsak ára, de becülete is van.

Nem ez az egyetlen mulatságos dolog esett meg nannýóval. Nagy és népes családjunk tagjai, amikor farsangon vagy más alkalommal összejöttek, nem szomorkodtak. Tréfa és humor derítette jókedvre a társaságot. Saját és mások fonákságain jókat nevettek.

Apám mesélte a következőt. Bukarestben segéd volt. Eljárogatott a klubokba, szórakozóhelyekre. Szép szál legény volt. Anyám emlegette is eleget:

– Te kijártad magad, de én nem merem olyan helyekre menni, mert Péter bátyám egyszer felpofozott Brassóban a Sári-bálért (szolgálók táncmulatsága). Azt mondta: „Oda csak a hazulról elszalasztott lövétei szolgálók járnak.”

Apám tovább mesélte kalandját:

– Menyek haza szombaton éjszaka a bálból. A leányt már hazavittem volt, s hogy rövidítsek, a Gara de Nord felé vettem az irányt. Látom, hogy az állomás felől, az éjszakai járőr hurcol magával egy átalvetős,

hosszú falusi ruhás asszonyt. Gondoltam, ez a vad regáti belekötött ebbe a szegény falusi asszonyba, akivel nem tud értekezni sem. Odamenyek, s hát, Ūristen, az én anyám! Adtam egy polt (huszast) a policájnak, hogy menjen dolgára, s hagyjon minket békébe. Mondom anyámnak: „Hát maga, nem tud izenni vagy írni, hogy várjuk? Mi lett volna magával, ha most én nem jövök?” „Kérdő útját nem téveszti” – volt nannyo ősoktól örökölt bölcs válasza.

Ebben benne volt az a jóhiszeműség, hogy nálunk felé az emberek segítenek a bajba jutott és eltévedt társuknak. Nannyo abban tévedett, hogy ő elhagyta azt a kört, ahol ez a közmondás született, s érvényesen működött ősidők óta.

Bezzeg, szerencsésebb volt nannyo Kolozsváron. A második bécsi döntés (1940. aug. 30.) után Juliska nénémék Bukarestből Kolozsvárra menekültek. A Kerekdombon építettek házat. Meghívták nannyót, hogy látogassa meg őket. Fel is kerekedett az öregasszony, s szerencsésen meg is érkezett a kolozsvári nagy vasútállomásra, de a késő éjjeli vonattal, s nem jelezte nénémeknek, hogy mikor fog majd érkezni.

Nannyo gondolta, hogy megvárja az állomás bejáratí lépcsőjén a hűvös, tiszta levegőn a reggelt, s akkor megtudakolja, hogy merre találja meg a gyermekeit. Elszenderedett. Egy hóstátí fiákeres, talán unta magát, vagy éppen a falusi asszonyon esett meg a szíve, azt kérdi:

– Melyik utcába kell mennie, anyám?

Felbátorodott a bizalmat keltő megszólításra:

– Úgy lehet, hogy a Csaba utcába.

– Jöjjön, üljön fel ide!

– De, nagyságos úr, nincs annyi pénzem!

– Nekem nem kell semmi, csak szálljon fel!

Talán két órán keresztül hordozta Nannyót a derék bérkocsis. A bemondott házszámón nem is hallottak a keresett lakókról. Egyszer azt kérdi a hóstátí:

– Nénikém, van-e magánál valamilyen levélcím?

– Hogyne lenne, itt a nyakamból lelógó kebelemben rejtett pénzes zacskómban.

Megnézi egy lámpa alatt a kocsis:

– Badacsonyi utca! Hát ez itt van az állomás mögött egy negyedórai járásra, lelkem anyám! Nannyo így szerzett többszörös meglepetést: sa-

ját magának, a lelkes hóstáti fiákeresnek és a hajnalodón álmukból felzaklatott Juliska nénéméknek.

A vérségi kapcsolat mellett, amely a családokat összekötő megszakíthatatlan életfolyam, döntő szerepe van az anyanyelvi kultúránknak, amely az élfőszón, a népdalon és az imádságon át megszakíthatatlanul összeköti és egyben tartja, táplálja a nemzetünk élő folyamát, nemcsak a „göncölszekeres” emlékezetünkben, de „úgy itt, alant”, a vérrel és könnyel áztatott földünkön is!

Miért imádkozom?

„Reggel, este, napközben imádkozom az én Atyámhoz, hogy adjon újra békét, örömet, egészséget, türelmet.

Tudom, hogy betegségem sok mindent megváltoztatott, de hálát adok családomnak, hogy velem lehetnek öreg napjaimba. Tudom, hogy gyenge vagyok, de szívem mélyén jót akarok.

Kérlek, adj igazságot, megbocsátást az igazságtalanságban.

Adj mindannyiunknak erőt, örömet, békességet, egészséget, türelmet elviselni a ránk szabott betegséget.” (BARABÁS JANKA)

„Imádkozáskor a lelkem megnyugszik. Kérem a jó Istent, hogy vigyázzon a szeretett családomra, gyermekeimre, unokáimra, dédunokáimra. Imádkozom, hogy legyen békesség e földön. Hálát adok Istenemnek, hogy idáig megsegített, hogy szeretetben és egészségben élhetem a mindennapjaimat.” (DEMETER IRÉN)

„Imádkozom, mert édesanyám és édesapám megtanított imádkozni:

»Én Istenem, jó Istenem becsukódik mér a szemem, / De a tied nyitva, Atyám, amíg alszom, vigyázz reám! / Vigyázz az én szüleimre, meg az én jó testvéremre. / Mikor a nap újra felkel, csókolhassuk egymást reggel. Ámen.«

A szépkort elérve imádkozom, mert ezáltal megvalloam Istenbe vetett hitemet, érzem Isten jelenlétét. Erőt kapok. Imádkozom családomért: Adj, Istenem, békességet, egészséget, megbocsátást. Imádkozom nemzetemért: Isten, áldd meg a magyart.” (FERENCZI MÁRIA-MAGDOLNA)

„Adj, Uram, erőt és egészséget, hogy tudjam összetartani családomat, támogatni gyerekeimet és édesapámat, segíteni kis- és nagyközösségeimet, erősíteni egyházamat és nemzetemet, építhessem Isten országát. Köszönöm.” (GERGELY GÁBOR TIBOR)

„Egészségért, békéért imádkozom.” (KILYÉN ILONA)

„Minden nap a családomért, egészségért, békéért, megmaradásunkért imádkozom!” (MÁRKOS SAROLTA)

II. János választott magyar király anyja

Helyezze el a megadott szavakat a hálóban. A római számokkal jelzett kiemelt sorokban, illetve az arab számokkal jelölt négyzetek összeolvasásával a következő rejtvény megoldása alakul ki:

505 éve, 1519. január 18-án született ... (I.) ... (számozott négyzetek) királyné, ... (II.) magyar király felesége. Fia ... (III.), Erdély unitárius fejedelme. Uradalma volt ... (IV.). Az özvegy királyné ellen ... (V.) vezetett felkelést a Kendi testvérekkel együtt.

Kétbetűsek: ÁM, AR, ÁZ, CA, EY, ÍZ, NO, OE, TP, TT, ZB.

Hárombetűsek: ÁJÖ, ALG, ARA, ÁZZ, BBA, COT, ECC, KOR, LDI, NUN, PÓK, ROI, UJA, ÜSO.

Négybetűsek: A SAS, ABEL, ACAT, ADAT, AKLI, CIÁN, DURR, NEON, NONO.

Ötbetűsek: ÁMULÓ, AROMA, BADEA, KOBRA, LIBÁK, PUDLI, UNDER.

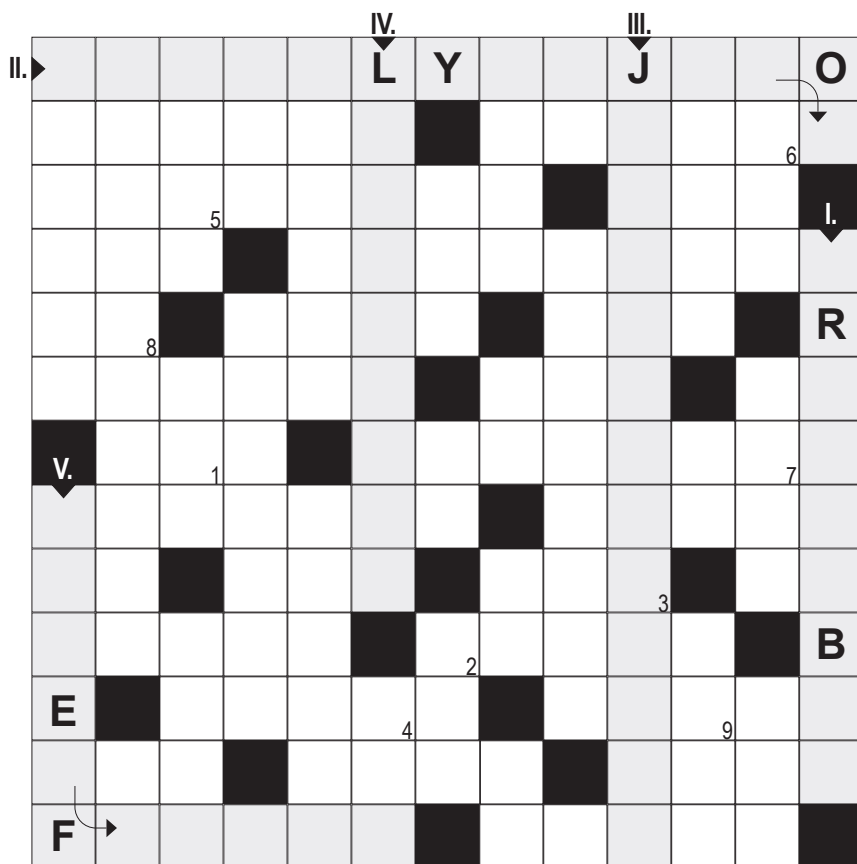
Hatbetűsek: IBADAN, KŐKORI, ÓRAADÓ, SKÁLÁZ, SZÁMOS, ZSUKOV.

Hétbetűsek: AKÖZBEN, BLAZÍRT.

Nyolcbetűsek: ÁLLKAPCA, ÁTMÁSZIK, TŰZÁLLÓK.

Kilencbetűs: APOSTOLOK.

Tízbetűs: ZÖLDZSÁLYA.

1	2	3	4	5	5	6
---	---	---	---	---	---	---

7	8	2	9	4	5	5	2
---	---	---	---	---	---	---	---

HUSZONÖT ÉVES AZ UNITÁRIUS KALENDÁRIUM

Köszöntöm az *Unitárius Kalendárium* kedves olvasóit és a szerkesztőség munkatársait abból az alkalomból, hogy a hosszú évekig némaságra kényszerített idő után egyházi kiadványunknak ez a 2024. évi száma sorrendben a huszonötödik. Egy kiadvány történetében ez a negyedszázados évforduló okot kínál és feljogosít arra, hogy röviden méltassuk újraindulásának történetét.

Onnan indulok, hogy a múlt század utolsó évtizedének kezdetén Kelet-Európa országában a diktatúrákra épült ún. népköztársaságok megbuktatása és sok esetben országhatárok felbomlása után bekövetkezett rendszer- és társadalmi változások lehetővé tették a szabadnak és függetlennek hirdetett államformák megszületését. Ezek a változások az egyházak életében is érezhetővé váltak. Egyházunkban az előállott új helyzetben a változásoknak csupán egy kis szeletét, a lapkiadványainkat említve elmondhatjuk, hogy a már meglévő *Keresztény Magvető* mellett a 2. világháború után megszüntetett egyházi lapok közül az *Unitárius Közlöny* és az *Unitárius Szószék* újra kiadásra kerülhettek, és az unitárius teológiai hallgatóink is új diáklapok szerkesztésével próbálkozhattak.

Az *Unitárius Kalendárium* újraélesztése azonban sokáig váratott magára. Nyolc esztendő is eltelt a változások óta, pedig az egyházi képviselőtanácsi üléseken az egyházkörök képviselői részéről egyre sürgetőbbé váltak a könyvnaptárt igénylő felszólások, melyekben néha bírálatok is megfogalmazódtak.

A fentiekben vázolt igények hatása alatt, többnapos töprengés után, a múltbeli kalendáriumokat lapozgatva, felvázoltam egy lehetséges könyvnaptári forgatókönyvet, a tartalom és a forma figyelembevételével. Aktuálisnak mutatkozott annak ismertetése, hogy az új helyzet milyen változásokat hozott egyházunk életében. Így pl. beszámolóik jelenhetnek meg arról, hogy a teológiai intézetben hogyan történik az unitárius lelkészképzés, miként működnek az újjáélesztett egyháztársadalmi szervezetek, mint az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet (ODFIE), a nőszövetség (Unitárius Nők Országos Szövetsége, UNOSZ), az Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége (ULOSZ), a kolozsvári és székelykeresz-

túri unitárius gimnáziumaink és egy egészen új intézményünk, a lókodi öregotthon. De szerepeltek a tervezetben egészségvédelmi és kertészeti tanácsadások, egyházközségeket bemutató írások, nevezetesebb évfordulók, helyet kapott a gyermekoldal, és nem hiányozhattak az egyházi anekdoták sem. És végül az egyházi név- és címjegyzék.

Az írásba foglalt tervezetet letettem Szabó Árpád püspök asztalára, aki meglegéddel fogadta, és ezzel megkezdődött az anyag összeállítása, a cikkírók felkutatása és felkérése, ami sikerrel végződött. Amikor az anyag összeállt, a püspök afia is megfogalmazta beköszöntő írását, amelyből a következő ajánlást idézem: „Köszöntjük az új próbálkozást, az elindulást, s reménnyel nézünk a jövőbe, melyet hosszú és gazdag életpályának képzelünk el. Tudatában vagyunk viszont annak, hogy ez a naptár már [új] történelmi és művelődési környezetben teszi első lépését, mint elődei tették ezelőtt több évtizeddel. [...] Könyvnaptárunk – szép és ízléses falinaptárunk mellett – azt a feladatot szeretné felvállalni, hogy ebben az áradatban sajátos színfoltként hiányt pótoljon.”

Így indult el hosszú vajúdás után az *Unitárius Kalendárium* első újjászületett kiadása 1999-ben. Hogy mennyire várt és keresett kiadvány volt, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy ebből az első számból minden példány gazdára talált, egyetlen darab sem maradt az egyházi raktárban. Még hozzá kell tennem azt is, hogy ez az első szám és a következő három év terméke, amelyeknek szerkesztését nyugalomba vonulásomig (2002) felvállaltam, az unitárius egyház akkor még működő nyomdájában készült.

A kalendárium azóta is évente folyamatosan megjelenik, egyre szebb kivitelben és gazdagabb tartalommal, amely a szerkesztők munkáját dicséri, és amelyért az olvasókkal egyetértésben hálás köszönetet mondunk.

IMÁDSÁGOM

Legyenek áldva mind, a kik
Szívemet összetépték.
Ne ingereljen bosszura
Engem soha kevélység.

Ne érezzem sosem, sosem
Poklát a gyűlöletnek!
Kiket mindenki eltaszít,
Azok szeressenek meg.

Az irgalom szent angyala
Lakozzék e világon,
S a vértanúk jutalma mind
Az emberekre szálljon.

Jőjjön a békekor, melyet
Sok ember sírva vár lenn.
S én is legyek jobb s igazabb,
Mint voltam eddig. Ámen!

Ima élő kapcsolatokért

Örökkévaló Istenünk, mennyei, jó Atyánk!

Dicsőítjük és magasztaljuk a te fenséges nevedet, mert te vagy a világmindenség teremtető és gondviselő ura, neked köszönheti létét minden létező e földön. Köszönjük legnagyobb áldásodat, az életet, amely további áldások forrása.

Köszönjük, hogy kiemelt szerepet adtál teremtményeid között az embernek, a te gyermekednek, akit képedre és hasonlatosságodra teremtettél. Megáldottad őt az értelem világosságával és bölcsességével, a szív jóságával és szeretetével, az akarat erejével és szabadságával, a hit bizalmával és állhatatosságával.

Köszönjük, hogy nemcsak megteremtetted az embert, a te gyermekedet, hanem olyan képességeket adtál neki, amelyekkel állandó kapcsolatban állhat veled, embertársaival és a világgal. Olyan képességeket adtál neki, amelyekkel felülemelkedhet gyarlóságain, szeretetközösséget teremthet embertársaival, és akarata szerint, emberhez méltóan betöltheti földi hivatását.

Bocsásd meg nekünk, ha időnként elfeledkezünk arról, hogy a te gyermekeid és egymás testvérei vagyunk. Bocsásd meg nekünk, ha néha megfélemlünk az imádkozásról, a veled való párbeszédéről, pedig tudjuk, hogy az egészséges kapcsolat életető eleme a párbeszéd, és ez a benned bízó ember számára az imádkozás által valósulhat meg.

Add, hogy a hit és az imádság legyen számunkra továbbra is valamiféle kommunikációs eszköz, „adó-vevő készülék”, amellyel kapcsolatot teremthetünk veled. Add, hogy ez a különleges lelki adó-vevő készülék ne csak irányodba, hanem felebarátaink irányába is működjék, és hogy soha ne veszítse el a téterőt, a kapcsolódási jelet, sose váljon fülsértő hangzavarrá, amit közvetít, ne váljon érthetatlenné vagy értelmezhetatlenné, működését ne zavarja meg senki és semmi, és soha el ne némuljon.

Add, hogy az általad sugárzott mennyei szeretet hullámhosszára mindig tudjunk rákapcsolódni. Add, hogy lehessünk érzékeny-fogékony antennája az égi szeretetnek. Add, hogy lelkünk kisugárzásai találják meg azokat az antennákat, amelyek erre a hullámhosszra vannak beállítva. Add, hogy mindenkor legyünk befogadói, hordozói és továbbadói mind az égi, mind a földi szeretetnek. Ámen.

JÓZSA ISTVÁN LAJOS

KAPCSOLATAINK

A 2023-as esztendő egyik kiemelkedő jelentőségű eseménye a Kapocs – Unitárius Családos Tábor megszervezése volt Tusnádfürdön. A tábor időpontjának kiközlésekor tudtam, nem tudok a tábor teljes időtartama alatt jelen lenni, ám végül úgy döntöttem, hogy ha csak egy fél napig is (melyből végül egy teljes nap lett) elmegyek és megnézem, mi történik ott.

Első meglepetésben az érkezéskor részesültem, hisz több olyan ismerős arcot láttam, akikkel valamikor az 1990-es évek végén találkoztam utoljára. Az idő nyomai mindnyájunkon meglátszottak, ám mintha csupán a tegnap találkoztunk volna, mintha csak az egy nappal azelőtt megszakadt beszélgetést folytattuk volna. Így történhetett meg az, hogy este ugyanúgy – vagy kissé mélyebb hangnemben – énekeltük tovább a 90-es évek slágereit: *Hajtók dala*, *Eső mossa a völgyeket* stb.

Megszakadt kapcsolatok, amelyeket percek, órákon belül fel lehet(ett) eleveníteni... Mélyen elgondolkodtam ezen, és azóta tudatosan kezdtem figyelni ezen kapcsolatokra.

Középiskolai tanulmányaim során volt egy kedvenc kávézónk Székyudvarhelyen, ahol sok időt töltöttünk délutánonként (néha tanórák alatt is), és az volt az a hely, ahol mindenkinek megvolt az asztala, bár egymás nevét nem ismertük, mégis mindig köszöntünk az utcán, vagy később Kolozsvárott, az egyetemi városban. Huszonnyolc év után egy szombat délelőtt ismét beléptem az azóta más nevet viselő és más tulajdonosi körrel rendelkező kávézóba, és meglepetésemre az asztalok nagyjából ugyanúgy voltak elhelyezve a teraszon és a sarokban, a megszokott helyén ott ült egy ismerős, aki köszönt. Én leültem az évtizedekkel ezelőtt megszokott helyemre – ámulatomra, egymás után kezdtek érkezni az ismerős arcok, mindenki elfoglalva a maga helyét, míg egyszer csak váratlanul megjelent az a több éve nem látott ismerősöm, aki mindig a mi asztalunknál kávézott. Üdvözölt, helyet foglalt és folytattuk a több mint huszonöt éve abbahagyott beszélgetést.

Megszakadt kapcsolatok, amelyeket percek, órákon belül fel lehet(ett) eleveníteni...

Reggel fél kilenckor csörög a telefonom. Egy női hang bemutatkozik, elmondja, a lánya Brassóba jutott be középiskolába, bentlakást keresnek számára, az iskola titkárságán adták oda a telefonszámomat, hátha tudok segíteni. Majd kissé félénken hozzáteszi: „Az az Andrási Benedek, aki 1996-ban végzett a tanítóképzőben?” Mondom, igen, és kiderült, évfolyamtársnőm volt, az érettségi óta nem találkoztunk.

Megszakadt kapcsolatok, amelyeket perceken, órákon belül fel lehet(ett) eleveníteni...

De mi a helyzet azon kapcsolatainkkal, amelyekről nem is tudunk, de mégis léteznek?

Karinthy Frigyes 1929-ben jelentette meg *Láncszemek* című novelláját, amelyben kifejti: „Talán így: soha még ilyen *kicsike* nem volt a Földgolyó, mint amilyené mostanában lett – persze viszonylagosan [...] Annak bizonyításául, hogy a Földgolyó lakossága sokkal közelebb van egymáshoz, mindenféle tekintetben, mint ahogy valaha is volt, próbát ajánlott fel a társaság egyik tagja. Tessék egy akármilyen meghatározható egyént kijelölni a Föld másfél milliárd lakója közül, bármelyik pontján a Földnek – ő fogadást ajánl, hogy *legföljebb* öt más egyénen keresztül, kik közül az egyik *neki személyes ismerőse*, kapcsolatot tud létesíteni az illetővel, csupa közvetlen-ismeretség-alapon, mint ahogy mondani szokták: »Kérlek, te ismered X. Y.-t, szólj neki, hogy szóljon Z. V.-nek, aki neki ismerőse...« stb.”

Ez lett a híres, „hat lépés távolság”-elmélet alapja, amelyet Stanley Milgram amerikai pszichológus 1967-ben alátámasztott kutatásai során.

Karinthy novellájához visszatérve, ő két szemléletes példát alkalmazott:

„– Na, erre kíváncsi vagyok – mondta valaki –, hát kérem, mondjuk... mondjuk, Lagerlöf Zelma.

– Lagerlöf Zelma – mondta barátunk –, mi sem könnyebb ennél.

Két másodpercig gondolkodott csak, már kész is volt. Hát kérem, Lagerlöf Zelma mint a Nobel-díj nyertese nyilván személyesen ismeri Gusztáv svéd királyt, hiszen az adta át neki a díjat, az előírás szerint. Márpedig Gusztáv svéd király szenvedélyes teniszjátékos, részt vesz a nemzetközi nagy versenyeken is, játszott Kehrlinggel, akit kétségtől kegyel és jól ismer – Kehrlinget pedig én magam (barátunk szintén erős teniszjátékos) nagyon jól ismerem. Íme a lánc – csak két láncszem kellett hozzá a maximális öt pontból, ami természetes is, hiszen a világ nagy hírű és népszerű embereihez könnyebb kapcsolatot találni, mint a jelentéktelenséghez, lévén előbbieknél rengeteg ismerőse. Tessék nehezebb feladatot adni.

A nehezebb feladatot: egy szövegcselő munkást a Ford-művek műhelyéből, ezek után magam vállaltam, és négy láncszemmel szerencsésen meg is oldottam. A munkás ismeri műhelyfőnökét, műhelyfőnöke ma-

gát Fordot, Ford jóban van a Hearst-lapok vezérigazgatójával, a Hearst-lapok vezérigazgatójával tavaly alaposan összeismerkedett Pásztor Árpád úr, aki nekem nemcsak ismerősöm, de tudtommal kitűnő barátom – csak egy szavamba kerül, hogy sürgönyözzön a vezérigazgatónak, hogy szóljon Fordnak, hogy Ford szóljon a műhelyfőnöknek, hogy az a szögecselő munkás sürgősen szögecseljen nekem össze egy autót, éppen szükségem lenne rá.

Így folyt a játék, és barátunknak igaza lett – soha nem kellett ötnél több láncszem ahhoz, hogy a Földkerekség bármelyik lakosával, csupa személyes ismeretség révén, összeköttetésbe kerüljön a társaság bármelyik tagja.”

Öt vagy hat lépésre vagyunk a világon élő, bármelyik személytől – mennyire érdekes és lenyűgöző is egyben! (Most nem kívánok belebonyolódni a Lovász Lászlóék által elindított gráfelméletbe vagy a Barabási Albert László neve által fémjelzett komplex hálózatok elméletébe.)

Csupán azon kérdések foglalkoztatnak:

Hány lépésre állunk mi magunk Istentől? Hány olyan személy van, aki a velünk való kapcsolata által juthat el Istenhez?

KAPCSOLATAINK

„Az ember társas lény, és csak más emberekkel szövetségben, kapcsolatban élhet teljes életet.” (Arisztotelész)

Az emberi kapcsolataink az egyik legbonyolultabb rendszere a létezésnek. Az emberi kapcsolataink már fogantatásunk után elkezdenek kialakulni. Nem véletlen a megfogalmazás, mert az első kapcsolat minden ember életében nem más, mint a fejlődő magzat és a szülőanyja között kialakult kapcsolat, kötődés. Születésünk utáni időszakban kapcsolatainkat a korai csecsemőkorban, illetve a kisgyerekkorban kialakult kötődési minták alapozzák meg. Neves tudósok (John Bowlby, Mary Ainsworth, Cindy Hazan, Phillip Shaver – magyar nyelvterületen például L. Stipkovits Erika és Orvos-Tóth Noémi) nevéhez fűződik a modern kötődéelmélet kidolgozása. Ezen elmélet szerint minden ember alapvetően négy nagy csoportba sorolható kötődési mintával kapcsolódik előbb a szülőhöz, később ezek a minták határozzák meg a felnőttkori kapcsolatokat is. Minden emberi kapcsolatunk alapja az a kötődési minta, amit közvetlenül születésünk után alakítunk ki, és életünk első hat-hét évében fejlesztünk tovább. Ekkor tanuljuk meg, hogy hogyan kell/lehet viselkedni konfliktushelyzetben, mit jelent a feltétel nélküli, illetve feltételhez kötött szeretet, a siker- vagy kudarcélményre hogyan lehet/kell reagálni, hogyan lehet „kiérdemelni” a dicséretet vagy feddést. A négy nagy csoport: biztonságos, elkerülő, ambivalens és dezorganizált kötődési minta. A csecsemő- és kisgyermekkorban átéltek alapján alakul a kötődési minta, amellyel kapcsolatot alakítunk ki önmagunkkal, Istennel és embertársainkkal.

Az Istennel való kapcsolatunkat is le lehet bármelyik mintával írni, a legjobb, ha a biztonságos minta szerint alakítjuk kapcsolatunkat a Teremtővel.

Az önmagunkkal való viszonyunk egy egész életen át tartó folyamatos önismeret, személyiségfejlődés. Minél mélyebben ismerjük meg magunkat, annál biztonságosabb a kötődési minta saját magunkkal. Itt nem arra gondolok, amikor felsoroljuk, hogy milyenek vagyunk, illetve

milyenek nem (ld. pl. a farizeus és a vámszedő imája Lk 18,9–14), azaz nem egy tulajdonságlistára, hanem arra a fajta önismeretre gondolok, amikor ismerem annyira magamat, hogy az egyes alapérzelem megjelenésekor pontosan vagy legalább nagyjából tudom, hogy miért van. (Az alapérzelmek: öröm, meglepődés, megvetés, szomorúság, harag, undor, félelem, illetve van, aki idesorolja a szégyent is.)

Erik H. Erikson (1902–1994) fejlődépszichológus az ember fejlődési szakaszait nyolc korszakban határozza meg, szerinte mindenik korszakra jellemző egy krízis, és attól függően, hogy mennyire sikerült az egyes szakaszokban a krízist feloldani, lépünk a következő fejlődési szakaszba. Ha nem sikerült megoldani a krízist, akkor továbbvisszük valamilyen sérülés formájában, és majd életünk későbbi szakaszában újból szembetaláljuk magunkat a megoldatlan krízishelyzettel. Elmenekülhetünk egy-egy konfliktus elől, nehéz helyzet elől, elbújhatunk a felelőségre vonás elől, de önmagunk elől soha nem bújhatunk el. Saját magunkkal kell ezt a földi életet leélni. Ezért fontos a jézusi kettős szeretettörvény ide vonatkozó része: „Szeresd felebarátodat, mint magadat!” (Mt 22,39b)

Fontos, hogy saját magammal, értékeimmel, gyengeségeimmel, erősségeimmel, sikerélményeimmel, kudarcaimmal úgy legyek kapcsolatban, hogy lehetőleg a legmélyebb önismerettel rendelkezem. Ha ez megvan bennem, szinte biztos, hogy úgy tudom szeretni felebarátomat is, mint magamat! És ebben az ideális esetben a szeretet feltétel nélküli. Ennek az alapja az, ha csecsemőkorban, kisgyerekkorban megtapasztalhattam a feltétel nélküli szeretet érzését, ha megtanították az érzéseimet kifejezni. Felnőve, más-más fejlődési szakaszokba érkezve, erről a biztos, jó alapról tudok az embertársaimmal is jó kapcsolatot kialakítani. Ha nincs meg a jó alap, sokkal nehezebb dolgunk van, de így sem lehetetlen sok önismereti munkával eljutni az emberek felé nyitáshoz.

Fejlődésünk során az életünket meghatározó kapcsolat: az első, a családi kapcsolat. A családban tanulhatjuk meg, hogy párbeszéd nélkül nincs fejlődés. A párbeszéd alatt itt azt értem, amikor a felnőttek nem egymásról, hanem egymáshoz beszélnek! Ha a gyermek ezt tanulja meg, akkor nyilvánvalóvá válik számára is, hogy a család egy csapat. Ez az emberi kapcsolataink másik szintje: a családi kapcsolatok: nemcsak szülőkkel, hanem a testvérekkel, nagynénikkel, nagybácsikkal, nagyszülőkkel, távolabbi felmenőinkkel, unokatestvérekkel. Sok mindent hordozunk, gyakran tudattalanul, amit transzgenerációs traumának (vagyis olyan, többnyire negatív élmény, amelyet közvetlenül nem mi éltünk át, hanem felmenőink) nevezünk. Ezt akkor tudjuk megszakítani, feloldani, ha mélyebb önismerettel, családismerettel rendelkezünk. Ez is fontos, mert közelebb enged saját magunkhoz.

Az emberi kapcsolataink következő szintje a párkapcsolat. Ebben a kapcsolatban is érvényesülnek a korábban említett kötődési minták, kiegészítve azzal, hogy csak azt kérem, amit tudni is adok! Ez egy törvényszerű egyensúly, amely ha felborul, akkor a kapcsolat egyoldalúvá válik, és egy idő után tönkre megy.

A kapcsolat (Istennel, magammal, embertársaimmal) = folyamatos (ön)megismerés!

A különféle kapcsolattípusok alapját az alábbiakban összegezzük:

a) Istennel: a kapcsolat alapja az alázat.

b) önmagammal: Vagyok, aki vagyok! Fontos, hogy hiteles kapcsolatomban legyen önmagammal, ami magába foglalja a feltétel nélküli, önmagam felé gyakorolt szeretetet (a szer-, ami -etet/táplál). A másik alapköve a magammal való kapcsolatnak az őszinteség magammal szemben:

bevallom, meghallom, elfogadom azt is, ami esetleg számomra kellemetlen, kényelmetlen, nemcsak azt, ami jó, kellemes. A gyermeki én megtalálása, megtartása is fontos, mert a gyermek őszinte, játékos, kreatív. Ez persze nem azt jelenti, hogy gyerekesen viselkedünk, hanem azt, hogy felnőttként is gyermeki őszinteséget gyakorolunk, őszintén rácsodálkozunk a repülő pillangóra, a világban uralkodó rendre.

c) embertársaimmal: a tisztelet, a bizalom, a feltétel nélküli szeretet minden jól működő kapcsolat alapja.

Kapcsolataink időről időre felülvizsgálatra, szervizelésre szorulnak. Ha felismerjük, hogy kapcsolataink nem működnek zökkenőmentesen, és elkezdjük a vizsgálódást, majd felfedezzük a hibát, csak akkor tudjuk kijavítani, ha hajlandóak vagyunk valamennyit változtatni, újraértékelni kötődési mintáinkon minden szinten. Ebben segít a Grimm fivérek *Lumpenstikli* meséjének fő tanulsága: akkor menekülhetünk meg, ha sikerül nevén neveznünk a törpét. Ehhez hasonlóan, amikor szervizeljük kapcsolatainkat, akkor tudunk jó eredményre jutni, ha nevén tudjuk nevezni, hogy hol a hiba: a korábbi kötődési minta szorul javításra, vagy a fejlődési szakaszból hozott krízis vár megoldásra. Ebben segít a mélyebb önismeret.

Kötődési mintáink, fejlődési szakaszaink krízisei nem állandóak: változtathatóak.

Egy idézet a 2022. február 19-én fiatalon elhunyt amerikai egyesült államokbeli Jane Kristen Marczewski (Nightbirde) énekes, zeneszövegírótól: „You can’t wait until life isn’t hard anymore before you decide to be happy.” (Nem várhatsz addig, amíg az életed többé nem nehéz, mielőtt úgy döntesz: boldog lehetsz.)

Ilyenek a kapcsolataink is: gyakran csak a döntésünkön múlik, hogy mikor, mennyit változtatunk. Amíg a környezetünket, esetleg szüleinket hibáztatjuk jelenlegi helyzetünkért, addig nem igazán tudunk felelős, felnőtt életet élni, de dönthetünk úgy is, hogy felülemelkedünk kudarcainkon, és mint a legendás főnixmadár, hamvainkból (is) újjászületünk kapcsolataink által.

ELŐDEIM EMBERSÉGÉBŐL

Keményen éltek ők,
Kereskedvén a vassal,
Dolgoztak verejtékkel,
Éjt egybetéve nappal,
Raktak garast garasra,
Szereztek házat, telket,
Maguknak nyugodalmat,
Nekem független lelket
Az én elődeim.

Kenyerem mindig megvolt,
És nem egyszer kalácsom,
És kevés küszködésem
És soha adósságom.
Mikor a léghajósnak
Nincs homokzsákja semmi:
Könnyű magasra szállni
És poétának lenni,
Görnyesztő gond híján.

Én mindent készen kaptam
Áldott elődi kézből,
Éppen csak a szivárvány
Hiányzott még az égről.
Vén vasoszlopokra
Szivárványként feszültem,
Egemet ők tartották
Mohosan és derülten:
Nincs semmi érdemem.

Ó, ritka költő-sors ez!
Látom: körös-körül
Az író-becsületre
Mily sok súly nehezül.
Érdek-csapdák között
Hogy kell haladnia,
Jó, amikor nem kell
Lelkét eladnia
Darab száraz-kenyérért.

Ó, ritka költő-sors ez!
Intem is magamat:
Míg van vas-tartalékod:
Becsüld meg sorsodat:
Magam emberségéből
Én senki-semmi lennék,
Vasnak és verejtéknek
Dícséret és dicsőség.
Dícséret és dicsőség.

A Dávid Ferenc Egylet első alelnöke

180 éve, 1844. február 17-én született ... (vÍzsz. 1.) pedagógus, író ... (függ. 18.). Tanulmányainak helyszínei: ... (vÍzsz. 31., függ. 1., vízsz. 65., függ. 13., függ. 47.). Székelykeresztúron ... (függ. 10.) alapított.

Vízszintes: 12. Költői sóhaj. 14. Ledől, összerogy. 15. Meglel. 16. Fém-pénz. 17. Megbilincselő. 19. Munkavégzési berendezés. 20. Páratlan krimi! 21. Időmérő-javító szakember. 23. Eltelő időszakkal kapcsolatos. 25. Hegyes eszközre szúrd. 26. Újszövetségi gazdag jerikói fővámszedő, Jézus vendéglátója (Lk 19,1–10). 29. Uralkodó ízlésbeli irányzat. 30. Dó, ..., mi. 34. Hűsítő hatású alkohol. 36. A keringési rendszer részei. 38. Söt, jobban. 39. Tárca tartalma! 40. Fapadon található! 41. Eme nagyságú. 43. Síkság. 44. Nagyon kicsi. 45. Adott munkatársat más munkakörbe áthelyez. 47. Gyümölcsből és cukorból készített puha, kocsonyás étel. 50. Úr (német). 51. Tompa hangot ad. 52. Űrmérték része! 53. Fagygyúszerű anyag. 55. Tinta (régiesen). 58. Egyféle halász. 61. Gyerekeknek szervezett társas összejövetel. 63. Ragyog a végén! 64. Nicaragua az olimpián.

Függőleges: 2. Szomáliában van! 3. Övezetek. 4. Milliliter (röv.). 5. Kémiai elem legkisebb részecskéje. 6. Vidéki település. 7. Kötéséből kiszabadít. 8. Egyféle fogai. 9. Nem mögé. 11. Üres csőr! 12. „A” kórokozó. 20. Csomót bogoz. 22. Tetejére. 24. Skandináv férfinév. 27. Utolérte a szélein! 28. Ruhauszály. 32. Nulla. 33. Hasonló fémes elemek csoportja. 34. Mely időben? 35. Az egyik fűszernövény. 37. Páros armada! 42. ... okoz valamiben (megrongál). 46. Magam. 48. Fiú (bizalmasan). 49. Bébi hangzói. 50. Hon. 51. Ne ... attól tanácsot, ki magának sem tud adni (közmondás). 54. Zsugorodni kezd! 56. Finom húsú tengeri hal. 57. Régi török tisztí rang. 59. Kálium, hidrogén vegyjele. 60. Békéscsaba központja! 62. Parancsoló.

1	K	2	3	4	5	6	7	8	9	10	N	11	12	13
14				15						16				
17			18					19			20			
21	22			23					24	25				
26				27	28	29						30		
31	S	32	33	K			Y	34			35			
36				37			↓	38						
39			40				41		42				E	
43				44				45				46		
47	48			49	50					51				
52			53					54	55			56	57	
58		59		60			61		62		63			
I	→		64				T	→		65	É			

AZ IMA EREJE

Nagy erővel imádkozó asszony volt Giza néni, aki leánykorában egy igen befolyásos budapesti családnál szolgált. Időskorában sokat mesélt erről a különleges kapcsolatról, és amikor egyszer egy gyülekezeti kirándulás során Budapestet is érintettük, ő a csoporttól elkérezkedve elment megkeresni az említett család leszármazottait. Nem sok idő múlva meg is érkeztek hozzánk a szállásra. Olyan szeretettel beszéltek a családtagok róla nekünk, hogy mindnyáján kellett küzdjünk könnyeinkkel. Nyoma sem volt annak a betegen értelmezett úrszolga kapcsolatnak, amit a kommunista diktatúra alatt belénk sulykoltak, hanem arról az egészséges kapcsolatról beszélt mindkét fél, amelyből mind gyarapodtak. A fiatal lány otthonra gyűjtött, és volt eredménye szolgálatának, a család pedig megismert benne egy olyan munkavállalót, aki egyrészt értékelte a pénzszerzés lehetőségét, másrészt a család gondjait a sajátjaként kezelte, mert tudta, hogy ebben a kapcsolatban csak őszintén és egymást értékelve érdemes élni. Budapest II. világháborús bombázása alatt együtt menekültek az óvóhelyre. Közösén imádkoztak, hogy megmeneküljenek. Aztán amikor elfogyott az ennivaló, arra kérte a családtagokat, hogy ők imádkozzanak, ő maga pedig kimegy, és szerez élelmet. Nem sok idő múlva egy kecskével tért vissza. Az eltelt hatvan év alatt, nemzedékeken átívelve is imádkozott egymásért a két család.

SZÉKELY KINGA RÉKA

Márciusi ima

Gondviselő és szerető jó Atyánk! Ahogy hosszabbodnak a nappalok és többet ragyog a nap, egyre inkább érezzük, hogy lelkünk vágyik a megújulásra a zord tél után. A böjti időszak pedig, a maga befelé fordító idejével szinte követeli tőlünk a veled való találkozást. A találkozást, amelyben elmondhatjuk, hogy milyen jó nekünk, gyermekeidnek idén is rád bízni magunkat és hinni, hogy mindig, mindenkoron van feltámadás – még akkor is, ha a forma változik.

Köszönjük, Istenünk, hogy megérvünk engedted ez új tavasz ébredését. Köszönjük, hogy idén is láthatjuk a rügyek moccanását, a hóvirágok szárba szökkenését, a rétek, erdők kiszöklését, az első vándormadarak hazatértét, gyermekeink piros arcát és szereteteink mosolyát.

Köszönjük, hogy elfoglaltságaink közepette – ha olykor csak fél szemmel is, de rácsodálkozhatunk teremtett világod szépségeire: a felkelő napra, az egyre zöldülő gyepre, a melegedő szellőre.

És köszönjük, hogy meglátod igyekezetünket, ahogy méltóképpen szeretnénk lelkünkbe fogadni téged és a közelgő ünnepet.

Ugyanakkor hálát adunk, amiért van, kivel megosszuk mindennapi élményeinket – van családunk, vannak barátaink, jó szomszédaink és közösségünk. Hála kél bennünk, amiért számítanak ránk, fontosak vagyunk és szeretnek minket. Hisz minden ember alapvető vágya, hogy elfogadják, elismerjék értékeit és szeressék.

Áldd meg hát családjainkat, szereteteinket, közösségünket. Add, hogy sok felémelő percet, órát töltsünk egymás társaságában, gazdagodva, töltekezve. Add, hogy az egyetértés, a békesség és a szeretet uralja mindenhol életünket. Elszomorít látni, hogy környező világunkban a rendetlenség, az uszítás, a békétlenség uralkodik – erősíts, hogy meg tudjunk maradni a jézusi keskeny ösvényen,

amely az egyetértést, a békességet és a szeretetet hirdeti és tanítja. Add, hogy jó tanítványokként mindig a jobbik részt válasszuk – hallgassunk vagy szóljunk hangosan, ha kell; ápoljunk és lehajoljunk, ha ezt kívánja az élet; adakozzunk és ajándékozzunk, ha van, amiből; szeressünk önzetlenül, azt is, akit nehéz; öleljünk és bátorítsunk, mert mindig akad elesett; tanítsunk, mert sok az eltévedt. Mindehhez te adj útmutatást, erőt és bölcsességet ma és minden időben. Ámen.

ÚJVÁROSI KATALIN

ELTŰRNI VAGY MEGKÜZDENI

*„Akkor nemesb-e a lélek, ha tűri
Balsorsa minden nyűgét s nyilait;
Vagy ha kiszáll tenger fájdalma ellen,
S fegyvert ragadva véget vet neki?”*

(Shakespeare: *Hamlet*, III. felvonás 1. szín,
Arany János fordítása)

Szembenézni a nehézségekkel

Az életfenntartás elsődleges törvénye, ami talán mindenek felett áll, a túlélés. Az egyén túlélési esélye adott helyzetben korlátok közé szorulhat. Ennek oka lehet az egészségügyi állapota, a környezete, az adott gazdasági, társadalmi, technikai lehetőségek, a lelkiállapota, de különösképpen a megküzdési képessége, az erőforrásai, a stratégiái. A túlélés milyensége elsősorban a *rezisztenciától*¹ és a *rezilienciától*² függ. Nem mindegy, hogy a minket ért sokkhatásra milyen választ adunk, ez pedig az ellenállási képességünktől függ. Lehet merev, és ezért „eltörünk”, vagy rugalmasan elhajló, így képesek vagyunk alkalmazkodni az új élethelyzethez. A folytatás minősége tehát elsősorban attól függ, hogy milyen a rugalmas ellenállási képességünk, hogyan tudunk alkalmazkodni a kialakult új élethelyzethez, és hogyan tudjuk a negatív megtapasztalásainkat saját épülésünkre fordítani (McEwen et al., 2014).³ Masten és Powel szerint a reziliencia igazán azt a módot jelenti, ahogyan az életben bol-

1 Rezisztencia: ellenállás, ellenállóképesség. (<https://idegen-szavak.hu/rezisztencia>)

2 Reziliencia: rugalmas ellenállási képesség. (<https://idegen-szavak.hu/keres/attit%C5%B1d>)

3 McEwen és munkatársai szerint a reziliencia olyan tanult képesség, aminek az alapját gyermekkorunkban tesszük le (pl. agyi struktúrák), és olyan képességünk, aminek segítségével rugalmasan tudunk viszonyulni a kihívásokhoz, és épülni tudunk a negatív megtapasztalásokból. (McEwen et al., 2014)

dogulunk, és ahogyan megbirkózunk a nehézségekkel.⁴ A szakemberek szerint ez a képesség bármilyen korban tanulható, és folyamatosan fejleszthető.

„Egy gyík, amely szembeszáll támadójával, és megöli azt, rezisztens a támadással szemben, amelyik pedig saját farkát leszákítva elmenekül a támadó fogai közül, és képes visszanoveszteni csonkolt farkát, biológiai értelemben reziliens. Egy tüntető vagy forradalmár, aki a barikádokon harcol, nyilvánvalóan az ellenállását demonstrálja, míg az a családfő, aki megtalálja a módját, hogy a meggyőződésével ellentétes rendszer korlátain belül saját értékeinek tartós megtartására nevelje gyermekeit, kulturális rezilienciáról tesz bizonyosságot. Az egyik a hősiesség példáját mutatja, a másik az értékek átörökítését...” (Székely, 2015, 9. o.)

Megküzdésünk az élet által elénk állított nehézségekkel tulajdonképpen a születéssel kezdődik, tart egy életen át, és a meghalással fejeződik be. Hogy mitől függ a születés és meghalás megküzdésének a milyensége, hacsak nem akarunk beavatkozni, nagy talány. Minden élőlény életében előbb-utóbb bekövetkeznek olyan szakaszok, amikor a szokástól eltérő körülményekkel, helyzetekkel kell szembenéznie, ez pedig nemcsak megváltoztathatja az életvitelét, hanem igénybe veszi, megterheli a szervezetét. Az élő szervezet nem specifikus válaszát a sokkhatásra, csapásokra, megterhelésekre Selye János *stressz*⁵ néven vezette be az orvostudomány fogalomtárába. A stresszt előidéző tényezőket

4 A reziliencia egy ember életére vonatkozó következtetés, amihez két alapvető megítélésre van szükség: (1) hogy a személy jól van, és (2) hogy jelenleg van vagy volt olyan jelentős kockázat vagy csapás, amit legyőzött. (Masten and Powel, 2003)

5 Stressz: a latin *strictus* szóból származik. Jelentése szoros, feszes. Specifikus válaszok: „A hidegtől vacogunk, hogy több hőt termeljünk, és a bőrben futó erek összehúzódnak, hogy csökkenjen a test felületéről távozó hő mennyisége. Meleg hatására izzadunk, mivel a verejték párolgása a bőr felszínén hűti a testet. Ha túl sok cukrot eszünk, és a vér cukortartalma a normális szint fölé emelkedik, akkor a cukor egy részét a szervezet kiválasztja, a maradékot elégeti, ezáltal a vércukor a normális szintre tér vissza...” Nem specifikus válaszok: „...átrendezést, alkalmazkodást követel a szervezettől.” (Selye, 1983, 25–26. o.)

*stresszoroknak*⁶ nevezzük. Ezek lehetnek külsők, mint a környezetünkkel való feszültséggel tele kapcsolat, alapvető szükségletek hiánya, pl. élelem, víz, télen fűtés, egy személy, aki bántott, vagy aki miatt gombócot érzünk a torkunkban, és naponta kell találkozoznunk vele, veszteségek, természeti csapások stb. De lehetnek a stresszorok belsők is, mint a kilátástalanság, a bizonytalanság érzése, a reményvesztettség, a lelkiismeretfurdalás, belső konfliktusaink, a szeretethiány, aggodalmaskodás, félelem, szorongás stb. A leghatékonyabb megoldás az lenne, ha a stresszort úgy, mint egy áramforrást, ki lehetne iktatni az életrendszerünkbe. Azonban a biológiai, biokémiai, de főként a pszichológiai működésünk ennél sokkal bonyolultabb, mintsem ezt ilyen könnyen megtehetnénk. Stresszhelyzetbe nemcsak valamilyen kellemetlen hatásra kerülünk. A házasságkötés, a gyermek érkezése, egy új lakásba költözés, akár egy „szenvedélyes ölelés”, bár az öröm érzését váltja ki bennünk, a szervezetünk mégis stresszhatásként érzékeli. Változás áll be életünk belső vagy külső egyensúlyállapotába, „igénybe veszi a szervezet alkalmazkodó képességét”, de káros következmények nélkül (Selye, 1983). Az ilyen fajta stresszt *eustressz*nek nevezzük. Ennek ellentéte a *distressz*, ami valamilyen veszteség hatására, kellemetlen belső vagy külső hatásra olyan állapotokat hoz létre, amelyekkel nehezen küzdünk meg. A készenléti állapotunkból fakadó reakcióink nem mindig megfelelőek, és nagyon különbözőek. Elsősorban az egyén és környezet rezilienciájától függ, ami bármilyen korban tanulható és fejleszthető. A megalapozó tanulási lehetőségre ott van a családjunk, a környezetünk, amibe beleszületünk és amiben felnövünk.

A mesélés szerepe

Életünk végéig hordozzuk magunkban környezetünk példáját, szüleink, nagyszüleink meséit, a mesélés rituáléit. A ma emberének azonban egyik legnehezebb dolog az idő múlása tényével való megküzdés. Foly-

6 Stresszor: olyan külső vagy belső hatást kiváltó tényező, aminek hatására stresszválasz jön létre. „A stresszorok mozgósítják a fenyegető vagy kellemetlen élethelyzetekben fellépő érzelmi vagy riasztó reakciókkal kapcsolatos élettani rendszert.” (Kiss, 2018, 4. o.)

ton versenyt futunk az idővel. Nem az idő kevesebb, mi akarunk a technika segítségével minden létező információt begyűjteni. Ezért is jut kevesebb idő arra, hogy a szülők, nagyszülők meséljenek. A családi együttléteken a nagy beszélgetéseket, az együtt éneklést a hangszóró zaja kezdi felváltani. A technika vívmányait nem lehet és nem kell kiszorítani az életünkéből. Használatuk igazán akkor válik vitathatatlanul nagy hibává, ha átveszi a személy szerepét az együttléteken, ha felváltja a szülői esti felolvasásokat vagy meséléseket. Gyakran hallom, hogy a hangoskönyv, a képernyő a családi rituálékba is kezd beépülni. A személyes mesélést, a fizikai jelenlétet, különösképpen a saját történeteink elmeséléseinek hatását a gyermek fejlődésében a képernyő vagy a hangoskönyv nem pótolhatja. A mesék által kora gyermekkorban már átadhatunk olyan élményeket, amiket később a gyermek akár túlélésre is használhat. A rendszeres esti meséléssel bevezetjük a gyermeket a családi rituálék világába. A mese hősei a reziliens viselkedés mintáját közvetítik a gyermeknek, így a nehézségek, a válságos helyzetek nem leküzdhetetlen problémát fognak jelenteni számára, hanem megoldandó életfeladatot (Kádár, 2013)⁷. Olyan miliőben adjuk át ezeket a mintákat a gyermeknek, ami ebben az életkorban a mesék által a leghatékonyabb: mesélés hallgatása közben a gyermek elképzelheti, megélheti, beleviheti saját fantáziavilágát, együtt küzdhet a mesehőssel. Az így átélt élmények egy életre bevésődhetnek, sőt később erőforrásként szolgálhatnak. A mesehősökkel bemutatathatjuk a különböző embertípusokat, sőt családjunk történeteit, viselkedési mintáinkat is megismertethetjük velük. Személyes tapasztalatom, hogy gyermekeink nagyon szerették azokat a történeteket, amiket a „fejemből olvastam” nekik, amik velünk vagy valamilyen családtagunkkal történtek. Kádár Annamária javasolja, hogy *ne csak mi meséljünk, hanem meséltessük* minél többet a gyermekeinket is. A személyiségét ezáltal is formáljuk. Szerinte a reziliencia kialakításának négy faktora van a gyermekkorban: a megbízható, stabil kapcsolat; a stabil, megbízható és kiszámítható környezet; a környezetben levő utánozható, követhető minta; a jól tagolt, minőségi időélmény (Kádár, 2013, 171–174. o.). Elsősorban nagyszüleink, szüleink, a tágabb család,

7 „Kísérletek igazolják, hogy az imagináció befolyásolja az immunrendszer működését, amennyiben hiszünk benne.” (Kádár, 2013, 50. o.)

a közösség, amiben élünk szolgáltatja a mintát a tanulásra. Szándékosan nem használtam a mintakövetés fogalmát, mert nem mindig akarjuk követni, de a tanítás a családi minták által elsődleges és elengedhetetlen.

Önbeteljesítő jóslatok

Látjuk szüleink, nagyszüleink küzdelmeit, ebben növünk fel, és tudjuk, hogy nem mindig jó, ha ezekbe belenövünk. Mégis nagyon gyakran megtörténik, hogy akkor is átvesszük szüleink *attitűdjét*,⁸ ha korábban tiltakoztunk ellene. Sokszor fedezem fel édesanyám mozdulatait a sajátjaimban, és ez nem baj. Az jelenthet gondot, ha az elődeink rossznak bizonyult szokásait fedezzük fel magunkban és tartjuk meg, főként ha olyan negatív címkékkel társul, amiket valamelyik családtagunktól kaptunk. Van, amikor ezekből a nem feltétlenül jó mintákból, a felcímkézésekből alakítjuk ki az úgynevezett *önbeteljesítő jóslatokat*.⁹ Viselkedésünket környezetünk véleménye, illetve saját gondolataink alakítják át. Például ha valaki azt mondja, hogy esélytelenül indulunk egy versenyen, és ezt többször megismétli, átvehetjük ezt, és saját gondolatként tárolhatjuk, így átalakulhat önbeteljesítő jóslattá. Értelmezhetjük úgy, hogy bármit teszünk, úgysem fog sikerülni, hiszen mások is ezt mondták. Ez negatív, korlátozó hatással lesz ránk, nem fogunk tudni minden erőnkkel küzdeni a sikerért, így a jóslat valóra válik. De ha a környezetünk biztat, megerősödik az önbizalmunk, elszántak leszünk a győzelemre, és azt nagy valószínűséggel el is érjük. Ehhez azonban gyermeknek is, felnőttnek is a munka mellett bátorításra és pozitív énképre van szüksége. Az énkép kialakulása hosszú folyamat. Tízéves korig úgynevezett önismereti zárlat alatt van a gyermek. Ez idő alatt elsősorban a környezete formálja az identitását. Bátorítással a pozitív énkép, a felnőttkori megküzdés alapjait rakjuk le. A túlvédő nevelés igaz ugyan, hogy biztonságot, szerető légkört, támaszt, védelmet jelent a gyermeknek, de ugyan-

8 Attitűd: magatartás, viselkedés, modor, beállítottság, szerep. Hozzáállás, viszonyulás valamihez vagy valakihez. (<https://idegen-szavak.hu/keres/attit%C5%B1d>)

9 Önbeteljesítő jóslat vagy prófécia (self-fulfilling prophecy): adott helyzet hibás értelmezése, ami olyan viselkedést vált ki az egyénben, hogy az valóra váltja az eredetileg hamis elképzelést. Robert Merton, a Columbia Egyetem professzora írta le először tudományosan a jelenséget.

akkor „fixálja a gyermeket szülőkapcsolatában, nem mer vállalkozni új és ismeretlen célok elérésére, mert a szülők helyette tesznek meg mindent, nem pedig érte” (Bagdy, 2020, 225. o.). Ezek a gyermekek konzerválódnak ebben a gyermeki helyzetben, visszahúzódóvá, bizonytalanává válnak, indulataikat elfojtják, ők lesznek a passzívan engedelmeskedő, szófogadó, jó gyermekek, akik nem tudnak felkészülni a konfliktusokkal tele felnőttkorra (Bagdy, 2020). Akkor szeretjük igazán gyermekeinket, ha segítjük őket megküzdéseikben, és nem mi akarunk helyettük megtenni mindent, ami nehéz. Ha felnőtt gyermekeinket el tudjuk engedni, hogy szabadon élhessék életüket, azzal őket segítjük. Tudatosítjuk bennük, hogy ott vagyunk nekik, hogy mindig számíthatnak ránk, de engedjük, hogy a saját küzdelmük erősítse őket.

„Egy könnyörületes ember, aki látta, amint egy pillangó küszködött, hogy kiszabadítsa magát a gubójából, segítő szándékkal gyengéden meglazította a gubó falát, hogy utat nyisson neki. A pillangó kiszabadult, kibújt a gubóból, csapkodta a szárnyait, de nem tudott repülni. Ez a könnyörületes ember nem tudta azt, hogy csak a születés küzdelme során erősödnek meg a szárnyak, és válnak alkalmassá a repülésre. A pillangó rövid életét a földön töltötte – soha nem ismerte meg a szabadságot, soha nem élt igazán.”

Ruth Sanford¹⁰ *Nyitott kézzel szeretni* írásának illusztrációja a történet. A nyílt, rugalmas nevelésben, a nyitott kézzel szeretésben együtt van helye a szabályoknak és a szabadságnak. Együttérzően ott vagyunk érzelmi támasznak, nem láncoljuk magunkhoz, a gyermekkel örülünk a sikereinek, és nem a kudarcok felnagyítására törekszünk, hanem azok legyőzésében támogatjuk. A szülő, nagyszülő, pedagógus, a környezet sokszor nincs tudatában a kimondott szó lehetséges negatív következményeinek. Felcímkezi a gyermeket anélkül, hogy akarná, vagy hogy tisztában lenne a lehetséges negatív következményekkel. Ezeket a címkéket a gyermek egy életen át hordozhatja, mint mércét.

10 Ruth Sanford pedagógus, tanácsadó, terapeuta, Carl Rogers kollegája. Sokatmondó írása *Nyitott kézzel szeretni* (Loving with an Open Hand) a *The Observer* újság *Ahogy én látom* (As I See It) általa vezetett rovatban jelent meg.

Ha a gyermeknek valaki folyton azt mondja, hogy nagyon ügyes, de nem lesz belőle éltanuló, nagy valószínűséggel nem is fog törekedni, hogy jobban teljesítsen, mert neki úgyis megmondták, hogy nem lesz belőle első tanuló.

Gábor¹¹ úgy nőtt fel, hogy óvodától iskoláig mindig azt hallotta, hogy amikor énekelnek, ki ne nyissa a száját, mert nem tud énekelni. Végül színészetet tanult, mert kiderült, hogy a jóslat hamis volt. Le tudta győzni a gátlásokat, amiket ezek a címkék váltottak ki benne. Idejében kapott külső segítséget, ami erőforrást jelentett számára. Néha elég egy ártatlan kis üzenet egy kupakon, egy szerencsesütiben, hogy megváltoztassa az életünket.

Erőforrásaink

Erdélyben még ma is sok ember megkérdőjelezi a szakember segítségének szükségességét. Inkább „tűri / Balsorsa minden nyűgét s nyilait”, minthogy segítséggel megpróbálja megváltoztatni, amit csak lehet. Minden embernek vannak erőforrásai, de nem mindig sikerül segítségül hívnia ezeket. Belső erőforrásaink felfedezéséhez, tudatosításához bizonyos fokú önismeretre, néha külső segítségre van szükségünk. Mindenki útja egyedi. A segítő szakembernek elsősorban abban kell segíteni, hogy tisztábban lásson a segítségre szoruló, hogy tudatában legyen a lehetőségeinek, és hogy akarjon változtatni a helyzetén. Mert „gyakran a gondolkodásunk merevsége homályosítja el a gyönyörű kilátást” (Kádár, 2013, 183. o.).

Megküzdés idején elveszettnek, gyengének érezzük magunkat. Ha sikerül megkapaszkodni valamilyen erőforrásban, energiával telünk fel általa, így a megoldhatatlannak tűnő helyzetekben is megtaláljuk a kivezető utat. *Belső erőforrásaink:* nyitottság, rugalmasság, önbecsülés, tisztelet, akarat, kreativitás, türelem, gyöngédség, hála, alázat, megértés, őszinteség, tapasztalás, intuíció, hit. *Lelki alapszükségletekhez kötődő erőforrásaink:* örömök, pozitív élmények, kötődések – oldások – elengedések, önkontroll, elismerés, kapcsolatok, önbecsülés, szeretet adása és kapása, flow élmény. *Külső erőforrásaink:* szociális háló, önkénteskedés,

11 Fiktív név. Megtörtént eset.

mások segítése, elődeink megküzdési mintái, infrastruktúra, természet, kirándulások, szakember segítése, vallási vagy más közösségi csoportok, tanulás stb.

Sokféle erőforrás állhat rendelkezésünkre. Mégis vannak olyan csapások, amikor megtorpanunk, összeomlunk, hirtelen értelmetlenné válik az életünk. Ha elveszítjük azt vagy azokat, akik számunkra az életünk értelmét jelentették, nagyon nehéz átkeretezni, újraértelmezni az életünket. A felsorolt erőforrások közül sokat fellelhetünk magunkban, és kapaszkodónak használhatjuk a megküzdésünk útján, ami egyedi, személyre szabott.

Megküzdési stratégiák

Megküzdésnek nevezzük azt a folyamatot, amikor erőforrásainkat felhasználva gondolataink, viselkedésünk, minden erőfeszítésünk a stresszor által kiváltott negatív érzelmi állapot feloldására irányul. Lazarus és Launier (1978) kétféle megküzdési stratégiát különböztet meg: problémaközpontú és érzelempözpontú megküzdést.

A *problémaközpontú megküzdés* esetében magára a történésre, a stressz okára összpontosítunk.

Ha elromlik az autónk, elsősorban nem a negatív, azaz kellemetlen érzések megszüntetésére törekszünk, hanem a probléma megoldására, az autó megjavítására. Segítséget hívunk, vagy – ha van saját erőforrásunk – megkeressük a meghibásodás okát, kizárjuk az okot, megjavítjuk az autót.

Az *érzelempözpontú megküzdés* esetében nem a probléma megoldására, hanem a negatív érzelmek elhatalmasodásának a megakadályozására törekszünk.

A szomszédban dúló háború okozta negatív gazdasági, politikai, társadalmi hatásokat nem tudjuk befolyásolni, ezért nem a probléma megszüntetésére összpontosítunk, arra nincs eszközünk, hanem az érzelmi reakcióink megváltoztatására a gondolataink által.

Moos (1988) viselkedés és kognitív stratégiákat azonosított be a kutatásai során. A *viselkedéses stratégia* a problémaelterelésre összpontosít. Testmozgással, különböző tudatmódosító szerek (drog, alkohol) használatával, dühkitöréses viselkedéssel vagy a barátokban való támaszkodással próbálják elhárítani a történetet. A *kognitív stratégiát* alkalmazók a problémát ideiglenesen félreteszik, a veszélyt megpróbálják csökkenteni, a történetet átkeretezik.

Ez utóbbival azonban nem találkozunk olyan gyakran, mint például a megküzdésünket hátráltató aggodalmaskodással. Mintha része lenne a kultúránknak. Szeretünk történeteket gyártani és ezeket a jövőbe vetíteni. Ezeket a jövőbe kivetített félelmeinket olyan történések miatt, amik nem léteznek, de megtörténhetnek, *negatív anticipációnak* (aggodalmaskodásnak) nevezzük. Ez az állapot éjszaka, amikor a szervezetnek pihenésre lenne szüksége, teljesen felborítja a belső egyensúlyt, felébredünk, eszünkbe jut valami, amiért aggódhatunk, nem tudunk visszaaludni. Tudjuk, hogy ez nem hoz pozitív változást, az egészségünkre káros hatással van, mégsem tudunk megszabadulni a szorongást, félelmet kiváltó gondolatoktól. Légzőgyakorlattal, autogén tréninggel segítünk magunknak megnyugodni, a nyugtalanító, szorongást kiváltó gondolatokat lecserélni szeretetérzést kiváltó gondolatokra.

A templomból kijövet megálltunk beszélgetni. Megkérdezte egyik beszélgetőtársam, hogy hallottam-e az új törvénytervezetről. Sajnos nem, mondtam. Jaj, borzasztó! Már napok óta ezen bosszankodom. Na, meg ez az értelmetlen háború! Miért nem tudnak megegyezni? Ti értitek? Kinek érdeke... – és áradt belőle a sok megválaszolhatatlan kérdés. Arca kipirult, csak kapkodta a levegőt. Megfogtam a kezét, megkérdeztem, hogy vajon most mennyi lehet a cukorszintje, a pulzusa. Jaj, biztosan jó magas, volt a válasz. Megéri, kérdeztem? Nem, de, hát az ember nem lehet közömbös! Valóban. De, amin nem tudunk változtatni, mert nem tőlünk függ, mégis bosszankodunk miatta, az nem értelmetlen?

Olyan történésekért generálunk aggodalmat, haragot magunkban, amelyek megváltoztatására nincs eszközünk, és mert a céleszköz vagy személy nem elérhető számunkra, akaratlanul ugyan, de magunk ellen

fordítjuk. A változtatás elsősorban attól függ, hogy mennyire ismerjük magunkat, milyen képet alakítunk ki magunkról. A hiteles énkép azonban hosszú önismereti munkafolyamat eredménye, aminek három összetevője van. *Önismereti kép*: vagyis milyennek látjuk magunkat, *tulajdonított kép*: mit gondolok, mások milyennek látnak, illetve a *visszatükrözött kép*: milyennek látnak mások. Ezt a visszajelzéseik alapján rekonstruálhatjuk. E három énkép-meghatározó tényezőnek a viszonylagos egyensúlya adja az önismereti mértéket (Bagdy, 2020). Általában azok lesznek a vezérgondolatok, amelyek a mi gondolatainkban leképeződnek e három kép alapján. Ezek váltják ki az érzelmeket és ezek határozzák meg a reakcióinkat. Édesanyám nagyon aggódó természetű volt. Ez sem neki, sem nekünk, gyermekeinek nem volt jó. Amikor elmentünk valahová, és este a megbeszélt időpontra nem értünk haza, bár felhívtuk telefonon és megnyugtattuk, mégis tízpercenként hívott, hogy akkor minden rendben van-e, ugye elindultunk már, és amikor megérkeztünk, az ajtóban várt, és azzal fogadott, hogy mennyire aggódott, hogy valami bajunk esik. Egy ideig én is gyakoroltam. Aggódtam, ha szeretteim későn jöttek haza. Volt ebben az aggódásban mindig egy nagy adag projektálás. Ilyenkor elképzeltem, mi minden történhet az úton hazafele jövet. Édesanyám példája segített megküzdeni ezzel a rossz szokással.

Folkman et al. (1986) kutatásaikra alapozva a két megküzdési formán belül még nyolc különböző stratégiát írnak le.¹² Ezek mind ismerősnek tűnhetnek. A társas támogatást felsorolják ugyan, de hitről vagy vallásos közösségek szerepéről nem igazán tesznek említést.

A hit mint erőforrás

Selye János, bár nem volt vallásos, foglalkozott a hit szerepének a jelentőségével a stresszel való megküzdésben. „A hit legalább irányt adott életünknek, elhivatottságot sugalmazott, önuralmat és munkát követelt.” (Selye, 1983, 16. o.) Ugyanakkor a mára már kicsit „elhasználttá” vált

12 1. Konfrontáció 2. Eltávolodás 3. Érzelmek és viselkedés szabályozása 4. Társas támogatás keresése 5. A felelősség vállalása 6. Problémamegoldás-tervezés 7. Elkerülés-menekülés 8. Pozitív jelentés keresése. (Folkman et al., 1986)

hála is foglalkoztatta. A hála érzésébe, a hálaadás gyakorlásába önszerző erőforrásként kapaszkodhatunk distressz idején. Főként a hitét megélt, gyakorló vallásos ember számára hozhat jelentőségteljes fordulatot egy megküzdésekkel tele életszakaszban. Sorozatos csapások, veszteségek idején gyakran megfogalmazódik a gondolat, hogy Isten elfordul tőlünk, pedig igazából mi fordulunk el tőle. Ezzel egy időben magunktól is elfordulunk. Nehezünkre esik imádkozni, szóba állni, beszélgetni Istennel, ezzel egyidőben magunkkal. Megtörik a bizalmunk, főként, ha egy szeretett személyt veszítünk el. Ilyenkor szinte lehetetlen Isten közelségét, gondoskodó szeretetét megérezni. Ez nem baj, ez is része a megküzdésünknek, a veszteség okozta gyászfolyamatnak. Sorozatos megpróbáltatások idején gyakran keresünk valakit, akire ráönthetjük a haragunkat. Isten mindig kéznél van és megengedi, hogy vádoljuk. De, ha akarjuk, még a legfájdalmasabb veszteségben, a legkilátástalanabbnak tűnő helyzetben is találunk valamit, amiért hálát adhatunk. Gróf Batthyány-Strattman László, akit a szegények orvosaként tart számon a történelem, fiát nem tudta megmenteni. Mély fájdalmában a hite jelentett erőforrást. Meggyőződése volt, hogy 21 éves fia az életből életbe ment. Ez adott erőt a túléléshez és új értelmet adni a folytatásnak. Amikor elsőszülött fia meghalt, azt mondta családtagjainak, „Most pedig menjünk a kápolnába és köszönjük meg a jó Istennek, hogy Ödön eddig a miénk lehetett”.¹³ Ez a történet gyönyörűen példázza a reziliens megküzdést, amikor az erős hit, a szeretet és a hálaadás tiszta érzése a veszteség fájdalma fölé tudja emelni a szenvedőt. A hálaadásnak igazán akkor van látványosan jó hatása életünkre, ha képesek vagyunk olyan mély, pozitív gondolatokat megfogalmazni, hogy érezni is tudjuk a hála örömét a lelkünkben.

Hajlamosak vagyunk a negatív érzéseket felnagyítani, mintha a jó természetes velejárója lenne életünknek. Ki lehet próbálni, hogy naponta csak egy valamit írunk le egy cetlire, amiért a nehézségek ellenére is hálát adunk. Gyűjtsük össze és néhány hét

¹³ Batthyány-Strattman Lászlót (1870–1931) II. János Pál boldoggá avatta. <https://imalanc.ro/w/boldog-nemetujvari-batthyany-strattmann-laszlo-antal-janos-lajos-herceg-csaladapa-januar-22/>

vagy hónap után, vegyük ki és olvassuk el. Meg fogunk lepődni, milyen sok minden van, amiért hálát adhatunk.

A szakemberek két vallásos megküzdési módot különböztetnek meg: pozitív és negatív vallásos megküzdést. A *pozitív vallásos megküzdés* azt jelenti, hogy hiszünk Istenben (vagy egy felsőbb hatalomban, bárho- gyan is nevezzük), az isteni iránymutatás létezésében, elfogadjuk a dön- tését, és hisszük, hogy segítségével kitalálunk a nehéz élethelyzetből. A pozitív megküzdésben nem egyedül Istentől várjuk a megoldást, hanem együttműködünk vele. *Negatív vallásos megküzdés* esetén úgy érezzük, hogy Isten elhagyott minket, hogy a sorozatos baj Isten büntetése a bű- neinkért. Azt is gondoljuk, hogy mindez a gonosz műve. Többé már nem hiszünk Isten erejében, de azért passzívan várjuk, hogy Isten te- gyen már valamit, változtassa meg a helyzetünket (Ferencz, 2017). Ha együttműködünk egy felsőbb hatalommal, amiben bízunk, aminek a létformáló erejében hiszünk, akkor bármilyen élethelyzetben újra meg- találhatjuk életünk értelmét. Erőt ad küzdeni a túlélésért, az új életcélok megtalálásáért. Ez az idősebb nemzedékre is érvényes. De milyen élet- célt tűzhet ki magának egy idős, nyugdíjas ember? Tanulhat nyelveket, táncot, kipróbálhatja rejtett tehetségeit valamilyen művészi alkotásban, leírhatja élettörténetét az unokáinak, olvasóklubba járhat, ami feladat- teljesítéshez kötött stb. Városon sok lehetőség van, falun megteremthe- tünk lehetőségeket mi magunk. Ausztrál kutatók által megerősített nyert a kifejező írás (expressive writing) pozitív hatása az emberi szerve- zet működésére. A kutatócsoport szerint a kifejező írás, pl. naplóírás csökkenti a vérnyomást, erősíti az immunfunkciókat, fejleszti a memó- riát, csökkenti a depressziós tüneteket. Az írással újra átéljük a negatív érzéseket, ami segíti az elengedést. A Minnesotai Egyetem kutatói arra a megállapodásra jutottak, hogy a kreatív önkifejezés (írás vagy rajzolás) segíti a megküzdést. Minden veszteség okozta megküzdés tulajdonkép- pen gyászfeldolgozást jelent.

Értelmet találni a folytatáshoz

A szakirodalomban a gyászfolyamatok, gyászmunka leírásánál több- féle megközelítésben szakaszokkal is találkozunk. Nincsenek törvény- szerűségek vagy receptek. Nem kell a saját gyászunk útján valamelyik

szakaszos felosztás szerint haladni. Megtörténhet, hogy nem fog működni. Ez nem baj. Mindenki a saját útján, a saját belső vagy adott külső erőforrásait segítségül hívva kell haladjon.

Egyetlen szakaszt mégis szeretnék kiemelni. Ez az egyik legfontosabb kulcs a sikeres megküzdéshez. A szakaszokat először Elisabeth Kübler Ross¹⁴ írta le a haldoklóknál tapasztaltak alapján. Munkatársa, David Kessler az ötödik, az elfogadás szakaszát kiegészítette egy hatodikkal, az értelmet találni (finding meaning) szakasszal.

„Az élet értelmébe vetett bizalom ugyanakkor több további egészségi kockázatsökkentő tényezővel szoros kapcsolatot mutat: a személyiség fejlettségének, önazonosságának, kompetenciájának, sikeres megbirkózásának, a környezetével kialakított harmóniájának igen jó mérőeszköze. Pozitív kapcsolatot mutat a közösségi hatékonysággal, [...] a vallásgyakorlással, a vallás fontosságával, a civil szervezeti tagsággal, amelyek számos vizsgálat tanúsága szerint jelentős egészségvédő faktorok” (Kállai, Varga, Oláh, 2007, 61. o.).

Újra értelmet adni a mindennapoknak, új célokat keresni, amikért érdemes élni, ez az egyik kulcs a múltunk átkeretezéséhez. „Az egyik leghatásosabb eszköz a múlt gyógyítására az, ha újszerű összefüggésekbe helyezzük, vagyis friss jelentéssel ruházzuk fel.” (Hawkins, 2014, 55. o.) Hawkins azt is mondja, hogy éljük meg bátran az érzéseinket. Egy madarat csak akkor tudunk elengedni, ha megfogjuk. Az érzéseinket is csak akkor tudjuk elengedni, ha beazonosítjuk és megéljük. A haragunkat, a dühünket ugyanúgy, mint a szomorúságunkat. A sikeres megküzdés kulcsa legtöbbször a kezünkben van, de gyakran nem tudunk mit kezdeni vele. Viktor Frankl a második világháború idején, a lágerekben a legmélyebb fájdalmakat, a legborzalmasabb szenvedéseket élte át. Szüleit, várandós feleségét, mindenkit elveszített. Csak ő és a nővére menekült meg. „...A koncentrációs táborban az embertől mindent el lehet venni, csak egyet nem: az emberi szabadságnak azt az utolsó maradékát,

14 Elisabeth Kübler Ross a következő szakaszokat állapította meg: 1. elutasítás, izolálás, 2. düh, harag, 3. alkudozás, 4. depresszió, 5. elfogadás.

hogy az adott körülményekhez így vagy úgy viszonyuljon. És igenis van választási lehetősége.” (Frankl, 2020, 131. o.) A túlélésért, sikeres megküzdésükért célt kellett találni, olyan célt, amiért érdemes volt életben maradni. Frankl könyvében Nietzsche-t idézi. „Akinek van *miért* élnie, szinte minden *hogyan* kibír.”

Nem attól lesz nemesebb a lelkünk, ha balsorsunkba beletörődve hordozzuk annak minden fájdalmát, hanem attól, ha megtaláljuk megküzdésünk értelmét, még a legnehezebb élethelyzetekben is. És annak is van értelme, hogy visszataláljunk ahhoz a felsőbbrendű hatalomhoz, amelyiktől elfordultunk. A Teremtőhöz való visszatalálás a szívünkkel való új szövetség kezdetét jelenti. Az elfogadás, a megbékélés mellett beengedjük szívünkbe a szeretetet, ami egyik legerősebb erőforrásunk. Ez ad nekünk erőt célokat kitűzni, amikért érdemes élni és új értelmet találni a mindennapoknak még időskorban is. Ahogy a természet megújulásával tavasszal az élet visszatalál a saját lüktető medrébe, úgy az ember életében is megtörténhet ez a csoda, ha akarjuk és megengedjük. Hiszen tudjuk, hogy „a szeretet az az energia, amely csendesen minden helyzetet átalakít” (Hawkins, 2014, 163. o.).

Felhasznált irodalom

- Bagdy Emőke (2020): *A személyiség titkai*, Kulcslyuk Kiadó, Budapest, 2020.
- Ferencz Emese (2017): Vallásos megküzdés az élet alkonyán, *Keresztény Szó*, http://epa.niif.hu/00900/00939/00194/EPA00939_kereszteny_szo_2017_01_4.html
- David Hawkins (2014): *Elengedés – Az önátadás útja*, Filosz Kiadó, Budapest, 2014.
- Kádár Annamária (2013): *Mesepszichológia*, Kulcslyuk Kiadó, Budapest, 2013.
- Kiss Szidónia (2018): A stressz biológiája, *Magiszter*, XVI. évfolyam, 3. szám, 3–12. o.
- Kovács Eszter – Cserné Adermann Gizella (2006): Tanult tehetetlenség, állóképesség, önbeteljesítő jóslat, *Tudásmenedzsment*, VII. évfolyam, 2. szám, 68–74. o.
- Richard S. Lazarus – Susan Folkman (1986): Dynamics of a Stressful Encounter: Cognitive Appraisal, Coping, and Encounter Outcomes,

- Journal of Personality and Social Psychology*, 50. évfolyam, 5. szám, 992–1003. o.
- Richard S. Lazarus – Raymond Launier (1978): *Stress Related Transactions between Person and Environment*, In: Lawrence A. Pervin – Michael Lewis (szerk.): *Internal Stress and External Determinants of Behavior*, Plenum Press, New York, 126–149. o.
- Bruce S. McEwen – Jason D. Gray – Carla Nasca (2014): Recognizing Resilience: Learning from the Effects of Stress on the Brain, *Neurobiology of Stress*, 2015, 1. szám, 1–11. o.
- Rudolf H. Moos (1988): Life Stressors and Coping Resources Influence Health and Well Being, *Evaluación Psicológica*, 4. évfolyam, 2. szám, 133–158. o.
- Ann S. Masten – Jennifer L. Powel (2003): *A Resilience Framework for Research, Policy, and Practice*, Cambridge University Press.
- Robert Merton (1968): *Social Theory and Social Structure*, The Free Press, New York, 1968, Enlarged Edition.
- Viktor E. Frankl (2020): *Mégis mondj igent az életre*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2020.
- Selye János (1983): *Stressz distressz nélkül*, Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Székely Iván (2015): Reziliencia: a rendszerelmélettől a társadalomtudományokig, *Replika*, 2015, 5. szám, 7–23. o.

Nagy László

AZ 1848–49-ES SZABADSÁGHARC EMLÉKEI SZŐKEFALVÁN

Szőkefalva a Kis-Küküllő bal partján fekszik Maros megyében, Dicső-szentmártontól 2 km-re. Kiss Lajos *Földrajzi nevek etimológiai szótárá-*ban a falu nevének eredetére vonatkozóan a következőket találjuk: az 1370-es okiratokban ZEUKFOLUA. Györffy György *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza* című munkájában a falu nevének eredetét a Szőke személynévnek és a birtokos személyraggal ellátott falu főnévnek az összetételéből eredezteti. Suciu Corolian *Dicționar istoric al localităților din Transilvania* c. könyvében a következő kiegészítéseket találjuk a falu nevével kapcsolatban: ZEWKEFALVA (1453) és ZEOKEFALVA (1587). Az erdélyi Szőkefalva nem tévesztendő össze az egykori szerbiai Szőkefalvával Keve vármegyében, amely az 1400-as években Királytava és Perjés településekkel összeolvadt Magyarittabéval. Ma Novi Itebej, Begaszentgyörgy körzet. 1848-ig Kiss Ernő honvédtábornok birtoka volt.

Az 1968-as megyésítés alkalmával a falut közigazgatásilag Vámosgálfalvához kapcsolták, így megszűnt mint önálló falu. Nevét csak a faluban levő egyházközségek viselték, valamint a faluban működő, Románia-szerte ismert szőkefalvi állami gazdaság viselte. Románul IAS Seuca. 1990 után a falu lakossága több alkalommal kérte a Maros Megyei Tanács segítségét, hogy újból önálló faluként szerepelhessen a romániai települések között, de kezdetben minden kezdeményezés hasztalan maradt. Elszánt és Szőkefalva iránt elhivatott embereknek köszönhetően a kitartó munka meghozta gyümölcsét. Vámosgálfalva község polgármesterül a szőkefalvi Végh Józsefet (1949) választották meg, aki Kerekes Károly RMDSZ-es parlamenti képviselő segítségét kérte ez ügyben. Végre örülhetett Szőkefalva lakossága: 2007-ben Románia parlamentje önálló településsé nyilvánította Szőkefalvát. Bár Vámosgálfalva községhez tartozik, de nem mint egy utca, hanem mint falu, település. Köszönet Végh Józsefnek, Kerekes Károlynak és mindazoknak, akik segítettek ebben a munkában.

A falu nevének eredetére vonatkozóan két mondát jegyeztem fel adatközlőim szavai nyomán: özv. Bódi Jánosné sz. Besenyei Katalin (1900–1995) szerint a falu a jelenlegi fekvésétől mintegy 2 km-re, a Tekenyősbén volt. Lakói között volt egy család, amelynek tagjai nyomorékok, szerencsétlenek voltak. Ezt a családot a falu megvetette, kiközösítette annyira, hogy még a templomba sem engedték be. Egy ünnep alkalmával, amikor a falu népe a templomban volt, s az egyik nyomorék leányt nem engedték be a templomba, az megátkozta a falut s a templomot, hogy az dőljön össze és temesse maga alá az embereket. Ez így is történt. A tragédia után az életben maradtak elköltöztek arról a helyről, mert az átkozott volt, és egy új falut alapítottak. Mivel az emberek szőkéek voltak, ezért a falut Szőkefalvának nevezték el.

Vaspál András (1927–2001), egy másik adatközlő kisebb változtatással ugyanezt a történetet mondta el. Ezzel egészítette ki: „most már nem tudom biztosan, hogy Szőke Jánosnak hívták-e azt az embert, aki megmaradt, vagy pedig mert sok borzafa (a faluban így ismerik a bodzafát) terem, aminek szőke virága van, s ezért nevezték el a falut Szőkefalvának.”

Ebbe a környezetbe vezetem el olvasóimat, megjegyezve, hogy nem vagyok történész, sem néprajzkutató, csupán azokat a történeteket jegyeztem fel, amit Szőkefalván hallottam az 1848–49-es forradalomról és szabadságharcról. Segítségemre volt szőkefalvi unitárius lelkészeldöm, Adorjáni Rudolf Károly (1922–2016), aki 1956–1983 között szolgálta a falu gyülekezetét, és aki adatokkal segített e munkámban.

A szőkefalvi római katolikus temető keleti sarkában két fenyőfa őrködik a holtak álmai fölött. Ahol a fenyőfák vannak, azt a helyet így emlegetik: „ott vannak a honvédsírok.” Igaz, hogy csak egy sírkő van ott, a Nagy Györgyé. A másik ma a temető közepén áll, a Szabó László sírköve. Ezt Végh József, akkor alpolgármester, Szász András (Marci) kőműves, Mátyás Sándor és Szakács Sándor 1997-ben a földből kiemelte, feljavította, és kerítést állított köré. Azóta itt, e sírkő mellett tartják a március 15-ei megemlékezéseket és ünnepélyeket.

1986-ban hallottam először a honvédsírokról, amikor kineveztek Szőkefalvára unitárius lelkésznek. Tudtam, hogy 1849. január 17-én volt a gálfalvi csata (ld. Teleki Sándor: *Emlékezzünk régiokról*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1973, 168–174.), amikor Bem megverte az osztrák Puchnert, és azt is, hogy azelőtt való este, január 16-án, az abosfalvi

római katolikus plébánián gyűlt össze Bem vezérkara megszervezni a másnapi csatát, de azt nem tudtam, hogy az összeütközés inkább a szőkefalvi részen zajlott le. (Az abosfalvi történetet megörökítendő 1995-ben a plébánia udvarára a Dicsőszentmárton környéki magyar egyházközségek és Pilisvörösvár önkormányzata segítségével egy emlékművet állítottunk. Az akkori szőkefalvi plébánossal, Papp Antallal jártuk be a Kis-Küküllő alsó folyásának magyar településeit pénzt gyűjtve az emlékműre. Az emlékművön a következő felirat található: „1848–1849 IN MEMORIAM 1848–49 Libertas Æqualitas Fraternitas Szabadság Egyenlőség Testvériség Libertate Egalitate Fraternitate Wolności Rowności Braterstwo Freiheit Bleichheit Brüderlichkeit.” A papi lakon elhelyezett emléktábla szövege: „BEM tábornok 1849. január 16. és 17. közti éjen e szobában tervezte a gálfalvi dicsőseggel megvívott csatát. Kiséretében voltak Teleki Sándor gróf, ezredes Mikes Kelemen gróf, ezredes Bethlen Gergely gróf, őrnagy. A Küküllő Ker. R. Kath. Papság 1905.”

Érdekelt, hogy vajon milyen emléke van a csatának Szőkefalván. A római katolikus és az unitárius egyházközségek iratait átlapozva nem találtam utalásokat a forradalomra és annak következményeire. Abban az időben Lokodi Ignác (1835–1857) volt a plébános, míg Gábos Mihály (1846–1886) az unitárius lelkész. Gábos Mihály egyházközségi történetet írt, de a forradalomról nem tett említést. Varga Sándor plébános 1912-ben lemásolta a Domus Historiát, de csak azt jegyezte fel erről az időszakról, hogy 1848-tól 1856/7-ig az összes anyakönyvi bejegyzések magyar nyelvűek. Majd Lokodi Ignác feljegyzését idézte: „Ezután Hála Istennek Magyar Nyelven íródik az újszülöttek száma.”

Érdekelni kezdett még jobban a téma. Többször megálltam a katolikus temetőben levő két sírkő mellett és próbáltam „faggatni” őket. Az egyik terméskőből készült, és rajta ez olvasható: „Szőkefalvi Nagy György 48-as honvéd / Megh. 73 korában 1901. aug. 28-án. / Nyugodjon békében.” A másik sírkő szürke gránit, márványlap van rárogzítva a következő írással: „Szőkefalvi Szabó László / Az 1848-49 szabadságharc hadnagya / Született 1830 szept 1-én / Meghalt 1920 október 18-án / Nyugodjék csendesen.” Könnyen kiszámítható, hogy Nagy György húszévesen, míg Szabó László tizennyolc évesen vett részt a forradalomban. Mind a ketten szőkefalviak. Tudjuk, hogy Szabó László az unitárius egyházközség gondnoka lett, és az ő gondnoksága idején építettek tor-

nyot annak az unitárius templomnak, amelynek helyét szintén egy 1848–49-es forradalmár, nemzetőr, az Angliából Erdélybe költözött unitárius orvos, Paget János adományozta, aki felesége, Wesselényi Polixéna révén szőkefalvi birtokos volt. 1863-ban elhunyt Paget fia, Olivér, aki a Garibaldi seregében is szolgált, és az ő emlékére adományozta azt a telket, ahol egykor a szolgák házai voltak, és ahova felépült az unitárius templom. Az adományozást így örökítette meg az egyházközség Aranykönyve: „1876. febr. 12 Mgs Páget János úr a maga és unokája Páget Helena nevében templom helyet adományozott”, majd „737 frt 87 krc-t, követ, téglát, fát nagy mennyiségben adományozott”.

Hogyan él a mai emberek emlékezetében az 1848–49-es forradalom és szabadságharc?

Sajnálattal kell megállapítanom, hogy a falu lakosságának nagy része nagyon keveset tud a forradalom szőkefalvi eseményeiről. Megjegyzem, hogy a felméréseket 1995-ben készítettem. Két férfi tudott és beszélt a szőkefalvi hagyományról. Idézem vallomásukat:

Vaspál András (1927–2001): „Amikor Bem tábornagy húzódott erre-felé, itt mentek le az úton, hát itt volt egy kis összecsapás az oroszokkal, ahol van a sántiér [a falu Dicsőszentmárton felé való kijárata, ahol az állami gazdaság építőtelepe volt. N. L.]. Akik elhaltak itt, azokat ide temették, ahol vannak a honvédsírok. 1848-as dolog. Az Ördöngös hídnál is volt összecsapás, csetepaté, s itt lent is [mutatott a Kis-Küküllő felé. N. L.]. Akik nagyobb rangúak voltak, azokat külön temették, de a sírkövek ledőltek, s azokat nem emelték vissza.”

Ferencz András (Zokk, 1915–?) ezt mesélte: „Azt mondják, hogy 1848-ban a bárók eldugták a pénzt a réten, a nagy keserűlapik alá, és ott a háború után megkapta az öreg László Jánosnak az anyja, s talán ebből gazdagodtak meg. A huszárság a báró kastélyába’ volt elszállásolva. A honvédsírokban azok vannak eltemetve, akik itt haltak meg.”

Adorjáni Rudolf Károly unitárius lelkész egyik adatközlője, Orosz János (Bojsz, 1897–?) azt mondta, hogy László János egyik öse részt vett a gálfalvi csatában, és azért kapott 40 hold birtokot. László János földbirtokos volt Szőkefalván, és 1949. március 3-án kitelepítették, mint kulákot, Marosvásárhelyre. Minden birtokát elvették. Ezen a birtokon alakult meg az állami gazdaság. Meséli a faluban, hogy amikor László Jánost vitték el, a szomszédja, Gál András (Dede, 1915–1991) levette a bundasapkát László János fejéről, és azt mondta, hogy erre magának ez-

után nem lesz szüksége. Arról az emberről a falu népe mindig megvetéssel beszélt. Az adatközlő szerint még többen kaptak birtokot, akik részt vettek a szabadságharcban.

A 19. század végén még elevenen élt a forradalom és szabadságharc emléke a Kis-Küküllő vidékén, mert éltek még honvédek, akik részt vettek a csatákban. Ezt bizonyítja az a megemlékezés, amit 1896. március 15-én szerveztek Dicsőszentmártonban, és amelyet a dicsőszentmártoni Hirsch Mór nyomdájában megjelent emlékkönyv örökített meg 1896-ban, *Márczius 15. a millenniumban* címmel.

Ez az emlékkönyv és emlékünnepe sokkal fontosabb, mint ahogy elképzeljük, mert ma Dicsőszentmártonban ilyen ünnepet rendezni nem lehetne, sőt Erdély legtöbb helységében sem.

Az ünnepély 13,30-kor kezdődött a vármegyeház előtt, ahol a megyei tisztikar Fekete György főjegyző és Pekry Sándor, a március 15-i rendezőbizottság elnöke vezetésével gyülekezett. 14 órakor ismételt mozsár-ágyúlövés, a református és unitárius harangok zúgása mellett a tömeg elindult az iskola előtti térre. A tömeghez csatlakoztak Végh Albert járásbíró és a járásbíróság alkalmazottai, valamint Gollián Döme és a királyi adóhivatal tisztikara. Az iparosok saját zászlójukkal, a tűzoltók pedig Nagy János és Gyallay József vezetésével „emelték csatlakozásukkal azt a díszmenetet, melyhez hasonlót Dicsőszentmárton még nem látott soha”. Az iskola előtt a diákság várta az ünneplőket, és az a 22 honvéd, akik részt vettek a forradalomban. „Eggyek vagyunk, hódolunk a 48-asoknak” – zúgta a tömeg. Gvidó Béla unitárius lelkész-esperes beszéde „úgy a honvédeket, mint a nagy közönséget könnyekig hatotta”. Pekry Sándor a következő szavak kíséretében tűzte fel a nemzeti jelvényeket a honvédoknak, amit „Dicsőszentmárton nemes keblű honleányai” készítettek: „Uraim! Mi kincset, címet, rangot nem osztogathatunk, azonban, hogy e mostani nemzedék Önök iránt, mint 48-as eszmék dicső letéteményesei iránt, mily tisztelettel és hálával viseltetik – mutatja e díszmenet, mutatja az egész ország fellelkesülése. Ezen tisztelet és hála kifejezésül fogadják szívesen ezen szerény megkülönböztető jelvényt.”

A térről a református templomba vonultak, ahol az iparos dalárda énekelt, majd Kovács Elek vámosgálfalvi református lelkész-esperes „nagyszabású imája töltötte be a szíveket”. A polgári leányiskola imaszerű éneke zárta a templomi ünnepséget. A templomból újra a várme-

gyeházához vonultak. Gróf Lázár Ádám az erkélyről elszavalta a *Nemzeti dalt*, majd a díszteremben folytatódott az ünnepség.

A március 15-ét szervező állandó bizottság bankettre hívta a honvédek a Nemzeti Szállodába. Az 1896. március 15-én szervezett ünnepségen a következő 22 honvéd volt jelen:

Szabó László címzetes hadnagy, aki a 12. önkéntes zászlóaljnál szolgált. 48-as emlékeiből a *Kiskükküllő* lap közölt egy részt 1896. március 15-én. „A szabadságharcban fején erős sebet kapott. Ma is rugékony jó kedvű öreg úr. Tűzzel beszél élményeiről. Szőkefalván lakik” – ismerteti őt a kis kiadvány

Pető János a 15. zászlóaljban szolgált mint közhonvéd. Részt vett a piski csatában. A kötet életerős földművesnek írja le, aki Dicsőszentmártonban lakott.

Bandi Márton Vécsi tábornok alatt szolgált, részt vett a temesvári csatában. „Viruló színben levő jó képű földműves polgár még most is.” Boldogfalván lakott.

Szokolean István Vécsi tábornok alatt szolgált, ő is részt vett a Temesvár alatti csatában. A könyvecske szerint a „magyar nyelvet gyengén beszéli. Jelenleg elgyengült öreg. Boldogfalván lakik.”

Dée István a 81. zászlóaljban szolgált. Ott volt Szeben bevételénél. Jelen volt Gyulafehérváron is, ahonnan Kolozsvárra mentek. A fegyverletétel Zilahon találta, ahonnan hazament. „Az élet még sokat ígér neki. Szőkefalván lakik.”

Szalkai Ferenc a 12. zászlóaljban mint közhonvéd szolgált. Purgóitól Szászsebesig minden csatában részt vett. Különösen Dévánál harcolt. „Parancsnoka Klementich, par. őrnagy Szabó Farkas volt. Jó módú, életerős birtokos Kóródszentmártonban.”

Kabai János a 81. zászlóaljban mint közhonvéd szolgált. Parancsnoka Kemény Farkas volt. Csucsánál és Bánffyhunadnál táborozott. „Elaggott, összeesett test.” Napszámból tartotta fenn magát Szőkefalván.

Dobai Lajos nemzetőrként szolgált. Református kántor-tanító volt. „Elaggott, szeretetreméltó alak.” Dicsőszentmártonban lakott.

Bárdi András a 14. zászlóaljban szolgált. Ott volt Temesvár alatt és Budavár bevételénél, „hol a jó Isten a sok nyomorúság után mégis csak megsegített” – idézi a kiadvány a szabadságharcos saját szavait. Életerős péterfalvi földműves volt az emlékünnepekkor.

Bálint János mint nemzetőr szolgált Sepsiszentgyörgynél és Nagyszombennél. Pirosposzgás képű, jó módon élő földműves volt Szőkefalván.

Szabó Miklós a marosszéki zászlóaljban közhonvédként szolgált Tolnay Gábor alatt. Ott volt Titelnél, Szegednél és Lugosnál. Az ünnepségek gyengélkedő állapotban volt, kőművesként élt Dicsőszentmártonban.

Id. Kádár Lajos Kabos őrnagy és Fodor Ignác kapitány alatt szolgált. Jó színben levő öreg honvéd volt, aki Dicsőszentmártonban lakott ugyan, de az udvarhelyszéki Nagygalambfalváról származott.

Szabó Mihály a 85. zászlóaljban Inczédi alatt szolgált mint közhonvéd. Abrudbányánál volt erős küzdelmük. Derék öreg honvéd, aki földművesként élt Dicsőszentmártonban.

Szabó János „Jenei csapatjában” volt. Medgyestől Szebenig csatázott. Kossuth-szakállt viselő kedves öreg volt, aki Dicsőszentmártonban kovácmesterkedett.

Sipos János a 21. zászlóaljban szolgált, Bem oldalán harcolt Szeben bevételekor és a segesvári csatában. A szabadságharcban több sebet kapott. Az elgyengült öreg honvéd Szőkefalván lakott.

Rettegi Károly Gábor Áron mellett volt ágyúöntő, aki fojtást és reppentyűt is készített. Dicsőszentmártonban lakott.

Benkő Dénes a 11. zászlóaljban őrmesterként szolgált. Kedves öreg honvéd, akinek az Alsófehér megyei Herepén volt birtoka, és a Kis-Küküllő vármegyei árvaszéknél dolgozott, Dicsőszentmártonban lakott.

Csiky Károly a 25. zászlóaljnál volt kezelőőrmester. A kiadvány kedves öreg honvédként jellemezte, aki kereskedőként szerezte meg a mindennapit, és Vámosgálfalván lakott.

Fodor József a 12. vadászzászlóaljnál szolgált, ott volt a piski hídnál vívott csatában. Szerény viszonyok között élt Küküllőváron.

Sándor Lajos megtermett, erős alak volt az ünnepség idején, Ádámon élt, vagyoni helyzete is jónak mondható volt.

Ágoston László a 63. zászlóaljban őrmester volt. Részt vett a Rákosmezei és csallóközi csatákban. Ott volt Budavár bevételénél. A fegyvert 1849. október 1-jén rakták le, s attól fogva 1853-ig Magyarországon élt, mivel nem tudott haza jutni. Magas termetű, jóképű honvédnak írta le az újság, aki takácsmesterséget folytatott. A megjelentek közül az egyedüli, aki havonta 3 frt nyugdíjat kapott. Szőkefalván élt.

Beregszászi Árpád élénk kis ember, a nagy idők nyomait magán hordozza. Jegyzősegéd volt Bethlenszentmiklóson.

„Íme ezek azok a vitéz katonák, kik a vármegye területén az életben levők közül eljöttek 1848-nak 48-ik évfordulóját megünnepelni. Ezek azok a derék honvédek, kik Dicsőszentmárton e nap emlékével 1848. március 15-ének évfordulóján a leghazafiasabb városok közé emelték egyszerre testületi megjelenésükkel. Vajha a többiek is abban a sorban lettek volna.” Így zárja megemlékezését Gvidó Béla unitárius lelkész-esperes.

Itt köszönöm meg Gergely Orsolyának, hogy nagyapja, Adorjáni Rudolf Károly unitárius lelkész hagyatékából átadta azt a kis könyvet, amelynek alapján a dicsőszentmártoni március 15-ei ünnepre és a honvédekra emlékezhettünk.

Végezetül még egy emléket idézek, ami elevenebben él, és amit néha egy-egy baráti összejövétel alkalmával felelevenítenek. Ez nem más, mint az aradi vértanúkra emlékező ének, amit ifj. Lőrinczi István (1934–2015) énekelt el Adorjáni Rudolf Károly lelkésznek 1970. április 14-én, és amit én is nagyon sokszor hallottam vendégségek alkalmával. Ez az ének, amelyet szeretettel énekelnek egész Erdélyben, Lévy József megjelenésített hazafias verse 1861-ből, címe *Az aradi nap*. Ebből a versből a nép ajkán valóban kesergő dal lett. A Lévy verse több verssort tartalmaz, és több helyen eltér szövegében az énekelt daltól.

Jaj de búsan süt az őszi nap sugara
Az aradi várbörtönnek ablakára,
Szánja azt a tizenhárom magyar vitézt,
Ki a börtön fenekén a halálra kész.

Elítélték sorban mind a tizenhármat,
Szóttek, fontak a nyakukba ezer vádat,
Elnevezték felségsértő pártütőknek,
kik a magyar szabadságért harcra keltek.

Nyilik már a börtön ajtó vasas zárja,
Készüljetek hú magyarok a halálra,
Búcsúzzatok el egymástól mind örökre,
Úgy menjete, úgy szálljatok fel az égbe.

Ki is jöttek vérző szívvel, haloványan,
Elbúcsúztak ők egymástól katonásan,
Gyerünk pajtás az Istenhez fel az égbe,
Hogy vesse le szemeit a magyar népre.

Jó annak, akit először kivégeznek,
Hogy a halált legelőször öleli meg,
Jaj, annak, kit utolsónak hagynak hátra,
Hogy bajtársi szenvedésit végig lássa.

Damjanicsot hagyták végső vértanúnak,
Bár ő mindig előtte állt a csatának,
Kegyetlenül haragszik rá minden német,
Számталanszor földig verte őkelméket.

Most is ott áll mankójára támaszkodva,
mint templom, melynek dülő félben áll a tornya,
Mint tigris, mely kalitkába vagyon zárva,
Irigykedő gyermekeknek játékára.

Megáll most az akasztófa közelében,
Megöleli, megcsókolja keservében,
Damjanicskó úgy kiált föl egymagában,
Vigyázzhóhér fel ne borzold a szakállam.

Aradi vár, aradi vár halál bérce,
Sok hű magyar vitéznek a temetője,
Környékeden viruljanak vérvirágok,
Feledhetetlen legyen az ő haláluk.

A Lévy József versének utolsó szakasza így hangzik:

„Aradi vár! Aradi vár! halál völgye,
Honszeretet, vértanuság szentelt földje!
Viruljanak környékeden vérvirágok:
Örök emlék s hála könnyét sírni rájuk!”

Amikor ez emlékezés sorait írom, tudatában vagyok annak, hogy nagyon sok adat gyűlhetett össze, amiről nem tudok – de remélem, minden kis vallomással, feljegyzéssel gazdagodik, bővül múltunk e szeletéről az ismereteink tárháza. Feladat számunkra a szőkefalvi temetőben megtalálni a honvédsírokat és ápolni azokat, általuk a szabadságharcosok emlékét is. Áldott legyen az emlékük!

Felhasznált irodalom

1. Konsza Samu, „Adalék a népköltészeti termék születéséhez”, *Erdélyi Múzeum* XLIV. kötet (új folyam X.), 3. füzet (1939): 291–293.
2. Teleki Sándor, *Emlékezzünk régiekről* (Bukarest: Kriterion Könyvkiadó, 1973), 168–174.
3. Györffy György, *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza* I–IV. (Budapest, Akadémiai Kiadó, 1987–1998).
4. Coriolan Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania* (Bukarest, 1968).
5. Kiss Lajos, *Földrajzi nevek etimológiai szótára* (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1980).
6. Borovszky Samu Magyarország vármegyéi és városai. Budapest, Hungary. Országos Monografia Társaság, 1896–1914.

AZ ERDŐ VIHAR ELŐTT

Oly borzasztó mély csend ez itten,
Oly szívdöbbentő hallgatás:
Bár messziről már dörg a villám,
Bár távolról már a vész csatáz.

A rojtos lombot nem lendíti –
Csak egy sóhajnyi fuvalom;
Tücsök se cirpel bokros fűben.
Dalszó se zendül a gallyon.

Úl a madár hús berkek árnyán
Készítgetvén örömdalát:
A mellyel üdvözlendi majd a
Villámot: a vész sugarát.

Nem bolyg a páston annyi szellő
Mit egy lepkének szárnya hajt,
Ölő hévségben a lehervadt
Rózsáknak ajka sem sóhajt...

Leheletét magába fojtja
A sziklabérc: és úgy figyel;
Ormán a szálló fölleg árnya
Gyorsan, nesz nélkül lebben el.

De most zaj kél. A messzeségből
Vészjósló tompa hang üvölt,
Idáig alig hogy elhathat –
Siket füledbe, lomha föld!

A szikla keble meg-megdobban,
A messzeség fel-feldörög;
A visszhang mégis mintha száját
Befogták volna: félve nyög.

De hallgatózó bokrokon át
Suhogva száll a sejtelem ...
Halk szellő lebben ... majd eltikkad...
Elfojtá a lég hirtelen. –

Megint a régi borzadalmas
Mély csend; ijesztő némaság;
Madár pihen, csermely se csörren,
Nem leng a lég, nem reng az ág.

A bokrocskák, a völgyi sarjak
Búsan egymásra hajlanak,
S a levelkék: a gallyak fülei
Hallgatnak bár: nem hallanak.

A bérctetőn a fenyves boldog,
Ő hallja már, hogy zeng az ég,
Ő látja a vihar jövését –
Készen is vár reája rég.

S néz a távolba ... hol a vészek
Vadul ringatják a tavat,
S fölön, a fagylepte szirtek ormán
Szél szórja a zilált havat...

Ott küzd a sas a légörvényben,
Vad forgatag körülkapá;
Már alig vihar ... kimerülten
A mély torkába hull alá...

De fölvergődik végerővel,
– Szállnak kitepelt tollai –
Az ég megvillan ... még csak egy perc...
S a sast le fogja sújtani!

– A fenyű látja a küzdelmet
Magasban, a hegy ormiról:
Míg a völgyben a vérszdörgésnek
Csak egy-egy fojtott hangja szól...

Ott fejöket halkán susogva
Összedugják a csemeték,
És aggodalommal és reménnyel
Kémlik egymás tekintetét...

És aggodalommal és reménnyel
Tekintnek a jövő elé, –
Nem tudva a vesz erre jó-e,
Vagy elvonul más táj felé?!...

(1859)

2.			Mulatság- hoz köthető	Jód, ittrium, oxigén vegyjele	Mivel, ugyanis	Feltéve	
Sütni kezd!			Tangens (röv.)				
Bizalmas, meghitt						1.	
3.							
	E					L	Francia- belga folyó Kés vágó része
Lámafej!			Francia város lakója				
Tiltószó			Az arany vegyjele				
Az egyik szülő				... Eulen- spiegel (népi hős)			
				4./I.			
Kettétört csésze!	Gágogó baromfi				Üdítő italom		
	4./II.				Lemez szélei!		
			Principium				Népies sör
			Alatt(i) (német)				Halkan mond
Zökkenő- mentes ha- ladás sima felületen							
					Olasz- ország az olimpián	N	
Idegen Irén		Sportcipő- ben van!				Néma egyén!	
„Pontos” betű		Kuruc páros!				Sétálóútcán található!	
... Rico (szi- getállam, az Egyesült Államok társult állama)							Ugyanolyan Római 100
	T			Æ			

Fagyalt- evés	Halkan átoson!	▼	Versenytől búcsúzó (csapat)	A lengyel radikális reformáció vezéregyénisége			
▼	▼		T	420 éve, 1604. március 4-én Lusławicében elhunyt Socinus Faustus teológus, az ... (1.) híres képviselője. Az olaszországi ... (2.) városában született. Főként Erdélyben, illetve a ... (3.) követték tanait. Művei a <i>Bibliotheca Fratrum</i> <i>Polonorum</i> sorozatban jelentek meg. A korábban felforgatónak számító egyik művének címe: ... (4.).			
▶			▼				
	Udvarias megszólítás	▶		Fűtő- berendezés	▼	▼	Ókori balkáni nép
	Stabilitásból kibillenő			Temes- partok!			Telek határai!
		Folyó (spanyol)	I	▶			I
▶		▼	Tízszer tíz	▶			▼
			Jósika Mik- lós regénye				
Energia- adag!	▶		▼	Zsákmány része!	▶		
Orosz tagadás				„A” fogadási összeg	▼		
▼						Kút belseje!	▶
						Magot földre szór	
		Hatból kettő!	▶		Versus (röv.)	▶	
		Ügyrend- hez tartozik!			Los Ange- les (röv.)	▼	
▶		▼					Gyakori betű
							▼

AZ IMA EREJE

Az egyik egyházközségben a lelkész erőteljesen biztatta a fiatal házasokat, hogy iktassák be életükbe a rendszeres templomlátogatást. Az egyik fiatal feleség durcásan odavetette a lelkésznek:

– Mit akar? A férjem egy alkoholista, ejsze vigyem őt részegen a templomba? Ha akarnám, se tudnám!

A lelkész azt javasolta a megkeseredett asszonynak, hogy szenvedélybeteg férjéért rendszeresen imádkozzon. Ez egy első lépés, amit ebben a helyzetben tenni lehet. Az asszony megfogadta a lelkész tanácsát, és vasárnapról vasárnapra eljárt a templomba. Majdnem egy év teltével egy mulatságon, ahol a házigazda erőltette az ivást, a józan életre tért férj így szólt:

– Te azt akarod, hogy a feleségem sok száz imádsága kárba menjen?

SZÉKELY KINGA RÉKA

Ima környezetünkért

Minden szusszanásnyi levegő, minden falat eledel, kortynyi víz és szemünket betöltő szépség, testünket átölelő fény és melegség töled fakad, Isten, ki e teremtet világ éber őrzője vagy a kezdetek kezdete óta. A hajnal első fénysugara puhán átsimogatja tájunk minden virágba borult vagy zölden serkenő fáját, buja bokrárt, színes virágát, s a fűszálak harmatcseppjein megcsillan a végtelen csönd.

Pihentető, sötét éj után újra színekkel, illatokkal, nyüzsgéssel teli reggelre ébredünk, és lelkünk mélyéről felszakad a hála, hogy új napra ébredhettünk, s e lehetőségekkel teli világban újra elindulhatunk terveink és álmaink útján, felfedezni bennük önmagunkat, egymást és téged! Téged, ki azért hívtál minket e csodákkal teli világba, hogy együtt örvendezzünk a teremtés áldásainak: mindannak, ami karnyújtásnyira van tőlünk, egyszerű és éppen ezért nagyszerű! Kinnézek az ablakon, megnyitom házam ajtaját, és kereslek az újjászülető áprilisi táj megannyi zöldjében. Szinte szemlátomást változik, növekszik, alakul a táj: ahogy a te isteni közelségedbe vágó, abban élő, lelkedben megmártózni és lüktetni kész emberi lélek.

Belénk hasít a csalódás, amikor azt észleljük, hogy az otthonunkká teremtet, létünket tápláló világ, a minket dédelgető természet hogyan válik az emberi butaság, hatalomvágy és meggondolatlanság áldozatává. Fáj, amikor a veled együtt alkotni, művelni elhívott társ rombol, életet olt, pusztít. Elég, ha végigsétálunk a patakparton, egy-egy elhagyatott erdei ösvényen, kietlennek tűnő mezőn, és ott virítanak az emberi mértéktelenség ordító bizonyítékai. Te, ki mindent tudó és látó vagy, bizonyára nem ismersz ránk e féktelenséget látva.

Zsákkal a kezünkben, azzal az elhatározással indulhatunk el sokszor, hogy begyűjtünk minden szemetet, munkánk során visszaadjuk méltóságát a természetnek, amelynek jóságával sokszor és sokféleképpen élünk és éltünk vissza. Be

lehet-e valaha is gyűjteni minden szemetet egy hatalmas, minden emberi gonoszságot és felelőtlenséget megemésztő zsákba, hogy onnan aztán újra hasznos, életet szolgáló jószág és szépség szülessen? Hol van a mindenség komposztládája, amibe összeszedhetnénk minden elhervadt kapcsolatvirágot, megromlott érzésgyümölcsöt?

Milyen varázslatszerű, ahogy a már látszólag haszontalanból is újra életet tápláló anyag válik a te kezében, Isten! Semmi sem vész el, csak átalakul. Hadd simuljunk mi is vágyainkkal, megnyilvánulásainkkal, mindennemű emberi ügyködésünkkel terveidbe, s taníts újra felfedezni a természettel való együttélés-lüktetés módját, hogy ne ártói, hanem építői, szépítői lehessünk keretnek! Ámen.

MÁTÉFI TÍMEA

MEGHÁLÁLNI A BIZALMAT

Tiszteletteljes felkérésre írom ezeket a sorokat, és mindezt azért bocsátom előre, hogy valaki ne hogy kioktatásnak vegye a benne megfogalmazottakat. Egy olyan kérdés tárgya kerül most megvilágításba, amelyik mindig is központi helyet foglalt el az emberi gondolkodásban. Teológus koromban néhai professzorom, dr. Erdő János, későbbi püspökünk azt tanította, hogy a fogalmak pontos meghatározása adja meg kérdésekre a válaszok valószínű megközelítését. A téma, a teremtett környezet, tág lehetőséget rejt magában, de ha még hozzáadom, hogy az Isten, a természet, az ember kapcsolatát akarom elképzeléseim szerint kifejezteni, azt is írhatnám, hogy a végtelenség falát döngetem.

Mai megközelítéssel az úgynevezett zöldek, ezt a politikai pártokra értem, azt hangsúlyozzák, hogy ők a föld megmentői. Csakhogy ők Isten nélkül akarják, pedig rájöhettek volna arra, hogy a természettel való összhangban élés már a teremtés kezdetekor kritérium volt, Isten bízta meg ezzel az embert. Figyeljünk csak az az ószövetségi utalásra: Isten rábízta az emberre a földet, hogy művelje és őrizze azt (1Móz 2,15). Igaz ugyan, hogy itt az Édenről van szó, de mai kitágult utazási lehetőségeinkkel láthatjuk, az egész föld paradicsom. Lehetne. Azt kell mondanom, hogy addig-addig nem figyelünk oda a figyelmeztető jelekre, amíg a földről is kiűzöttetünk, illetve kiűzzük magunkat, mint egykoron Ádám apánk és Éva anyánk. De nézzük fogalmi szempontból e hármas kapcsolatot. Ha ez a felsorolás: Isten, természet, ember, milyen következtetést vonhatunk le, ha a címben szereplő bizalomról és háláról beszélünk. A hármas tagozódás közepén áll a természet. Abból a meg gondolásból indulok ki, hogy Isten létezésének fogalmát egy hívő embernek nem kell bizonyítani. Érdekes módon azonban a természet ismerete, megismerése, tisztelete alapján eljutunk Istenhez. Miután minden megteremtett, akkor tette Isten az embert ennek őrizőjévé. Rajta keresztül úgy ismerjük meg őt, hogy önmagunk felfedezői leszünk. Lássuk, hogyan is fogalmazott Petőfi?

„Imádlak, isten; most tudom, ki vagy?

Sokszor hallottam és sokszor kimondtam,

De nem értettem nevedet.

A nagy természet magyarázta meg

Hatalmad és jóságodat...

Dicsértessél, dicsértessél örökre!

Imádlak, isten; most tudom, ki vagy?" (*Az apostol*)

Fogalmi szempontból a természet a terem, teremt szó származéka. Görög és latin formájának fordításában legszebben a születik szó köszön vissza. Metafizikai értelemben is ez áll közel hozzánk, hívő emberekhez, hiszen a létező mivoltát meghatározó elv, a princípium alapját mutatja meg. Az önmagában létező Isten világot, természetet teremt, és azt ajándékozza oda az embernek. Látá Isten, hogy jó, amit teremtett, és ez az erkölcsi felismerés kötelezi az embert. Bizalmat szavaztak neki. Elcsévelt frázisnak tűnik, ennek ellenére súlya van ennek a kijelentésnek, hogy mi kölcsönkaptuk a földet unokáinktól. Ők pedig az övéiktől. Ha nagyobb értéket akarunk kölcsönözni, akkor azt csak megbízható kezes segítségével tehetjük. Ez esetben Isten látta el teremtő kézjegyével azt az okmányt, amelyet gyűjtőszóval földnek nevezünk. Itt teljesedik ki az életünk, és itt készülünk fel az örökkévalóságra is. H. W. Longfellow ezt ilyen gyönyörűen fogalmazta meg:

„A természet térdére vette

(A vén dajka) a gyermeket.

Nézd fiam, ezt a mesekönyvet,

Jó Atyád írta neked.

Láss utakat, hol láb sem járt még.

Olvasd, amit még senki más.

Csodákat tár e könyv elébed.

Az Istené e kézírás." (ford. Sík Sándor)

Ezek után mondhatjuk bátran, hogy a természet a modern embernek is vallásitanítója. Igaz ugyan, hogy a legtöbb vallási igazságra a hittudomány talált rá, én mégis azt hiszem, Isten megértésének egy olyan képeskönyve, amit a Génusz csodálatos találékonysággal tár fel azok számára is, akik a világ mérhetetlenségét megoldhatatlan talányként látják. Platón szerint a természet a teremtő leghitelesebb kézírása, Istennek az emberhez intézett személyes levele. Nem meglepő, hogy Jézus példázatainak többsége innen ered. Akár a magvető vagy a kovász, a búza és konkoly, olyan egyszerűen, de mégis nagyszerűen mutatják be Isten és ember kapcsolatát, hogy azt mindenki megértheti, mit akar a teremtő a

teremtettel. Nézzétek az ég madarait, hívja fel figyelmünket, és ebből tisztán érthetjük, minden bölcsebb fejtegetés nélkül, hogy mennyire vigyáz ránk a Gondviselő. Az egész részei vagyunk együtt az alattunk állókkal. A magát uralkodónak hívó ember lassan kinőtte magát az úgy-

nevezett ősállapotból, és a természetet átalakítani akarván kultúrát teremtett. Nincs is ezzel semmi baj, sőt természetes, csak éppen azt is tudomásul kell venni, hogy a természet előbbre van, mint a kultúra, még akkor is, ha ez az állítás megdöbbenítő. Kozmológiai értelemben a természet transzcendens, ezáltal örökkévaló, míg a kultúrák fel- és letűnnek teremtetőkkel, az emberrel együtt. Ha meg tudjuk érteni, hogy a természetben, és nem ellene kell élni, hiszen személyes társunk a teremtés csodájában, akkor jövünk rá, hogy nem lehetünk önmagunk bálványai. Az Isten adta természeti kincsekből ne építsünk magunknak rablók módjára hiúság- és gőgkatedrálisokat, mert a bábeli zűrzavar előbb-utóbb utolér bennünket. A „kibelezett kőbányák üregei”, a kivágott erdők csonkjai felett földrengések, árvizek, tűzvészek felkiáltójelei figyelmeztetnek, hogy ne akarjunk Isten helyébe lépni isteni tulajdonságok nélkül. A régi helyett új vallás alakult. Neve: fogyasztói társadalom. Ezen név alatt írták be a modern kori Bábel-álmodók.

Hova tűnt az az idő, amikor tavasszal „sáncban a hóvíz / könnyű hajót visz” (Áprily), amikor folyóinkba mezítláb is be lehetett menni, és amikor jégzajlás után nem voltak a part menti fák nejlonhulladék-karácsonyfává öltöztetve. Régi szép gyermekkor. Nem volt minden héten szemetes autó, de volt udvar és utcaseprés. Az üvegeket kimosták, és nem eldobták. Most pedig... fizetünk, hogy szemetelhessünk, és még többet fizetünk, hogy megszabaduljunk tőle. Egy csapda, addig fizetünk, míg ráfizetünk. A bevezetőben jeleztem, hogy nem kioktató szándékkal vettem papírra e sorokat, hiszen én is részese vagyok ennek a csapdának. Látok viszont kiutat minden zöldpolitikai sallang nélkül. Ha ismét alázattal elmélyülünk Isten csodálatos teremtetői munkájában, akkor újjá tud születni ez a nagyszerű „szentháromság”: Isten-természet-ember.

Aki a virágot szereti, rossz ember nem lehet, tartja a régi mondás. A teremtés hajnalán azt mondta Isten, hogy jó, amit teremtett. Akkor ezek szerint mi is. József Attila ezt így érzékelteti: „Kertész leszek, / fát nevellek, / Kelő nappal én is kelek, / Nem törődöm semmi mással, / Csak a beoltott virággal.”

Ha így dicsérjük Istent, és szolgáljuk a teremtett világot, akkor nem is érhet veszedelem.

KERESZT A FALU FELETT

A falu felett 360 m magasan egy kereszt áll, amelyet a falu testvérközsége, Földeák adományozott. A 3 m magas kereszt valójában nem is kereszt, hanem szélrózsa, ám a faluból kitekintve keresztnek látszik.

Tisztában vagyunk azzal, hogy a falunk fáján egy-egy rügy, egy-egy levél vagyunk. Van, aki friss, üde rügy, van, aki bontakozó, van, aki már bontogatja szirmait, hogy aztán gyümölcsöt érleljen, s lassan az ős, a tél gyűjtse be jussát.

Egy élettel mindannyian tartozunk. Hánynak meg kell szenvednie még a halált is. Egyesek végigtáncolják életüket gondtalanul, még a haláluk is csak egy elszendergés – hány ártatlan ember szenvedett máglyahalált meggyőződéséért, az ítélkezők pedig békésen hunytak el. Gondoljunk csak Dávid Ferencre. Mindenkinek megvan a maga keresztje, amelyet viselnie kell, bármilyen nehéz is. A falunknak is megvan a keresztje a Szőlőhegy csúcsán. Messzire látszik, mint régen a lármafák.

Egyesek székely zászlót aggattak rá, aztán valakik eltávolították, és helyébe román nemzeti zászlót aggattak rá. Mindkettő szép, egy-egy nemzetnek fontos jelkép. De ha a keresztre tűzték a zászlót, miért távolították el a rosszindulatú emberek, bárkik is voltak azok?

Érdekes története van a falunknak. A legnagyobb székely Orbán Balázs, *A Székelyföld leírása* hatalmas munkájában, amelyet Udvarhelyszékkal kezdett, így írt: „A falun felül egy másik, a Tornapataka által átfolyt keskeny völgy nyomul be a hegyek közé, ezt Kis-Görgényvölgyének a hagyományok szerint azért nevezik, mert a most Komlóstővisse nevű helyen hajdan Kis-Görgény nevű falu feküdt, melyet a tatárok meglepően, annyira elpusztítottak s lakóit úgy kiirtották, hogy csak két árva leány maradt életben. Ezek egyike Boldogfalvára, a másik Kereszturra ment férjhez, s azért a megsemmisült falu határa is ezen két falu között oszlott fel, s azok birják ma is.”

Boldogasszonyfalva neve Boldogfalvára rövidült, ma Alsóboldogfalva. 1968-ban a falu lakossága 587 fő, amelyből 238 unitárius, 185 református 4 katolikus, 126 ortodox, 33 görögkatolikus felekezethez tartozott. Ki merem jelenteni, hogy Alsóboldogfalva nem volt, nem az, és nem is lesz

román falu. Az egykor kieresztett ingben járó ortodoxok is elmagyarosodtak. A falunkban mindig éltek és élnek román nemzetiségűek, mert közel van Feleag (Felek), Vânători (Héjjasfalva), Săcel (Székelyandrásfalva), amelyek román vagy vegyes lakosságú falvak, de mindig megvolt és megvan köztük a baráti viszony.

Áll a kereszt a falu felett, ez zarándokhely azoknak, akik elszármaztak a szélrózsa minden irányába, vagy külföldön dolgoznak. Ők zarándokútról jövők, és szalagot helyeznek a kereszt lábához. A kis tenyérszi zászlók a kereszténységet, a székely–magyar összefogást, összetartozást hirdetik. Sajnos vannak megalkuvók, akik a júdáspénzért, a harminc ezüstért mindenre képesek. Eltűntek a zászlók. De mit vétettek a zarándokok kis zászlói, szalagjai? Miért kellett azokat eltávolítani a kereszt lábától? Nem félnek a kereszt átkától? Volt időnk megtanulni az ezer év alatt, hogy ne féljünk, merjünk kiállni jogainkért akár a kereszt alatt is szülőföldünkön. Falunk lakói! Helyezzük a kereszt lábához hitünket, vágyainkat, álmainkat.

A jövőben bízó hitünket ki-ki vallása szerint. Erősítse bennünk a hitet, a reményt a falunk felett magasodó kereszt. Ehhez kérjük Isten segítségét.

„Az igaznak emlékezete áldott...” (a lelkész egyik imája)

Helyezze el a megadott szavakat a hálóban. A római számokkal jelzett kiemelt sorokban, illetve az arab számokkal jelölt négyzetek összeolvasásával a következő rejtvény megoldása alakul ki:

150 éve, 1874. április 20-án született ... (számozott négyzetek) lelkész-esperes ... (I.). Az ... (II.) tagja. A ... (III.) című lapban is publikált. Felesége ... (IV.) költő. ... (V.) hunyt el.

Kétbetűsek: AL, ED, EL, EL, GS, LÓ, MÁ, NA, NL, RT, SN, SV, ÜL, ZP.

Hárombetűsek: AGA, APA, APÁ, ELO, EUV, FIA, INT, OGA, PUA, TÉR, TOÓ.

Négybetűsek: ÁGÁL, ANNE, AUNT, BÁRÓ, BOER, EDAM, GÖCS, GÚLA, NYAK, PALA, RUSZ, VÉKA.

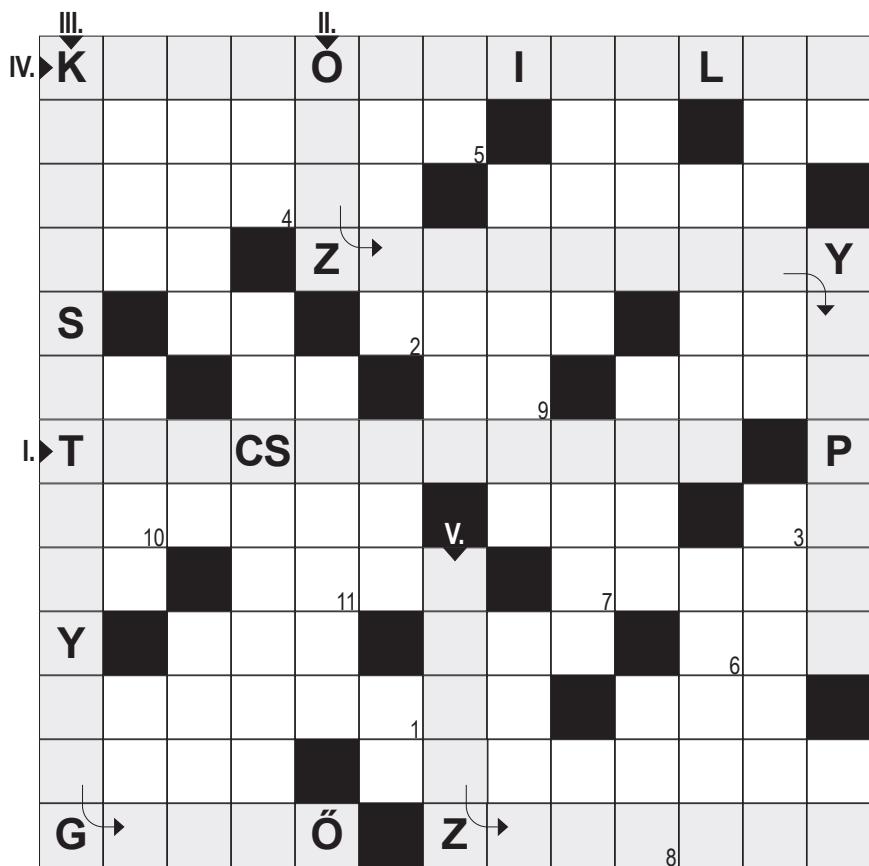
Ötbetűsek: JUANA, KOTOR, NAPON, NYLON, RÁZÁR, TIPOR, ZEUSZ.

Hatbetűsek: ÉLTETI, JÓSOLT, LATYAK, LEAGUE, MONACO, RÁLŐSZ.

Hétbetűsek: EGYÓRÁS, LOCSPICS.

Nyolcbetűs: MENEKÜLŐ.

Tízbetűs: LECSENGETT.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

7	8	2	9	10	11
---	---	---	---	----	----

A KIKELETRŐL

Víg tavasz, a kerek esztendő szebb része derül fel,
S új pompájával tér mezeinkre kiszáll.
Újúl a nagy föld, mindent a lágy meleg éleszt,
S könnyű szellőnek lengedezése nevel.
A rothadt gyökerek gyönyörűn ifjadva kihajtnak,
Zöld füvel a nyirkos rét mosolyodva frisül.
Gyenge virágokkal kezdnek kiesülni határink,
És a bimbózó ág leveleknek ered.
A fris csergeteg is szabadabb forrásra felenged,
Szép kövecses feneket tiszta folyása mutat.
A hasadó hajnal pirosabban fejt ki keblét,
S vidítőbb nedvvel gyöngyei hullnak alá.
Ami csak él, most minden örül, öreg és piciny állat,
Új elevenséggel minden örömbé merül.
A nyers ifjúság a zöld pázsitra kikapván,
Víg, eleven, játzó, fris keze, lába futós.
Még az öreg nép is, megaludt bár vére, felújúl:
Víg fiait nézvén víg-mosolyodva mulat.
Gondos akolba szorúlt juhnyáj, s jászolra lezárott
Csorda, szabad kényén most legelőre kijár.
Fecskesereg kis agyag fészket rakogatja csevegve,
S házfedelét gólyák már kelepelve ülik.
Mindenféle madár, öröm új éneknek eredvén,
Hol szép zöldellő ágra, hol égbe repes:
Csak nekem itt egyedül, óh! csak nekem árva szegénynek,
A bús aggodalom szívem epesztve öli.
Hervadozik képem kikelet természete ellen:
Elfogyok, újulást nem veszen életerőm.
Itt vagy-e már? érez testem bomlása, keservem
Eltörlője, Halál! s elviszel úgy-e tehát?
Nyílnak már örök életnek szép ajtai, látom:
S ottbenn jobb kikelet jobb örömünkre derül.

Ima egyházi vezetőkért

*I*stenem!

Századok öleléséből hadd szóljak hozzád. Te tudod, milyen így szólni, mint akinek napjai úgy peregnek ki az ujjai közül, akár a tiszta víz, amelyet minden reggel az arcához emel? Tudod, milyen a pergő napokban és múltó századokban mégis a határtalan és örök felé fordulni? Így állok a csillagos ég alatt is. Ilyenkor te is ott szoktál álldogálni velem. Tudnod kell, hogy milyen. Hát így szólok most hozzád.

S mint a napjaim a századok múlásában, most így ömlenek és peregnek ki ajkaim közül a szavak is. S úgy szorongatom összekulcsolt kezeim, hogy ez, ami belül kavargó, valahogy formát kapjon és megmaradjon. Hogy amikor feléd nyújtom, ha ujjaim közül ki is pereg, ha üres is a kezem, akkor is ott legyen minden. Mert jól tudom, hogy „úgy elmúlnak esztendeink, mint egy sóhajlás. Életünk ideje hetven esztendő, vagy ha több, nyolcvan esztendő, és nagyobb részük hiábavaló fáradság, olyan gyorsan eltűnik, mintha repülnénk” (Zsolt 90,9–10). S jól tudom, hogy én is repülök, mint ahogy életükkel átrepültek nagyapáink, nagyanyáink, felmenőink s valamennyi ősünk az életen. De éltek. S nemcsak nyomtalanul és hiábavalóságok közepette szálltak, hanem valamit itt is hagytak magukból. És nemcsak minket. Mert itt van az egyház is, Istenem. Te tudod, hogy valahányszor, amikor a régi templomokban előre hajló padokat látok, mindig látom a századok múlását, ahogy generációk hosszú sora összekulcsolt kézzel támaszkodott rá a padokra, s a súly szép lassan előrehajtott a padokat. Mégis olyan volt ez nekik, mint egy támfal.

Hányszor hordták ide a meszet, hogy építsenek? Hogy újra építsenek. Hányszor hordták ide a téglákat, cserepeket? Az erőt, a lelkesedést. A könnyeket, a gyászt. A haragot. A sértettséget. A félelmeiket. Hányszor álltak itt sóhajtvá,

ahogy érezték, hogy ennyi az életük is a határtalanban, mint egy sóhajzás, s mégis elakadt szavuk a kimondhatatlan előtt? Hányszor sütött arcukba a fény az ablakokon keresztül? Hányszor rejtegették magukban, amikor még templom se volt, pad se volt, ablak se volt, hogy valójában hogyan gondolkodnak a világról, hogy mit gondolnak rólad? S nem pergett ki kezeik közül, szívékből se, hanem ott megmaradt a századok ölelésében. És amikor megvallani se szabadott, s hallgatni kellett, szemet lesütni, akkor még az ajkaik közül sem pergett ki. Eltökélten, összeszorított ajkakkal úgy őrizték nekünk az örömhírt, mint tojó a fiókának őrsi és viszi repülés közben a csőrében az életet adó táplálékot. Mert úgy fogták s őrizgették, mint kisgyermek a talált madárfiókát a keze között. S nemzedékről nemzedékre átadták, hogy van Valami ebben a világban, amihez a szavaink kevesek. De ezzel a kevéssel is hadd imádkozzam most hozzád. A mindannyiunk közös ügyéért. Az egyházért. S benne mindenkiért.

Hadd adjak hálát és imádkozzak a sokszor zavaros és pontatlan szavaimmal egyházunk vezetőiért. Hogy adj a szívékbe bölcsességet. És a lelkükbe jövőt látó, reménnyel tele álmokat. Hogy merjenek az álmok felé elindulni. Hogy ahogy kötélháncsként egyensúlyoznak a világi hatalom, a gazdasági, a politikai valóság és országod örök valósága között: ne veszítsék el az egyensúlyt. S ha mégis elveszítve a mélybe zuhannak, hát te fogd fel puhán őket. Érezzék, hogy mellettük vagy, hogy amikor a sok tanács és belső vívódás között nem tudják, melyik a helyes út, mint egy halkan fújó lágy szellőt, hallják meg a hangod. Hogy mindig érezzék, ha a döntések felelősségének a súlya a vállukra nehezedik, s hogy ne féljenek, mert Te körbeöleled őket, körbefogod őket minden oldalról, mint palást a hátukat. Érezzék, hogy kezedet rajtuk tartod. S ha most nem is, de majd a századok múlásában, ahogy peregnék az évek és századok, amikor még mindig állni fog és élni az egyház, és még mindig a te országod valóságát fogja hirdetni: majd akkor te igazolod őket. Adj nekik kitartást, hogy tudjanak várni türelemmel. Ha kell, századokat is. És adj nekik bátorságot, hogy ami rájuk méretett, s amely pohár a kiürítését elvállalták, ahhoz legyenek kellő erejük és kitartásuk. Hogyha kell, gyomláljanak és irtsanak, pusztítsanak és romboljanak, építsenek és plántáljanak. És hadd legyen a szívékben nyugalom is. Hogy ne mindig csak tenni akarjanak, hanem gyönyörködve, megtalálva a pihenés és feltöltődés idejét, rácsodálkozzanak, hogy velük együtt, csak elmerülve a jelenlétben, fontoskodás nélkül is milyen csodálatosan működik a te országod. Adj nekik időt rácsodálkozni a valóságra.

És hadd imádkozzam minden lelkészért, akiknek vasárnaponként ugyanakkor és ugyanúgy kulcsolódik össze a keze, akárcsak nekem. Ők is olykor elakadó szavakkal, sóhajtvá állnak előtted. Adj nekik lángoló szívet, hogy szavaik nyomán futótűzként terjedjen a te jelen való országod híre. S ha a világ dolgai, ha a hétköznapiok szürkesége, a magánéleti kudarcok el is oltanák ezt a tüzet: hát te gyűjtsd meg újra a szívükbe. Küldd el hozzájuk hírnökeid a gyülekezeti tagok, egy lelkész társ, egy jó könyv, egy barát vagy akár a csend képében. Hogy újra érezzék, érdemes szolgálniuk. S nincsenek egyedül, még ha sokszor ezt is érzik az ódon paplakok falai között. Vezesd őket, mint Jónást, ha még sokszor lázadoznak is, a te ösvényeiden. Adj nekik könnyeket, hogy sírni tudjanak a sírókkal. Adj nekik derűs szívet, hogy örülni tudjanak az örvendőkkel. S hálás életet, hogy boldogságból szülessen meg ajkukon a szó és arcukon a mosoly. Hogy ujjongjanak, hogy jó a te gyermekednek lenni, s jó a te édes és könnyű igád alatt szolgálni.

Öleld körbe egyházunkat, hogy megtartó kezeid biztonságában úgy rakjanak a vezetőink, úgy rakjunk mi is követ köre, szót szóra, simogatást simogatásra, mosolyt mosolyra, hogy belőle épüljön az az egyház, amely igazságot szolgáltat az elnyomottaknak, amely kenyeret ad az éhezőknek, amely kiszabadítja a foglyokat, megnyitja a vakok szemét, felegyenesíti a görnyedezőket, amely szereti az igazakat. Amely őrzi a jövővényeket, támogatja az árvát és az özvegyet. És az igazságtalanokat, az elnyomókat, a rabtartókat, a háborút szítókat visszavezeti ösvényedre, s élő példával megmutatja, hogyan érdemes méltósággal a világban élni, az Egyetlen gyermekeiként. Nemzedékről nemzedékre, századok ölelésében. Ámen.

BÁLINT MIHÁLY

Ima az egyházért és az egyházi vezetőkért

„A ti szelidségetek legyen ismert minden ember előtt. Az Úr közel! Semmiért se aggódjatok, hanem imádságban és könyörgésben mindenkor hálaadással tárjátok fel kéréseiteket Isten előtt, és Isten békessége... meg fogja őrizni szíveteket...” (Fil 4,5–7)

Májusi virágbomlásban fürdőző kertek, udvarok csendjéből most a templomtoronyra tekintünk, Istenünk, jó Atyánk! Hamarosan delet kongatnak a harangok, nyelvüknek kongása néhány percre felváltja a madárkák gyümölcsöst és udvarbelsőt betöltő dallamát. Imát mondunk. Székelyföldi, erdélyi, anyaországi templomtornyok közeléből most hozzád szálljon az esdeklő fohász. Szózatunkban a „nekünk drága kis egyházunkért” és a benne szorgalmaskodó gondnokokért, pásztorokért, lelkészekért, vezetőkért mondunk imát. Kérünk téged, áldd meg őket szorgalmukban, és valahányszor szomjúhoznak, töltsd meg friss, élő és éltető vízzel kulacsukat. Add, hogy az örök élet beszédjének buzgó forrása legyen ajakuk, az emberekhez szívből, hittel és reményteljesen szóljanak. Oly sok templomod és közösséget építő tered újult meg az elmúlt időkben, mi Urunk, hogy most figyelmünket a lelki falakra, azoknak hóféhér meszelésére fordítanánk. Mint amilyen messzire látszanak a dombhátak hullámcúcsán és -völgyeiben úszó unitárius templomhajók és az árbócszerű tornyai, add, hogy a lelkészeink, pásztoraink jelleme is üzenet és eligazítás legyen a népek tengerében.

Add, hogy jellemükben szilárdan álljanak. Segítsd és oltalmazd lelki épségüket, hogy az egyszerűségtől és szelidségtől legyen hóféhér lelküknek falazata.

Add, hogy imádságaikban és könyörgéseikben legyen kötőelem a hála, az elégségérzet, hogy gyülekezeteikben sokáig bátoríthassanak. Hadd szólják, hogy mindenek fölött te vagy a békesség Istene, aki meg fogod őrizni a gyakran remegő, elbizonytalanodó szívűeket az előttünk álló időkben is.

Add, Istenünk, hogy közösségeinkben békéltető- és rendezőerő legyen lelkész és gyülekezet. Tanítómesterünk ígérte, hogy „közel az Isten országa”. Nevednek dicsőségére, add, hogy kis egyházunk is ezt a közelségérzetet szolgálja. Ámen.

SOLYMOSI ALPÁR

ELLENSZÉLBEN

Az 1945 után Romániában is berendezkedő államszocialista rendszer az állam és ember kommunista ideológia szerinti teljes átalakítását tűzte ki célul. Mivel ezt a korábbi politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális rend megsemmisítésével kívánta elérni, ezért az egyházak is a felszámolandó célpontok közé kerültek.

Lőrinczi László

Az alábbiakban közölt, a Securitate levéltárából származó, tájékoztató jegyzék annak dokumentuma, hogy az unitárius lelkészek körében kétféle álláspont alakult ki az egyházvezetésnek az elnyomó hatalommal szembeni viszonyulásáról. A jegyzék Lőrinczi László ürmösi, valamint M. E. fedőnév alatt a Securitate informátoraként dolgozó lelkész párbeszédét rögzíti. A dokumentum létrejöttének pillanatában az egyházkormányzás nehéz feladatát Kiss Elek püspök látta el. Kormányzásának alapelvét a hatalommal való megegyezés képezte. Felismerve az unitárius egyház és államhatalom közötti aránytalan erőviszonyokat, került a azzal való köz-

vetlen, nyílt összecsapást. Az egyház érdekeinek védelmét, bizonyos eredmények, illetve engedmények kieszközlését a hatalom képviselőivel folytatott tárgyalásokkal törekedett elérni. A püspök és az egyházvezetés e viszonyulását a lelkészek egy része reálpolitikaként, az egyetlen helyes és járható útként ítélte meg, míg mások ezt a viszonyulást az egyház érdekeivel ellentétes megalkuvó, hatalomnak behódoló magatartásként élték meg. Az utóbbi moralizáló álláspontot elutasítók Márton Áron római katolikus egyházfő hatalommal nyíltan szembemenő, annak egyház- és kisebbségellenes politikáját élesen kritizáló álláspontjára hivatkoztak, és ezt tartották követendő példának. A kiegyezés hívei ezt a stratégiát az államhatalom megtorlása miatt utasították el, úgy vélték, hogy ezzel az egyház nehézségei, szenvedései csak megsokszorozódnak, de nem oldódnak meg.

Forrásunkat románból fordítottuk vissza magyarra, a jegyzéket rögzítő személy szegényes románnyelvtudása azonban több mondatot, gondolatmenetet is szinte teljesen értelmezhetetlenné tett. Fordításunkban szögletes zárójelben tett kérdőjellel jelöltük azokat a részeket, ahol következtetni próbáltunk az eredeti üzenetre, jelentésre.

Tájékoztató jegyzék¹

1953. július 8.

Lőrinczi László ürmösi pap, a nevelésügyi bizottság elnöke, az egyházi főhatóság megbízható embere.

Beszéltem fennt nevezettel, aki azt mondta, hogy az eredmények, vagyis a konfirmálással kapcsolatos statisztikai adatok szépek, és a nép ragaszkodik a valláshoz; minél nagyobb a baj és veszély, annyival nagyobb az egység.

Azt mondtam, hogy a szegény nép nem tudja, hogy hova álljon, mivel a jelenlegi vezetés behódolt a kormánynak. Ezekre a kijelentésekre mosolyogni kezdett, mondván: nem hittem volna, hogy te is a szűk és primitív látókörű elemekhez tartozol. Nézzük meg, melyik politika a jobb: a Márton Ároné, aki szerinted hajlíthatatlan maradt, és próbált bátor

1 Securitate Irattárát Vizsgáló Országos Tanács Levéltára (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității). Fond informativ. I 235729. vol. 2. 40., 41. l.

lenni a nép érdekében, és [akit] a legaljasabb módon börtönöztek be? Kérdezlek, hogy ő most mit tud tenni a nép érdekében? Szenved ő is, az egyháza pedig teljesen meg van nyomorítva. Ne mindig csak az orrunk hegyéig lássunk, legyünk meggyőződve, hogy azok, akiket vezető tisztségekbe helyeztünk, bölcsebbek, mint mi, és ne felejtsük el, hogy az egyházunk vezetésében mind ott vannak azok, akiket megválasztottunk; emberek, akik a múltban bebizonyították, hogy erkölcsileg teljesen megbízhatók. Kérlek, ne légy felületes szemlélő, lásd át a dolgokat a maguk teljességében, [mert] ha te is így beszélsz, aki közel állsz az unitárius hívekhez, akkor mit várjunk azoktól, akik távol állnak. Nézd meg például Bende Bélát, azt mondom, hogy a legnagyobb szerencse, hogy nálunk van, egy érett, kiegyensúlyozott ember, aki képes [helyesen] megítélni a helyzetet. Természetes, hogy ő is kap utasításokat a kormánytól, amelyeket teljesítenie kell, azonban nem teszi tönkre magát a buzgóságban [?]. Nézd meg, hogy embereket kellett [fel]adnunk [?] az Egyházi Képviselő Tanácsért, de ott sem engedtünk, nézd meg a Főtanács vagy más intézmények újjászervezését, alig van ember, akiben nem bízhatunk meg, sőt kijelenthetem, hogy az egyház szempontjából, nincs is [ilyen].

Dr. Kiss Elek püspök nem ítélt el, mivel azt mondhatom, hogy nála bölcsebb, jobb igen kevés van, aki a helyébe ülhetett volna. Mint arra már rámutattam, nem a felületes szemlélőnek a véleménye számít, hanem a történelem, [ez] lesz hivatott megítélni napjaink vezető embereinek magatartását. Remélem, hogy te is elismered, hogy lényegében ugyanazok az emberek vezetik a papságot, mint akik a múltban is. Hidd el nekem, ahhoz, hogy ez a dolog megvalósuljon, művészetre volt szükség, és a legnagyobb hiba őket kétszínűeknek nevezni, és kételkedni a magatartásukban. Meg kell értenünk az idők kihívásait, és azokhoz kell igazodnunk, főleg most, amikor az egyházat a legnagyobb veszély fenyegeti. Szeretném látni [sic!], mi a véleményetek, hogy ki és hogyan tudná átvészelni [ezeket] a nehéz időket. Én nagy elismerője vagyok a mi egyházvezetésünknek, és szomorúan látom azt, hogy miképpen vélekedtek egyházunk vezetőségéről. Könnyű őket olyan embereknek tartani, akik azonnal behódolnak a kormánynak, de higgyetek nekem, hogy neki [Kiss Eleknek] a legnehezebb eljátszani ezt a szerepet.

Láthatod, hogy a mi egyházvezetésünk azonnal kapcsolatba lépett a többi egyházak vezetőségével, és azonnal megmutatkozott az, hogy együtt tudnak működni napjaink legbölcsebb emberének a vezetése

alatt, akinek a politikája bizonyult helyénvalónak [?]. Ő [Márton Áron] nem tudta az egyházát a legjobban vezetni a külkapcsolata, vagyis a Vatikánnal [való kapcsolata] miatt. Ha akkor a problémák mélyére néztek volna, [ma] Márton Áron köztünk lehetne, és együttes erővel menthethetnénk meg egyházainkat az átvonuló vihartól.

Feltétlenül engedelmeskednünk kell egyházvezetésünknek, találhatsz hibát emberi magatartásukban – mint például Szathmáry Jánosnál vagy másoknál –, de az egyházvezetés szempontjából azt mondom neked, hogy az szerencsésebb összetételű nem lehetne. Figyelembe kell vedd azt, hogy megadd a királynak, ami az övé, hasonlóképpen a császárnak is – ha ezt követitek, hidd el, hogy jó úton jártok. Téged sem zártak volna ki a pártból: lásd be, hogy te is hibáztál, amikor beiratkoztál, mert lehet tudni, hogy belőled vagy belőlem sohasem lesz kommunista. Azért tiszteli a párt azokat, akik nem léptek be a soraiba, mert mindig az győz, aki meg tudja őrizni a függetlenségét. Ne feledd, hogy volt idő, amikor te is lelkesedtél, ez az [emberi] természetünk átka [?]: egy elhamarkodott lendülettel egy eszméért fellángol, és mielőtt mérlegelne, cselekszik. Az eszmék, amiket közölnek a néppel, szépek, de felteszed a kérdést, hogy miképpen valósulnak meg. Azért mondom, ne ítéld, hogy ne ítéltess! Nehéz történelmi időkben élünk, ahol a harc életre-halálra szól, lenni vagy nem lenni, [ez a kérdés] álljon előtted, és akkor biztos, hogy teljesen más véleménynel leszel az egyházunkat vezető emberekről.

Informátor
M. E.

Szegedi Kis István

A MAGYAROK SIRALMAS ÉNEKE A TATÁR RABLÁSRÓL

Szánja az úristen híveinek romlását,
Az ő fiainak, leányainak romlását,
Nem most eltűri, de el nem szenved
Nagy szidalom-vallását.

Ezeket szemünkkel látván elkeseredtünk,
Ily éktelenségen magunkban elrémőltünk,
Isten beszédében mi is, választottak,
Csaknem kétségbeestünk.

Gyakran az istennek noha szavát hallgatjuk,
Megmaradásunkat ingyen sem reménlhetjük,
Mert mind veszten veszni szegény országunkat
Szemeinkkel jól látjuk.

Egyik veszedelem a másikat ott éri,
Hogy mind nagyot, kicsint ily kiméletlen üti,
Semmiképpen lelkünk szabadulásunkat
Még hinnie sem meri.

De vess véget immár, uram, büntetésünknek,
Fordíts szemeidet reánk kegyességedben.
Mert az te népeid majd kétségben esnek
Ennyi nagy sok inségben!

Kegyelmes az isten, nem ver örökké minket,
Egy szempillantásig hagyott most csak el minket;
De örökké való irgalmasságból
Ismeg fölemel minket.

Oh nyomorúlt foglyok, istenhez kiáltsatok,
Nagy bizodalomban, reménységben legyetek.
Az ki kézbe adott, majd az megszabadít,
Szemetekkel meglátjátok.

A mi fiainkat siralomval elhattuk,
Ezentől azokat nagy örömmel meglátjuk,
Mi ellenségeinknek nagy veszedelmeket
Nagy örömmel beszéljük.

A szentek példáját életünkben kövessük,
Istennek ostorát tőlünk el ne taszítsuk,
Mert isten országát háborúság nélkül
Semmiképpen nem nyerjük.

Sírván így könyöрге az istennek egyháza,
Mikor tatár miatt felföldnek lón rablása:
Ezeröttszáz hatvan és hat esztendőben
Mikoron írnak vala.

Ásványi fűszer	▼	Oktató jellegű történet	Össze-zavart hal!	Úszó vízi bogár Szamárhang	▼	Villamos buszok	5. Erődítmény
1.							
▶	▲						
Múlt idő jele lehet	Szignók	▶					
	4.						
Málna-szemek!	▶			Fázik, vacog	▶		
Verssorok végén cseng				Elemi parány			
▶			Olívaolaj-cseppek! Középre zúdul!	▶			Tunéziai autójelzés Végtelen nász!
Semleges elemi részecske	▶						
▶					Bibliafordító (Gáspár)	▶	
Fürdő, toalett	L	→			M	Nagy afrikai futómadár Annak ellenére	▶
A festő főhadnagy				Középen reng!	▶		Világ-egyetem Kerítés része!
60 éve, 1964. május 21-én Kolozsváron elhunyt ... (1.) festőművész, a ... (2.) művésztelep tagja, a Kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. Marosvásárhelyen született, a budapesti Képzőművészeti Főiskola Rajztanárképző Intézetében szerezte képesítését. Az első világháborúban ... (3.) harcolt. ... (4.) is alkotott. Főként a ... (5.) című lapban jelentek meg alkotásai mellett kritikai írásai.				Deformálódik	▶		
				▶			
				Elavult, ódivatú	▶	Z	

▼	Pónifej! Dél, 12 óra (angol)	Rég élt előd	▼	Associated Press (röv.)	Nagyobb bogrács, üst	▼	Egyszerű gép
Á	▼	Az ész sportja Kilonewton (röv.)	▶	▼	▼		2.
		▼	Olasz folyó 3.	▶		Napkezdet! ... és keresletre vonatköző	▼
			▼	Pálinka- adag! Deciméter (röv.)	▶		
▶		Ama időpontig Teadélutá- non vannak!	▶				
	Átélt benyomás Szaglő- szervünk	▶					
	▼			Némileg rábeszél! Tengeri ragadozó	▶		
					Lánc- szemek! Főnemesi cím	▶	
▶		Gálaest résztvevői!	I	▶	▼		N
		▼	Pest vármegyei település Néma vita!	▶			
Spanyol tartomány Az energia jele	▶		▼				
▼				Mozaik egyneműi	▶		

HA NEM VAGY ELLENÁLLÁS...

Úgy élj, hogy a lelked is test legyen
melyen színeket ver vissza a nap.
Foglalj magadnak tért a levegőből,
határozott helyet az ég alatt.

Mert semmi vagy, ha nem vagy ellenállás.
Vigyázz, ne fújjon rajtad át a szél!
Őrizzed árnyékodban szent, komoly
s nyugodt dolgok biztos lélekzetét.

Úgy élj, hogy a lelked is test legyen!
Fordíts hátat a politikus vénnek
karának, s szögezz mellet a bolond
fiatalok gyanakvó seregének.

Vesd meg a lábad, az idő gonosz
s egy bal léptedre les már a vadon.
Ne táncolj minden őszt fűttyére, mintha
virág volnál a saját sírodon.

Ha meghalsz, a lelkedből is virág nő
s ing-leng a hitvány jövődök szelében.
De makacs csontod a virág alatt
üljön súlyosan és keményen.

Ima a bennünk élő örök gyermekért

Gondviselő, szerető Istenem!

Ezen a napon a tehozzád vezető úton, mély érzéseimen keresztül kapcsolódok gyermeki énemhez, legyen az otthont adó vagy akár megsebzett, bánatos, dühös, de mégis az, aki a nehéz időkben is tud felszabadultan örülni, a világra rácsodálkozni és önzetlenül szeretni. Mint minden gyermek.

A jelen gyermekeként, lehet, már öszülő hajjal, de egy távoli, ám valós gyermeki világba utazom vissza gyermeki önmagam felé. Hiszen mindannyiunkban lakozik egy belső gyermek, mindannyian voltunk egykor kisgyermekek, újszülöttek. Emlékszem a varázslatos gyermekkori világra, a tiszta időtlenségre, amikor minden játéknak, minden kalandnak, minden tárgynak valódi értelme volt. Amikor minden nap új élményt, új kockázatot tartogatott, de mégis újult erővel, újult kíváncsisággal fedeztem fel a világot.

Ahogy egykor gyermekként tudtam bámulni a csillagokat, ezt a lenyűgöző, végtelen világot, úgy tudom most felnőttként is, bár talán egy kicsit zavartabban, de mégis csodálattal, mégis áhítattal, mégis alázattal. A te teremtet világodat.

Hiszek abban, hogy érdemes gyermekszemmel nézni a világot. Hiszek abban, hogy minden varázslat. „Vagy abban hiszel, hogy a világon semmi sem varázslat. Vagy pedig abban, hogy a világon minden varázslat.” (Albert Einstein) Hiszek az elmélyült játékban, a pillanat igézetében, a gyermeki ártatlanságban.

Köszönöm, Atyám, hogy élek, hogy mindezeket megélnem engedted. Köszönöm, hogy időnként megújulhatok, gyermeki énem szemével szemlélhetem a világot, azt ápolhatom, őrizhetem.

Kérlek téged, hogy engedd megőrizni gyermeki énem hangját, amely itt él bennem. A varázslatot, amelyben hittem, amelyben a gyermek hisz. Az apró dolgokat, amelyeknek örültem.

A gyermekkort ugyan kinőttem, de ebbe az egykori, ám mégis jelenvaló világba mindig visszatérhetek, benne otthonra találhatok, vagy éppen otthont teremthetek.

MÁTÉ ERNŐ

ÉLŐHELY GYERMEKI ÖRÖMÖKNEK

Játszóteres élményeim új meghatározója, hogy a játszóter kerítéssel körbevett, biztonságos, standardoknak megfelelő hely. Itt élnek a gyermeki örömek.

Gyermekek, hozzátartozók belül, a felnőttek kerítésen kívül tevékenykednek, életkornak megfelelően. Gyermekek játszanak, felnőttek cigarettáznak, mindenki a maga helyén, kerítésen innen és túl. Az átlátás még adott, ahogyan a hangos kommunikáció is.

Kicsit emlékeztet a helyzet a paradicsomi állapotokra a Teremtés könyvéből. A gyermekek boldogan játszanak, élnek, mint az Édenkertben, kipróbálnak mindent, aztán az első „Vigyázz, nem szabad!” után, mindenki azt akarja játszani, ami „Vigyázz, nem szabad!” A kerítés hamarosan a gyermekek látóterébe kerül, izgalmas felmászni rajta, átlát szik a külvilág, na, ott van csak sok „Vigyázz, nem szabad!” játék! Gyerünk, rajta!

Mintha a fejlődés menete is ezt tervezné velünk: Gyerünk, rajta!

Fél évszázad távlatából emlékszem a kerítés nélküli játszóterekre brutalista vasból, szocreál lakótelepen Magyarországon, de ugyanilyen vasból a kastélykertben, Nagykárolyban.

Játszóterünk volt a régi híd kövei a vasút mellett, a patak partja, a rét zöldje, ahol a kedvenc fánk alá füvet gyűjtöttünk a tornagyakorlatainkhoz, hogy legyen, ami felfogja az eséseinket.

Kincsekkel tértünk haza minden nap, gyermekcsapat játszott az utcán, a kertben, a mezőn és a régi vasúti híd kövei között is. Élőhelyünk volt a világ nagy játszótere.

Próbálok érteni a felnőttvilágot, nagyot fordult gyermekségem óta. A kicsiket autóval szállítják a biztonságos EU-konform, fertőtlenített játszóterekre, ahol óvó, figyelő tekintetek mellett tölthetik el az erre szabott órát. Próbálok elképzelni magam gyermeki valóját: mennyi öröm telne ebben a felügyelt világban?

(Gyermekecségem valója most is egy lélegzetvételnnyire van, éppen anyyi, mint imádságra összekulcsolni a kezem. Minden alkalommal ebbe

a tiszta, gyermeki létállapotba igyekszem kerülni imádkozásaim rendjén, számomra itt válnak érzékelhetővé a lelki valóság kincsei.)

Milyen gyermeknek lenni ebben a szép, új világban? Mintha a gyermeki örömek élőhelye is fogyna, éppen úgy, mint a szabadon élő állatoké.

Inspiráló a példa, amikor az egyik egyháztagunk jelentkezett, hogy örökbe fogadja a játszóteret a templom mellett. Legyen a gyermekeknek helye és öröme, indokolta.

Meg is ragadott a fogalom: élőhely. Ide hívott bennünket a Gondviselő, járjuk végig a lelki fejlődés menetét. Közben rengeteg, ember gyártotta „Vigyázz, nem szabad!” tiltással találkozunk.

Milyen kevés élőhely maradt a biztonságra törekvés következtében.

Nyugaton élő barátaink tértek haza, és a tó melletti sétányról hiányolták a korlátot, nehogy valaki megcsússzon és beleessen a vízbe.

– Még nem történt ilyen, vigyázunk egymásra, mondom.

– Minden eshetőségre fel kell készülni – válaszolják –, fő az elővigyázatosság!

Még egy kerítés, gondoltam, ami elrontja a kilátást, megtorpannak rajta a gyermeki örömek, a felfedezések, és újból a felnőtttség előrelátó gondterheltségébe esik az ember.

Milyen nagy árat fizetünk a biztonságért!

Milyen hatalmas kockázattal fizetünk a szabadságért!

Lássuk, mit ír a Szentírás:

„Ott voltam mellette, mint a kedvence, napról napra csak bennem gyönyörködött, mindig ott játszottam a színe előtt. Ott játszottam az egész földkerekségen, s örömmel voltam az emberek fiai között.” (Péld 8,30–31)

Ahogy mindez megjelenik a külső, anyagi valóságban, gyanítom, hogy lelkivilágunkban is hasonlóképpen járunk el. Bekerítjük, biztonságossá és szalonképessé tesszük gyermeki felfedezéseinket. Ahogy kamasz fiam fogalmazta: „Ó, jaj, arra kényszerítenek, hogy megfésüljem a hajam, mi jöhet még ezután!?”

Kedves Olvasó, akivel együtt kerítésen innen és túl játszunk Isten színe előtt, aki gyönyörködik bennünk, sejtésünk van, biztos tudásunk még csak alakul arról, hogy mi jöhet még ezután.

Ha az életünkben, lelkünkben a gyermeki örömök játszóterét megtartjuk, használjuk, benne időzünk, megláthatjuk az isteni játszókeretet, és gyönyörködhetünk a teremtés csodájában, ajándékában, áldásában.

Minden júniusban előtérbe kerül, hogy érdemes minden nap megújuló, gyermeki frissességgel vállalnunk a kockázatot a gyermeki örömökért, felfedezésekért. Tekintsük úgy az élőhelyünket, mint Istennek szentelt teret és időt, ahol a teremtés kezdete óta gyönyörködhet a gyermeki játszadozásban!

VÍZ, SZÉL, BECSÜLET

Még gyermeklétemben hallám e szép mesét.
Egykor a víz s a szél s a becsület
Bújókást kezdtek játszani.

Elsőben is elbújt a víz;
De csakhamar reá akadtanak
A mélyebb völgyek közt.

Elbújt aztán a szél;
De őtet sem kellett igen soká keresni,
Mert meglelék a hegytetők ormán.

Már a bújás sora volt a becsületen:
De ő elébb
Ily szókkal szólítá játékos társait:
Halljátok meg: Ha egyszer én elbújok,
Engem senki többé sehol fel nem talál.

Ebből foly ily tanulság:
Legfélőbb kincs a becsület;
Ha egyszer ezt elveszted,
Mindent elvesztettél.

„A végek meleg szívé pásztorá” (Simén Dániel)

145 éve, 1879. június 25-én született ... **(vízsz. 1.)** lelkész, író, költő ... **(függ. 52.)**. 1928-as verseskötetének címe: ... **(vízsz. 24.)**, regényének címe: ... **(függ. 13.)**. Utolsó szolgálati helyén, ... **(függ. 18.)** hunyt el.

Vízszintes: 12. Pénzdarab! 14. Szervezett formában tanácskozik (egy csoport, testület). 15. ENSZ-főtitkár volt (Kofi). 16. Halkan elsíró! 17. Jó ... jutott hozzá (előnyös üzletet kötött). 19. Néma tinó! 20. Részben hiteles! 21. Szelíd erdei vad. 22. A világűrt megtöltő képzelt anyag. 23. Kotorászva keresgélek. 27. Elránt a végére! 28. Lakás bejárata! 29. Daganat, kelés (tájszó). 32. Betegség látható jele. 35. Védelmez. 36. Régi vízszállító edény. 38. A mostani ideig létező. 39. Ingert felfog. 41. A japán főváros lakója. 43. Lihegni kezd! 44. A repülés lényege! 45. Oda se neki, nem gond. 46. Hárman a tábornokok közül! 47. Anglia partjai! 48. Lengyel autójelzés. 49. Édesanya megszólítása. 50. Harapásnyi étel. 51. Aranyrög! 52. Csillag (német). 55. Galileai város, Jézus fiatalkorának helyszíne. 58. Muzsikuscsoport. 60. Illatos, gyógyerejű cserjenövény.

Függőleges: 1. ...-szigetek (ázsiai szigetállam). 2. Elhibáz, elront. 3. Óhajok, kívánságok. 4. Estefeje! 5. ... nyerő (terjedő). 6. Eme tárgy. 7. ... Neeson (színész). 8. Rálépéssel robbanó szerkezet. 9. Borravaló (szleng). 10. Abból az irányból. 11. Filmjelenet. 12. Kórtan. 17. Átzüdulás indul! 25. Szeszies ital (bizalmasan). 26. Kissé jókedvűen! 29. Ilyen módon 30. Az 1514-es parasztfelkelés vezére (György). 31. Személyemért. 33. Női névnap (febr. 26.). 34. Kendertörő eszközt. 37. ... szerelmes belé. 40. Más helyre távozott. 42. Nyilazó eszközt használ. 50. Fel ne menj a ..., nem esel le (közmondás). 51. Férfi szülő. 53. Valami tetejére (falun). 54. Nitrogén, kálium, bór vegyjele. 56. Karámban található! 57. Némileg felbomlik! 59. A csősz is ez. 60. Zürich határai!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
14								15				
16			17		18			19		20		
21		22				23						
24					A	25	26	Á	27		28	
29			30	31		32		↓	33	34	35	
36	37						38					
39		40		41			42			43		
44			45					46			47	
48		49				50					51	
52			53	54	55				56	57		B
58					59		60					
E	→							Á				N

AZ IMA EREJE

Egy édesanya nagy reményekkel csomagolta fel fiát a bentlakási életre. Főzött, vasalt, dobozolt, lelki szemei előtt a mindig jól tanuló fiát látta, akit a tanárai is nagyra becsülnek, és akinek ugyanolyan szép jövőt álmodnak, mint ő maga.

Egy napon aztán érkezett egy bélyeges levél az iskolából, amely tájékoztatta a szülőket arról, hogy a fiuk ismétlőre áll bizonyos tantárgyakból.

Hatalmas szomorúság és düh keserítette az édesanya szívét, szégyenkezve hallgatta az igazgató jelenlétében vádaskodó tanárt, aki egyrészt a szülők gyenge nevelői képességét, másrészt a fiú gyenge jellemét ecsetelte. „Ki az én fiam? Nem ismerem a saját gyermekemet?” Ilyen és hasonló kérdések kerengtek az édesanya fejében, és rettentő nehezére esett sírás nélkül megszólalni. „Úgy beszélnek a gyermekemről, mint egy bűnözőről, nem tudom elhinni, hogy ilyen gonosz gyermekem lenne, de ha mégis, akkor is az én gyermekem.” A következő hónapok mindennapi imádsága így szólt: Add, Uram, hogy feltétel nélkül szerethessem gyermekemet, és úgy szerethessem, hogy az neki ne vád, hanem biztonság legyen.

SZÉKELY KINGA RÉKA

Ima derüért

Gondviselő Istenünk, megtartó, jó Atyánk!

Add, hogy lássuk és érezzük meg teremtettség, örvendező lényünk mivoltát. A templomba is azért jövünk, a hétköznapiak során is azért fordulunk feléd, hogy örömeinkről hallomást szerezzünk, amely – bevalljuk – néha érthetetlennek tűnik számunkra is: ugyanúgy, mint a tanítványok számára, pedig Jézus példázatainak magyarázata által is arra figyelmeztetsz, hogy Isten országa, a te országod örömet, megelégedést, végső soron boldogságot tartogat.

Add, jó Isten, hogy itt, nálad találjuk meg életünk értelmét, amely nemcsak a templomban tölt el bennünket megnyugvással, hanem azon kívül, a mindennapi életben is tartja bennünk a remény és a derű érzését bármilyen körülmények között.

Gyakran vagyunk szomorúak, mert veszteségek ér(het)nek bennünket, gyász, betegség, és annyi minden más miatt lehetünk megtörték, azonban az általad sugárzott derű, Istenünk, nemcsak arra való, hogy mi magunk felviduljunk, hanem arra is, hogy másképp lássuk életünk történéseit, eseményeit, ráadásul arra is erőt ad, hogy embertársainkat is felvidámíthassuk, mosolyra, derűre készítsük őket. A Példabeszédek útján is figyelmeztetsz, jó Atyánk: „az örvendező szív megszépíti az arcot, a bánatos szív pedig összetöri a lelket.” (Péld 15,13)

Sugározzon belőlünk ez az isteni derű, amelyet ma is adsz nekünk, jó Atyánk. Vigyük az emberek közé, otthonainkba, munkahelyeinkre, az utcára! Legyünk hordozói, továbbadói kedves evangéliumodnak nemcsak szavakkal, hanem egész életünkkel! Így tudjunk örülni az életben, derűvel, jó kedvvel, illetve ezzel az áldott érzéssel legyen teljes a szívünk mindenkor. Ámen.

LÉTA SÁNDOR

DERŰS LÉLEK

Egyszer valahol egy napóra mellett láttam a következő feliratot: „Horas non numero nisi serenas”, amit magyarra úgy fordítanak, hogy: Csak a derű óráit számolom.

Azt tudjuk, hogy életünk több mint egyharmadát alvással töltjük, de vajon hány évvel lennénk fiatalabbak, ha csak a derűs óráinkat mérnénk?

A derű, az öröm mindig is foglalkoztatta az emberiséget. Számomra a dánok fogalma, a hygge (ejtsd: hüge), annyira szimpatikus, hogy alakítottunk egy kis helyi mozgalmat is.

A hygge tehát egy dán szó, amelynek nincs pontos magyar megfelelője, de körülírva egyfajta kellemes, derűs és meghitt hangulatot jelent. Amikor ezt a szót használják a dánok (illetve mi, a kis mozgalom tagjai) együtt vagyunk barátokkal, szeretteinkkel, munkatársainkkal. A hygge a skandináv országokban, különösen Dániában és Norvégiában elterjedt szokás, ami az élet boldogságának és egyszerű örömeinek napi szinten való átélését hangsúlyozza.

Ma már figyelünk az érzelmi intelligencia fejlesztésére, a pszichológusok jelentős erőfeszítéseket tesznek, hogy megértsék és megértessék az érzelmek működését. Kiderült, hogy a klasszikus intelligenciatesztek, amelyek a kognitív kompetenciákat mérik, nem tudják megjósolni az életben való sikerességet. Azok ugyanis, akik jó helyen, a megfelelő módon, a megfelelő mértékben képesek az érzelmeiket kifejezni és ezeket szabályozni, sikeresebben oldhatják meg saját és mások problémáit, mai fogalmakkal magasabb érzelmi intelligenciával rendelkeznek.

Daniel Goleman amerikai pszichológus 1995-ben jelentette meg az *Érzelmi intelligencia* című könyvét, a kötet népszerűségét jelzi, hogy az Amerikai Nyelvjárási Társaság az EQ-t választotta azon év leghasznosabb új fogalmának.

A magas érzelmi intelligenciával rendelkező embereknek fejlettebb az empátiás képességük, több és jobb minőségű baráti kapcsolattal rendelkeznek, ritkábban érzik magukat magányosnak, kevésbé szoronganak, magasabb az önértékelésük, jobbak a megküzdési képességeik.

A lélektan csak mostanában fordul a pozitív érzelmek kutatása felé, talán azért is, mert a negatív érzelmek szerepe a környezeti veszélyekkel és nehézségekkel szembeni alkalmazkodásban nyilvánvalóbb.

A negatív érzelmek a cselekvési lehetőségeket beszűkítik a menekülésre, a támadásra vagy éppen a védekezésre.

A pozitív érzelmek: az öröm, a derű, az érdeklődés, az elégedettség, a büszkeség, a szeretet és a szerelem kiszélesítik a személy viselkedéss-repertoárját. A pozitív érzelmek segítik az embert, hogy fizikai, intellektuális, társas és pszichológiai erőforrásaira alapozzon.

Barbara L. Fredrickson amerikai pszichológus az érzelmi tapasztalatok kutatásával vált ismertté. Szerinte a pozitív érzelmek tágítják a figyelem látókörét, elősegítik a kreatív gondolkodást igénylő tevékenységeket, elősegítik a tanulást és a teljesítményt, a mosolygás, az együttes játék, az együtt átélt öröm erősíti a szövetségeket, a barátságokat és a családi kapcsolatokat, növeli a segítségnyújtás, valamint az együttműködés valószínűségét.

Mi, magyarok büszkék lehettünk Csíkszentmihályi Mihály és Edith Eva Eger munkásságára, mert mindkét magyar származású kutató konkrét ötletekkel járult hozzá ahhoz, hogy a világunk derűsebb hely legyen.

Íme, öt ötlet a pozitív érzések, így a derű megéléséhez:

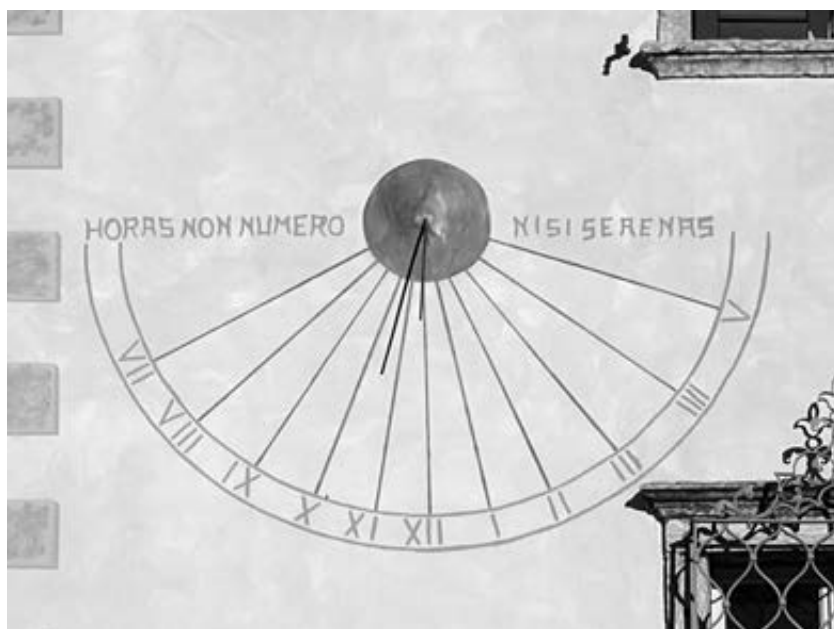
1. Nagymértékű bevonódás egy tevékenység végzésébe.

Maslow tanácsolja, hogy éljük át úgy az élet alapélményeit, mint a gyermekek. Néha a mindennapi, rutinszerűen végzett tevékenységekbe nehéz bevonódni, de ilyenkor jöhet a fantázia. Mihalec Gábor pártérapeuta története, hogy fiatalként napi nyolc órában csavarokat kellett megerősítenie autókon. Ez a munka hamarosan unalmassá válhat, ám ő arról kezdett el történeteket kitalálni, hogy az általa jól becsavározott autóknak majd milyenek lesznek a későbbi gazdái. Az elképzelt boldog családok őt is arra sarkallták, hogy derűsen végezze feladatát.

Lelkészfeleséggént igyekeztem bevonni gyermekemet már nagyon fiatalon a templomi szertartásba: még nem ismerte a számokat, ám gyorsan eltelt számára az idő, amikor az énekevezér kijelzőjén megjelenő számokat próbálta megkeresni az énekeskönyvben.

2. Újszerű tevékenységek végzése.

Gyakran tapasztalom, hogy a kényelemre hajló nevelés a velünk született kíváncsiság elfojtása felé vezet. Unokahúgom szereti kipróbálni a

Napóra. Palazzo de Stanchina, Livo (forrás: Wikimedia Commons)

madárperspektívát, ezért gyakran mászik. Az apukája profi mászó, azaz ipari alpinista. Egy karácsonykor át kellett rendeznünk a szobát, hogy az angyalnak is maradjon hely, így a könyvespolcunk létrája már nem mindkét felével kapaszkodott a helyét biztosító csőbe, így instabillá vált. Boldog, újszerű terep egy ötévesnek. Ám, mi féltő felnőttek egyebet sem tettünk, mint figyelmeztettük a gyermeket: „le fogsz esni, ne mássz fel” – tanácsoltuk kórusban. Apuka, a mászó, higgadtan odament, letről instruálta gyermekét, hogy hová lépjen, és kellő távolságban állt, ha né tán elvétené a leányzó.

Hányszor gördítünk magunk köré beszűkítő korlátokat azzal, hogy félelmetesként éljük át az ismeretlent?

3. A lét intenzív átélése

A várakozás nehéz perceire gyakran van nálam könyv, de azt is észlelem, hogy az ingerintenzitáshoz szokott fiatalok a lappangó időt telefonjaikba merülve ütik el. Nagy felelősségünk van abban, hogy jó modelleket adjunk át gyerekeinknek.

4. Az élet egészével való megelégedettség szintje

Viktor E. Frankl osztrák pszichiáter és holokauszt-túlélő, a logoterápia megalapítója. Munkáiban bemutatja a náci koncentrációs táborokban szerzett tapasztalatait, és azt, hogyan talált az életnek értelmet még a borzalmak közepette is.

Frankl tanítja, hogy az ember képes megtalálni az élet értelmét és célját akkor is, ha nehézségekkel küzd vagy szenved.

Viktor E. Frankl *Az élet értelméről* című könyve mély, életigenlő filozófiát tár olvasója elé. Hiteles, emberhez méltó kapaszkodókat találunk ebben a könyvben arra is, hogy a megélt szenvedés hogyan váljon növekedésünk eszközévé.

5. Az életünk egyes területein, mint például a munkahely, a család, a gyermeknevelés, a hobbi, megélt elégedettség és siker.

Legelszomorítóbb beszélgetéseim azokkal a diákokkal vannak, akik iskolai kudarcaikat egész személyiségük sikertelenségeként élik át. Nálunk még mindig rangsora van a tantárgyaknak, és a „fontos” tárgyak csak bizonyos kompetenciákat tükröznek. Mi, akik művészeti iskolákban tanítunk, lehetőséget kapunk arra, hogy diákjaink szakmai sikereinek részesei legyünk. Egy-egy jól sikerült kiállítás vagy koncert, amely a diákok tehetségét mutatja meg, derűvel tölt el, mert olyan örömteli átélni a sikert.

A bevezetőből már kiderült, hogy nálunk is egyre elterjedtebben foglalkoznak azzal a lelkiállapottal, amit a dánok úgy hívnak, hogy hygge: egy hálateli pillanat, amikor örvendünk a létnek, annak, hogy itt és most vagyunk, és kiszabadulunk a mindennapok elvárásokkal teli teljesítménykényszereiből. Mint már írtam, évekkel ezelőtt pár tanárkollegámmal megalakítottuk a Hüge nevű kis csoportunkat, és az ötödik ponthoz, vagyis a sikerhez kapcsolódik, hogy egy ilyen találkozáson merült fel a *Fejezetek az erdélyi unitarizmus történetéből* c. kiállítás ötlete, amely meg is valósul a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeumban 2018-ban.

Szóval csak derűsen, szaporodjanak azok az órák!

Vida Rozália

**„A VIDÁM SZÍV A LEGJOBB ORVOSSÁG,
A BÁNATOS LÉLEK PEDIG A CSONTOKAT IS
KISZÁRÍTJA.” (PÉLD 17,22)**

A derű, a vidámság jó dolog. Nagyszerű elfeledkezni minden rosszról egy önfeledt nevetésben, belesimulni egy mosoly szívet melengető csodájába, észrevenni azt, hogy milyen szép ez az élet a maga sokszínűségével.

Mi van akkor, amikor mindez nehézségekbe ütközik? Mi van akkor, amikor tudjuk, mi a gond, és milyen orvosság kellene, de valami megakadályoz, hogy éljünk a legjobb orvossággal, és a csontok kiszáradását érezzük a bánatos lélek miatt?

Nagyon sokszor előfordul velem, hogy nehezen mutatom ki, ha bánat van a lelkemben, talán mert tudom, hogy milyen éltetőereje van a vidámságnak, a jókedvnek. Az utóbbi időben azt tapasztaltam, hogy nehézségekbe ütközöm, amikor a derűről fogalmazom meg érzéseimet és gondolataimat. Személyes és szakmai szinten is azon kaptam magam, hogy aggodalmaskodom, hogy nehéz a szívem.

Mint mindenki más életében, az enyémben is ott voltak és vannak a nehézségek, a csalódások önmagamban és másokban, a kísértések, amelyekkel szemben elbuktam, a kihívások, amelyeknek nem tudtam megfelelni. A bántások, amiket kaptam, és a bántások, amiket okoztam, ott vannak a lelkemben. Ugyanúgy ott van a sok áldás, az, hogy sokszor érzem a siker ízét, a lelki erőt, ami túlsegít az élet nehézségein, az Istenbe vetett hit ajándékát, amikor gyengeségeimen felül tudok emelkedni, és képes vagyok önzetlenül szeretni.

Alsóboldogfalvi templomunk javítása nagy kihívás nekem, sokszor éreztem azt az utóbbi években, hogy minden erőfeszitésem ellenére kevés vagyok ehhez, hogy egyedül vagyok, és hogy az ügyintézés útvesztőiből nincs menekvés. Amilyen nagy szükség van az evangélium üzenetére, éppen olyan nagy a közömbösség is, vagy éppen az ellenségeskedés.

Szembe kell néznem az idő múlásával. Akárhogy tagadnám, látnom kell, hogy a szüleim felett eljárt az idő. Gyermek- és ifjúkoromban, de felnőtt életemben is, ők voltak a bátyák. Tudtam, hogy édesapám ereje,

higgadtsága, kitartása mindentől és mindenkitől megvéd, hogy édesanyám energiája, találékonysága, önfeláldozása erőt ad, feltétlen szeretetük pedig megadja nekem azt a tudatot, hogy jó helyen vagyok ebben a világban. Összeszorul a szívem, amikor látom, hogy meggyengült az erő, megcsappant az energia az életükben.

Az idő múlásának másik nagy mutatója: amikor gyermekeimre nézek, akik már felnőttek. Sokszor eszembe jut, amikor azt mondták az idősebbek, hogy addig vagyok a legboldogabb, amikor még otthon vannak, és én takarom be őket esténként. Büszkeség és kimondhatatlan szeretet tölt el, valahányszor rájuk nézek vagy gondolok, ugyanakkor nem könnyű elengedni a kezüket. Nehéz tudomásul vennem, hogy nem tudom megvédeni őket sem másoktól, sem önmaguktól. Ők pedig nem értik, miért aggódom. Nehéz meggyőzni engem, hogy úgy vigyáznak magukra, mint ahogy én vigyáztam rájuk.

Úgy döntöttem, hogy a múlt felé fordulok, az elődök erejére, hogy abból töltekeznek. Nagyszüleimre gondolok, akik Kissolyosban éltek. A nagyapákra nem emlékszem, egyik születésem előtt halt meg, a másik pedig kiskoromban. Nagyanyáimtól viszont felnőttkoromban kellett búcsút vennem. Mindketten a sok megpróbáltatást hozó huszadik század gyermekei voltak. Világháborúk, államhatárok változása, anyagi nehézség, kudarcok, veszteségek, gyász nehezítette meg életüket. Nagyon különbözőek voltak, ám egyvalamiben hasonlítottak: másféle módon, de mindkettőjükből áradt valami belső derű, életigenlés és tartás, amit nehéz szavakba foglalni.

Anyai nagyanyámat nannónak szólítottuk, nemcsak mi, az unokái, hanem az egész falu számára ő volt Rózsi nannyó. Korán árvaságra jutott, az első világháborúban elveszett apai öröksége, akitől így csak a nagy múltú Káli Nagy nevet örökölte. Férje részéről nem volt szülői áldás házasságán, ami nehéz súlyként nehezedett életükre, hosszú évek munkájával teremteték meg az otthont családjuknak. Őt gyermekével magára maradt a háború idején, férje éveket töltött a fronton, majd fogásban, mielőtt hazajöhetett. A háború után pedig jöttek a lélekromboló kommunizmus évei. Aztán szembe kellett néznie a legnehezebb veszteséggel, gyermekét temette el, később szeretett férjét, majd egyik unokáját. Annak ellenére, hogy mindig feketében járt, és zsoltárokon kívül mást nem énekelt, mégis áradt belőle egy olyan pozitív erő, hogy mindenki szeretett a közelében lenni. Aki csak találkozott vele, megtapasztal

talhatta a lélek ajándékát, azt, ami talán csak keveseknek adatott meg. A szívekbe, a vesékbe látott, de sosem ítélkezve, hanem mindig megértéssel és nagylelkűen tudott jelen lenni, segíteni, tanácsot, útbaigazítást adni, megláttatni az élet szépségét és értékét. Erős hite volt Istenben és a szeretet erejében. Addig, amíg tudott templomba járni, felhúzta tükörfényes keményszárú csizmáját, úgy ment végig a Vasváron, később, a betegágyban is mondta az imáit, megosztotta történeteit, örvendezett minden látogatónak. Tudta, hogy nincs olyan erő, sem élet, sem halál, ami elszakíthatná szeretteitől és Istentől.

Apai nagymamámban különös erő volt. Első házasságának kudarca ráébresztette, hogy nem elég a szerelem ahhoz, hogy két ember együtt maradjon. Második házassága sem volt talán olyan, mint amilyennek elképzelte, de minden élethelyzetben megtalálta a lehetőséget, hogy minden napot ajándéknak lásson. Négy fiát és három nevelt fiát indította el az élet útján férjével együtt. Nyolc férfival a házban nem volt egyszerű, csak puliszkát egyszerre többet kellett főzzön, hogy ételt tegyen az asztalra, de az erő, a kitartás ő volt a családban. Hosszú özvegysege idején egyedül élt, de mindig talált lehetőséget, hogy társaságban legyen. Időskorában sem tűrte, hogy ellent mondjanak neki, testileg megtört, de lelkileg sosem. Az utolsó időben, amikor az orvos azt jósolta, hogy sosem fog tudni felállni többé, előbb két bottal, utána eggyel, de járt. Hitt az élet szépségében, és abban, hogy minden nap tenni kell valamit, amitől jól érezzük magunkat. Ha úgy volt kedve, hogy csapolt sört igyon, akkor elment a kocsmába, és megitta. Ha ezért megszólták, azt mondta, hogy ő már elég vén ahhoz, hogy azt tegye, amit akar. Gyönyörű énekhangját időskorában is megőrizte, felüdítette a lelkét az ének. És Istenem, hogy tudott kacagni! Nevetése szívből jövő, ropogós és magával ragadó volt. Szeretett élni, jókat enni, finom bort inni, mulatni. Azt mondta, hogy a sírban majd leszünk csendben eleget. Az élet csodáját, örömet és szépségét mindenben észrevette.

E két különleges asszony hordozta szíve alatt szüleimet, akik később meleg családi fészket biztosítottak három gyermeküknek, fogadták fiuknak három vejüket, örvendeztek hat unokájuknak, öt dédunokájuknak. Szeretettük mindig áradt és árad egymás felé, családtagiakra, és a közösekre, amelyekhez tartoztak és tartoznak.

Azzal, hogy tudatosítom magamban ezt a gazdag örökséget, másképp értelmezem a vidám szív fogalmát, amiről a példabeszédek könyve ír.

Számomra nem azt jelenti, hogy ne lenne mellette a bánatos lélek is. Az életben ott vannak a nehézségek, a bánat, a megpróbáltatás, de ott van a lehetőség a gyógyulásra. Az egyik legjobb orvosság a vidám szív, és az a képesség, hogy Isten segítségével megtaláljuk a derűt, a vidámságot az életben.

Sokan megirigyelték már kacagásomat, aminek képességét, akárcsak énekhangomat, nagymamámtól örököltem. Amikor ketten kacagtunk, egy idő után a könnyünk is hullott, a hasunkat fogtuk, és az utca végében is hallották, hogy milyen jól érezzük magunkat. Nannyóm hite indított el engem a lelkeszi pályán, és a tőle örökölt együttérzés tesz képessé arra, hogy ítékezés nélkül legyek jelen mint lelkigondozó az emberek életében.

Az idő és a földi élet telik, ez az élet rendje. Amikor férjemmel megöleljük egymást, amikor megfoghatjuk a másik kezét, érezzük a szeretet és szerelem erejét. Nem számít az idő, hogy elrohantak az évek, vagy talán csak abban, hogy az évek, és mindaz, ami azokban történt, még jobban összekovácsoltak minket.

Nehéz látnom, hogy szüleim testi ereje, energiája fogy, de tudom, és érzem, hogy szeretetük ereje ugyanúgy lángol, mint régen. Hálás vagyok Istennek, hogy ha megöregedve is, de vannak. Nem tudom szavakba önteni, hogy milyen jó érzés, amikor hazamegyünk a családommal, és leülünk az asztalhoz. Édesanyám főztjénél nincs finomabb, simogatásánál nincs nagyobb erő, történeteit senki sem tudná úgy mondani, mint ő. Édesapám higgadtsága és jövőbe vetett hite, még ha aggodalmakkal tűzdelt is, de töretlen. Öleléséből most is erő árad, és adomái derűvel töltik el a vasárnapi ebédeket.

Hálás vagyok Istennek, hogy férjemmel együtt felneveltük fiainkat, hogy szerető, érző, nagyszerű emberek. Tudom, hogy Isten segítségével, meg fogják találni a helyüket az életben, és ezt akkor is tudom, amikor türelmetlen vagyok, vagy az aggodalmam erősebbnek látszik.

Nagy áldás az életemben Istentől az ötven esztendő, a huszonöt év lelkeszi szolgálat és a huszonhárom év hitvestársam mellett, az, hogy édesanya lehettek, meg leánya szüleimnek. Nagy áldás, hogy vannak testvéreim, nekik családjuk, akiket szerethetek, és szeretnek, hogy férjem családja az enyémmé vált, nem a vérségi, hanem a szeretet kötelékei által, hogy nagyszüleimnek, férjem szüleinek áldott emlékét és szeretetét hordozom szívemben.

Hívásomban és személyes életemben is teszem azt, ami tőlem telik, és remélem, hogy ez elég. Ha el is fáradok, meg is torpanok néha, Isten segítségével minden nap elindulok újra. Igyekszem tudatosan azt és azokat nézni, akiknek adni tudtam valamit, ha keveset is. Ameddig közelebb tudok segíteni valakit Istenhez, önmagához, szeretteihez, addig van értelme a munkámnak. Ha csak egy keveset is meg tudok mutatni Isten végtelen gondviseléséből és szeretetéből, hálás vagyok érte.

Ez az én történetem, örökségem, életem, amiből erőt meríthetek. Amiért hálás lehetek, és segítségével megtalálhatom minden napnak az értékét.

Kedves Olvasó, neked is van egy örökséged, életed, történeted, amely csak a tiéd, amiből te meríthetsz erőt. Ott vannak azok, akik szerettek és szeretnek. Jelen van életedben elődeid ereje, kitartása, Istenhez tért szeretteid emléke és mindaz, amit általuk tapasztaltál meg Isten áldásaiból. Az élet szépsége és csodája jelen van akkor is, ha földi életünkben kézen fogva jár a bánat és öröm, a ború és derű.

A derű a lélekből fakad, és mindenki életében egyedülálló, különböző módon van jelen, úgy, ahogy az egész életünk, személyiségünk különböző. Az élet egyik nagy kihívása, hogy megtaláljuk a módját annak, hogy minden napban találjunk egy kis örömet, derűt, vidámságot.

A példabeszédek írója velősen, költői szárnyalással fogalmazza meg az életben jelen levő bánat és vidámság hatását az életünkre. Ha eddig nem éreztük, akkor sajnós érezni fogjuk ezután, hogy mit jelent, amikor a bánatos lélek a csontokat is kiszárítja, de ha eddig nem tapasztaltuk volna, akkor tudnunk kell, hogy ezután fogjuk megtapasztalni azt, hogy a vidám szív a legjobb orvosság.

AZ ÉPÍTŐK

Faluvégén épül egy ház.
Berekben egy madárfészek.
Itt is, ott is szorgoskodnak
A kétféle építészek.
Az emberek hordják a fát.
A nagy, nehéz gerendákat.
Csiripelő kis madarak
Ágbogat és szalmaszálat.

Kétféle nép. Két világ ez.
Egyik sem figyel a másra.
Önkedvükben szorgosodnak.
Híven, Isten igazába?
Csak én, – egy harmadik, – a ki
Nézem és figyelem őket.
Két világból egy cél felé
Törekedő építőket.

S ez ünnepi tavaszfényben,
Ahogy ide, oda nézek
Építeni, építeni
Valami szent vágyat érzek
Gondolatom ég felé száll.
Ihlet tölti be lelkemet.
Vajon a jó Isten előtt
Melyik lehet most kedvesebb!

Emberház, – vagy madárfészek?...

Valami szent vágyat érzek:
Itt egy néhány gerendával
Ott ágboggal, szalmaszállal
Napról-napra nagyobbra nő
Emberház és madárfészek.

Hogy fejezzem magamat ki?
Azt a vágyat, amit érzek!
Össze-vissza gondolok most,
E világon minden szépet.
Kiáltani szeretnék, mert
Nincs már szavam: kiáltok hát
Hahó! – Élet, élet, élet!...

Erdély történetírója

Helyezze el a megadott szavakat a hálóban. A római számokkal jelzett kiemelt sorokban, illetve az arab számokkal jelölt négyzetek összeolvasásával a következő rejtvény megoldása alakul ki:

205 éve, 1819. július 7-én vagy 17-én született ... (I.), Erdély történetírója ... (II.). A ... (III.) levelező tagja. Hatkötetes munkája címe: ... (számozott négyzetek). Az 1848–1849-es szabadságharc kitörésekor ... (IV.) címmel indított lapot. ... (V.) dicséretet nyert a biztosításról szóló munkája.

Kétbetűsek: AK, ÁM, AZ, DA, DL, EB, EE, LÓ, LY, MA, MI, NI, RB, RY.

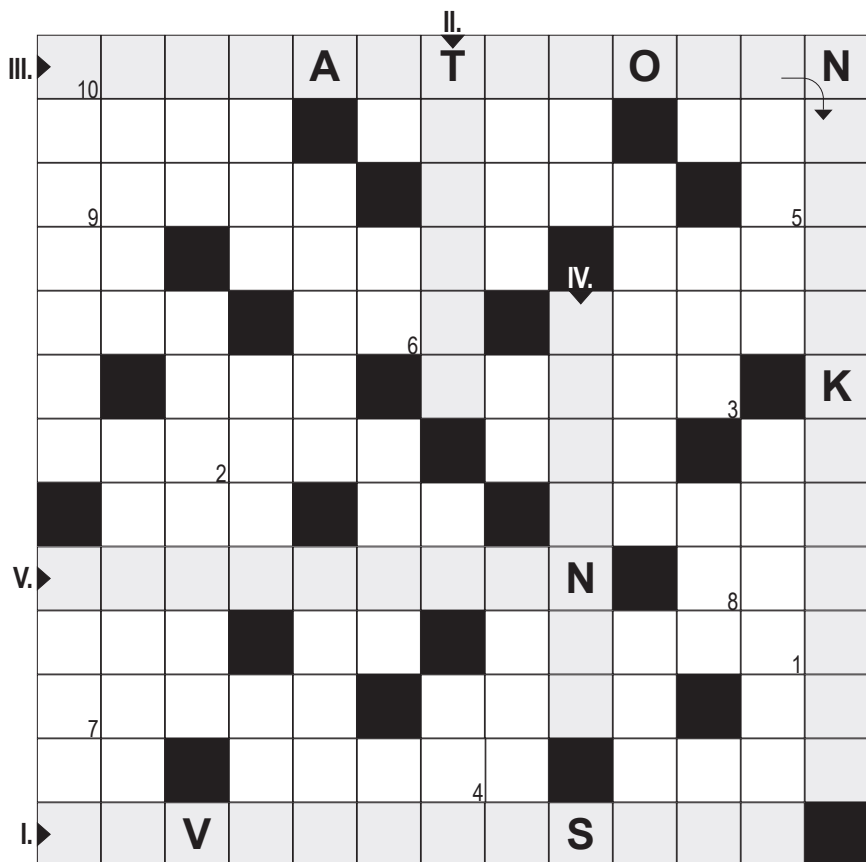
Hárombetűsek: AGE, AMÁ, BÉL, DÍJ, GTE, GYÁ, ILY, MLS, OIO, ÖMÉ, RLL, RÖL, RÜL, TID.

Négybetűsek: ADTA, BORI, BORZ, ETUS, EZ-AZ, LILI, NESZ, OTTÓ, RAJT, URAI, YORK.

Ötbetűsek: AHOVÁ, ÁLLUK, ATYAI, ERIKA, EZRED, KÉRDİ, MALÉV, NÁLAD, NYERT, PATAK, TAGAD, TÉGLA, ZADAR.

Hatbetűsek: ADRIAN, HŐELEM, TERASZ.

Hétbetűsek: DRÁGAKŐ, MEMENTÓ, MONDÓKA, ORRÜREG.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

7	8	2	7	4	9	1	5	10	1
---	---	---	---	---	---	---	---	----	---

AZ IMA EREJE

Egy idős asszony rettentő mérgében válogatás nélküli csúnya szavakkal illetett egy fiatalasszonyt. Aztán, mint aki megpecsételi a jól végzett munkát, elküldte a fiataalt arra a helyre, ami a magyar nyelvben a teremő Atyát és a nemzést köti egybe. Ennek a jelenetnek többen is tanúi voltak, és ahogy elcsendesedett az idős asszony, a hallgatóság arra számított, hogy a fiatal egy még cifrább káromkodással és még durvább kifejezéssel fogja megvédeni igazát. De a fiatalasszony így szólt:

– Jöjjon maga is velem arra a helyre, hogy ne legyek egyedül.

Aztán elment. Amikor egy ismerőse megkérdezte, hogy sikerült ilyen pompásan visszaverni a durva támadást, ő így válaszolt:

– Sokat imádkozom azért, hogy meglássam a dolgok derős oldalát, belehalnék a fájdalomba, ha minden sértő emberi szót komolyan vennék. A minap is elképzeltem, hogy a fröcskölő öregasszonnyal együtt sétálunk a Paradicsomban meztelenül, mint Ádám és Éva, és máris kacagnom kellett.

SZÉKELY KINGA RÉKA

Robanás

Múló időnek és örökkévalóságnak Ura, Jó Atyánk!

Te az elmúlás és az idő felett állsz, téged nem szorítanak a határidők, nem bénítanak a naptárak fekete és piros számai vagy az órák szabályszerű ketyegései, te, aki minden kérdést és választ ismersz, te, aki talán pontosan ezért végtelenül türelmes és jó vagy, arra kérünk, hallgasd meg imádságunk. Körülötünk minden az elmúlásról beszél, az enyészetéről, a visszafordíthatatlanról, a kényszerűségről a kapkodó napok véges-végtelenéről, de mégis... mégis időnként van egy gondolat, ami vissza-visszatér, hogy örökös rohanásunkban, a végtelen időfolyamban te velünk vagy. Néha olyan, mintha kergetőznénk.

Amikor megállunk hétvégi csendes percre, zihálunk a galopp után, beérsz. Nyugodt vagy, békés, s mi vállvonogatva és fejcsoválva mondjuk, hát persze, hiszen te örök vagy és mindenhol jelenvaló. Ugyan minek sietnél?

Az esztelen futással az ember néha fölhagy, s megáll egy pillanatra szét nézni, jössz-e még? Bírjuk-e még a tempót? S ilyenkor nyugodtan állunk odébb, meggyőződve, hogy jössz még utánunk, mint az árnyék. Megelégedve tovább loholunk. Úgy tűnik, az embernek elég ennyi. De vajon neked is? Elég neked, hogy néha elfáradván az útban, azért esünk karodba, hogy magunkat kifúj-
juk, s utána futni kezdjünk tovább, más vágyak nyomán töled csent erővel s mégis ostobán? Rohanunk egymás után, mert mi tudjuk, hogy egyszer megállunk újra, s talán te is tudod, hogy időnként úgyis megfordulunk. Futsz, mert mindent látsz, futsz guruló szívünk után, futsz az egész világon, sok ezer éven, sok mérhetetlen, megérthetetlen szenvedésen át utánunk. De néha elkap a félelem, ha arra gondolunk, mi lesz, ha egyszer megállsz, ha mögöttünk beleveszel iszonyunk és közönyünk ködébe, s nem érezzük hátunk mögül holtbiztos követésed, s eltűnnénk egymagunk a tér süllyesztőjében. Biztosak vagyunk felőled,

amíg tart e hajsza, de ha megállnál egyszer, megbénulna az élet. Ahogy lépteid lassulnának, nyeglén odavetett megállásaink úgy lennének hosszabbak és hosszabbak, s futnánk vissza hozzád, kérve, esdekelve, hogy most inkább sétáljunk csak úgy egymás mellett.

Köszönjük neked, hogy nem utasítasz el, hogy időről időre emlékeztetsz, a rohanás csak félelemhez, elsietett döntésekhez, elhadart válaszokhoz és türelmetlenséghez vezet. Emlékeztetsz arra, hogy megálljunk és veled sétálva szemléljük ezt a hatalmas mindenséget.

Adj, Istenünk, színeket a fakóság helyébe, csendet a szünni nem akaró külső és belső zajban, megbocsátást vicsorgás helyett. Add, hogy legyen bennünk mersz gyakrabban vágyni a veled való lépdeléshez. Nyugodtan, ráérősen az örök pillanatban. Ámen!

FARKAS ORSOLYA

AUGUSZTUS

Hosszú volt idáig az év, s közben olyan rövidnek tűnik ez a nyár. A lélek, amely a nap sugaraiból próbált töltődni, most mintha visszahúzódtott volna, készülni a téli álmra, megvédeni magát a hidegtől. Mert annyi minden történt az emberrel az eltelt időben. Találkozások, örömteli pillanatok, amikor egy kicsit meg tudott pihenni s lelkének zsákját a hosszú út során letenni, mert húzta bizony az már nagyon vállát. Búcsúzások, ki nem mondott gondolatok, végre nem hajtott ölelések, elengedések, amelyeknek miértjei még most is mint kísértetek járnak fel a szívben, s jönnek elő újra és újra. Ismerkedések, új utak keresése. Munka, elfáradt kezek sebei, amelyek jelzik, hogy bizony dolgozott s dolgozik sokat az ember. Beteljesült vágyak, amelyekre mindig öröm lesz visszagondolni, mert igen, ezért én küzdöttem, igen, ez most az enyém. Születések, áldások, ünnepek. Keresések, kiteljesedések, könnyek, s még ki tudja, hogy mennyi minden adódott össze, mennyi minden találkozik egyszerre a szívben, amikor az ember számot vet az eltelt időről.

Életünk folyamán szemünkkel képeket készítünk. Képeket boldog, örömmel és csodákkal teli pillanatokról. Képeket édenszerű virágos kertekről. Arcokról, megszülető csodákról, első lépésekről, édes dallamokról, mosolyokról, emberekről, akik fontosak nekünk, pillanatokról, amelyeket szeretnénk, ha örökké tartanának. Vágyakról, kívánságokról, amelyeket megvalósítani akarunk. Fájdalmakról, amelyeket ki kell bírni, s amelyeket olykor nem tudunk elengedni. Kézfogásokról, amelyekben a kezeket újra meg akarjuk szorítani. Találkozásokról, amelyek erőt adtak a harcban. Arcokról, amelyeknek tulajdonosai többé nem jönnek vissza, de a képen, amit szemünkkel készítettünk, megmaradnak.

S abban a percben, ahogy a fotó elkészült, képzeletünkben borítékba tesszük, ráírjuk a keltezés, s elraktározzuk elménk egy fiókjában. Hogy amikor már nehéz az élet, hosszú a háború, amikor leborulunk arccal a földre, s némán sírunk, hogy amikor emlékezni akarunk, sírni és mosolyogni, nevetni és megpihenni, akkor újra és újra elő tudjuk venni a képeket. A képet arról, aki már nagyon hiányzik. A képet arról a pillanat-

ról, amit sosem felejtünk. A képet önmagunkról, hogy kik voltunk, s kik vagyunk.

A zsidó hagyományok szerint az ember ott fent, a hegyen van a legközelebb Teremtőjéhez. Az az a hely, ahol Mózes megkapta a tíz parancsot, ahol örök szövetséget kötött az Istennel, hogy az ember és teremője közösen tudjanak munkálkodni. Az az a hely, ahova templomokat építettek, hogy az eltévedt annak tornyát meglátva újra vissza tudjon találni. Templomokat, hogy az ember újra és újra feltöltődhessen, megpihenhessen Isten közelségében. Ilyen helyre, ilyen magasságokba vitte el sokszor Jézus is a tanítványait azért, hogy azok bizonyosságot tudjanak nyerni, lélekben feltöltődni, hogy soha ne inogjon meg hitük, még akkor sem, amikor nehéz lesz a harc. Bár akkor még nem volt kézzel épített, fizikai templom a hegyen, Jézus mégis Istennek házába vitte tanítványait, azokat, akiket szeretett.

Most, a nyári pörgés melegében, az ősznek csontig hatoló szelei előtt itt az ideje egy kicsit megállni és kiszakadni ebből a túlszűfolt, ingerekkel teli világból, s felmenni szívünk hegyére, hogy a lélek megpihenhessen, feltöltődhessen, felkészülhessen a tél hidegére.

Ott fent, szívünk hegycsúcsán lehetünk a legközelebb Teremtőnkhez.

Ott fent a magunk egyszerűségével tárhatjuk ki lelkünket a jó Istennek.

Ott fent ideje és helye van a leborulásnak, a sírásnak és a nevetésnek, a harcnak és a megbékélésnek, a félelemnek és a megerősödésnek, az elengedésnek és a találkozásnak, az emlékezésnek és a megnyugvásnak.

Hiszen ott bent megértjük, Isten gyermekei vagyunk. S bármilyen nehéz is a harc, hosszú is a háború, megéri felállni, embernek maradni, és újra és újra szövetséget kötni mindenneknek a teremőjével, a jó Istennel, mert amíg mi fájdalmainkban elveszve nem figyeltünk, valaki értünk imádkozott. S talán most annak van itt az ideje, hogy erőt gyűjtsünk imádkozni azért, aki talán nem is tudja, mennyire szüksége van rá.

Hát ott fent, szívünk legtetején, Istennek a tenyerén tud a kereső és kérő, hangtalanul hálát adó lélek igazán imádkozni.

Szemünkkel fényképezzük le jól a pillanatot, hogy azt lelkünkben elraktározva újra és újra elő tudjuk venni, s így újra és újra erőt tudjunk meríteni. Erőt a felállásra, az útra kelésre, a hegy megmászására, erőt az életre.

DAL AZ IMÁDSÁGRÓL

Nem az az imádság,
Amit annak hívnak,
Amit az iskolás könyvek
Lapjain tanítanak.

Nem az az imádság,
Amit így neveznek,
Mikor sok-sok ájtatos szót
Olvasóra szednek.

Óh más az imádság,
Lélek az és élet...
Nem kedveli Isten a sok
Hasztalan beszédet!

– Ha igazsággal jársz
Teljes életedbe,
S becsületes munkássággal
Töltöd a helyed be.

Ha az elhagyotthoz
Hajlasz a szíveddel,
S könnyes képét felszárítod
Édes szeretettel.

Ha minden emberben
Csak az embert nézed,
S bármilyen koldus megérzi
A testvériséged;

Ha nem gyűlölködtél,
Csak megbocsátottál:
– Föl van írva az Istennél,
Hogy jól imádkoztál!

A nemzetközi matematikai szaktekintély 40 éve, 1984. augusztus 14-én hunyt el ... (1.) matematikus, a kolozsvári ... (2.) Egyetem oktatója ... (3.). 1907. április 23-án született ... (4.). ... (5.) szerzett gépészmérnöki képesítést. Kutatási területe az ... (6.) matematika. A berlini ... (7.) Intézetben is dolgozott.				4. ... közékük (csatlakozna)		◀ Tonna (röv.) Részben tördelt!
	1.	▶			O	◀
	Ilyen gyümölcs is van	▶				
	Magyar államelnök volt (János)	▶				
2.		◀				
Haját kuszálá		◀	Odagyalogolna			
			Vércsoport Zebrafej!	Kópéság hangzói		
▶						Tanuló, diák
Felráz a közepén!	▶		... és ... hagyni (szólás)	▶		◀
Kolonc a ... (teher)			Kórházi irat			
▶					Kifejezései Litvániai autójelzés	▶
Szalokban található!	▶			6.		
				Baranya vármegyei település		
▶					Tyúkféle Határ átlépése után	▶
Mely okból?	Cselekmény (angol) Üres kör!	▶				Felfüggesztett Végtelen rét!
▶						
Bányászati tevékenység						
7.	▶					

5.	Hamis Bébipáros!	▼	... maté (dél-amerikai magyalfaj)	Kopasz Budapesti egyetem (rov.)	▼	3. Bajban van! Bátorkodik	▼
B	▼		▼	▼		▼	U
		Regiment Fontos biokémiai fehérje	▶				
	Szinte nyert! Azonos ér- tékű (tudo- mányos)	▼			Dátumrag Színvonal	▶	
L	▶				▼	Foszfor vegyjele Megijeszt	▶
Némileg izzadó!	▶			Lényegé- ben híres!	▶	▼	
Vajon lármas?	▼			A zsidó állam	▼		
		Görbült Az ábécé kezdetje	▶				
		▼					T
		Ellenérték Okmány fele!	▶		Én, ..., ő	▶	
		▼			Német személyes névmás	▼	
		Jemeni nagyváros Leves	▶				
	Kis, kicsi (német) Római 50	▶	▼				Az áram- erősség jele (fizika)
—	▼						▼

AZ IMA EREJE

Egy sikeres üzletember pünkösdkor elment a templomba, és felült a karba, talán nosztalgiaázní akart, mindenesetre jólesett neki onnan fentről részesülni a templomi szentséges történésekből. Magán is csodálkozott, hogy miért is tetszik neki egy ilyen templomi óra, hisz ami a templomban folyik, az tökéletes ellentéte annak, amit ő nap mint nap végez. A templomban az emberek komótosan lépegetnek be a templompadba, komótosan foglalják el helyüket, valami fura lassúsággal nyitják ki az énekeskönyvet, a lelkész is lassított hangnemben olvas fel a Bibliából, és az úrvacsorára is olyan alaposan lépkednek az emberek, mintha legalábbis a Himaláját másznák meg, ahol minden lépésnek biztosnak kell lennie. Az üzletember karrierje során mindenhová eljutott, ahová el kellett jutnia, függetlenül attól, hogy beszélte-e az ország nyelvét vagy sem, üzleti kapcsolatok épített ki nyugati és keleti országok cégeivel. Cikázott a világban, mindenhová eljutott, ahova el akart jutni.

Az úrvacsorai körből visszafelé tartva hirtelen mintha megvilágosodott volna, megérezte és megértette, hogy mit ad neki ez az évente négyszeri úrvacsoravétel. A templomi idő szentséges mozdulataiban a megfékezett idő gyönyörűsége nyilvánult meg. A templomi idő a cikázó mindennapokat megállítja, a sürgető feladatok éles lándzsáit rendre utasítja, az itt és a most meleg fürdőjével, tápláló eledelével, az elfogadó szeretet biztonságos ölelésével arra készíti, hogy mindig sarkalló vágyait pihentesse. Pihenjete, vágyak, ábrándozások, tervek, hadd élvezzem a megszentelt idő lassú percegését. Máskor futok eleget. Most pihenek. És amilyen lassan csak lehetett, odalapozott az énekeskönyvben a záróénekhez.

SZÉKELY KINGA RÉKA

Ima ajándékainkért

„Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol a moly és a rozsdá megemészti, és ahol a tolvajok betörnek, és ellopják, hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben, ahol sem a moly, sem a rozsdá nem emészti meg, és ahol a tolvajok sem törnek be, és nem lopják el. Mert ahol a te kincsed van, ott lesz a te szíved is.” (Mt 6,19–21)

Most nem kérni akarunk tőled, örök Ajándékozó, hanem megköszönni mindazt, amit eddig oly bőségesen kaptunk. Ajándékaidban akarunk gyönyörködni, s különösen azok fölött elidőzni, amelyeket nem lehet papírba csomagolni vagy ajándékczacskóba rejteni. Azokért az ajándékokért vagyunk most a leghálásabbak, amelyeket sem a rozsdá, sem a moly meg nem emészthet, amelyeknek nem jár le a szavatossága és meg sem ízetlenülnek.

Legyen hála az élet ajándékáért, amely által lehetőséget kaptunk harmatban fürdő világodban járni. Legyen hála, hogy szerető szívek vártak, akik kézen fogtak ebben a nagyvilágban, és mindig megmutatták szeretetük fénye által a haza vezető utat, hogy ne féljünk, és el ne tévedjünk. Legyen hála a simogató kezek drága melegéért, a mosolyokért, amelyek egy életre és azon túl is összekötnek. Legyen hála a reggeli fényért, rigófüttyért és a hosszú-hosszú őszért, legyen hála a termésért, a virágért, a nyomunkba lépők hűségéért, szeretetéért. Legyen hála a templom csendjéért, a hívogató harangzóért, az együtt dobbanó szívért és a soha el nem múló szeretetért. Legyen hála, hogy nem csak létet kaptunk, egyszer az örök élet honába is rendre-sorba megérkezünk.

Milyen jó „földig hajolva” vagy csak néhány percre megállva, de megköszönni neked megannyi csodás ajándékod, hisz veled élve, lélegezve, munkálkodva mind mérhetetlenül gazdagok vagyunk, s már felismertük azt is, hogy

ezt a kincsiünket moly nem eszi, rozsda nem rágja, el sem romlik, és tolvajok sem tudják ellopni, mert örök benne minden, hiszen töled érkezik közénk, Istenünk. Legyen hála, hogy gyermekeidként élhetünk ez általad alkotott gyönyörű világban, legyen hála, hogy belénk oltott lélekszikrád mindig képes hozzád emelni, hogy mindig van lehetőség hozzád vissza- és megtérni, hogy lássuk jó ajándékaid, és szerető gyermekeidként éljünk e világban. Ámen.

MAKKAI-ILKEI ILDIKÓ

AJÁNDÉKAINK

Bármennyire is mérlegelek, próbálok listát készíteni önmagam számára, rá kell ébrednem, hogy az életem önmagában ajándék. Ezt a létet ajándékba kaptam, mondhatnám papi kifejezéssel, hogy adományba kaptam az enyéimtől. Ide, az enyéim közé sorolom és számon tartom, mint jó és hű rokonomat, patrónusomat, a mindenható Istent is. Mennyi mindent kaptam és kapok tőlük naponta. Egy egész emberi lét! – dolgozva, hálát adva nem elég kifejezni azt. A létezésen túl és azon keresztül ajándékba kaptam az erőt. Itt nem csupán a fizikai szívósságra, munkabíráásra gondolok, hanem a lelki erőre, amely táplál, olykor biztat, megnyugt és újjászül. Aztán kaptam érzékenységet a világban való apró szépségek, parányi csodák, kincsek meglátására, észlelésére. Föld, fák, füvek suttoznak nekem öröklétről, erőről, türelemről és az újrakezdés szent titkáról. Arról győznek meg engem naponta, hogy óvni, őrizni, gyógyítani jó és szükségszerű, mint ahogy lehullatni, elhagyni is kell olykor. És ez így van jól, így van rendjén. Igazuk van: fogadj be, hajts ki, adj, aztán engedj. Annyi mindent ajándékba kaptam eleimtől. Mint a léleklátást, egyfajta tudatalatti megérzést, odahajlást, irgalmat, megbocsátást és az együttérzést. Ajándék, a legszebbek és legértékesebbek, mint két csodás igazgyöngy, két gyermekem, s ki megtart és összefog, kire támaszkodhatom, ha erő feletti az út, a férjem, a társam. Ajándék az életemben megtartó családom, akik nélkül semmi lennék. Akik nélkül értelmetlenné válna talán egész hátralevő életem. Ajándék minden egyes nap és perc, a szép és a megpróbáló is, mert újra és ismételten megtanít nekem valamit a létről, az életről. Ajándék minden régi tárgy, amely csendes alázattal emlékeztet a tűzhelyet őrzők összefogó, szent hivatására. Megfőzni a táplálékot a tieidnek szent dolog, és a megismételhetetlen kötődések egyike, akárcsak az úrvacsoravétel: lélekkel telített. Ajándék Kálnok, az otthonunk. Ajándék, hogy lelkeszként, emberként, nőként, asszonyként és édesanyaként otthon lehetek ebben a paradicsomban. Ajándék a szolgálat az ácsolt templomtorony alatt, őrizője lenni egy tenyérnyi gyülekezetnek. Reményt, hitet kapva továbbadni lélekkel ezt a reménységet és hitet. Ajándék a holnapról álmodni, és, igen, ajándék a mában dolgozni.

DIÓHÉJBAN AZ UNITÁRIUS IMÁDSÁGIRODALOMRÓL

Az imádság és a helyes imádkozás kérdése mindenkor gondolkodásra és elmélkedésre készítette a keresztény közösségeket, köztük a mi látszólag jelentéktelen unitárius egyházunkat is.

Közismert, hogy Dávid Ferenc is foglalkozott az imádság kérdésével. Munkássága első felében, az 1570-es évek közepéig a reformáció vezéregyéniségeihez hasonlóan maga is Krisztus imádása mellett foglalt állást. 1568 tavaszán a második gyulafehérvári hitvitán egyebek mellett ezeket mondta: „Abban nincs vita, hogy az ember Jézus Krisztus Isten, [...] Ezt mondom hát: ezt az embert, aki a Szentlélektől fogant, imádni kell, hiszen nem pusztán csak ember, hanem benne lakozik az istenség egész teljessége [Kol 2,9], amint azt az összes istenfélő beszéde bizonyítja. [...] kijelentem, hogy Jézus Krisztust, az ember-Istent annyival inkább kell imádni, mert nélküle és az ő ereje nélkül nem is létezhet igaz imádás. [...] Én tehát vallom, hogy imádom Jézus Krisztust, aki a Szentlélektől fogant és a szűz Máriától született, és azt mondom, hogy nélküle nem lehet igaz imádat. Azért imádom őt, mert az Atya parancsolta meg nekem.” (Ford. Buzogány Dezső)

Az 1570-es évek közepe táján Dávid Ferenc elsősorban Jacobus Palæologus egyik legeredetibb antitrinitárius gondolkodó hatására változtatott krisztológiai felfogásán. Palæologus alapján elfogadta, hogy Jézust csak a nyelvi szegénység okán mondják Istennek, hasonlóan azokhoz a királyokhoz, bírákhoz, prófétákhoz, akiket a Biblia istennek (Elohim) nevez. Palæologus tanítása szerint Jézus küldetése az volt, hogy a zsidók királya legyen, a zsidók azonban megölték őt. Az elmondottakból következik, hogy a harmadnapon föltámadt, majd mennybe ment Jézust szükségtelen imádni (*adoratio*) és segítségül hívni (*invocatio*). Számára csak a mennyei uralom tartatott fenn mindaddig, míg másodszer is eljön, hogy ítéletet hirdessen igazak és hamisak fölött, ezt követően valósul meg az új Jeruzsálem, de hogy erre mikor kerül sor, azt fölösleges találgatni.

Dávid Ferenc tehát Palæologus segítségével jutott el a nonadorantizmus tanáig, ennek lényegét röviden így foglalhatjuk össze:

1. Isten szigorú parancsa, hogy az Atyán, az ég és föld teremtmőjén kívül más nem imádkozható.

2. Krisztus is azt tanította, hogy az Atyán kívül senkit sem kell imádni.

3. Az igazi imádás lélekben és igazságban történik és az imádság egyedül az Atyára irányul.

4. A Mi atyánkban nem Krisztust, hanem az Atyát szólítjuk meg, hozzá intézzük kéréseinket.

Dávid Ferenc szerint a Szentírásban az Atyára és a Fiúra vonatkozó kifejezések, noha látszólag azonosak, jelentésük tekintetében mégis világosan elkülöníthetőek. Az Atya a világmindenség teremtmője, a Fiú csak az újjáteremtésben kap szerepet, az Atya által. Krisztus imádságát (*adoratio*) is ebből a perspektívából kell vizsgálni. Ez az *adoratio* a Krisztusban való hit megvallása, de nem az ő Istenként való imádása.

Ezzel a felfogással ellentétes a Socinus Faustus nyomán sociniánusnak nevezett krisztológia. Socinus és erdélyi követői azt vallották, hogy Krisztus az Istentől kapott hatalmáért és istenségeért imádkandó (*adoratio*) és segítségül is hívható (*invocatio*).

Krisztus imádkozhatóságának vitájában az invokáció, Krisztus segítségül hívása jóval fontosabb volt az adorációnál, Krisztus imádsásánál. Enyedi György 1592-es püspökségétől kezdve kizárólag az *invocatio*, azaz a segítségül hívás kapcsán merültek fel viták. Krisztus imádsága, adorációja pedig nem volt központi kérdés. Ennek az a magyarázata, hogy Enyedi, majd az ő követői különbséget tettek a Krisztusnak is kijáró *adoratio civilis*, és a kizárólag Istennek járó *adoratio religiosa* között. Az *adoratio civilis* tiszteletet jelent, olyan tiszteletet, amelyet a keleti népek a királyi- iknak és a birodalom uralkodóinak adtak, hogy ezzel is kifejezzék alávetettségüket. Krisztust megilleti ez a tisztelet, azaz az előtte való meghajlás, leborulás, ez az *adoratio* azonban különbözik az egyedül Istennek járó adorációtól. Ebben az értelemben tehát a Krisztusnak kijáró „imádat” adorációt, *reverentiát*, tiszteletet jelent.

A 17. század közepéig az unitárius egyházban több krisztológiai irányzatot és ezek árnyalatait kell megkülönböztetni. A legfontosabbak: 1. az ún. antitrinitárius, a Basilius István, Hunyadi Demeter, Blandrata György által képviselt irányzat; 2. a Dávid és Palaeologus radikális tanítását követő nonadorantisták; 3. a Socinus krisztológiáját elfogadó mérsekeltek; 4. egy negyedik csoportot alkottak az ún. szombatosok. Ezek mind a bevett unitárius religió színárnyalatai. Természetesen ezek az

irányzatok vitában álltak egymással, de az 1630-as évekig egyik irányzat sem vált dominánssá. Végül különféle okok miatt a sociniánus csoport erősödött meg, természetesen a nonadorantisták és szombatosok rovására. A köztük kiéleződő teológiai, hatalmi és személyes ellentéteknek az 1638-as dési komplanáció vetett véget. Ezzel a mérsékelt irányzat lett dominánssá, amit az egyszerűség kedvéért nevezzünk sociniánusoknak. Ők mindent megtettek annak érdekében, hogy az unitárius egyházba is bevezessék Krisztus segítségül hívását (invocatio). Ez nem ment olyan egyszerűen, az 1626-ban kiadott egyházi rendtartásokhoz fűzött 1629-es megjegyzések pl. előírták, hogy „Krisztus Urunk nevét a közönséges imádságokban, közvetlenül, gyakrabban hívják segítségül”. A prédikációk záradékában is Jézus Krisztus nevét invokálták, hogy a hallgatók e gyakorlatot megszokják. Krisztus imádása kérdésében a lengyel származású püspök Radecke Valentin járt elől.

A 17. század derekára a nonadorantista örökség lassan feledésbe merült, vagy csak egy nagyon szűk elit tudott róla.

*

Az előbb vázolt dogmatikai különbségeket szem előtt tartva vessünk egy pillantást az imádkozás unitárius gyakorlatára és liturgiájára.

A 16. századi unitárius liturgiáról nincsenek pontos adataink. Amit biztosan állíthatunk, az, hogy az éneklés és prédikáció mellett az istentisztelet része volt az imádság és a miatyánk is. Volt azonban egy olyan radikális csoport – az imént felsorolt három csoport mellett –, amely minden kötött imaformát elutasított. 1575-ben a gyulafehérvári zsinat százsz lutheránus papjai ítékeztek négy székelýföldi unitárius papnak a miatyánkról, az ünnepekről, a lélekről és Krisztusról vallott eretnek nézetei fölött. Tövisi Máté, Temesvári Ambrus, Szigeti Jakab és Erdődi András téziseikben elutasították a kötött imaszövegeket, az állandó ünnepeket, köztük a vasárnapot, valamint a lélek halhatatlanságát és az úrvacsorát.

A felsoroltak radikalizmusa elsősorban Székelýföldön jelentett problémát, de Kolozsvárott is hasonló gondolatok fogalmazódtak meg egy rövid ideig itt működő lengyel antitrinitárius lelkész tollán. A városi tanács Heltai Gáspár hathatós közreműködésével eltávolította Kolozsvárról az efféle tanokat hirdető prédikátorokat. Talán nem egészen mellékes, hogy Heltai 1570–1571 táján az első nyomtatásban megjelent unitárius imakönyvben ezeket írta: „Tudom, hogy még a Pater Noster

tünektek nem jó. Nem hogy valamely jámbornak tanácsa avagy munkája tünektek jó volna.” Heltai imakönyvének forrása a német Johann Habermann lutheránus lelkész népszerű imakönyve volt. Ennek magyarártásakor a szentháromságra vonatkozó összes helyet átdolgozta, de nemcsak dogmatikai változtatásokat eszközölt az eredetin, hanem az imádságokat is jelentékenyen átformálta. Ilyen pl. a hétfői napon elmondandó fejedelemért való könyörgés, amelyet Erdélyre aktualizált. Heltai így fohászkodik: „...e mai napon könyörgek tenéked minden keresztyén királyok, fejedelmek, bírák, tanácsok és tisztartókért, kiváltképpen a mi méltóságos és becsületes fejedelmünkért, ki e mű megnyomorodott országunknak gondia viseleie és oltalmazója, és mű városunkbeli bírákért és tanácsokért, [hogya] bölcs tanácsokkal a szegény országnak és a mű városunknak nyugodalmot és csendességet szerezhessenek...

...alázatosan könyörgek tenéked, hatalmas Isten, hogy a töröknek és minden egyéb kegyetleneknek szüveit megenyhicsed...”

Megjegyzésre érdemes, hogy Heltai „unitárius” imakönyve átlépte a felekezeti határokat, a Fejedelmekért való imént idézett könyörgést pl. az 1632-ben kiadott lőcsei evangélikus imakönyv változtatás nélkül átvette. Heltai fejedelemért mondandó imádsága a 18. századi unitárius imakönyvből is visszaköszön.

A Heltai imakönyvéhez hasonló felépítésű könyörgéses könyv – azaz a hét minden napjára írott imádság – csak a 17. század második felében, 1659 körül fogalmazódott meg, a kolozsvári kollégium tudós tanára, Árkosi Tegző Benedek tollán.

A kéziratban maradt *A hétbéli minden napokra íratott és szükségéinkhez alkalmaztatott imádságos könyv...* címet viselő műben a hét minden napjára írott elmélkedéseket olvashatunk. Árkosi Tegző műve nem *ars orandi*, és a cím ellenére nem is kegyességi mű, hanem traktátusok füzére a legfontosabb unitárius dogmatikai tételekről. A keresztyén olvasóhoz címzett ajánlást és előljáró intést négy teológiai traktátus követi. Az első, az Istenről szóló fejtegetés több mint félszáz oldal, ezt a miatyánk minden szentenciájára írott imádságfüzér zárja. A második egy-egy, a *munus triplex Christi* Krisztus hármas tisztségét tárgyalja, a harmadik a Szentlélekről szól, majd ezt követik a hét napjaira rendelt elmélkedések és imádságok. Árkosi művének fontosságát mindennél ékebben bizonyítja, hogy 1733. január 13-án a kolozsvári konzisztórium azt a határozatot hozta, hogy minden vizsgára (cenzurára) menő

atyafinak legyen meg, s azt mindenkor szorgalmasan tanulják. Árkosi szorosabban véve nem tekinthető a nonadorantista hagyomány követőjének, ám maradéktalanul a sociniánusok táborába sem sorolható. Imádságos könyvének kiadásával és elemzésével adós a kutatás, az azonban megállapítható, hogy művére a remonstráns szerzők voltak nagy hatással.

A 17. század utolsó évtizedeiben az imádkozás gyakorlata még nem volt úgy szabályozva, mint a későbbiekben. Az imádkozás és naponkénti könyörgés formáját illetően az 1623-ban kiadott *Imádságos könyvecske, melyet naponként olvashat minden rendbéli keresztyén ember...* adhatna eligazítást, sajnos egyetlen csonka példánya elveszett.

A könyörgés módját és mikéntjét illetően a 17. században hiába keresünk a református Medgyesi Pál vagy Szilágyi Tönkö Márton *ars orandijához* hasonló imádságelméleti munkát, ilyen nem készült. A konzisztórium végzései azonban több alkalommal foglalkoznak az imádkozás kérdésével. 1654 júniusában a derzsi zsinat kimondta, hogy a papok éljenek azokkal a könyörgésekkel, melyekkel „a boldog emlékezetű Enyedi György, Toroczka Máté és Járai Sámuel éltenek”.

Az 1650-es évekből származik az a kéziratos prédikációs kötet (MsU 262), amelynek másolói több roppant izgalmas szöveget és prédikációt hagyományoztak az utókorra, címe *Conciones Vetustissimæ*. Az Istenhez intézett könyörgés fontosságáról, hasznáról és helyes gyakorlatáról a Zsolt 6-ra írott prédikációban olvashatunk. A szerző négy pontban foglalja össze az imádkozás hasznát, majd a lezárásban így biztatja az olvasót: „Azokáért méltó, hogy az Isten lelkét is kérjük, az ki mi bennünk jól gerjessze az imádságnak buzgóságát, méltó az is hogy az régi szenteknek imádságokat formául, például vegyük, kik az istennek szent lelkétől indítatván az ő ügyökben foganatoson imádkoznak.”

Ugyanebben a kódexben olvasható a Jn 16,26-ra írott prédikáció az unitárius imádkozás gyakorlatáról szól, arról, hogy 1. mi a könyörgés; 2. mi móddal kell könyörögni; és 3. mi a haszna ennek.

E rövid, az imádság gyakorlatát ismertető kiterő után vessünk egy pillantást a 17. század imádságoskönyveire. Valószínű, hogy soha nem kerülnek már elő azok a szövegek, melyeket egykor Kénosi Tözsér és Uzoni Fosztó láttak. Különösen izgalmas lenne p. Bölöni Bedő Pál püspök 1686-ban készült imakönyve, ennek forrásai a héber tudományosság ál-

tal jelentősnek tartott két rabbi, Szaadja ben József Gáon (882–942) és Jokanán ben Zakai (30–90) szövegei voltak.

Az unitárius kéziratos imakönyvek számbavétele még nem történt meg, néhány markáns szöveg szerzőjét azonban már azonosították a kutatók. Ilyen pl. a Jövedécsi András nevéhez kapcsolt *Precationes quotidianæ* (Mindennapi imádságok MsU 45) című imakönyv vagy Thoroczkai András (MsU 1399) 1670 körül másolt szövege.

Nyomtatásban a 17. század végén két unitárius imakönyvet adtak ki, az első 1695-ben jelent meg Kolozsvárott és a Koncz Boldizsár és Járai János könyörgéseit tartalmazza.

A második az 1700-ban megjelent *Imádságos könyvecske, melyet naponként olvashat minden rendbéli keresztyén ember*. Ez utóbbi szerkesztőjét nem ismerjük, az imádságok felületes vizsgálata után látni, hogy a szerkesztő korábbi imakönyvek szövegeit vette át. Pl. Thordai János, Várfalvi Kósa János, Koncz Boldizsár, Heltai és Szenci Molnár Albert imádságaival találkozunk a kötetben.

Az Imádságos könyvecske...
1700. évi kiadása

A különféle szerzők imádságait elolvasva talán elhamarkodott arra következtetni, hogy a szerkesztő 1700-ban is az unitárius közösség sokszínűségét tarthatta szem előtt. Az a hipotézisem, hogy az 1700-ban kiadott imakönyv nemcsak címében, de tartalma nagy részében is azonos azzal az 1623-as imakönyvvel, aminek egyetlen csonka példánya egyelőre nem került elő.

Ezzel át is lépünk a 18. századba. 1701 júniusában a kissárosi zsinat kimondta, hogy az alkalmi imákban kerülni kell a sértegetést, a közjóért, az előljáróért, a királyért és császáráért kell imádkozni a Szentírás szerint. A mindennapi, a gyülekezetben elmondott könyörgésekkel gond lehetett, mert a zsinatnak 1747-ben újólág szabályozni kellett az imádkozás módját. A konzisztórium azt tapasztalta, hogy „a könyörgésben extemporaneusok” gyakorta megbotránkoztatták a gyülekezetet azzal, hogy könyörgéseikben olyan szavakat használtak, „melyek nem illenek keresztény emberhez”. A konzisztórium elrendelte, hogy előre elkészített könyörgésekkel éljenek, s azokban olyan szavakat használjanak, melyek a Szentírás szavai, de „nem átkozódók, mert, ha ki keres, az a Szentírásból is találhat”. Talán nem egészen véletlen, hogy az Agh Istvánnak tulajdonított első unitárius agenda, a *Modus rerum agendarum* is ebben az időben készül el. Agh nagyon határozottan nyúlt hozzá az egyházi rendtartáshoz, a mindennapi könyörgések rendjét megváltoztatta, eltiltotta a könyörgéseket bevezető invokációt, az ének végétével a könyörgéshez kell látni. A 1747-es konzisztórium határozatot megismételve, leszögezte, hogy a papok előre tanulják be az imákat, s a gyülekezet előtt minden „magahányás nélkül” mondják el, hogy a nép rá tudja mondani az áment. A könyörgésekben élhetnek ugyan a Szentírás szavaival, de mindenekelőtt az érthetőségre kell törekedni, „nem hibázik a pap, ha az imádságot nem mindenütt formálja is a Szentírásból vett szókkal, csak másképpen helyesen és világosan legyen formálva az imádság” – írja. Kerülni kell közönséges és alávaló dolgokban előforduló szavakat és a rögtönzést, amit már a konzisztórium is megtiltott. A pap jól tanulja meg a könyörgést, ha szóról szóra nem képes megtanulni, akkor legalább azon igyekezzenek, hogy az imádság „rendjét és módját előre jól érezzék”. Ha erre sem képesek, az eklézsia engedélyével, az előre leírt saját könyörgéseket felolvashatják.

Krisztus invokációjának kérdésére is kitér az Agh István-féle rendtartás. Krisztus invokációja különösen úrvacsoraosztáskor nemcsak elváb-

rás volt, hanem előírás. Az *Ágenda* így fogalmaz: „lévén pedig ilyen alkalmatossággal hely az Úr Krisztusnak is imáadására és Krisztusunkhoz való háládatosságunknak megmutatására, nem kell elmulatni ottan édes Jézusunknak is hálát tulajdonítani, hogy nem sajnálatta Isten akarattya szerint érettünk életét is letenni.” Az *Ágenda* III. fejezetének 5. cikkelye egy pótlást tartalmaz, e szerint mikor a könyörgést Krisztushoz intézték, nem mondtak miatyánkot. Ebből később nagy baj származott. Egy Kapusi Miklós nevű pap a határozatot félreértette, s a zsinaton történeteket úgy adta tovább, hogy az unitáriusok megtiltották a miatyánk elmondását. A zsinat az *Ágenda* tárgyalásakor csak azt hagyta meg, hogy úrvacsoraszertés közben a Krisztushoz intézett könyörgés után nem kellett miatyánkot mondani. Az unitáriusokat feljelentették, s a püspöknek a Guberniummal kellett tisztázni, hogy templomainkban minden istentiszteleten kétszer mondják el a miatyánkot.

A 18. század legnépszerűbb imakönyvét Szentábrahádi Lomárd Mihály 1746-ban tette közzé, címe: *Sokféle szükségünkhöz alkalmazott könyörgések*. Az összesen 144 könyörgést tartalmazó, magánhasználatra készült imakönyv forrásának pontos azonosításával adós a szakirodalom, valószínűleg német nyelvterületen kell keresni. Talán Szentábrahádi hallei tanulmányai is közrejátszottak a névtelenül közzétett imakönyv összeállításában. A szakirodalom ugyan egyetlen kiadását tartja számon a 18. században, a fennmaradt példányok azonban még legalább két 18. századi kiadást igazolnak. A 19. században is többször megjelent, joggal gondolhatunk arra, hogy ez volt a legnépszerűbb imakönyv.

A század második felének népszerű szerzői Koronka Antal és Albert János voltak. Koronka túlcicomázott könyörgései a kor divatjához igazodtak, a mai olvasó kuriózum gyanánt szemezgethet ezekből, esetleg elmosolyodhat a pihegő kebelből kiszakadó, kedvtelen érzelmek közt el-sóhajtott ima-fohászon. Különösen kedvesek pl. azok az imádságok, melyekben a férfi szerző érzi át a szülés fájdalmait: „Ím’ keserves kínok között eseng feléd szolgáló leányod, nemi rendeltetése’ nehéz pályáján. Megérkeztek a’ szomorú pillanatok, melyekre mindig félelmesen tekintett míg reményes napjai tartának, ’s lelke előtt leng már a’ siralomnak éneke: amelly félelemtől féltem’ az jöve reám ’s amitől tartottam az esik rajtam. Nehéz – oh! nehéz órája a’ női életnek, ’s drága az anyai nevezet! – Egy erőtelen testnek állani ki e’ küzdelmet – e’ kétes viadalt! Istenem! Milly terhes igát mérél az Éva leányaira!”

A 20. század unitárius szerzői közül Boros György *Szívemet hozzád emelem. Elmélkedések és imádságok nők számára* (1898) című, négy kiadást is megért imakönyve az első a sorban. A szerző „a női szív érzelmeinek és kívánságainak határtalan tengeréből” gyűjtötte össze az imákat. Vári Albert is az olvasott auktorok közé tartozott, *Imádságos könyve* 1925-ben jelent meg, ünnepi, hétköznapi és alkalmi imádságokkal. Hasonló felépítésű a Kiss Elek püspök 1969-ben megjelent *Unitárius imakönyve* is. Időrendi sorrendben a Kovács Lajos püspök által szerkesztett és 1983-ban kiadott *Imakönyv híveink használatára* zárja a sort. Harminchét lelkész imádságát szerkesztették kötetbe, talán mindmáig ez a legnépszerűbb 20. századi unitárius imakönyv. Második és utolsó kiadása 1990-ben jelent meg.

A 21. században több lelkész is jelentetett meg ima- és prédikációskötetet. A kegyelet jegyében csak az elhunyt lelkészek nevét sorolom fel betűrendi sorrendben: Bencző Dénes, Katona Dénes, Kedei Mózes, Pataki András.

Az imádkozás gyakorlata nem századokhoz kötött, a stílus lehet, hogy magán hordozza a kor divatját, de az érzelmek, az Istenhez való tartozás, keresés, perlekedés, hálaadás, kérés – örök. Egy több száz éves unitárius imakönyv egyik könyörgését felidézve fohászkodjunk azért, hogy a keresztény lelki tanítóink és közösségeink megmaradjanak:

„Adj a te eklézsiáidba vigyázó, jó lelkű pásztorokat, tanítókat; jó példájú embereket, véneket és ifjakat, kik bölcsen, szentül és sérénységgel az ő hivatalukban járván, az ellen mondókat szelídséggel és békességes tűréssel meggyőzhessék, a nyájnak juhait el ne széledjenek, vagy el ne fogyjanak, hanem szaporodjanak; sőt minél inkább igyekezik őket eloszlatni, annál inkább összevegyeskedjenek az igaz hit és a tiszta szeretet által.”

A hívek szolgálatában

100 éve jelent meg az ... (vízsz. 1.), ... (vízsz. 42.) magyar–latin szakos tanár szerkesztésében. A korábban önállóan megjelent ... (vízsz. 23.) énekek 1924-től részei az énekeskönyvnek. Ez a kötet újra a köztudatba emelte két unitárius zsoltárköltőnk, ... (függ. 15., függ. 4.) nevét.

Vízszintes: 12. Csodálkozást kifejező indulatszó. 13. Foggal az ehető részt teljesen leszed. 14. Legelőn található! 15. Cselekvésre ösztönző. 17. Jogvitával kapcsolatos. 18. Kezslábas. 21. Űrmérték (1 dm³). 22. Zavaró körülmény. 25. Tág (ruha). 26. Fekvőhelye. 27. Akadályon szökéssel túljutó. 30. Dánia az olimpián. 31. Állóvíz. 32. Széchenyi István gróf híres műve (1830). 34. Dublór hangzói. 35. Adott helyzetben létezni enged. 36. Jégkorongpálya alapja. 38. Nemesfémdarab! 39. Ragadozó madárfajta. 41. Egyféle műtestrész. 45. ... Alexander Milne (angol író, Micimackó megalkotója). 47. Kaméleon testrésze! 48. A spanyol trónörökös hercegnő. 49. Hirtelen támadt eső. 50. Színésznő (Meg). 51. Délkelet-angliai grófság. 52. Asztácium vegyjele. 53. Norvégia fővárosa. 55. Hunor és Magor édesanyja. 57. Állami illeték. 58. Friss állapotban.

Függőleges: 1. Közlekedési sáv. 2. Macskahangot hallató. 3. Majdnem kiűt! 5. Páros bánat! 6. Közepére siető! 7. A vese és a kiválasztórendszer szakorvosa. 8. Sopánkodva szól. 9. Tűzzel elemészt. 10. A tenger hullámaint megszemélyesítő nimfák egyike a görög mitológiában. 11. Kolozs megyei falu. 13. Kevert szín. 16. Török eredetű, gyümölcszselészerű édesség. 19. Csillapodik, nem fokozódik. 20. Kissé illuzórikus! 24. Duplán: sportfogadás. 28. Tegezni kezd! 29. Mély sertéshang. 33. Fiú párja. 35. Hőmérséklet értéke. 36. A sör egyik alapanyaga. 37. Gyorsan észlelő, készenlétben levő (személy). 40. Vonalzó (régiesen). 42. Nagyon szegények. 43. Dél-amerikai füves puszta. 44. Legendás történet. 46. Házastárs apja. 54. Gyakori kínai név. 55. A távolba. 56. Huzalszakasz!

1	2	3	4	T	5	R	6	7	8	9	10	11	K
12					13						14		
15					16				17				
18		19				20	21						K
22					23					24		25	
26					27	28			29		30		
31		32					33	34		35			
I	36				37		38			39	40		
41						42		43				44	Á
45		46			47			48					
49						50				51			
52		53			54		55			56	57		
K				M						58			

AZ IMA EREJE

Ica néni szolgálati időm fogadó gondnokának a felesége, aki, amíg egészsége engedte, lelkesen, jóindulattal, időnként fájdalmas, de valós ténymegállapításokkal gazdagította közösségünket. Egy baleset nyomán, amelyben combcsontja eltörött, többnyire ágyhoz, de mindenképpen szobához kötött életmódra kényszerült. Az egészséges és mozgásában nem korlátozott ember mindig lelkiismeret-furdalással lép be egy beteg ajtaján. Vajon mit fog mondani a beteg, milyen szemekkel néz az egészségesre, lesz-e benne düh, vádolni fogja-e Istent vagy a látogatót, megkérdezi-e, hogy ezt érdekelte-e? Hisz bármelyik kérdést teszi fel, a válasz mindig vagy kényelmetlen, vagy egyáltalán nem létezik. Ica néni mosolyogva fogadott, az ágya és a szekrény közötti asztal melletti székre ültetett. A szekrény üveges része telis-tele volt rakva unokái és dédunokái fényképével, megannyi kacagó, gyönyörű fiatal felnőtt és gyermek. Ahogy a beszélgetés a fényképeken lévőkre terelődött, lelkendezve beszélt arról, hogy milyen tervei vannak. Mindegyik unokájának már eddig megvarrta a székelyruha-kötényét, ő maga hímezte azokat, és most a dédunokák számára tervezi megvarrni, kihímezni ezeket. Pedig ereje csak annyi van, hogy az ágyból felkelve néhány lépést tesz a szobában.

Istenem, én is így akarok megöregedni! Ülni egy szobában, és bár fáj a lábam, a hátam, és erős a szemüvegem, de körülöttem sokféle színben pompáznak a cérnagomolyák, és lássam a virágmotívumokat, és hímezzem azokat a kötényekre, és horgoljam a csipkét, és olyan sokan legyenek unokáim és dédunokáim, hogy fényképük ne férjen a szekrény üveges részén.

SZÉKELY KINGA RÉKA

FARKAS ÁRPAD

1944-2021

DSZEGOK LÖTÖK MAJD RAM
ANRA PEDIG VERÉB VÖLNEK
S PEREG MAJD A TOLLAM
RABOL TINTA CSEPEG
NEM LESZÉK NAR

OSOVA

REDE

2021

Ima az emberért

Teremtő és gondviselő Istenem! Téged szólítalak meg, aki ezt a világot megálmodtad, s a naprendszer szövevényes útvesztőjében elhelyezted kicsiny, törekeny bolygónkat, hegyekkel csipkézted, óceánokkal frissítetted, virágokkal tetted termést és új magot ígérővé, állatokkal népesítetted be, s az ilyenformán megalkotott lélettérben elhelyeztél minket, embergyermekeidet.

Az emberért imádkozok most, egyik legtörekenyebb teremtményedért. Mert úgy alkottál meg minket, hogy kicsinyeink a leggyámoltalanabbak legyenek, s így szülői vagy felnőttgondoskodás híján életük első néhány évében életképtelenek. Az özike és a kiscsikó születése után néhány óra alatt talpra áll, s néhány hónap után önállóan legelészik. A kismadarak pár hét alatt röpképesekké válnak. Csak mi, emberek szorulunk éveken át tartó segítségre, míg megtanulunk járni, beszélni, egyedül öltözködni és enni. Elesetségünkben azonban szerető szülőket, gondoskodó felnőtteket rendelsz mellénk, akik által újszülöttkorunktól megtanulhatjuk, hogy te nemcsak a teremtett világ szépségeiben vagy a hit megmagyarázhatatlan, de érezhető, mindent átszövő pókhálóján, hanem az embereken keresztül is megmutatod irántunk érzett szereteted. Köszönöm hát neked mindazokat, akik szeretnek, és akiket szerethetek.

Köszönöm, hogy megáldottál a választás és döntés lehetőségével, hogy ránk bízod, milyen úton járunk, akkor is, ha a ránk ruházott szabad akarat lehetővé teszi a tévedéseket és eltévelyedéseket. Így a magunk útját járhatjuk, amilyen ott van a fejlődés és a tökéletesedés lehetősége is az elbukás félelme mellett, időnként pedig megadod nekünk a bölcsességet, hogy a kudarcokból is tanuljunk és épüljünk. Kérlek, Istenem, segíts meg minket, hogy ezt a szabadságot ne egymás ellen használjuk, hogy érjen véget a gyűlölködés és a háború, az igazságtalanság és a kizsákmányolás, és tanuljunk meg a teremtett világgal és egymással olyan összhangban élni, mint amennyire egymásra utaltak vagyunk.

Köszönöm, hogy belénk oltottad a növekedés és a fejlődés ajándékát, s mellé a világot megismerni akaró kíváncsiságot és szándékot, amely állandó tanulásra sarkall. Add, hogy ne csak információk sokaságát sajátítsuk el, hanem a világot egyre jobban megismerve, tudásunkat környezetünk és embertársaink javára tudjuk fordítani!

Kérlek, add, hogy minden ember fel tudja ismerni elhivatottságát és feladatát az életben; meglátni, hogy hol a helyünk és felvállalni a küldetésünket, hogy ezt a világot szebb és jobb helyé tegyük magunk és mások számára! Adj nekünk tiszta szívet, amely megvilágítja gondolatainkat és meghatározza tetteinket!

Hallgasd meg imánkat, bárhol és bárhogyan szólunk hozzád, áldd és szenteld meg téled ajándékba kapott emberi életünket! Ámen.

RÁCZ MÁRIA

IMÁBA VÁGYOTT ÉLETÜNK

Ahogy az ember egyre beljebb lépet az élet erdejének sűrűjében, úgy gondolom, azt is egyre jobban érti és érzi, hogy az imádságnak micsoda ereje van, és hogy általa nem csupán magának, hanem másoknak is változást, erőt hozhat. Furcsa életszerűség azonban, hogy az ima csodájáról bárkit is meggyőzni képtelenség, hiszen épphogy nem a szavak által vagy az észérvek által lesz valós, hanem csakis a megtapasztalás adhatja meg az egyénnek a meggyőződést.

Miközben manapság már nemcsak termékeket, hanem gyakran vélelmet is készen kapunk, miközben nagyon nehéz úgy járni-kelni, hogy ne essünk abba a tévedésbe, hogy miénk az abszolút igazság, az imádságos belső szoba még mindig az a hely, ahol egyedül Istennel vagyunk és lélekben mezítelenül. Vagy közösségben, a templomi hajlékban, ám ott is a magunk csendjében.

Kell az ilyen megálló, hogy tisztuljon látásunk, élesedjen észlelésünk, hogy a megfelelő helyre kerüljön a saját életünkről és fontosságunkról kialakított képünk, hogy jól mérjük be a viszonyulási pontokat személyekhez, célokhoz, múlthoz és jövőhöz. Kell, hogy jól értsük, mi az, amire képesek vagyunk, és mi az, amire csak Isten tud képpé tenni bennünket! Kell, hogy szeressük az életünket éppen olyannak, amilyen, és vágyjuk megteremteni benne a legtöbbet!

Mi az a többlet, amely meghatározza az imádkozni tudó embert? Az étellel szembeni alázat, amelyben tudja, hogy az ő akarása és erőfeszítése fontos, ám kevés, hiszen Isten vezérli életünket. A változásra és változtatásra való képesség olyankor, amikor észreveszi, meghallja az isteni jel irányt mutató suttoágását. Az a megnyugtató, biztonságos háló, amely megtart akkor is, amikor úgy tűnik, útvesztőben vagyunk. A józan belátás, hogy élete nem több, sem kevesebb, csak pont annyi, amennyi. Az a hit, hogy amikor semmi más nem, akkor az imádság hoz megoldást.

Gyülekezetünkben 2021 őszén Imapapocs néven imacsoportot indítottunk azoknak, akik a közös imádkozás erejét kívánták átélni. Azokban a csendes, közös percekben úgy nyílik meg a lélek és a bizalom köre, ahogy sehol máshol. És lekerülnek terhek és könnyebbé válik a szemé-

lyes batyu is, amikor az együtt imádkozás összeszótt hálójába tesszük le azokat. Erő és feltöltődés, amit viszünk magunkkal belőle. Szép megélése ez annak, amire az imádságos és nyitott lélek képes!

Átruházhatatlan ez a képesség, tudás, mélység. Csak megélnünk lehet, alázattal, hitelesen, őszintét, szeretettel. S ez éppen elég ahhoz, hogy meglátsszék rajtunk, és másoknak is ösvényt mutasson.

AZ EMBER

Nincs nevetségesebb az embernél,
Oly kevélységben, olyan gőgben él!
A világot fitymálják ajkai,
S minth' az eget akarná szántani
Orrával, oly magasra tartja fel.
Kevély ember, miben kevélykedel?

Egy szempillantásnál mi rövidebb?
Ember barátom, a te életed.
Rohanva jó az idő s elrohan,
Egy kezében bölcsőd pályája van,
S másokban koporsódra szemfödel.
Kevély ember, miben kevélykedel?

S mit végezhetsz egy pillantás alatt?
Hódítál népeket, országokat?
Hódítani csak gyávákat lehet,
S az uralkodás ilyenek felett
Dicsőség? ezt csak szégyenelned kell.
Kevély ember, miben kevélykedel?

S ha dicsőséget szerzel, nagy nevet?
Veled hal meg s a föld alá viszed,
Vagy, mint hú eb, kísér ki sírodig,
S ott őrzí azt egy pár kis századig,
S elébb-utóbb éhen-szomjan vesz el.
Kevély ember, miben kevélykedel?

Dicsőséged, neved maradjon! hol?
A nép is elvesz, melyhez tartozol.
Az ország, melyben most él nemzeted,
Tenger volt egykor, s újra az lehet,
S e föld is semmiségbe oszlik el.
Kevély ember, miben kevélykedel?

Koltó, 1847 szeptembere

Az unitárius klasszikafileológus

Helyezze el a megadott szavakat a hálóban. A római számokkal jelzett kiemelt sorokban, illetve az arab számokkal jelölt négyzetek összeolvasásával a következő rejtvény megoldása alakul ki:

25 éve, 1999. október 4-én Kolozsváron elhunyt ... **(számozott négyzetek)** történész. ... **(I.)** született. A ... **(II.)** Tudományegyetem oktatója. A kolozsvári Unitárius Kollégium ... **(III.)** tisztségét töltötte be az intézmény államosítását megelőzően. Fordításai a ... **(IV., V., VI.)** című lapokban jelentek meg.

Kétbetűsek: ÁB, ÁR, LI, LŰ, MA, ÓV, RS, SA, SZ, TG, TÓ, UK.

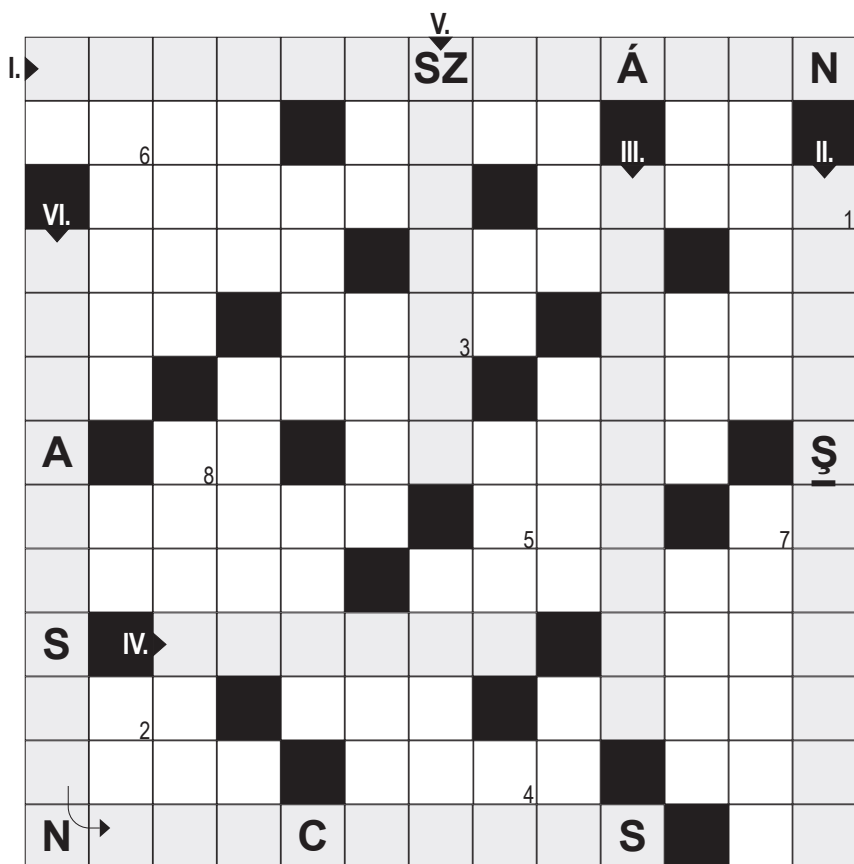
Hárombetűsek: AAA, ARA, COA, EOL, IGI, ÓTA, PKI, RIA, RKS, TUD.

Négybetűsek: AKNA, ALAG, ANYA, ARAB, EVET, INNA, ITAT, KÁVÉ, LAKK, LÓRI, NEDŰ, OKUL, SAVÓ, SORÚ, UGYE, VÉKA, YALE, YORK.

Ötbetűsek: ALLEN, ANION, GYULA, KIDOB, PINTY, SZÍNE, SZÓLÓ, URALÓ.

Hatbetűsek: ANALÓG, ÁTUTAL, AULISZ, EKLOGA, MÁZOLT, OKOSAN.

Hétbetűsek: A KUTATÓ, SZAKLAP.

1	2	3	2	4
---	---	---	---	---

5	6	3	4	7	8
---	---	---	---	---	---

AZ IMA EREJE

Rég eltemettük azt a nyugdíjas lelkészt, aki a kommunista diktatúra gyilkos, embert, lelkészt, egyházat, hitet pusztító világában nézett szembe az emberi létezés korlátolt lehetőségeivel. A kilencvenes években az egész társadalom vágyva vágyott egy lelki megtisztulásra. Kik voltak a besúgók? Miért tették? Mivel zsarolták őket? Volt bárki, aki pusztta élvezetből vagy előnyszerzés céljából vádolta, árulta be embertársát vélt vagy valós rendszerellenes tevékenység miatt? Éveken át folyt ez a lelki küzdelem, és ma sem mondhatjuk, hogy feloldódott volna annak a korszaknak a terhe. Eltemettük, de tudjuk, hogy mint a föld mélyén szunnyadó vulkánnak, bármikor lehetősége van a kitörésre. Az említett nyugdíjas lelkész a két világháború között született, és a hagyományos székely falu rendtartása szerint nevelkedett. Jól lefektetett szabályok szerint folyt az élet, amiben eszmélt, s bár szegénység volt, mégis rend volt, és senki még csak nem is gondolt arra, hogy eljön egyszer egy olyan világ, amelyben az elemi félelem elindítja az embereket saját embertársaik-falustársaik, munkatársaik-szomszédjaik iránti kémkedés és besúgás gyakorlatára. De eljött az a világ is, amelyben minél tudatlanabb és gátlástalanabb volt a pártaktivista, annál jobban teljesített, és a tartótiszt válogatott módon kínoztá, zsarolta a felügyeletére bízott lelkészeket.

Te mit választottál volna, ha a tartótiszt azt mondja neked, hogy vagy jelentést küldesz a kollégádról, vagy megeshetik, hogy gyermeked baleset áldozata leszel? A jelentéseket elküldte, a forradalom megtörtént, vallomását megtette. Idő teltével hallotta, hogy a közeli városban élő tartótisztje gyermeke gyógyíthatatlan betegségben meghalt. Készen jegyezte meg: pedig én tiszta szívvel mindenkiért imádkoztam: a kollégáért, akiről jelentést tettem, a gyermeke mért, akit féltettem, a tartótisztért, akinél kegyetlenebb emberrel ebben az életben nem találkoztam. Igaz, az ő gyermekéért nem imádkoztam, nem is tudtam róla, hogy van neki gyermeke, nem is gondoltam volna, hogy egy ennyire kegyetlen, lelketlen embernek gyermeke is lehet. Isten látja lelkemet, hogy a tartótisztem gyermekét nem gyűlöltem.

SZÉKELY KINGA RÉKA

Ima hitünkért

Életet adó Istenünk, szerető Atyánk!

November van. Lassan újra vége egy évnek... De tenálad nincs idő, hiszen az örökkévalóság el nem múló szépségét tárod fel nekünk mindenkor és mindenben. A könnyű, örömteli pillanatokban is megörökíted nekünk az örökkévalóság pillanatát a most varázsában, akárcsak a nehéz, megpróbáló élethelyzetekben. Ilyenkor viszont, amikor az örökkévalóságnak tűnő fájdalom súlya nehezedik lelkünkre, a kétségbeesés eluralkodik rajtunk, és megtöri a lelkünk. Kérdések, számonkérések sorozata merül fel bennünk, túlnyomóan csak arra vagyunk fogékonyak, ami a földi életünk részéhez tartozik. Az életigenlésünk is meggyengül, elidegenedünk másoktól és önmagunktól is. Kell ilyenkor egy újabb életcél, egy példakép, hogy újra élő hittel és tenniakarással folytassuk mindennapi életünket. Amikor nagyjainkra nézünk, mint példaképekre, a Dávid Ferenc-i eszmékre, amelyek büszkeséggel és alázattal töltenek be, készíttést érzünk arra, hogy felemelkedjünk az ő hitük és kitartásuk magaslatára, hogy méltók legyünk e dávidi hit hordozására és továbbadására. Vallani mindenkor, hogy valóban isteni ajándék a hit, amely erőssé és alázatossá csiszol bennünket még a legnehezebb életszakaszainkban is.

Istenünk, Atyánk! Sokszor az ima olyan motiváció életünkben, mely kilendít az útvesztettség érzésének állapotából, és cselekvésre készítet. A csoportos vagy egyéni ima egyaránt hozzád vezet a mélységek és magasságok között, ahol hitünk, reménységünk és egymás iránti tiszteletünk újra és újra felerősödik, és minden szóban, minden cselekedetben meglátjuk a másokban is az istenarcúságot, mely alázatra, jóságra int.

Erősítsd meg bennünk a tanítványi hivatástudatot, ahogyan ezt elődeink, nagyjaink megtapasztalták, hogy bármilyen ingatag talajon és megpróbáló

időben éljünk is, lámpásként világítsunk az életben, de főképpen melegítsünk, hogy az életuntságtól, szeretethiánytól szenvedő emberi lelkek reménységgel teljenek meg. Élő fáklyaláncot alakítsunk mindannyian, azokban a közösségekben, egyházközösségekben, ahol élünk, munkálkodunk, hogy az összetartás, együvé tartozás ereje törhetetlen, szakíthatatlan legyen.

Áldd meg, Istenünk, mindannyiunk életét, munkáját, védelmezd minden lépésünket, amelyet az utókor számára teszünk, amely mindannyiunk és unitárius egyházunk megmaradását szolgálja.

Ámen.

BODOR ROZÁLIA PIROSKA

A HIT EGYSZERŰSÉGE

Úgy vagyunk a megszerzett ismeretekkel, hogy a kapott információkat és adatokat átszűrjük önmagunkon. A lelkünkön és elménken egyaránt. Mérlegre tesszük, hogy elveinkkel, személyiségünkkel, meggyőződésünkkel mennyire van összhangban, aztán, mint hamu közül a kölest, kiválogatjuk, mi az, ami marad, mi az, amit kiszítalunk, és persze mi az, amit „átöltöztetünk” annak érdekében, hogy a gondolatmag megmaradjon, de virága bennünk még színesebb, bársonyosabb legyen, mint másokban, más korban. Mintha rózsát oltanánk. Nemesíteni, gazdagítani, fejleszteni, formálni akarunk. Persze annak függvényében, hogy számunkra mi a nemes, gazdag, egyáltalán mit jelent a több.

Ha pletykát hallunk, egy-két részlettel megtoldjuk mi is. Ha idézünk valakitől, akinek tolla sokkal jobb a miénknél, és már előttünk jóval lejegyzett egynéhány tartalmas gondolatot, az idézetben talán kicserél-nénk egy szót, amely szerintünk mégiscsak jobban illik a mondatba. Ha tömegterméket veszünk, megpróbáljuk valamilyen módon az egyszerű, eredeti rendeltetése mellett megtalálni azt, amire még esetlegesen felhasználhatjuk. Ha mi is azt zengjük, mint mindenki más, hát legalább a hangsúlyt vagy dallamot próbáljuk egyénivé tenni. És így tovább. Rétegeket teszünk egy meglévőre, amelyek bensőnket tükrözik. Egyik réteg a nyitottságunk, másik a kreativitásunk. Megint másik a műveltségünk. Van egy, amely a hitünk, és egy másik az elfogultságunk. Sok-sok réteg öleli a magot, s a legfelső, amelyet a leginkább érnek és bántanak a környezeti hatások, az a lelkünk. Ez a törékeny, mégis törhetetlen lelkünk...

A hallomásból hozzánk érő, idegen emberek sorsát elmesélő történeteket éppúgy képes átölelni és önmagába burkolni, mint egy síró gyermek őszinte bánatát vagy épp a Szentírás egy sorát. És őrzi, dédelgeti, és lehetővé teszi, hogy e burokokban az ismeret és érzés változzon pillanatról pillanatra, életszakaszról életszakaszra, élettapasztalatról élettapasztalatra. Aztán megszülessen belőle egy új, hozzánk tartozó, életünk részévé váló koncepció, szemlélet, eszme, személyes hittétel, állásfoglalás, érzés, gyakorlat vagy éppen rítus. És ezekből építkezünk és élünk. Magból és rétegekből.

Van úgy, hogy muszáj többé tenni, amit kapunk azért, hogy számunkra építő tartalom lehessen. Máskor pedig épp ellenkezőleg. Egyenként kell lehámozunk a rétegeket. Le kell kaparnunk a bevonatot azért, hogy vissza tudjuk keresni a lényeket, az eredetit.

Sokan ácsorogtunk el már hosszasan meszeléskor a fal mellett, finoman fejtve le a más és más színű festékrétegeket, lemezekéket, ameddig megtaláltuk a legelső, az eredeti színt. És minden rétegnél láttuk egy-egy más korszakát ugyanannak az otthonnak. Az eredeti mindig a legérdekesebb. Mert az volt az építő álma, elképzelése, választása és keze munkája. A többi... A többi más... utólagos és árnyalt.

A lelkünk dolgai is ilyen hétköznapien egyszerűek. A hitünk és lelki életünk – bár néha alaposan elbonyolítjuk – épp ilyen egyszerű, mint a falon a mész vagy a rétegek a hagymában. Nem idegen, elvont, esetleg vitrinbe való vagy érthetetlen könyvek lapjaira zárandó. A hitünk sem az. Egyszerű és mindennapos. Állandósult és élő. Mindennapjainkban elválaszthatatlanul és feltűnés nélkül hozzánk nőtt, velünk együtt fejlődő, szerényen jelen levő.

Aki hittel él, annak hite nem felcsillanásszerűen látszik meg néha, feltűnést kavарva maga körül. Akinek egy-egy szökőévenkénti gesztusa feltűnést kelt mások szemében, annak hite bűvópatak... Akinek hite és ebből fakadó cselekedetei rendkívüliek, az kereszténykedik...

Aki igazán hisz, és keresztény értékrenddel, keresztény Isten-, élet- és emberszemlélettel él, annak a kereszténység a létformája. Nem létének egy része, aspektusa, hanem a mindennapi élete. Életminőségének mérceje, és a világ legtermészetesebb dolga.

A názáreti Mester is erre világít rá egész életével és tanításaival. Istent nem magyarázni és félni kell, hanem hinni és szeretni. Az embert tisztelni kell, a gyengét segíteni, a hibátlant elfogadni, a beteget gyógyítani, az életet Atyánk szeretetének fényében élni. Ebben semmi rendkívüli nincs. Minden salak, ami erre a tanításra ráakódott, túlbonyolítás és magyarázás (máskor magyarázkodás) arról, hogy mikor, miért, mennyire kell... Pedig nem kérdés: mindig és teljesen. Ez az eredeti teljes szív, teljes lélek, teljes elfogadás, teljes elköteleződés, nem pedig magunk féle „hát jó, de na... nem ilyen egyszerű”. De igen, szerinte ilyen egyszerű, és igaza van. Az övé az igaz és igazi. Minden egyéb más... utólagos és árnyalt.

Olyan jó lenne lehántani erről a szép bolygóról a salakréteget. Mint egy régi igazgyöngyről finoman, gyengéden letörülni mindent, ami ráragadt, aztán gyönyörködni benne, hogy milyen ragyogó.

Talán ha egyenként így tennénk... ha a tiszta jézusi kereszténységet tanulnánk meg, és gyakorolnánk minden nap, szebben ragyogna az élet a földön. Talán ha a különféle értelmezéseknél, a kötelezővé tett gyakorlatoknál, a hagyománynál fényesebben ragyogna az eredet, akkor boldogabb is lenne az élet a földön.

Talán ha egyéni hitünket az formálná, ami feltételek nélküli szeretetre szólít, amelyre istengyermekeként elhívattunk, ez az egyszeri élet egyszerűen a legszebb lenne.

Legyen így!

XXVII. ZSOLTÁR

Mint a szép híves patakra
Az szarvas kívánczok,
Lelkem úgy óhajt uramra,
És hozzá fohászkodik.
Tehozzád, én istenem,
Szomjuhozik én lelkem;
Vajjon színed eleiben
Mikor jutok, élő isten?

Könnyhullatásim énnékem
Kenyerem éjjel-nappal.
Midőn azt kérdik éntőlem:
Hol istened, kit vártál?
Ezen lelkem kiontom,
És házat óhajtom,
Hol az hívek seregében
Örvendek szép éneklésben.

Én lelkem, mire csüggedsz el,
Mit kesergsz ennyire?
Bízzál istenben, s nem hagy el,
Kiben örvendek végre,
Midőn hozzám orcáját
Nyújtja, szabadítását.
Ó én kegyelmes istenem,
Mely igen kesereg lelkem!

Mert terólad emlékezem
Ez Jordánnak földéről;
Szent helyedre igyekezem
Ez Hermon kis hegy mellől.
Mélység kiált mélységet,

Midőn én fejem felett
Az sok sebes víz megindúl,
Mint egy erős hab megzúdúl.

Sebességre árvizednek
És az nagy zúgó habok
Énrajtam összeütköznek,
Mégis hozzád óhajtok;
Mert úgy megtartasz nappal,
Hogy éjjel vigassággal
Dicsíreteket énekelek
Néked erős őrizőmnnek.

Mondván: Isten, én köszálam!
Mire felejtesz így el?
Ellenségim vannak rajtam,
Gyászban járok veszélylyel.
Mert az ő hamis nyelvek
Csontaimban megsértnek.
Mert így boszontnak ellened:
Lássuk, hol vagyon istened?

Én lelkem, mire csüggedsz el,
Mit kesergesz ennyire?
Bízzál istenben, nem hagy el,
Kiben örvendek végre.
Ki nékem szemlátomást
Nyújt kedves szabadulást;
Nyilván megmutatja nékem,
Hogy csak ő az én istenem.

Ürmösi Károlyné Kántor Gizella

HITEM

Én nem kereslek rég avult dogmákban,
Tudós könyvekben sem kutatlak, Istenem!
Hozzád vágyódásom: léted bizonyysága
És lelke békéje, mikor imádkozom.

Egy unitárius előkelőség

325 éve, 1699. november 6-án hunyt el báró széplaki ... (vízsz. 1.). Híres munkája az ... (vízsz. 34., függ. 33.). Apaffy Mihály erdélyi fejedelem udvarában tanácsosi, ... (függ. 1., vízsz. 47.) tisztségeket töltött be. Birtokai közé tartozott Kötelend, ... (vízsz. 22.). Második felesége ... (függ. 21.) volt.

Vízszintes: 13. Kezébe nyomja. 14. Perui kikötőváros. 15. Vízi élőlény. 16. Erjedő gyümölcs, amiből lepárlással pálinkát főznek. 17. Futár, hírvivő (régiesen). 19. Középen ráház! 20. Felsőruha. 23. Személyéről. 25. ... és Sajó (komikus páros). 27. Párosan amputált! 30. Válságba került! 31. Édes, kristályos alkohol. 33. Részben bebifláz! 37. Páratlan moha! 38. Spanyol férfinév. 39. Sportrangadó. 41. Az egyik féldrágakő. 43. Nagyon kis fizetség. 45. Európai művészeti tévécsatorna. 46. Osztrák tartomány. 48. Török autójelzés. 49. Helyhatározórag. 50. Fogaival kettémetsz. 51. Színültig. 53. Leszármazott. 55. Táplál. 58. Hamis tettel vádol valakit.

Függőleges: 2. Holland sajtféle. 3. Illik, passzol hozzá. 4. Csavart szarvú magyar juh fajta. 5. Gondolat. 6. Kubai, japán és francia autójelzés. 7. Hadiadó, sarc (török eredetű szóval). 8. Savanyú ételízesítő. 9. Világatlan. 10. János vitéz szerelme Petőfi Sándor elbeszélő költeményében. 11. Római 150. 12. Kötetlen japán versforma. 18. Latin-amerikai társastánc. 22. Hegyvidéki kérődző. 24. Tojástan (a madártudomány részterülete). 25. A Nílus istene az egyiptomi mitológiában. 26. ... Paulo (brazíliai nagyváros). 28. Fából használati tárgyakat készítő iparos. 29. Tiara része! 32. ...-amott. 35. Ezt „húzza” a mélyen alvó. 36. Okmánymegőrző hely, archívum. 39. Hunyad megye székhelye. 40. ... Larson (Oscar-díjas színésznő). 42. Arany János hőse (Miklós). 43. Biológiaiag létezhet. 44. Képzőművészeti másolat, utánzat. 50. Német energiaipari cég. 52. Lengyel sci-fi író (Stanisław). 54. Ketten a tudósok közül! 56. Kert közepe! 57. Személyes névmás. 59. Q!

1	P	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	H
13								14					
15			16					17		18			
19			20		21			22					V
23	24			25			26			27			
N		28	29	30			31				32		
33			34		O	35			36		37		
38							39			40			F
41			42	43				44	45				
46					47	K						48	
49		50								51		52	
53	54			55			56	57	58		59		
M					A								C

AZ IMA EREJE

Kamaszokkal kirándulni mindig nagy élmény. Persze nem azokat a dolgokat tartják fontosnak, mint amiket a felnőttek, nem igazán vágnak múzeumokba, templomokba, hanem inkább a szórakozás helyeit keresik. Egy alkalommal mégis bevezettem őket egy sok évszázados római katolikus templomba, és a rövid történelmi ismertetés után hagytam, hogy mindenki nézelődjön a maga kedve szerint. Be kell valljam, hogy nekem is tetszenek azok a templombelső, ahol freskók és szobrok jelenítenek meg különböző bibliai alakokat vagy a népi vallásosság főszereplőit. Nem vártam el tehát, hogy a kamaszok vallást tegyenek az unitárius templomok puritán szépsége mellett, mégis jólesett, amikor az egyik kamasz azt mondta:

– Szép, szép, de minek kell ide ennyi arany?

– Nem kell ide ennyi arany – válaszoltam –, de ezt a 15–16. században az egyházi vezetők többsége nem értette, ezért indult el sok különféle egyházi mozgalom, ezért indult útjára a huszitizmus, majd a reformáció. Jézus a vallásos ember és a vallásos közösség belső tekintélyét erősítette meg szemben a farizeusok és írástudók külső tekintélyével. Dávid Ferenc is azért kezdett prédikálni az egy Isten nevében, mert megismerte az evangélium eredeti szövegét, és ráébredt arra, hogy Jézus után az egyházi hagyományok az evangélium tisztaságát fokozatosan kezdték elfedni, és a politikai hatalom kiszolgálása fontosabb lett, mint az emberek üdvössége, boldogsága. Vagyis nem kell ennyi arany a templom díszítéséhez, mert a templom legnagyobb díszé a gyülekezet, az imádkozó ember.

Láttam, egy kicsit zavarosan hatott, amit mondtam, de a véleményt nyilvánító kamasz azért újra megszólalt:

– Annyiban azért egyezzünk meg, hogy karácsonykor legyen a templomban karácsonyfa, és a tetejében legyen aranycsillag, és a templomban legyen meleg, mert utálom, amikor a templomban megfagyok.

SZÉKELY KINGA RÉKA

Ima

Önzetlenül szeretetű Isten, végtelen jóság!

Vágyakozik a lelkem a szeretetre: szeressek és szeressenek. Nincs felemelőbb érzés, mint szeretni és szeretetben élni. Önző vágy ez, tudom, de beléd kapaszkodom, őszinte Isten, érintsd meg lelkemet, hogy tartóssá váljon bennem a mindennek fölött győzedelmeskedő szeretet!

Mulandó, gyarló emberi létem szeretetért sóvárog a hűvösen közömbös világban, és egy kérdés nyugtalanít: vajon létezik önzetlen emberi szeretet? Talán megtapasztaltam már számtalan alkalommal, és belém hasított a felismerés, de legtöbbször kiderült, érdek volt csupán. Szeretetem cserébe adtam, hogy viszonzást kapjak, hogy ne legyek szeretetlen, árva, magányos. Úgy szeretném, ha szeretetem örök és önzetlen lenne, mint a tiéd, hisz nem kértem az életet, nem kértem a világot, és mégis ma mindez az enyém. Életem otthona számtalan érzésnek: bánatnak, reménynek és örömmek, és ez a számtalan érzés széles skálán mozog testi-lelki fájdalomtól, tehetetlen dühön keresztül egészen az önfeléd boldogságig, testi-lelki gyönyörig. Mindezt nekem adtad „semmiért egészen”, cserébe semmit sem vársz, de én mégis hálámmal ostromollak téged, mert őszinte hűséged boldogsága árasztja el szívem.

Emberi létem önzetlen ajándék, és én nem a létem köszönöm, hanem önzetlenséged. Megtehetem tudván, hogy nincs szükséged erre, de még reám sem lesz mindig szükséged itt a földi létben. Önzetlenséged ébreszt bennem hitet, teljes bizalmat, hogy szeretetedben feloldódva égi magasságokba röpted sóvárgó lelkem.

Segíts, hogy isteni képmásomból erőt merítve megtaláljam a szeretet lényegét, és úgy szerethessem családom, népem és világom, ahogyan te szereted minden teremtményed: önzetlenül, „semmiért egészen”. Ámen.

(A „semmiért egészen” idézetet Szabó Lőrinc azonos című verséből kölcsönöztem, mert nem találtam ennél egyértelműbb körülírást az önzetlen kifejezésre.)

Mezei Csaba

A SZERETETRŐL MÁSKÉPP

Csak egyetlen pont létezik, mindennek a vége, mindennek a kezdete, egyetlen pontból robban ki az ujjongás, egyetlen pontba csapódik bele a süketítő szívdobogás: Isten. Van a semmi, és van a győzelem.

Ritkán beszélék vagy írok a szeretetről. Nemcsak azért, mert azt gondolom, nehezen beszél a korlátozott emberi nyelv a szeretetről, hanem azért is, mert felszínesnek, sőt időnként visszatetszőnek hat számomra minden szeretetről elrebegett gondolat. Nem egy közösségi médiában megosztott, virágos képre írt idézet mondja el számomra, hogy mit jelent a szeretet, nem hebegő szavaim, hanem valami ennél több, valami ennél nagyobb. A szeretet számomra érzés, tapasztalat, lélegzetvétel, létezés, folyamatos elbukás és újraindulás, meg nem szűnő tanulás. Maga az élet. Maga az Isten.

A teológiai tanulmányaimnak kezdetén egy nyárádgálfalvi szolgálatom alkalmával a lelkész a kezembe adott egy cetlit, majd elmondta, hogy a szöveg be van építve a liturgiába, együtt mondja a gyülekezet. Ahogy ezt írom, szinte hallom, ahogy a piciny gyülekezet tagjai egyszerre mondják: „János első levelében azt olvashatjuk, hogy Isten szeretet, hogy milyen ez a szeretet, arról Pál apostol ír a szeretet himnuszában: »A szeretet türelmes, a szeretet jóságos, a szeretet nem féltékeny, nem kérkedik, nem is kevély. Nem tapintatlan, nem keresi a maga javát, nem gerjed haragra, a rosszat nem rója fel. Nem örül a gonoszságnak, örömét az igazság győzelmében leli. Mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél, mindent elvisel. S a szeretet nem szűnik meg soha.«”

A darab papír azóta is a Bibliámat díszíti. Időnként elmerengek felette. Időnként belekapaszkodok egy-egy szolgálat előtt, tanulom engedni, hogy tisztára mosson ez a szeretet. Mindez azért fontos az írásom vonatkozásában, mert ez a bibliai idézet és ez a hozzá kapcsolódó élmény egyszerre ijeszt meg és egyszerre erősít. Egyszerre mondja el, hogy emberként képtelen vagyok így szeretni, és egyszerre erősít annak bizodalmaival, hogy van valaki, aki nálam erősebb, aki ilyen szeretettel öleli körül a világot.

Ha ezeket a bibliai verseket vizsgálom, egyből Pilinszky János egyik gondolata jut eszembe, miszerint „az ember szeretetre született. Mégis szeretni is nehéz, s a szeretetet elfogadni is nehéz”. A mindennapi lét viszonyosságai között élő ember ugyanis, ha elegendő önismerettel rendelkezik, ha képes szegény és önáltatás nélkül szembenézni önnönmagával, akkor felismeri, hogy a szeretet himnuszában körülírt szeretet csupán eszme számára. Bár időnként erején felül próbálja, bár időnként önnön létével harcot vívva akarja gyakorolni, valahogy mégis elbukik. Meg vagyok mégis győződve róla, hogy nincs igazuk azoknak, akik ezt beletörődéssel elfogadják, azt gondolva, hogy hát ilyen az ember, s amúgy is: gyarló is. Abban hiszek, hogy mint a létezés minden egyes lüktetését, a szeretetet is tanulni kell. Erich Fromm-mal együtt vallom, hogy a szeretet művészet. Szeretni, engedni, hogy szeressenek, szeretettel fordulni a világhoz, vállalva a kudarcainkat és elbukásainkat, életfogytig tartó tanulás, mert éppen „életünk kudarcai és radikális elégtelensége az, ami elvezet bennünket a nagyobb életre és szeretetre” (Richard Rohr). Aki a szeretet himnuszának mércéje szerint kíván szeretni, az a világ felé fordulva kilenc kritériumnak kell megfeleljen, és valljuk be, hogyha komolyan vesszük magunkat, akkor ez nem könnyű feladat.

A transzcendenciára, végtelen távlatokra és szeretetre teremtettem emberekként létünk szorongatottságait, a világtól való elkülönülést elkerülendő keressük a kapcsolódást a másik emberrel, a világgal és Istennel. Keressük a kapcsolódást a szeretettel. Kicsi egónk általában mindaddig az utunkba áll, míg tudatára nem ébredünk kicsinyes elfoglaltságainkból származó esendőségünknek, és végül a szeretet mélyebb megélésének keresésére indulunk újra. Időről időre a kilenc kritérium némelyikét sikerül teljesíteni, máskor meg éppen arra vagyunk képtelenek, amit előzőleg teljesítettünk már, de tovább próbáljuk, teljesíteni akarjuk.

A szeretet mélyebb megélési lehetőségeinek keresésében aztán felismerjük, hogy a mérce teljesítése során adódó megpróbáltatásaink, elbukásaink közepette nem vagyunk egyedül, hogy történetünk kereszteződik mások történetével, hogy a mellettünk vagy velünk szemben álló, akire haragszunk, akit nehezen fogadunk el, vagy éppen féltékenyek vagyunk, ugyanolyan küzdő ember, mint mi magunk. Ráeszmélünk, hogy feladatunk a bennünk élő isteni szikrát kisugározni a minket körülvevő

világra. Feladatunk egész egyszerűen pillanatnyi tudásunk szerint szeretni. Így próbáljuk megugrani a kapott mércét.

Ezen az úton időről időre újra meg újra rádöbbenünk, hogy az, ahogy eddig szerettünk, messze áll az igaz szeretettől. A nagy bátorság meg az, hogy ennek ellenére, az addigi ismereteket, tapasztalatokat bővítve merjük tovább tanulni a szeretetet. Azt a szeretetet, ami „egyszerre az, ami vagyunk, és amivé folyamatosan válunk, mint a napraforgómag, amely önnön napraforgójává lesz” (Richard Rohr).

Karácsony küszöbén állunk, ezt az ünnepet a szeretet ünnepeként is emlegetjük. Nem akarok tanácsokat osztogatni, mégis: ha teheted, kedves Olvasó, vedd elő, lapozd fel a Bibliát, és keresd meg a szeretet himnuszát. Nézd meg, vizsgálj meg, hogy most éppen hol tartasz a szeretet mélyebb megélésének útján. Amennyiben időd engedi, ebben az időszakban figyelj jobban a csillagokra is, mert hamarosan felragyog, és jelezni fogja: Amor vincit omnia! A szeretet győzni fog!

SZERETET

Mennyi ember van,
akit szeretek.
Mennyi nő és férfi,
akit szeretek.
Rokonszenves boltileányok,
kereskedősegédek, régi és hű
cselédek, lapkihordók, csöndes,
munkás írók, kedves tanárok,
kik vesződnek a kisfiammal.
Találkozunk mi olykor-olykor,
meg-megállunk, szemünk összevillan,
s én még maradnék tétovázva,
talán hogy elmondjam ezt nekik.
Mégsem beszélek, mert csak a részeg
aggastyánok s pulyák fecsegnek.
Ilyesmiről szólni nem ízléses.
Meg aztán nincsen is időnk.
De hogyha majd meghalok egyszer,
s egy csillagon meglátom őket,
átintek nekik kiabálva,
hajrázva, mint egy gimnazista:
„Lásd, téged is szerettelek.”

3. 1.	▼	A végén volt! Muzsika	4. Ugyanaz (röv.) Agy része!	▼	▼	Jordánia fővárosa Fejetlenül siel!	▼
▶	O	▼	▼	N	▼	▼	▼
Joule (röv.) Ezred	▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Cin Egyféle szerves vegyület	▶	▼	Szamoai pénznem Tucatból három!	▶	▼	▼	▼
▶	▼	▼	▼	▼	▼	5. ... vagy szalma?	▶
Kakasfej! Adagol 3,14159...	▶	Ókori sumér város Szerelmi viszony	▶	▼	Fülig ér a ... (vigyorog) Kissé okosodik!	▶	▼
▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼	Libanoni autójelzés Focilabdát kapura lő
▶	▼	▼	Az egyik kártyalap	U	▶	▼	▼
Nagymértékben finom!	Ez a nap 2.	▶	▼	Fonáldarab! Borotvaélen található!	▶	▼	▼
Az ő lakásán	▶	▼	▼	▼	6. A szélein gombol!	▶	▼
▶	▼	▼	▼	▼	▼	Járunk rajta Az egyik vitamin	▶
Királyi megszólítás	W	▶	▼	▼	▼	▼	▼

Műszaki katona	Kerek betű	▼	Báránbőr- ből készült székely- kucsmá	Betartandó utasítás	▼ SZ	Lyuk (falun) Különbö- zőség	▼
Néma élet!				Ruhát las- san készít			
▼	▼		Átlátszó hazugság	▼		▼	
	Egysejtű élőlények	▶	Motor- alkatrész!				
	Magas színvonalú						
Szerencsét- len ... (peches)	▶						
Nem nyílt	▼						
							Z
			Nevelő- szülő	▶			↙
			Csendben elmegy				
		-ka, -...	▶		Üres gömb!	▶	
		Se szeri, se ... (szólás)			A harmadik személy		
		▼			▼		
						Elektron (röv.)	▶
Komfortzó- na része!	▶			»...mint jó pásztor örködött» (Simén Dániel) 155 éve, 1869. december 6-án született ... (1.), egyházunk 26. püspöke Tordatúron. Az oxfordi Manchester ... (2.) is tanult. Polgárdiban segédlelkészként, ... (3.) lelkészként szolgált. Szerkesztette az ... (4.) című lapot. Rádiós beszédeinek és alkalmi előadásainak címe: ... (5.). Különféle írásokat, fordításokat, egyházi beszédeket és verseket tartalmazó kötete jelent meg ... (6.) címmel.			
... melegsé- ged (Ady E.)	▼						
	Mexikó határai!	▶					
	Félbe!						
—	▼						

AZ IMA EREJE

Egy kedves lelkészársamat és családját fiatalabb korában meghívtuk, hogy legyen egyházközségi gyermektáborunk tábori zenésze. A rá jellemző lelkesedéssel el is fogadta meghívásunkat és öt napon át zenélt nekünk, többek között akkor tanultam meg tőle a Jézus szeret minden kicsi gyermeket kezdetű kiütéses gyermekdalt, amit az elemi iskolás gyermekek minden korosztálya imád. A minap is kérték, hogy vallásóra után énekeljük és játsszuk. Körbeállunk, egyik tenyerünket a mellettünk álló tenyere alá, másik tenyerünket a másik oldalon mellettünk álló tenyere fölé helyezzük, indul az ének, és minden szótagra egyet csapunk a szomszéd tenyerébe, az utolsó szótagnál dől el, hogy ki esik ki. Aki nem kapja el a kezét, az a vesztes. A legutóbbi játékunk nyertese Nóra, másodikos tanuló. Amikor diadalmasan felemeltük a karját, íme a győztes, ő kapja az ajándékot, egy tábla csokoládét, akkor ő ezt mondta nekem: de pap néni, olyan csokoládé legyen, hogy húsz kockája legyen, mert mindenkinek szeretnék adni belőle az osztályban. Bocsánat, huszonkettő, mert itt vannak a nulladikosok is. Igen, ez a legnagyobb győzelem, és ezt már egy nyolcéves is tudja, a legnagyobb győzelem az, ha szeretni tudjuk mindazokat, akikkel együtt játszunk, együtt élünk, akik időnként versenytársaink, ellenfeleink.

SZÉKELY KINGA RÉKA

A Magyar Unitárius Egyház hivatali névjegyzéke

**I. FŐHATÓSÁGOK, EGYHÁZI KÉPVISELŐ TANÁCS
ELNÖKSÉGE, PÜSPÖKI HIVATAL, FŐHATÓSÁGI HIVATAL,
FELSŐ- ÉS KÖZÉPFOKÚ FEGYELMI BÍRÓSÁGOK,
FŐTANÁCSI BIZOTTSÁG, FŐHATÓSÁGI SZINTŰ
ÁLLANDÓ SZAKBIZOTTSÁGOK**

ZSINAT, FŐTANÁCS, EGYHÁZI KÉPVISELŐ TANÁCS

Székhely: Kolozsvár, 1989. december 21. utca 9. szám

Postacím: 400105 Cluj-Napoca, CP 24.

AZ EGYHÁZI KÉPVISELŐ TANÁCS ELNÖKSÉGE

Kovács István püspök

Farkas Emőd főgondnok

dr. Sándor Krisztina főgondnok

Andrási Benedek főjegyző

Lőrinczi Lajos közügyigazgató

Kriza János püspöki helynök

Elekes Botond egyházkerületi főgondnok

FŐHATÓSÁGI SZINTŰ HIVATALOK

PÜSPÖKI HIVATAL

Kovács István püspök

Fancsali-Barothi Brigitta püspöki titkár

Koppándi Júlia kommunikációs felelős, kultúraszervező

FŐHATÓSÁGI HIVATAL

Szabó László hivatalvezető

HITÉLETI, MISSZIÓI ÉS NEVELÉSI ÜGYOSZTÁLY

Székely Kinga Réka hitéleti és missziói előadó-tanácsos

FEJLESZTÉSI ÜGYOSZTÁLY

Szabó László fejlesztési előadó-tanácsos, szeretetszolgálati koordinátor

Vagyas Attila szeretetszolgálati tevékenységekkel megbízott lelkész

KÖZIGAZGATÁSI ÜGYOSZTÁLY

Popa Ilona Aurélia közigazgatási előadó-tanácsos

dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő

Végh Péter rendszergazda

Mezei Melinda Kinga titkár, pénztáros

GAZDASÁGI ÜGYOSZTÁLY

Dácz Tibor gazdasági előadó-tanácsos

Baka-Bálint Imola Éva főszámvevő

Lőrincz Erika, a személyzeti ügyek felelőse

dr. Furu Árpád építészeti és műemlékvédelmi tanácsadó

Furu Xénia építészeti és műszaki tanácsadó

Gáspár Péter háznagy, karbantartó

Dezső Balázs karbantartó, gépkocsivezető

Lőrinczi Tünde pénzügyi ellenőr

Kendi Ágnes Antónia gazdasági asszisztens

Ferencz Anna, Hatházi Erzsébet, Kovács Noémi Ildikó altisztek

Bükkös Miklós András, Jakab György, Vancea István kapusok

OKTATÁSI ÜGYOSZTÁLY

Andrási Benedek megbízott ügyvezető

IFJÚSÁGI ÉS EGYETEMI LELKÉSZ, BENTLAKÁSI NEVELŐ

Magyari Zita Emese ifjúsági és egyetemi lelkész, bentlakási nevelő

SZÓRVÁNYREFERENS

Koppándi Zoltán Attila szórványreferens

EGYHÁZI KÉPVISELŐ TANÁCS

Hivatalbeli tagok: *Kovács István* (püspök), *Farkas Emőd, dr. Sándor Krisztina* (főgondnokok), *Andrási Benedek* (főjegyző), *Lőrincz Lajos* (közügyigazgató), *Kriza János* (püspöki helynök), *Elekes Botond* (egyházkerületi főgondnok), *Csécs Márton Lőrinc, Fazakas Lajos Levente, Szentgyörgyi Sándor, Csáki Levente, Solymosi Alpár, Biró Attila* (esperesek), *Kaveczkiné dr. Farkas Katalin, Kolozsi Ernő, Szabó Zoltán Győző, Czerán József, Bálint Sándor, dr. Gidó Csaba, Erdő-B Vilmos* (egyházkerületi és egyházköri képviselők), a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius

Kara, a János Zsigmond Unitárius Kollégium, a Berde Mózes Unitárius Gimnázium, az Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége, az Unitárius Nők Országos Szövetsége, az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet és a Gondviselés Segélyszervezet egy-egy képviselője

Választott tagok: *iff. Szombatfalvi József, Török István, Buzogány-Csoma István, Péterfi Zita Ágnes, Demeter Zoltán, dr. Mihály Noémi Klára, Fodor Dorottya, Vónya László, Csongvay Attila*

FŐTANÁCSI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: a főhatósági szintű állandó szakbizottságok egy-egy képviselője

Választott tagok: *Fekete Levente, Józsa István Lajos, Bartha Alpár, Jenei Sándor Levente, Andorkó Ferenc*

FŐHATÓSÁGI SZINTŰ ÁLLANDÓ SZAKBIZOTTSÁGOK

HITÉLETI, MISSZIÓ- ÉS VALLÁSERKÖLCSI-NEVELÉSI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: *Székely Kinga Réka* (hitéleti és missziói előadó-tanácsos), a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karának és az Unitárius Lelkészek Országos Szövetségének egy-egy képviselője

Választott tagok: *Erdő Imola, Péterfi Zita Ágnes, Makkai-Ilkei Ildikó, Mátéfi Tímea, Rácz Mária*

TEOLÓGIAI ÉS SZAKKÉPESÍTÉSI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: *Székely Kinga Réka* (hitéleti és missziói előadó-tanácsos), *Andrási Benedek* (az oktatási ügyosztály megbízott ügyvezetője), *dr. Kovács Sándor, dr. Koppándi Botond Péter, dr. Czire Szabolcs, dr. Tódor Csaba, dr. Jakabházi Béla Botond, dr. Lakatos Adél Csilla* (a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karának teológiai tanárai), az Unitárius Lelkészek Országos Szövetségének képviselője

Választott tagok: *Farkas Emőd, dr. Pál Tünde, dr. Lakatos Sándor*

OKTATÁSI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: a Főhatósági Hivatal oktatási előadó-tanácsosa, a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Kara, a János Zsigmond Unitárius Kollégium és a Berde Mózes Unitárius Gimnázium egy-egy képviselője

Választott tagok: *dr. Pál Tünde, dr. Rüszt-Fogarasi Enikő, Rácz Mária, Gazdag Ildikó, Török István*

SZOCIÁLIS ÉS EGYHÁZTÁRSADALMI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: *Szabó László* (fejlesztési előadó-tanácsos), *Székely Kinga Réka* (hitéleti és missziói előadó-tanácsos), az Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége, az Unitárius Nők Országos Szövetsége, az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet és a Gondviselés Segélyszervezet egy-egy képviselője

Választott tagok: *Demeter Zoltán, Balázs Sándor, Biró Attila*

JOGÜGYI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: *Popa Ilona Aurélia* (közigazgatási előadó-tanácsos), *Szabó László* (fejlesztési előadó-tanácsos)

Választott tagok: *dr. Mihály Noémi Klára, dr. Sztranyiczki Szilárd*

MÉDIA- ÉS KIADÓBIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: *Koppándi Júlia* (kommunikációs felelős), *Fancsal-Barothi Brigitta* (püspöki titkár), *dr. Kovács Sándor* (a Keresztény Magvető főszerkesztője), *dr. Andorkó Júlia Eszter* (az egyetemes egyházi kiadványok szerkesztője)

Választott tagok: *dr. Koppándi Botond Péter, dr. Farkas Wellmann Endre*

GAZDASÁGI ÉS PÉNZÜGYI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: *Dácz Tibor* (gazdasági előadó-tanácsos), *Baka-Bálint Imola Éva* (főszámvevő)

Választott tagok: *Csongvay Attila, Bálint Sándor, Czimbalmos Kozma Csaba, Demeter Sándor Lóránd, Ferenczi Júlia*

EGYHÁZI BÍRÓSÁGOK

FELSŐFOKÚ FEGYELMI BÍRÓSÁG

Tagok: *Kolumbán Gábor, Burus Endre, dr. Sztranyiczki Szilárd, dr. Fóri Hajnal, Józsa István Lajos, dr. Lakatos Adél Csilla, Nagy László*

KÖZÉPFOKÚ FEGYELMI BÍRÓSÁG

Tagok: *Gazdag Géza, dr. Haltek Rozália, Bogyó Eszter, dr. Pál János, Mikó Ferenc*

II. BELSŐ INTÉZMÉNYEK

A Magyar Unitárius Egyház Kolozsvári Gyűjtőlevéltára

dr. Molnár Lehel levéltáros

A Magyar Unitárius Egyház Kolozsvári Nagykönyvtára

dr. Kovács Sándor megbízott könyvtáros

Vallásszabadság Háza

Koppándi Júlia kultúraszervező

Valláskutató Intézet

dr. Kiss Dénes munkatárs

Bálint Róbert Zoltán munkatárs

A Magyarországi Unitárius Egyházkerület Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjteménye (könyvtár és levéltár)

Béres Muszka Ibolya munkatárs

Jancsó Éva munkatárs

Künstler Ferenc munkatárs

Török Karola munkatárs

III. NYUGDÍJINTÉZET

Elnök: *Nagy László*

Alelnök: *Solymosi Alpár*

Jegyző: *Józsa István Lajos*

Főkönyvelő: *Király Tünde*

A NYUGDÍJINTÉZET TANÁCSA

Andorkó Ferenc, Bulbuka Csaba, Csete Árpád, Józsa István Lajos, Koppándi Enikő, Makkai-Ilkei Ildikó, Nagy László, Rűsz-Fogarasi Tibor, Solymosi Alpár, Szabó Zoltán, id. Szombatfalvi József

A NYUGDÍJINTÉZET ELLENŐRZŐ BIZOTTSÁGA

Baka-Bálint Imola Éva, Dimény József, Kecskés Csaba

IV. EGYETEMES EGYHÁZI TULAJDONBAN LEVŐ VÁLLALKOZÁSOK

Konviktus Kft. (diákétkeztetés, ételkiszállítás, rendezvények)

Ügyvezető: *Balázs András*

Refectorium Kft. – Bistro 1568 (vendéglő)

Ügyvezető: *Pócsai András*

Unitarius Travel Kft. – 1568 Vendégház (szállás a Vallásszabadság Házában)

Ügyvezető: *Koppándi Zoltán Attila*

V. EGYHÁZTÁRSADALMI ÉS SZAKMAI SZERVEZETEK

Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége

Elnök: *Demeter Sándor Lóránd*

Titkár: *Kiss Zsuzsánna*

Pénztáros: *Nagy Adél*

Unitárius Nők Országos Szövetsége

Elnök: *Dimény Csilla Júlia*

Alelnökök: *Andorkó Rozália, Vida Rozália*

Pénztáros: *Asztalos Klára*

Jegyző: *Márkos-Mátyás Erzsébet Zita*

Titkár: *Váncsa Csilla*

Egyházköri elnökök:

Dimény Csilla Júlia (Kolozs-Tordai Unitárius Egyházkör)

Fazakas Angéla, Szabó Hajnal Imola (Marosi Unitárius Egyházkör)

Fazakas Lidia Emese, Szász Tünde (Küküllői Unitárius Egyházkör)

Dénes Erzsébet, Mátéfi Tímea (Székelykeresztúri Unitárius Egyházkör)

Újvárosi Katalin (Székelyudvarhelyi Unitárius Egyházkör)

Tordai Melinda (Háromszék-Felsőfehéri Unitárius Egyházkör)

Magyarországi Unitárius Nők Országos Szövetsége

Elnök: *Bartha Mária Zsuzsánna*

Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet

Elnök: *Magyari Zita Emese*

Alelnökök: *Ilkei Árpád, Lőrinczi Zsófia, Nagy Norbert*

Elnöki titkár: *Farkas Ilka*

Gondviselés Segélyszervezet

Tiszteletbeli elnök: *id. Szombatfalvi József*

Elnök: *Szabó László*

Alelnök: *Vagyas Attila*

További elnökségi tagok: *Erdő-B Vilmos, Gazdag Ildikó, Kiss Zsuzsanna, Solymosi Alpár, Székely Andrea*

Magyarországi Unitárius Egyházkerületbeli Gondviselés Segélyszervezet Egyesület

Elnök: *Darkó Attila*

Vallásszabadság Egyesület

Elnök: *Farkas Emőd*

Alelnök: *Kovács István*

Ügyintéző: *Kendi Ágnes Antónia*

VI. LÓKODI KISS ROZÁLIA ÖKUMENIKUS ÖREGOTTHON

Igazgató: *Zakariás Klára*

VII. TANINTÉZETEK

A Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Kara

dr. Czire Szabolcs, a bibliai teológia tanára

dr. Koppándi Botond Péter, a gyakorlati teológia tanára, dékán

dr. Kovács Sándor, az egyháztörténelem tanára, rektor

dr. Tódor Csaba, a rendszeres teológia tanára

dr. Jakabházi Béla Botond óraadó tanár

dr. Lakatos Adél Csilla óraadó tanár

Berde Mózes Unitárius Gimnázium

dr. Lakatos Sándor igazgató, lelkész-vallástanár, *Czire Alpár* igazgatóhelyettes, testnevelő tanár, *Farkas Orsolya* lelkész-vallástanár, *Bálint Rozália* tanító, *Bán Eszter Noémi* biológianár, *Bartha Márta* tanító és lélektanár, *Bíró Mária* tanító, *Bölöni László* tanító, *Bulz Rebeka* óvodapedagógus, *Csiszér-Rajti Tibor Sándor* informatikatanár és rendszergazda, *Dávid Hajnal* rajztanár, *Deák Mónika Magdolna* némettanár, *Demeter Annabella* magyartanár, *Farkas Evelin Andrea* matematikatanár, *Fazakas Annamária* óvodapedagógus, *Fülöp Pál Éva* nevelési tanácsadó, *Gagyi Tamás* testnevelő tanár, *Györgyi Zsolt* református lelkész-hitoktató, *Ladó Orsolya Júlia* magyartanár, *Liker Henrietta* lelkész-hitoktató, *Lukács Lehel Elek* vállalkozástan-tanár, *Major Ildikó Katalin* óvodapedagógus, *Máthé Irma* óvodapedagógus, *Nagy Emese Tímea* angoltanár, *Nagy Levente* óvodapedagógus, *Nemes Annamária* zenetanár, *Pál Izabella* romántanár, *Pap Katalin* tanító, *Péter Annabella* óvodapedagógus, *Rafai Dalma* kémianár, *Szakács Emília* földrajztanár, *Székely-Tiboldi Anikó Ida* magyartanár, *Szöcs Annamária* történelemtanár, *Tófalvi Kinga Julianna* angoltanár, *Vári-Nagy Zsófia* fizikatanár, *Vornicu Monica* romántanár, *Zsidó Csaba* matematikatanár

Adminisztratív személyzet: *Fazakas Katalin* főkönyvelő, *Orbán Tünde Csilla* titkár, *Palkó Zolán Koppány* gondnok, *Mátéffy Ágnes* étkezdevezető, raktáros, *Lőrincz Hajnal* nevelő, *Farkas-Krisán János* éjszakai felügyelő

Kisegítő személyzet: *Bertalan Éva*, *Bertalan Emese Tünde*, *Bölöni Júlia*, *Gagyi Julianna*, *Köntés Attila*, *Nagy Annamária*, *Orbán Judit*, *Sófalvi Anna*, *Sófalvi Levente*, *Szali István*, *Szali Lídia*

János Zsigmond Unitárius Kollégium

Popa Márta igazgató és fizikatanár, *Solymosi Zsolt* igazgatóhelyettes és unitárius vallástanár, *Elekes Zsolt* iskolalelkész, *András Ákos* testnevelő tanár, *Apáczai Csilla* református vallástanár, *Balon-Ruff Andrea* angoltanár és református vallástanár, *Bodor Bea* német- és angoltanár, *Bárdos Réka* tanító, *Bicăzan Silvana Luminița* romántanár, *Boda Attila* testnevelő tanár, *Boér Ágota* tanító, *Boldizsár-Zeyk Anna* angol- és némettanár, *Bréda Ildikó* magyartanár, *Cserei Botond* angol- és némettanár, *Cserei Vivien Anna* biológianár, *Cozma Gabriella* magyartanár, *Deák Angéla Vilma* német- és református vallástanár, *Dénes Éva* ma-

gyartanár, *Diószegi Tímea Orsolya* tanító, *Farkas Enikő* tanító, *Fekete Attila* matematikatanár, *Fetti Lavinia-Ionela* romántanár, *Finta Erika* tanító, *Gönczi Lidia Ilona* biológiatanár, *Herczeg Ágnes* fizikatanár, *Jakabházi Annamária* matematikatanár, *Józsa Izabella* fizikatanár, *Kaupert Melinda* informatikatanár, *Kintzel Krisztina* magyartanár, *Kiss Borka* angol- és némettanár, *Kocsis Ildikó Emese* képzőművészet- és rajztanár, *Komjátszegi-Fábián Réka* tanító, *Korodi Alpár* történelemtanár, *Kovács László* technológiatanár, *Laczkó Tímea Anna* történelemtanár, *Miklós Márta* angoltanár, *Nagy Tünde* filozófiatanár, *Nagy Tünde* zene-tanár, *Nyitrai János* matematikatanár, *Osváth-Ferencz Márta* biológiatanár, *Ördög Ödön* zenetanár, *Pálfi Levente* tanító, *Péter Rozália* kémia-tanár, *Simon Doina-Teodora* romántanár, *Rácz Mária* lelkesz, unitárius vallástanár, *Selyem Tünde* angoltanár, *Soós Emőke* matematikatanár, *Szász Miklós Botond* testnevelő tanár, *Szekernyés Réka* földrajztanár, *Szé-kely Beáta* római katolikus vallástanár, *Tódor Éva* tanító, *Török Melinda Enikő* tanító, *Udvari Zita* tanító, *Varga Gabriella* tanító, *Varga Ildikó Katalin* tanító, *Vorzsák Milán* angoltanár

Adminisztratív személyzet: *Albert Hajnalka* főkönyvelő és közgazdaságtan-tanár, *Lakatos Gabriella* titkár, *Rayka Daniela* orvos, *Drădici Amalia* asszisztens, *Török Imola* fogorvosi asszisztens, *Gafta Persida* fogorvos, *Keresztesi Polixéna* pszichológus-tanár, *Vitus-Bulbuk Emese* logopédus, *Ágoston-Jancsi Anna* laboráns, *Maneszes Sándor Levente* adminisztrátor, *Baki Tímea* bentlakás-pedagógus, *Novák Attila* bentlakás-pedagógus, *Máté Zsófia* pénztáros, *Feischmidt Ildikó* könyvtáros, *Balázs Anna*, *Dezső Rozália*, *Zsigmond Erika* altisztek, *Vári Csaba* és *Vincze-Minya Szilárd* karbantartók, *Bálint János* kapus

A János Zsigmond Unitárius Kollégium Óvodai Tagozata

Ruzsa-Kis Adél vezető óvodapedagógus, *Baczó Emese*, *Gere Noémi*, *Sütő Viktória Barbara*, *Szegedi Emőke*, *Tamás Éva*, *Tamás Tihamér Levente*, *Topai Kinga Nella*, *Türkösy Erzsébet Szidónia* óvodapedagógusok, *Gergely Orsolya*, *Szabó Melinda*, *Varga Erzsébet* gyermekgondozók

Kolozsvári Unitárius Bölcsőde

Pethő Kinga vezető óvodapedagógus, *Moldvai Anna Mária* és *Szabó Beáta* óvodapedagógusok, *Albert Klára Julianna*, *Szabó Erika*, *Mákszem Tamara* és *Szász Andrea* gyermekgondozók, *Bartha Orsolya* egészségügyi asszisztens, *Butyka Ildikó* altiszt

VIII. EGYHÁZKÖRÖK ÉS EGYHÁZKÖZSÉGEK

1. KOLOZS-TORDAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖR

Esperes: *Csécs Márton Lőrinc*

Felügyelőgondnokok: *Fodor Dorottya, Kolozsi Ernő*

Egyházköri jegyző: *Jobbágy Mária Júlia*

Egyházköri ügyigazgató: *Vagyas Attila*

Egyházköri könyvelő: *Kardos Zsuzsanna Ilona*

ALSÓFELSŐSZENTMIHÁLYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Dimény József és Csilla Júlia*

Gondnok: *Csép Sándor József*

Énekvezér: *Dimény Csilla Júlia*

ARANYOSRÁKOSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Vass Károly és Gyöngyi Mária*

Gondnok: *Gadó Károly*

Énekvezér: *Pálfi Ferenc*

BÁGYONI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Fekete Béla és Keresztesi Polixéna*

Gondnokok: *Kiss Dezső, Csép István*

Énekvezér: *Csegezi Ildikó*

Bogátpusztá – szórvány

Gondnok: *Kovács Márton*

DÉLNYUGAT-ERDÉLYI UNITÁRIUS

SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG

Gyakorló segédlelkész: *Ilkei Lóránd*

Székhely: *Déva*

Gondnok: *Máté László*

Vajdahunyad – szórványközpont

Kapcsolat: *Kofity Magda*

Temesvár – szórványközpont

Gondnok: *Sütő Udvari Magdolna*

ÉSZAKNYUGAT-ERDÉLYI UNITÁRIUS SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Pálffy Anna Mária*

Székhely: Szatmárnémeti

Gondnok: *Sándor Gyula*

Nagybánya – szórványközpont

Gondnok: *ifj. Csiki Árpád*

Szilágysomlyó – szórványközpont

Gondnok: *Szegedi Tünde*

Zilah – szórványközpont

Gondnok: *Bálint Anna*

Nagykaroly – szórványközpont

Beszolgáló lelkész: *Bartha Mária Zsuzsánna*

Gondnok: *Imreh András*

Máramarossziget – szórványközpont

Gondnok: *Daróczi Piroska*

KOLOZSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Gyerő Dávid*

Gondnok: *Deák Erzsébet*

KOLOZSVÁR-BELVÁROSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Rácz Norbert Zsolt és Mária*

Segédlelkészek: *Rácz Mária, Jobbágy Mária Júlia*

Gondnok: *dr. Haltek Rozália*

Vallástanár: *Bálint Enikő*

Énekvezér: *Kiss Erika*

KOLOZSVÁR-IRISZI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Mezei Csaba és Melinda Kinga*

Gondnok: *Csete Rozália*

Énekvezér: *Kertész Rozália*

Beszterce – leányegyházközség

Beszolgáló lelkész: *Solymosi Zsolt*

Gondnok: *Bencze Mária*

Dés – szórvány

Beszolgáló lelkész: *Solymosi Zsolt*

Gondnok: *Panaiot Mária*

Kide – szórvány

Beszolgáló lelkész: *Rácz Norbert Zsolt*

KOLOZSVÁR-MONOSTORI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Rüsz-Fogarasi Tibor és dr. Rüsz-Fogarasi Enikő*

Gondnok: *Pál András*

Énekvezér: *Kertész Rozália*

Alsójára – leányegyházközség

Beszolgáló lelkész: *Vagyas Attila*

Gondnok: *Veres Sándor*

Énekvezér: *Árkosi Alfréd*

KÖVENDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Farkas Izolda és István*

Gondnok: *Jobbágy Ferenc*

Énekvezér: *Thurdean Gyula*

MAGYARSZOVÁTI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Bodor Rozália Piroska*

Gondnok: *Bodor Attila*

Énekvezér: *Kádár Annamária*

MÉSZKŐI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Bálint Róbert Zoltán és Réka*

Gondnok: *Szél Gyula*

Csegez – leányegyházközség

Gondnok: *Szilágyi Dezső*

Szind – leányegyházközség

Lelkész: *Szabó László*

Gondnok: *Gombási Ferenc*

NAGYENYEDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Gyakorló segédlelkész: *Szöcs Előd*

Gondnokok: *Kelemen Ferenc, Makkai Béla*

Marosújvár – szórvány

Gondnok: *Vincze György*

NAGYVÁRADI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Kardos József*

Gondnok: *dr. Ellenes-Jakabffy Zoltán*

Nagyszalonta – szórvány

Gondnok: *Vaszkánné Kővári Katalin*

SINFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Pálfi Dénes és Ildikó*

Gondnok: *Fodor László*

Énekvezér: *Pálfi Ildikó*

TORDAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Józsa István Lajos és Emese Rozália*

Gondnok: *Fodor Béla, Fodor Hunor*

Énekvezér: *Szabó Mária*

Aranyosgyéres – szórvány

Gondnok: *Nagy Csongor*

TORDATÚRI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Bálint Róbert Zoltán*

Gondnok: *Nagy Jolán*

Komjátszeg – leányegyházközség

Lelkeszi család: *Koppándi Zoltán Attila és Júlia*

Gondnok: *Wekerle Zsófia*

TOROCKÓI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Csécs Márton Lőrinc és Fodor Lilla Dorottya*

Gondnok: *Király Ferenc*

Énekvezér: *Simándi Teri*

TOROCKÓSZENTGYÖRGYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Finta Emese Erzsébet és Csaba*

Gondnok: *Nagy Sándor*

Énekvezér: *Imre Elvira*

VÁRFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Barabás Zsolt és Barta Alíz Erzsébet*

Gondnok: *Kolozsi Ernő*
Énekvezér: *Fodor Melinda*

VERESPATAKI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Kapcsolattartó személy: *Pálfi Árpád*

ZSIL-VÖLGYI UNITÁRIUS TÁRSEGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *László Bernadett*

Székhely: Petrozsény

Gondnok (Petrozsény): *Szócs Andrea*

Lupény – szórványközpont

Gondnok: *Molnár Lajos*

Vulkán – leányegyházközség

Gondnok: *Balázs Dénes*

Aninószabányatelep – szórvány

Gondnok: *Bokor Borbála*

Kolozsvári kórházlelkész és vallástanár: *Bodor Rozália Piroska*

2. MAROSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖR

Esperes: *Fazakas Lajos Levente*

Felügyelőgondnokok: *Szabó Zoltán Győző, Fazakas Csaba*

Egyházköri jegyző: *Jenei Sándor Levente*

Egyházköri közügyigazgató: *Varró-Bodoczi Barna*

Egyházköri könyvelő: *Balázs Sára*

BÖZÖDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Fazakas Lajos Levente és Angéla Melinda*

Gondnok: *Kádár József*

CSOKFALVA-ERDŐSZENTGYÖRGY-BÖZÖDÚJFALVI UNITÁRIUS TÁRSEGYHÁZKÖZSÉG

Gyakorló segédlelkész: *Tamási Noémi*

Gondnok (Csokfalva): *Szoboszlai Kálmán*

Énekvezér: *Faluvégi József*

Gondnok (Erdőszentgyörgy): *Osváth Árpád*

Gyulakuta – leányegyházközség

Gondnok: *iff. Izsák Lajos*

Havadtő – szórvány
Gondnok: *Kis Albert*

IKLAND-NAGYERNYEI UNITÁRIUS TÁRSEGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Kiss Zsuzsánna és Sándor Loránd*

Gondnok (Ikland): *Balog Csaba*

Gondnok (Nagyernye): *Szakács Klára*

JOBBÁGYFALVA-NYÁRÁDSZEREDAI UNITÁRIUS TÁRSEGYHÁZKÖZSÉG

Lelkesz: *Jakab Emese*

Gondnok (Jobbágyfalva): *Balla István*

Gondnok (Nyárádszereda): *Csiki Zsolt*

Énekvezér: *Szász Angéla*

MAGYARZSÁKODI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Fazakas Lajos Levente*

Gondnok: *ifj. Hegedűs Béla*

Énekvezér: *Fülöp Tibor*

Bordos – leányegyházközség

Gondnok: *Engi Sándor*

MAROSSZENTGYÖRGYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Kis János Csaba és Tünde*

Gondnok: *György László*

Szászrégen – leányegyházközség

Gondnok: *Bányai Albert*

MAROSVÁSÁRHELY - BOLYAI TÉRI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Nagy László és Gizella*

Gyakorló segédlelkész: *Szakács György*

Gondnok: *Szabó Zoltán Győző*

Irodavezető: *Nagy Gizella*

Vallástanár: *Kedei Ibolya*

Énekvezér: *Szabó Hajnal Imola*

MAROSVÁSÁRHELY-KÖVESDOMBI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Kecskés Csaba és Andrea Noémi*

Gondnok: *Pataki Kálmán*

Megbízott gondnok: *Iszlai Zoltán*

Irodavezető: *Kiss Matild Paula*

Vallástanár: *Varró-Bodoczi Ilona*

Énekvezér: *Kerekes Csaba*

NYÁRÁDGÁLFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *dr. Jakabházi Béla Botond*

Megbízott gondnok: *Csécs Albert*

NYÁRÁDSZENTLÁSZLÓ-NYOMÁTI UNITÁRIUS TÁRSEGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Szilágyi Szilamér*

Gondnok (Nyárádszentlászló): *Kálmán Csaba*

Gondnokok (Nyomát): *Cseh József és Cseh Anikó*

Süketdemeterfalva – leányegyházközség

Gondnok: *Bartok Sándor*

NYÁRÁDSZENTMÁRTON-CSÍKFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Kiss Sándor Loránd és Zsuzsánna*

Gondnok (Nyárádszentmárton): *Csont Sándor*

Gondnok (Csíkfalva): *Fazakas Csaba*

Énekvezér: *Váradi Imre*

Búzaháza – leányegyházközség

Gondnok: *Váradi Imre*

RAVAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Varró-Bodoczi Barna*

Gondnok: *Andrási Ida*

SZABÉDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Jenei Sándor Levente*

Gondnok: *Csécs Emma*

Énekvezér: *Szabó Júlia*

SZENTGERICEI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Varró-Bodoczi Barna és Ilona*

Gondnok és énekvezér: *Sánta-Boros József*

Gondnok: *Paizs Ernő*

Ákosfalva – leányegyházközség

Gondnok: *Berei Ákos*

SZENTHÁROMSÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Hegedűs Tivadar és Erika*

Gondnok: *Fazakas István*

Énekvezér: *Csíki Izabella*

Kisadorján – leányegyházközség

Gondnok: *Borbély Beáta*

SZÉKELYKÁLI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *dr. Sándor Szilárd és Éva*

Gondnok: *Dániel József*

Iszló – leányegyházközség

Gondnok: *Pascu-Tóth Katalin*

Kisillye – leányegyházközség

Gondnok: *Tamási Géza*

Marosjára – szórvány

Gondnok: *Aszalos Ibolya*

SZOVÁTAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Benedek Csongor és Andrea*

Gondnok: *Szabó Árpád*

Énekvezér: *Tófalvi Edit*

VADADI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Kiss Sándor Loránd*

Gondnok: *Kovács Károly*

Marosvásárhelyi kórházlelkész: *Pavelka Attila*

3. KÜKÜLLŐI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖR

Esperes: *Szentgyörgyi Sándor*

Felügyelőgondnokok: *Nagy Ferenc György, Czerán József*

Egyházköri jegyző: *Jenei László Csaba*

Egyházköri közügyigazgató: *Márkos Hunor Elemér*

Egyházköri könyvelő: *Nicolae Katalin*

ÁDÁMOSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Fülöp Dezső Alpár és Erika Anna*

Gondnok: *Miklós József*

BETHLENSZENTMIKLÓSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Veress Ferenc László és Tímea*

Gondnok: *Vincze Zoltán*

Magyarszentbenedek – szórvány

DÉSFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Szombatfalvi Csongor és Szombatfalvi-Biró Emőke*

Gondnok: *Kiss István László*

Harangláb – leányegyházközség

Gondnok: *Jakab Attila*

DICSŐSZENTMÁRTONI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Szentgyörgyi Sándor és Rencz Kinga Éva*

Gondnok: *Udvar Miklós*

Énekvezér: *Kerekes Zsuzsanna*

Radnót – szórvány

Gondnok: *Szakács Magdolna*

KÜKÜLLŐDOMBÓI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Márkos Hunor Elemér és Márkos-Mátyás Erzsébet Zita*

Gondnok: *Szabó Zsuzsanna*

KÜKÜLLŐSÁRDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Jakab Zsolt Mihály*

Gondnok: *Kádár Erzsébet*

MAGYARSÁROSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Molnár Attila*

Gondnok: *Dezső Szabolcs*

Énekvezér: *Dezső Margit Hajnalka*

MEDGYESI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Fazakas Lídia Emese és Tihamér*

Gondnok: *Fodor Tibor*

Nagyszeben – leányegyházközség

Gondnok: *Bärbat Rodica*

PIPE-SZÁSZNÁDASI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Bálint Mihály*

Gondnok (Pipe): *Orbán Vencel*

Gondnok (Szásznádas): *Gergely János* tiszteletbeli gondnok

SEGESVÁRI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Jenei László Csaba és Ildikó*

Gondnok: *Máthé Márton*

Fehéregyháza – leányegyházközség

Gondnok: *Lókodi Imre*

SZŐKEFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Szász Tünde*

Gondnok: *Besenyei András*

Küküllőszéplak – leányegyházközség

Gondnok: *Szőke Ibolya*

Vámosudvarhely – leányegyházközség

Gondnok: *Kristály Attila*

4. SZÉKELYKERESZTÚRI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖR

Esperes: *Csáki Levente*

Felügyelőgondnokok: *Burus Endre, Nagy Lajos*

Egyházközi jegyző: *Lőrinczi Levente*

Egyházközi közügyigazgató: *iff. Szombatfalvi József*

Egyházközi könyvelő: *Szilveszter Klára*

Egyházközi ifjúsági lelkész, lelkeszi család: *Liker Henrietta és János*

ALSÓBOLDOGFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Vida Rozália és Zsombor Ferenc*

Gondnok: *id. Gagyí Lőrinc*

BENCÉDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Makkai-Ilkei Ildikó és Csaba*

Gondnok: *Mózes László*

CSEHÉTFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Lőrinczi Lajos és Tünde*

Gondnok: *Szentpáli Imre*

CSEKEFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Moldován-Szeredai Noémi és Gergely*

Gondnokok: *Nagy Levente, Jánosi Jenő*

Rugonfalva – leányegyházközség

Gondnok: *Kiss László*

ÉNLAKEI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Mátéfi Tímea*

Gondnok: *Biró Márton, Koronka Attila*

Etéd – szórvány

Gondnok: *Nagy Zoltán*

FIATFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *íjf. Szombatfalvi József és Erika*

Gondnok: *Vas Mihály*

Énekvezér: *Gagyí Attila*

FIRTOSMARTONOSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Szász-Cserey Katalin és Botond Árpád*

Gondnok: *Kibédi Emil*

Firtosmartonosiláz – szórvány

Gondnok: *Tóth Judit*

FIRTOSVÁRALJAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Sipos László és Mónika Rebeka*

Gondnok: *Bálint Sándor*

GAGYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Gál Zoltán és Magdika*

Gondnok: *Nagy István*

Kismedesér – leányegyházközség

Gondnok: *Tóth Tünde*

KADÁCSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Lőrinczi-Vass Zsuzsánna és Lőrinczi Domokos*

Gondnok: *Csutak Sándor*

KEDEI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Moldován-Szeredai Noémi*

Gondnok: *Vass Zoltán*

KISSOLYMOSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Lőrinczi Levente és Lőrinczi-Simó Orsolya*

Gondnok: *Berei Imre*

Énekvezér: *Buzogány Lajos*

Nagysolymos – leányegyházközség

KOBÁTFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Csáki Levente és Melánia*

Gondnok: *Bálint Endre*

Énekvezér: *László Attila*

Vallástanár: *Mikó Amália*

KORONDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészek, lelkeszi család: *Lázár Levente és Demeter Erika*

Gondnok: *Bíró Lajos*

Énekvezér: *Kovács Jenő*

Fenyőkút-Pálpataka – leányegyházközség

Gondnok: *Tótfalvi Lajos*

KŐRISPATAKI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Szász-Cserey Katalin*

Gondnok: *Péter Géza*

NAGYMEDESÉRI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Sipos Mónika Rebeka és László*

Gondnok: *Bernárdt András*

SIMÉNFAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Dénes Erzsébet és Tóth András*

Gondnokok: *ifj. Király Dénes, Stefán Levente*

Énekvezér: *Bálint Hortenzia*

Vallástanár: *Mikó Amália*

SZENTÁBRAHÁMI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Berei István és Enikő*

Gondnokok: *Mátéfi Domokos, Kerestély István*

Magyarandrásfalva – leányegyházközség

Gondnok: *Keresztes István*

Énekvezér: *Benkő Béla*

SZÉKELYKERESZTÚRI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi családok: *Bartha Alpár és Éva*

Szabó Előd és Kata

Gondnok: *Burus Endre*

Énekvezér: *László Attila*

Betfalva – szórvány

Gondnok: *Szécsi Irén*

SZÉKELYSZENTMIHÁLYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Tófalvi Tamás és Kinga Julianna*

Gondnok: *Szász Lajos*

Gondnokhelyettes: *Péter Dénes*

SZÉKELYSZENTMIKLÓSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Csáki Levente*

Gondnok: *Kiss Sándor*

TARCSAFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Mikó Ferenc*

Gondnok: *Benczédi András*

Énekvezér: *Molnár Cecília*

TORDÁTFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Lőrinczi Lajos*

Gondnok: *Boros Etel*

ÚJSZÉKELYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Jakab Zsolt Mihály és Borika*

Gondnok: *Buzogány József*

Énekvezér: *Jakab Borika*

Vallástanár: *Bálint Hortenzia*

5. SZÉKELYUDVARHELYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖR

Esperes: *Solymosi Alpár*

Felügyelőgondnokok: *Csíki Áron, Székely Erzsébet*

Egyházköri jegyző: *Andorkó Attila*

Egyházköri közügyigazgató: *Simó Sándor*

Egyházköri könyvelő: *Deák Szilvia*

ABÁSFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Andorkó Attila*

Gondnok: *Gergely Attila*

CSÍKSZEREDAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Solymosi Alpár és Erika*

Gondnok: *Kovács Attila*

Énekvezérek: *Fikó Enikő, Mézes Melinda*

Hargitafürdő – szórvány

Kapcsolattartó személy: *Mandell Zsolt*

GYEPESI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Bardócz-Tódor András és Zselyke*

GYERGYÓSZENTMIKLÓSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Gyakorló segédlelkész: *Lőrinczi Alpár János*

Gondnok: *Szász András*

Csíkszentdomokos – szórvány

Megbízott gondnok: *Kis Julianna*

Balánbánya – szórvány

Kapcsolattartó: *Szász Ferenc*

HOMORÓDALMÁSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Csete Árpád és Tordai Tímea*

Gondnok: *Csíki Áron*

Énekvezér: *Sorbán Enikő*

HOMORÓDJÁNOSFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Gyakorló segédlelkészi család: *Szabó Zsolt és Renáta*

Gondnok: *Török Botond, Kelemen Mózes*

Énekvezér: *Jobb Tibor*

Homoróddaróc – leányegyházközség

Gondnok: *György Izabella Zsófia*

HOMORÓDKARÁCSONYFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Benedek Mihály és Enikő*

Gondnok: *Szentpáli Géza*

HOMORÓDKEMÉNYFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Andorkó Attila*

Gondnok: *Tódor Zakariás*

HOMORÓDSZENTMÁRTONI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *dr. Pál János és dr. Andorkó Orsolya Mária*

Gondnok: *ifj. Bancsi-Rigó István*

Énekvezér: *Zsombori Zsombor Balázs*

HOMORÓDSZENTPÁLI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Tőkés-Bencze Zsuzsánna és Tőkés Lehel*

Gondnok: *Tódor Vendel*

Énekvezér: *Hegyi Tünde Rózsa*

HOMORÓDSZENTPÉTERI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Székely Kinga Réka és Zsolt Csaba*

Gondnok: *Bató Áron*

Közgyűlési képviselő: *Csomor Imre*

Énekvezér: *Máté Ilonka*

HOMORÓDÚJFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Gyerő Attila*

Gondnok: *Dávid Géza*

Székelysombor – leányegyházközség

Gondnok: *Jobb Margit*

KÉNOSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Andorkó Attila és Andorkó-Gál Kinga*

Gondnok: *Gál Attila*

Lókod – leányegyházközség

OKLÁNDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Tőkés Lóránt és Csilla*

Gondnok: *ifj. Elekes Zoltán*

Énekvezér: *Miklós Tímea*

RECSENYÉDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Nagy Adél és dr. Gidó Csaba*

Gondnokok: *Nagy Elemér, Dáné Mihály*

SZÉKELYDERZSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Demeter Sándor Lóránd és Újvárosi Katalin*

Gondnok: *Orbán Árpád*

Énekvezér: *Pál Ákos*

SZÉKELYMUZSNAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Zoltáni Ilona és Botond*

Gondnok: *Mester Lóránd*

Zetelaka – leányegyházközség

Lelkeszi család: *Újvárosi Katalin és Demeter Sándor Lóránd*

Gondnok: *Kolumbán-Antal József*

SZÉKELYUDVARHELY 1. SZÁMÚ UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Simó Sándor és Melinda Tímea*

Gondnok: *Jánosi Jenő*

Énekvezér: *László Árpád*

SZÉKELYUDVARHELY 2. SZÁMÚ UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Nagy Adél*

Segédlelkész: *Újvárosi Katalin*

Gondnok: *Szilveszter András*

Énekvezér: *Vas-Székely Piroska*

SZENTEGYHÁZI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Kelemen Szabolcs*

Gondnokok: *László Zoltán, Lőrincz László*

Homoródfürdő – szórvány

VÁROSFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Lőrinczi Botond László és Krisztina*

Gondnok: *Csáka Csaba*

Énekvezér: *Demeter Dénes*

Székelyudvarhelyi kórházlelkész: *Sipos Mónika Rebeka*

6. HÁROMSZÉK-FELSŐFEHÉRI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖR

Esperes: *Biró Attila*

Felügyelőgondnokok: *Erdő-B Vilmos, Demeter Zoltán*

Egyházköri jegyző: *Erdő Imola*

Egyházköri ügyigazgató: *Szabó Adél Júlia*

Egyházköri könyvelő: *Gábor Edit*

Egyházköri titkár, szeretetszolgálati munkatárs: *Tordai Melinda*

ALSÓRÁKOSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Major László*

Gondnok: *Antal Péter Csaba*

Kaca – leányegyházközség

Gondnok: *Pál István*

ÁRKOSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Biró Attila és Annamária*

Gondnok: *Bedő Károly*

Énekvezér: *Márk Attila*

Tusnádfürdő – leányegyházközség
Gondnok: Szőcs József

BARÓTI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *László-Benczédi Zsófia és László Sándor*

Gondnok: *Fazakas László*

Vallástanár: *Nagy Réka*

Énekvezér: *Jakab Tünde Gabriella*

Köpec-Köpecbánya – leányegyházközség

Gondnok: *Zoltán Éva*

Olasztelek – leányegyházközség

Gondnok: *Péter Erzsébet*

Bardoc – szórvány

Gondnok: *Gáspár Mária*

BÖLÖNI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Kozma Albert*

Gondnok: *Uzoni István*

Földvár – szórvány

Gondnokok: *Dombi Gábor és Dombi Eugénia*

BRASSÓI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi családok: *Andrási Benedek és Erika*
Erdő Imola és Szabolcs

Gondnok: *Erdő-B Vilmos*

Énekvezér: *Kádár Gábor*

Feketehalom – leányegyházközség

Gondnok: *Bács Julianna*

Vidombák – leányegyházközség

Gondnok: *Tóth János*

Négyfalu – leányegyházközség

Gondnok: *Kádár András*

DATKI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Major László*

Gondnok: *Kallos Ince*

DÉL-ERDÉLYI UNITÁRIUS SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG

Fogaras – szórványközpont

Beszolgáló lelkész: *Török István*

Gondnok: *Sofletea Marosi Ágnes*

Bukarest – szórványközpont

Beszolgáló lelkész: *Győrő Dávid*

Gondnok: *Qi Réka*

FELSŐRÁKOSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Kerekes Mónika és Szabolcs*

Gondnok: *Pető Elemér*

Énekvezér: *Fábricz Emilia*

KÁLNOKI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Szabó Adél Júlia és Furus Levente*

Gondnok: *Ütő Judit*

Sepsibodok – leányegyházközség

Gondnok: *Deák Ferenc*

Étfalvazoltán – szórvány

KÓHALOM-HOMORÓDI UNITÁRIUS TÁRSEGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Szabó József Csaba és Mária*

Gondnok (Kóhalom): *Toró Zoltán*

Gondnok (Homoród): *Nagy József*

KÖKÖSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Márton Edit*

Gondnok: *Ilyés János*

NAGYAJTAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Fekete Levente és Judit*

Gondnok: *ifj. Barabás András*

Énekvezér: *Fekete Hunor*

Miklósvár – leányegyházközség

Gondnok: *ifj. Balázs Sándor*

Középajta – szórvány

Gondnok: *Gazdag Levente*

OLTHÉVÍZI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Török István és Lőrincz Melinda*

Gondnok: *Imre Ferenc*

Énekvezér: *Dávid Dalma*

SEPSIKÖRÖSPATAKI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Tordai Ernő és Melinda*

Gondnok: *ifj. Költő Sándor*

SEPSISZENTGYÖRGYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Péterfi Zita Ágnes és Sándor*

Segédlelkész: *Tatár Ágnes Tekla*

Gondnok: *Gazdag Géza*

Vallástanár: *Fekete Kincső*

Énekvezér: *Hurubás János*

Kovászna – leányegyházközség

Sepsikilyén – leányegyházközség

Gondnok: *Füzi Imre*

SEPSISZENTKIRÁLYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Márton Edit*

Gondnok: *Kiss Áron*

Botfalu – leányegyházközség

Gondnok: *Fitori Bálint*

SZENTIVÁNLABORFALVA-KÉZDIVÁSÁRHELYI UNITÁRIUS TÁRSEGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Buzogány-Csoma István és Csilla Mónika*

Gondnok (Szentivánlaborfalva): *Gábor Vilmos*

Gondnok (Kézdivásárhely): *Bucs Ildikó*

ÜRMÖSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Fekete Levente*

Gondnok: *Bodi András*

Énekvezér: *Urák János*

Apáca – szórvány

Gondnok: *László Ilona*

VARGYAS

Lelkészi család: *Ilkei Árpád és Judit*

Gondnok: *Tóth Péter*

Énekvezér: *Varga Réka*

Székelyszáldobos – leányegyházközség

Gondnok: *Farkas Enikő*

Sepsiszentgyörgyi kórházlelkész: *Buzogány-Csoma Csilla Mónika*

7. MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZKERÜLET

EGYHÁZKERÜLETI KÉPVISELŐK TANÁCSA,

EGYHÁZKERÜLETI HIVATAL

Püspöki helynök: *Kriza János*

Egyházkerületi főgondnok: *Elekes Botond*

Egyházkerületi jegyző: *dr. Szent-Iványi Ilona*

Egyházkerületi felügyelőgondnok: *Kaveczkiné dr. Farkas Katalin*

Egyházkerületi közügyigazgató: *Pap Gy. László*

Egyházkerületi főszámvevő: *Szekeres Piroska*

BARTÓK BÉLA UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG (Budapest)

Lelkészi család: *Léta Sándor és Erika*

Gondnok: *Gergely Felicián*

BUDAPESTI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi családok: *dr. Czire Szabolcs és dr. Ferenczi Enikő*

Bartha-Pál Aba és Zsuzsánna Ágnes

Gondnok: *Buzogány Zoltán*

DEBRECENI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Pap Gy. László és Margit*

Gondnok: *Csíki András*

DÉL-DUNÁNTÚLI UNITÁRIUS

SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG (Pécs)

Lelkész: *Máté Ernő*

Gondnok: *Bandi András*

FÜZESGYARMATI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Kriza János*

Gondnok: *Kovácsné Czeglédi Mária Tünde*

Gyula és Környéke Unitárius Szórványgyülekezet

Szórványgondnok: *Kispálné Romvári Etelka*

ÉSZAK-DUNÁNTÚLI UNITÁRIUS

SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG (Győr)

Lelkeszi család: *Bakó-Nagy Zsuzsanna és Bakó Norbert Zsolt*

Gondnok: *Szabó Ildikó*

HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Szabó Csengele és Fegyveres Imre*

Gondnok: *Bohr Ferenc*

Szeged – leányegyházközség

Gondnok: *dr. Kiss Tibor János*

DUNA-TISZA KÖZI UNITÁRIUS

SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG (Kecskemét)

Beszolgáló lelkész: *Szabó Csengele*

Gondnok: *Balázs Mihály*

KOCSORDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Bartha Mária Zsuzsanna és Károly*

Gondnok: *Csanálosi Károlyné*

Nyíregyháza

Gondnok: *dr. Ajtay-Horváth Magda*

ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS

SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG (Miskolc)

Lelkeszi család: *Kriza János és dr. Lakatos Adél Csilla*

Gondnok: *Marosi Ilona*

PESTSZENTLŐRINCI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *dr. Szent-Iványi Ilona*

Gondnok: *Giba Ferenc*

IX. NYUGDÍJAS LELKÉSZEK NÉVJEGYZÉKE

Adorjáni Levente, Andorkó Ferenc, Andrási György, Balácsi László, Balázs Sándor, Barabás Áron, Bálint Benczédi Ferenc, Bálint Imre, Benedek Jakab, Benedek Sándor, Egyed Dániel, Farkas Dénes, Farkas László, Fazakas Endre, Ferencz Gábor, Katona Dénes, Kászoni-Kövendi József, Kecskés Lajos, Keresztes Sándor, Kiss Alpár Kálmán, Kiss Gergely, Kotecz József, Lőrinczi Károly, Márkos Ervin Sándor, Máthé Sándor, Nagy Endre, Nyitrai Levente, Nyitrai-Németh Csongor, Orbán Dezső, Pál Ádám, Pálffy A. Tamás, Pálffy Árpád, dr. habil. Rezi Elek, Sándor Botond, Szathmáry Incze Kornél, Szabó Zoltán, Szász Ferenc, Székely János, Székely Miklós, Szén Sándor, id. Szombatfalvi József, Varga Major Sándor, Vass Mózes

X. TEOLÓGIAI HALLGATÓK

I. évfolyam: *Albert Valéria, Bálint Imola, Bálint Renáta, Berei Tamás, Mezei Csaba*

II. évfolyam: *Költő Csenge, Széles László, Vida Domokos*

III. évfolyam: *Széll Róbert Pál*

IV. évfolyam: *Héjja Gergely, László Orsolya*

V. évfolyam: *Demeter Ágnes, Lőrinczi Zsófia, Szabó Eszter, Szilágyi Alpár Attila, Vidám Livia*

VI. évfolyam: *Lőrinczi Eszter, Nagy Norbert*

EJT VÉNYPÁLYÁZAT

Kedves Olvasóink!

A 2024. évi kalendáriumunkban meghirdetjük a már szokásos rejtvénypályázatunkat. Ferenczi Csaba-Levente rejtvényyszerkesztő tizenkét rejtvényt készített, amelyek idén évfordulós nagyjainkhoz kapcsolódó ismereteinket bővítik vagy erősítik meg. A rejtvénypályázatra 72 helyes megfejtéssel lehet jelentkezni.

Felhívjuk rejtvényfejtőink figyelmét arra, hogy a skandi típusú rejtvények idén két oldalra terjednek ki, így ezek egyetlen rejtvényt képeznek.

Kérjük kedves Olvasóinkat, hogy töltsék ki a tartalomjegyzék után található rejtvénypályázati űrlapot, és 2024. június 1-jéig küldjék be a kivágott szelvényeket az *Unitárius Közlöny* szerkesztőségébe az alábbi posztai címre:

400105 Cluj-Napoca / Kolozsvár

B-dul 21 Decembrie 1989 sugárút, nr. 9. szám

A helyes megfejtések beküldői között 2024 júniusában értékes nyereményeket sorsolunk ki. A sorsolás eredményét az *Unitárius Közlöny* hasábjain tesszük közzé, a nyereményeket pedig a szerencsés nyertes egyházközségének lelkészéhez juttatjuk el.

Eredményes rejtvényfejtést kíván

Ferenczi Csaba-Levente rejtvényszerkesztő
és az *Unitárius Kalendárium* szerkesztője

TARTALOM

Kovács István: Előszó	5
Keresztnevek és névnapok az unitárius naptárban	30
Egyházi ünnepeink 2024-ben	39
Nemzeti ünnepeink 2024-ben	39
Húsvét időpontja a nyugati és a keleti szertartású egyházaknál (2024–2034).....	39
Jelentős évfordulók 2024-ben	40
 Január: Hogyan imádkozzunk...?	
Fazakas Lajos Levente: Az én imádságom.....	48
Újvárosi Katalin: Az imádkozás.....	52
Tódor Csaba: Az imádkozás személyes vonatkozásairól.....	56
Balázsi Dénes: „ügyittalattafődönes”	59
Miért imádkozom?	69
<i>Rejtvény.</i> II. János választott magyar király anyja.....	70
Andrási György: Huszonöt éves az Unitárius Kalendárium.....	72
Reviczky Gyula: Imádságom.....	74
 Február: ...kapcsolataink egészségéért	
Józsa István Lajos: Ima élő kapcsolatokért	76
Andrási Benedek: Kapcsolataink.....	78
Andorkó Attila: Kapcsolataink	82
Reményik Sándor: Elődeim emberségéből	86
<i>Rejtvény.</i> A Dávid Ferenc Egylet első alelnöke	88
Székely Kinga Réka: Az ima ereje	90
 Március: ...a bennünk lobogó tűzéért	
Újvárosi Katalin: Márciusi ima	92
Nagy Gizella: Eltűnni vagy megküzdeni	94
Nagy László: Az 1848–49-es szabadságharc emlékei Szőkefalván	109
Thaly Kálmán: Az erdő vihar előtt	119
<i>Rejtvény.</i> A lengyel radikális reformáció vezéregyénisége	122
Székely Kinga Réka: Az ima ereje	124

Április: ...*teremtett világunkért*

Mátéfi Tímea: Ima környezetünkért	126
Székely Miklós: Meghálalni a bizalmat.....	128
Gálfalvi Gábor: Kereszt a falu felett	132
<i>Rejtvény.</i> „Az igaznak emlékezete áldott...” (A lelkész egyik imája)	134
Révai Miklós: A kikeletről.....	136

Május: ...*az egyházért*

Bálint Mihály: Ima egyházi vezetőkért	138
Solymosi Alpár: Ima az egyházért és az egyházi vezetőkért	141
Pál János: Ellenszélben.....	142
Szegedi Kis István: A magyarok siralmas éneke a tatár rablásról.....	146
<i>Rejtvény.</i> A festő főhadnagy	148
Babits Mihály: Ha nem vagy ellenállás... ..	150

Június: ...*a gyermekért*

Máté Ernő: Ima a bennünk élő örök gyermekért.....	152
Bartha Mária Zsuzsanna: Élőhely gyermeki örömeknek.....	154
Ráday Gedeon: Víz, szél, becsület	157
<i>Rejtvény.</i> „A végek meleg szívű pásztora” (Simén Dániel).....	158
Székely Kinga Réka: Az <i>ima ereje</i>	160

Július: ...*derűért*

Léta Sándor: Ima derűért	162
Simó Melinda: Derűs lélek	163
Vida Rozália: „A vidám szív a legjobb orvosság, a bánatos lélek pedig a csontokat is kiszáritja.” (Péld 17,22).....	167
Izsák Domokos: Az építők.....	172
<i>Rejtvény.</i> Erdély történetírója.....	174
Székely Kinga Réka: Az <i>ima ereje</i>	176

Augusztus: ...*lassulásért*

Farkas Orsolya: Rohanás	178
Tatár Ágnes Tekla: Augusztus	180
Szabolcska Mihály: Dal az imádságról	182

<i>Rejtvény. A nemzetközi matematikai szaktekintély</i>	184
Székely Kinga Réka: <i>Az ima ereje</i>	186

Szeptember: ...ajándékainkért

Makkai-Ilkei Ildikó: <i>Ima ajándékainkért</i>	188
Szabó Adél Júlia: <i>Ajándékaink</i>	190
Kovács Sándor: <i>Dióhéjban az unitárius imádságirodalomról</i>	191
<i>Rejtvény. A hívek szolgálatában</i>	200
Székely Kinga Réka: <i>Az ima ereje</i>	202

Október: ...az emberért

Rácz Mária: <i>Ima az emberért</i>	204
Bodor Lídia Emese: <i>Imába vágyott életünk</i>	206
Petőfi Sándor: <i>Az ember</i>	208
<i>Rejtvény. Az unitárius klasszikafileológus</i>	210
Székely Kinga Réka: <i>Az ima ereje</i>	212

November: ...a tiszta jézusi kereszténységért

Bodor Rozália Piroska: <i>Ima hitünkért</i>	214
Erdő Imola: <i>A hit egyszerűsége</i>	216
Szenczi Molnár Albert: <i>XXVII. zsoltár</i>	219
Ürmösi Károlyné Kántor Gizella: <i>Hitem</i>	221
<i>Rejtvény. Egy unitárius előkelőség</i>	222
Székely Kinga Réka: <i>Az ima ereje</i>	224

December: ...szeretetért

Mezei Csaba: <i>Ima</i>	226
Magyar Zita Emese: <i>A szeretetről másképp</i>	228
Kosztolányi Dezső: <i>Szeretet</i>	231
<i>Rejtvény. „...mint jó pásztor örködött” (Simén Dániel)</i>	232
Székely Kinga Réka: <i>Az ima ereje</i>	234

<i>A Magyar Unitárius Egyház hivatali névjegyzéke</i>	235
<i>Rejtvénypályázat</i>	267
<i>Pályázati űrlap a rejtvényekhez</i>	271

PÁLYÁZATI ŰRLAP A REJTVÉNYEKHEZ

A megfejtő neve:

A megfejtő lakcíme:

A megfejtő lelkészének neve:

Január – II. János választott magyar király anyja

I.:

számozott négyzetek:

II.:

III.:

IV.:

V.:

Február – A Dávid Ferenc Egylet első alelnöke

vízs. 1.:

függ. 18.:

vízs. 31.:

függ. 1.:

vízs. 65.:

függ. 13.:

függ. 47.:

függ 10.:

Március – A lengyel radikális reformáció vezéralakja

1.: 2.:

3.: 4.:

Április – „Az igaznak emlékezete áldott...” (a lelkész egyik imájából)

számozott négyzetek:

I.:

II.:

III.:

IV.:

V.:

Május – A festő főhadnagy

1.: 2.:

3.: 4.:

5.:

Június – Az *Unitárius induló* dallamának szerzője

vízs. 1.:

függ. 52.:.....

vízs. 24.:.....

függ. 13.:.....

függ. 18.:.....

Július – Erdély történetírója

I.:.....

II.:.....

III.:.....

számozott négyzetek:

IV.:.....

V.:.....

Augusztus – A nemzetközi matematikai szaktekintély

1.: 2.:

3.: 4.:

5.: 6.:

7.:

Szeptember – A hívek szolgálatában

vízs. 1.:.....

vízs. 42.:.....

vízs. 23.:.....

függ. 15.:.....

függ. 4.:.....

Október – Az unitárius klasszikafileológus

számozott négyzetek:

I.: II.:

III.: IV.:

V.: VI.:

November – Egy unitárius előkelőség

vízs. 1.:.....

vízs. 34.:.....

függ. 33.:.....

függ. 1.:.....

vízs. 47.:.....

vízs. 22.:.....

függ. 21.:.....

December – A jó pásztor

1.: 2.:

3.: 4.:

5.: 6.: